

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 437
Παρασκευή
4 Μαΐου 1990
Δρχ. 200

ΕΙ

Η ΚΑΘΑΡΣΗ
ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ

•
ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΜΥΡΙΖΕΙ
ΑΠ' ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ

Βγαίνουν τα ακόνιστα μαχαίρια

ΜΠΙΖΑΡΙΣΜΑ ΣΤΟΝ
κ. ΠΡΟΕΔΡΟ

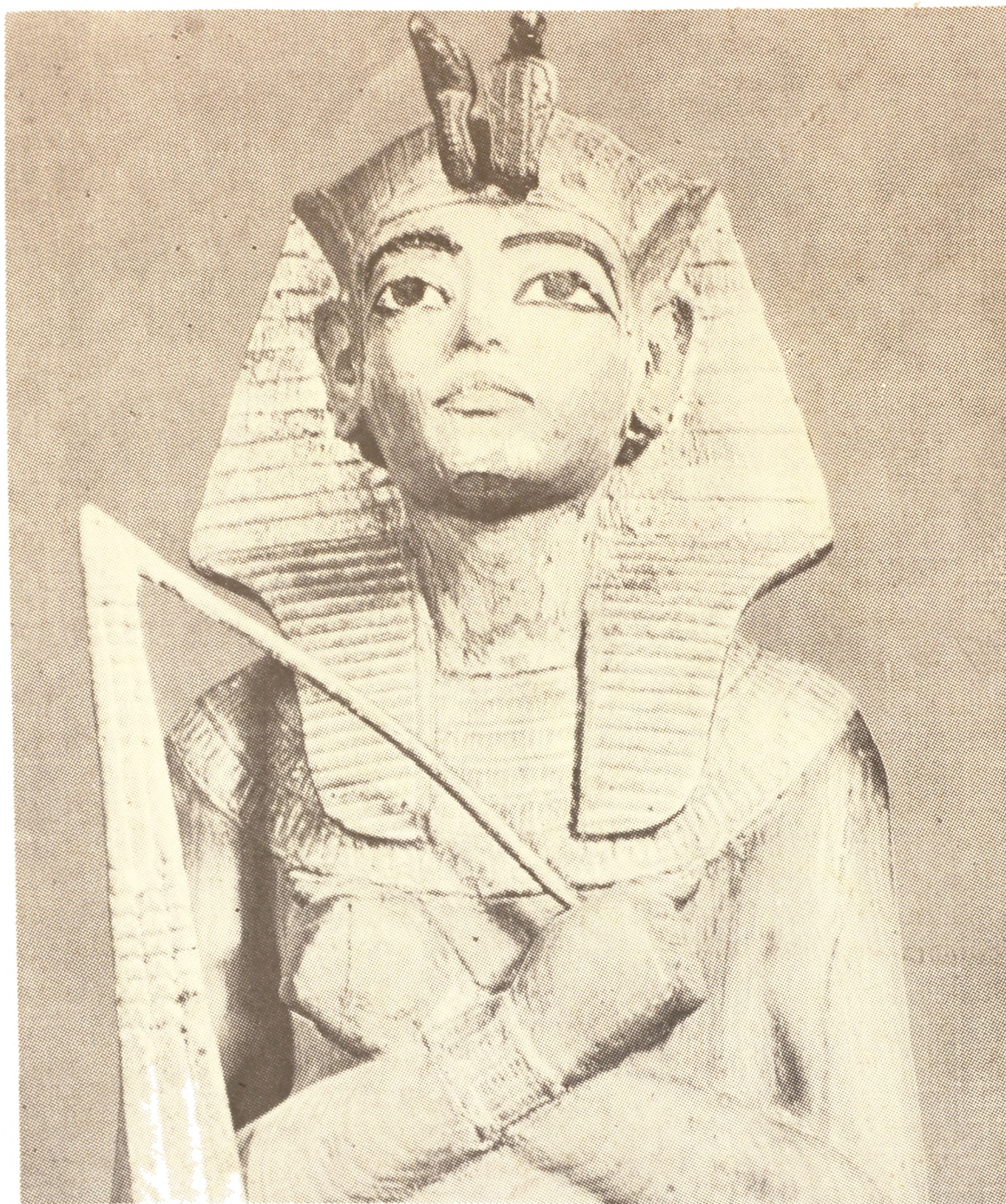
•
ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΤΟ
ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ ΤΗΣ
ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ;

ΕΥΡΩΠΗ ΑΠ' ΤΟ
ΟΥΒΛΙΝΟ ΣΤΑ ΟΥΡΑΛΙΑ

ΜΕΤΡΩ ΤΟΥΣ ΧΤΥΠΟΥΣ,
ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΡΩ...

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΓΚΩΤΙΕ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΜΙΑΣ

«... ποιος δε θυμάται το συμπόσιο του Φαραώ και το χορό των σκλάβων, και τη θριαμβευτική επάνοδο του στρατού, στην ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΜΙΑΣ; Η φαντασία του αναγνώστη νιώθει πως μεταφέρεται στο πραγματικό ανασαίνει το πραγματικό· μεθάει με μια δεύτερη πραγματικότητα, δημιουργημένη από τη μαγεία της Μούσας».

(Γράμμα του Μπωντλαίρ στον Γκωτιέ)

Διάθεση:

1. ΠΑΤΑΡΙ, Χ. Τρικούπη 31, τηλ. 3602542.
2. ΠΡΟΟΔΟΣ, Μεσολογγίου 5, τηλ. 3621001.
3. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ - ΚΑΝΑΚΗΣ. Ζ. Πηγής 2, τηλ. 3623113.
4. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ, Σόλωνος 81, Τηλ. 3607876.

Θεσσαλονίκη:

5. Α. ΠΟΥΛΟΥΚΤΣΗ & ΣΙΑ, Λασσάνη 9, τηλ. 285857.

Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗΣ Μαυρομιχάλη 5 (Α' όροφος) - Τηλ. 3623553 - 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΣΗ

Ο κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ εκλέγεται σήμερα, κατά πάσα πιθανότητα, νέος πρόεδρος της Δημοκρατίας για να αναλάβει το ρυθμιστικό ρόλο του φρενοκομείου κι αυτό που αποκαλείται δημόσιος βίος της χώρας. Η ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ στη Βουλή προηγείται μιας άλλης ψηφοφορίας που ενώ κανονικά θα έπρεπε να γίνει χθες, σύμφωνα με την απόφαση του προεδρείου της Βουλής, μεταφέρθηκε εσπευσμένως στην προσεχή Δευτέρα. Πρόκειται για την εκλογή βουλευτών-κατηγόρων που θα υποστηρίξουν τις παραπομπές των υποθέσεων για τα σκάνδαλα στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. Η πρώτη δίκη για το καλαμπόκι στις 28 Μαΐου, πλησιάζει.

ΠΑΡΑ τις επίσημες διαψεύσεις τίποτα δεν μπορεί να αποκρύψει την ουσιώδη συνάφεια που υπάρχει μεταξύ των δυο ψηφοφοριών. Πέρα από το γεγονός ότι διαδικασίες και λειτουργίες του Κοινοβουλίου τέθηκαν υπό την αόρατη πλην όμως λίαν πραγματική κηδεμόνευση του κ. Καραμανλή, η αυριανή διέλευση της πύλης του Ηρώδου του Αττικού από τον πατριάρχη της Δεξιάς δεν θα είναι χωρίς συνέπειες τόσο για τις πολιτειακές όσο και για τις πολιτικές ισορροπίες του συστήματος.

ΕΧΟΝΤΑΣ στις αποσκευές του το απερίφραστο και νωπό εγκώμιο που του έπλεξε ο κ. Παπανδρέου, ο κ. Καραμανλής προετοιμάζεται για το ρόλο του Εθνικού Ηγέτη, του Μεγάλου Συμφιλιωτή και του Μεγάλου Καθοδηγητή του συστήματος. Επιδίωξη αποτελεί η συμφιλίωση των δυο μεγάλων αστικών παρατάξεων, η επιβολή της συναίνεσης, ο διαμοιρασμός της εξουσίας, η εδραίωση «σταθερών» κυβερνητικών

σχημάτων, ο αποκλεισμός της Αριστεράς από κάθε κυβερνητική συμμετοχή, μετά της δέουσας αναγνώρισης του νομιμοποιημένου πλέον ρόλου στα πολιτικά πράγματα της χώρας.

ΚΑΙ προϋπόθεση όλων αυτών η εγκατάλειψη της κάθαρσης με εγγυητή τον ίδιο τον κ. Καραμανλή. Ανωγύμως και επωγύμως το κατάλληλο κλίμα καλλιεργείται δια του Τύπου και το έδαφος προλειαίνεται με παρασκηνιακές διαβουλεύσεις.

ΑΛΛΑ Η παραίτηση από την κάθαρση της πρόσφατης ελληνικής τραγωδίας θα προκαλέσει ανυπολόγιστες ηθικές ζημιές στο ήδη κλονισμένο και διαβρωμένο κοινωνικό οικοδόμημα. Θα εξευτελίσει κάθε έννοια δικαιοσύνης και θα προσβάλει ανεπανόρθωτα το λαϊκό αίσθημα αυτό που τελοσπάντων αποκαλείται δημόσιος βίος της χώρας.

ΘΑ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΕΙ ταυτόχρονα βαρεια το κύρος και την αξιοπιστία του Συνσπισμού —αν και αυτός συναινέσει— αφού θα ανατινάξει εκ βάθρων το θεμέλιο πάνω στο οποίο οικοδομήθηκε όλη η λογική της κυβέρνησης Τζαννετάκη.

Η ΚΑΘΑΡΣΗ πρέπει να γίνει. Αποτελεί αδήριτη ανάγκη του δημόσιου βίου. Η εμμονή της Αριστεράς στην κάθαρση θα αποτελέσει συνάμα την καλύτερη απάντηση στα Καραμανλικά σενάρια και σαφές μήνυμα προς το ΠΑΣΟΚ ότι η επάνοδος στην εξουσία μέσω της Αριστεράς είναι αδύνατη χωρίς τη δικαστική εκκαθάριση των σκανδάλων και την παραμονή χάριν παραγραφής προσώπων και πρακτικών που τα εξέθρεψαν και τα συγκάλυψαν.

Η ΑΤΟΛΜΙΑ και οι συμβιβασμοί προσιδιάζουν σε γέροντες και παρωχημένες αντιλήψεις αλλά πρέπει η Αριστερά —που εξ ορισμού σηματοδοτεί το νέο και το καινοτόμο— να αναδεικνύεται τολμηρή και ασυμβίβαστη.

αντί

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 17ος
• Τεύχος 437
Παρασκευή 4 Μαΐου 1990
δρχ. 200

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 • 72.49.300
72.32.819 • 72.48.240
FAX: 72.26.107 • TELEX: 214179 ANTI

Α. ΜΠΙΣΤΗΣ	
ΚΥΠΡΟΣ: Ένα αλλιώτικο μάθημα	5
ΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ: Όταν ο Γιώργος δεν αναγνωρίζει τον Μένιο...	14
ΣΤ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ	
Πολιτεία Γ.Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	15
Τ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	
Οι πολιτικοί αυτοπαγιδεύονται	16
Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	
Η Οικονομία για το βόλεμα και η αριστερή πρόταση	18
Β. ΖΗΣΗΣ	
Βροντόσαυροι εναντίον Δεινοσαύρων	20
Γ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ	
Βήματα... Συνεδρίων στο Συνσπισμό της Αριστεράς	23
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ	
ΠΑΣΟΚ: Το μέλλον ως αβέβαιο παρόν	26

ΜΠΟΣΤ	
Απίστευτα και όμως αληθινά	30
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Το ζήτημα της κομματικής παρουσίας	32
Τ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Στη Λιθουανία, δηλαδή πουθενά;	34
Β. ΧΑΒΕΛ	
Λίγα λόγια για τις λέξεις	36
Β. ΣΑΚΚΑΤΟΣ	
Διεθνές συμπόσιο για τον Τρότσκι	38
Π. ΣΕΡΓΙΟΥ	
Η «φιλαρμονική της Κολωνίας»	46
Π. ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ	
Δυσφορίες της Μητέρας Πόλης (Συνέχεια)	48

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ	
Τα μεγάλα δολώματα	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ	9
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	10
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	40
ΒΙΒΛΙΟ	52
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	54
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	58

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

πολιτικό 15ήμερο

Τα μεγάλα δολώματα

Η ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ έδειξε, ήδη, τα πρώτα δείγματα γραφής. Συμπεριφορές, μέτρα και επιλογές προς την κατεύθυνση μιας «φιλελεύθερης» συντηρητικής πολιτικής, η οποία μακροπρόθεσμα θα πυροδοτήσει μεγάλες κοινωνικές εντάσεις. Παρά το νέο στυλ των προγραμματικών δηλώσεων, το οποίο επάινεσαν κατ' αρχήν οι κ. Παπανδρέου και Κύρκος, αυτές δεν ήλθαν να προσφέρουν παρά την επανάληψη μιας γνωστής συνταγής λιτότητας, με κύριους στόχους τους μισθούς και τους συνταξιούχους και κύριο μοχλό τους έμμεσους φόρους και τα τιμολόγια των Δημόσιων Οργανισμών και Επιχειρήσεων. Η συνταγή του 1985, εκείνη της λιτότητας του ΠΑΣΟΚ επαναλαμβάνεται χωρίς την υποτίμηση της δραχμής.

ΠΑΡΑ την εντυπωσιακή σε όγκο και παλμό πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση της ΓΣΕΕ στο Πεδίο του Άρεως όλοι προβλέπουν ότι δεν πρόκειται να δρομολογηθούν μεγάλες απεργιακές κινητοποιήσεις και κοινωνικές διαμαρτυρίες. Ο νέος πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης έσπευσε στη σύνοδο των συντηρητικών κομμάτων της ΕΟΚ να ομιλήσει για το θέμα αυτό και να ισχυρισθεί ότι «πολιτική απεργία πανελλήνια δεν μπορεί εύκολα να γίνει, γιατί η Νέα Δημοκρατία ελέγχει μεγάλο κομμάτι των εργαζομένων, που φτάνει συχνά το 50%». Επιβεβαίωση της θεωρίας —και της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ— για ακηδεμόνευτο και ανεξάρτητο συνδικαλισμό! Αυτά τα φαινόμενα ανοχής και παθητικότητας απέναντι στα νέα μέτρα, τα όντως σκληρά αφού το κόστος της καθημερινής ζωής ανεβαίνει κατά 20%, φαίνεται να έχουν την εξήγησή τους. Δεν είναι η αποδοχή των μέτρων, όπως ισχυρίζεται η κυβέρνηση και η δικαίωση των προεκλογικών της επαγγελιών, ούτε βεβαίως η αναγκαία πίστωση χρόνου, που της δίνεται. Είναι αποτέλεσμα η ανοχή αυτή, της αδυναμίας του ΠΑΣΟΚ να κατηγορήσει τα μέτρα αυτά αφού αυτό θεωρείται ως η αιτία του «οικονομικού κατήφορου» αλλά και της Αριστεράς να προβληθεί ως εγγυητής και προστάτης των συμφερόντων των εργαζομένων.

ΑΛΛΑ ακόμα και εάν μπορούσαν δεν φαίνεται ότι θα το ήθελαν. Το μεν ΠΑΣΟΚ, ηγεμονικό και ελεγχόμενο αυταρχικά από την Εκάλη έχει μεταβληθεί πλήρως

σε ένα προσωπικό μηχανισμό του κ. Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος για προσωπικούς λόγους επιθυμεί τη «συσπείρωση» αντί να «εξαπολύσει ανέμους» (όπως εκείνοι των συνδικαλιστών και των κομματικών οργανώσεων) τους οποίους δεν θα μπορεί να ελέγξει. Ο «Συνασπισμός» φαίνεται να έχει επιλέξει την τακτική της άρνησης κάθε συντονισμού με το ΠΑΣΟΚ και τις οργανώσεις του και να τηρήσει «στάση ανοχής» (παρά τις κάποιες απεργίες και διαμαρτυρίες «συντήρησης και κομματικής τιμής») απέναντι στη νέα κυβέρνηση έως το ερχόμενο φθινόπωρο. Έως τότε το πολιτικό παιχνίδι —βοηθώντας του καλοκαιριού— θα παιχθεί με όρους κορυφής.

Η ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ θα προσπαθήσει να διευρύνει την επιρροή της, από όπου και αν προέρχεται η πολυπόθητη ενίσχυση αυτή και όσα προβλήματα μπορεί να δημιουργήσει στο μέλλον. Είτε αυτή προέρχεται από τον κ. Κ. Καραμανλή και τον κ. Κατσίκη είτε από τον κ. Σαδικ. Το άγχος του κ. Μητσοτάκη για ενίσχυση της επιρροής της κυβέρνησης, για «ερείσματα» δεν αρνείται τις όποιες υποθηκεύσεις. Υποθηκεύσεις, που έχουν τις ημέρες αυτές ως κύριο γνώρισμα την αναπαλαίωση στην κορυφή της Πολιτείας, με τη θεωρούμενη ως βέβαιη για σήμερα εκλογή του κ. Κων. Καραμανλή στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Μια εκλογή, που από την πλευρά του κ. Κ. Καραμανλή δεν έχει το χαρακτήρα του «ρεβανσισμού» απέναντι στο ΠΑΣΟΚ και την Αριστερά αλλά την προσωπική του δικαίωση, την έντονη επιθυμία του να αναστρέψει και καταστρέψει τελικά τη «ρήξη της 9ης Μαρτίου».

ΓΙΑ ΕΝΑ πολύπειρο πολιτικό όπως ο κ. Κ. Καραμανλής η επιστροφή του στην προεδρία της Δημοκρατίας και ο σημαίνων ρόλος του «στη λεγόμενη δημόσια ζωή της χώρας» και το άλλοτε «απέραντο φρενοκομείο», ρεβανσισμός είναι η τελειώς αντίθετη τακτική της πολεμικής. Είναι ο εκμαυλισμός, οι κινήσεις εντυπώσεων, η υποταγή των άλλοτε υβριστών του. Άλλωστε το ίδιο δεν έκανε και το 1977, με τον ίδιο τον κ. Κων. Μητσοτάκη;

ΑΠΟΔΥΝΑΜΩΜΕΝΟΣ από τον οριακό αριθμό ψήφων τις οποίες θα συγκεντρώσει έτσι κι αλλιώς σήμερα, ο κ. Κων. Καραμανλής έχει σκοπό να ευτελίσει το ΠΑΣΟΚ και τον κ. Α. Παπανδρέου με την προσέγγιση και τις «συναινετικές» διαδικασίες. Προσέγγιση, η οποία παράλληλα θα εξυπηρετεί τις δήθεν προδιαγραφές του πολιτειακού ρόλου του. Από σήμερα, καλώς εχόντων των πραγμάτων —και σημειώστε το αυτό— δρομολογείται μια διαδικασία πολεμικής του κ. Κ. Καραμανλή απέναντι στον «αντικαραμανλισμό» και τον «αυριανισμό» καθόλου πολεμική αντιπαράθεσης, αλλά έντονα διαλυτική μέσα στους κόλπους του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Κ. Καραμανλής, αντίθετα με παλαιές του θέσεις και αντιλήψεις, έχει φροντίσει να ρίξει από καιρό το μεγάλο δόλωμα προς τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου με τις δηλώσεις των ερμηνευτών των χρησμών του, όπως οι κ. Μιλτ. Έμπερτ, Τάκης Λαμπρίας, Μιχ. Λιάπης, «ο Καραμανλής ήταν αντίθετος με τη δικαστική δίωξη για τα σκάνδαλα, του ίδιου του Ανδρέα Παπανδρέου».

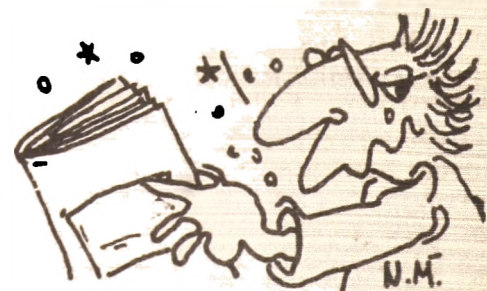
ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, στα πλαίσια της συσπείρωσης, δηλαδή της καθαρά προσωποπαγούς διαχείρισης των υποθέσεων και της κρίσης του ΠΑΣΟΚ, ο κ. Α. Παπανδρέου διανέμει «σκιώδεις εξουσίες» σε δεκάδες βουλευτές και κομματικά στελέχη, ξύνει τη φραστική του αντιπαράθεση προς την κυβέρνηση σε θέματα «δημοκρατίας και λαϊκών συμφερόντων» και αναβάλλει —όπως θα ανακοινωθεί σύντομα— κάθε συλλογική διαδικασία ουσίας, όπως το Συνέδριο.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΥΡΑ ΤΟΥ, ο «Συνασπισμός» επίσης δεν φαίνεται να επιθυμεί την όποια διαδικασία προσέγγισης και συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ και αναζητά αυτόνομη πολιτική παρουσία, με κύρια χαρακτηριστικά το «πάγωμα» κάθε σοβαρής αλλαγής σε πρόσωπα στην κορυφή του (η «ομαλή μετεξέλιξη» θα δρομολογηθεί στην ΕΑΡ τον Ιούνιο και στο ΚΚΕ το Νοέμβριο) το ιδεολογικό κενό, τις πολιτικές ακροβασίες του πολυκεφαλισμού και την «τάση υπευθυνότητας» απέναντι στη νέα κυβέρνηση. Θέμα - κλειδί όπως λέγεται, για το κλίμα των σχέσεων του «Συνασπισμού» με τη νέα κυβέρνηση θα είναι —όσο και αν δεν ομολογείται— η μεταχείριση των στελεχών του «Συνασπισμού», που έχουν τοποθετηθεί σε ανώτερες θέσεις του κρατικού μηχανισμού από τον περασμένο Ιούνιο.

Η ΜΕΓΑΛΗ πλειοψηφία τους φαίνεται να προτιμά να παραμείνει και οι συστάσεις των κ. Δ. Καραγκουλέ και Στ. Πιτσιόρλα σε ειδικές συσκέψεις να παραιτηθούν τουλάχιστον όσοι κατέχουν πολιτικές θέσεις (νομάρχες, περιφερειάρχες, γενικοί γραμματείς) δεν έγιναν δεκτές με ενθουσιασμό. Ο ιδιότυπος αυτός κρατισμός είναι μια ακόμα ασθένεια της πολυπαθής αριστεράς των ημερών μας. Η νέα κυβέρνηση —αντίθετα με όσα σχεδιάζει για τους τιτλούχους του ΠΑΣΟΚ, που διορίστηκαν από την εποχή της κυβέρνησης Ζολώτα— θέλει να διατηρήσει τους περισσότερους ανθρώπους του «Συνασπισμού» στον κρατικό μηχανισμό είτε στις ίδιες θέσεις είτε με μετακίνησή τους.

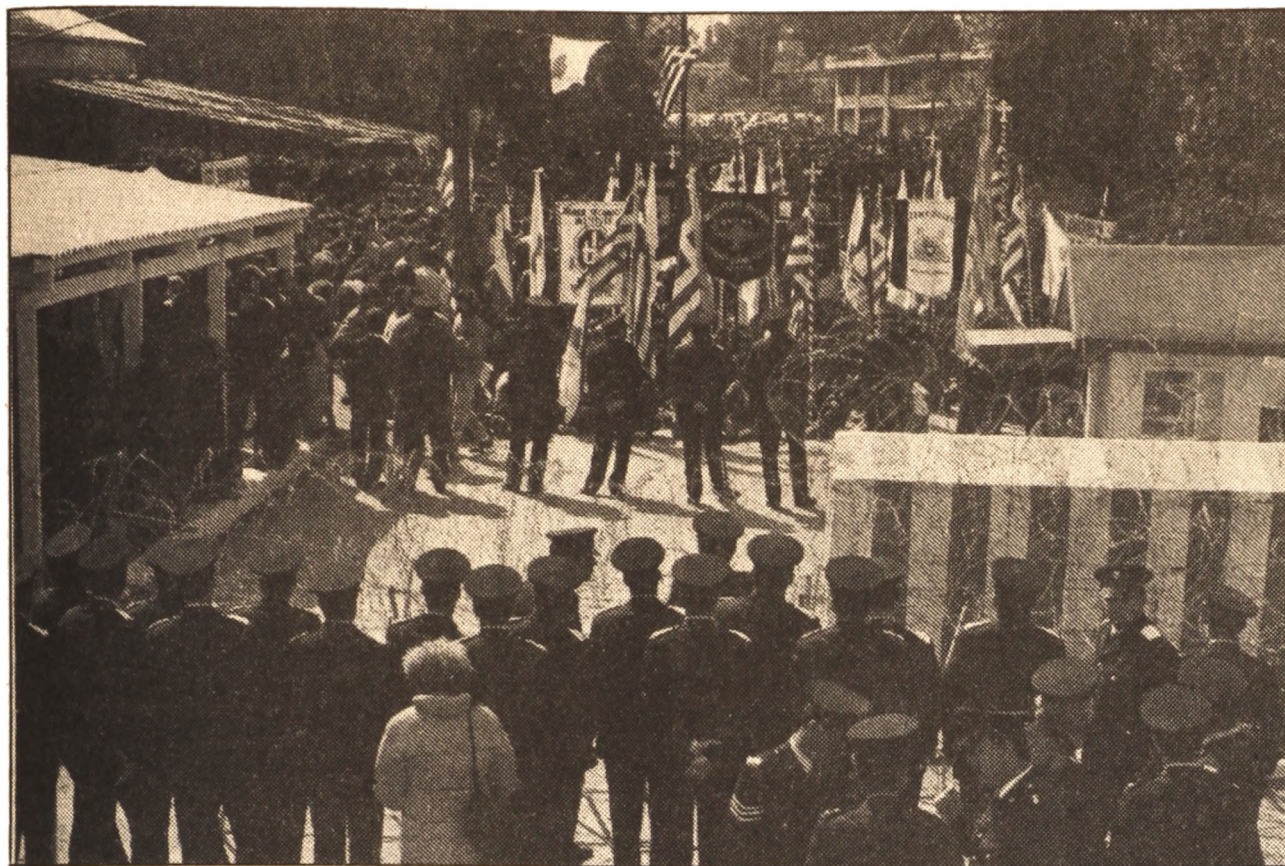
ΗΜΕΡΕΣ αναπαλαίωσης και σε επίπεδο πολιτικής και σε επίπεδο προσώπων. Με θεαματικές αυξήσεις σε όλα τα είδη, με αντισυναινετικές διαθέσεις και επιλογές της κυβέρνησης, με κούφια λόγια από το προσωποπαγές ΠΑΣΟΚ και με ιδεολογία αρνήσεων και στρατηγική αμηχανία από το «Συνασπισμό». Ολόκληρο το καλοκαίρι θα υπάρξουν βέβαια ειδήσεις και γεγονότα κάθε είδους. Αλλά το σκηνικό, τα γενικά πολιτικά χαρακτηριστικά δεν φαίνεται να αλλάζουν. Οι πρώτες ημέρες της μετεκλογικής περιόδου προεξοφλούν και τους πρώτους μήνες της.

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

ΕΝΑ ΑΛΛΙΩΤΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ

του Ανδρέα Μπίστη

Στο οδόφραγμα του «Λήδρα Παλλάς».

Νίκος Νικολάου. Ετών 21. Σπουδαστής Ανώτερης Ιδιωτικής Σχολής της Λευκωσίας. Γύρω στα Χριστούγεννα γέμισε τη Λευκωσία συνθήματα. «Έξω ο Αττίλας απ' την Κύπρο» και ελληνικές σημαίες. Στα μέσα του Γενάρη μπήκε στα κατεχόμενα και έκανε το ίδιο. Πιάστηκε απ' τις κατοχικές δυνάμεις. Καταδικάστηκε και κρατήθηκε 20 μέρες στα μπουντρούμια του Ντενκτάς. Αφέθηκε ελεύθερος στα τέλη του Γενάρη.

Ήταν η σπίθα, που φλόγισε τις καρδιές της σπουδάζουσας και της μαθητικής νεολαίας στην Κύπρο. Στη διάρκεια της κράτησής του κινητοποιούνται οι συμμαθητές του. Οργανώνουν πορείες διαμαρτυρίας για την απελευθέρωσή του. Ο σπόρος έχει πέσει. Ο Νικολάου ελευθερώνεται αλλά οι κινητοποιήσεις με αντικατοχικό περιεχόμενο δεν σταματούν, κλιμακώνονται. Στις 3 του Μάρτη στη διάρκεια μιας από τις μαθητικές εκδηλώσεις ο Πέτρος Παπαλεοντίου ετών 17, μαθητής της 3ης Λυκείου, διεισδύει στην απαγκιστρωμένη ζώνη, σκαρφαλώνει στον ιστό και κατεβάζει τη σημαία του Αττίλα. Την ώρα που κατεβαίνει, μπροστά στα μάτια των συμμαθητών του συλλαμβάνεται απ' τους Τούρκους. Καταδικάζεται σε 3 μήνες φυλακή. Ήταν η έκρηξη.

Με ταχύτητα πρωτοφανή ο μαθητόκοσμος οργανώνεται. Η ΣΕΦΕΚ (Συντονιστική Επιτροπή Φοιτητικών Ενώσεων Κύπρου) και η ΣΕΜΕΛ (Συντονιστική Επιτροπή Μαθητικών Ενώσεων Λευκωσίας) συγκροτούν συντονιστική επιτροπή αγώνα. Κανείς δεν περίμενε αυτό που θα ακολουθούσε. Για 40 ολόκληρες μέρες χιλιάδες σπουδαστές από 17 ανώτερες σχολές και τα 40 Λύκεια της Λευκωσίας βρίσκονται σε συνεχή κινητοποίηση. Ξε-

νυχτούν στο οδόφραγμα.

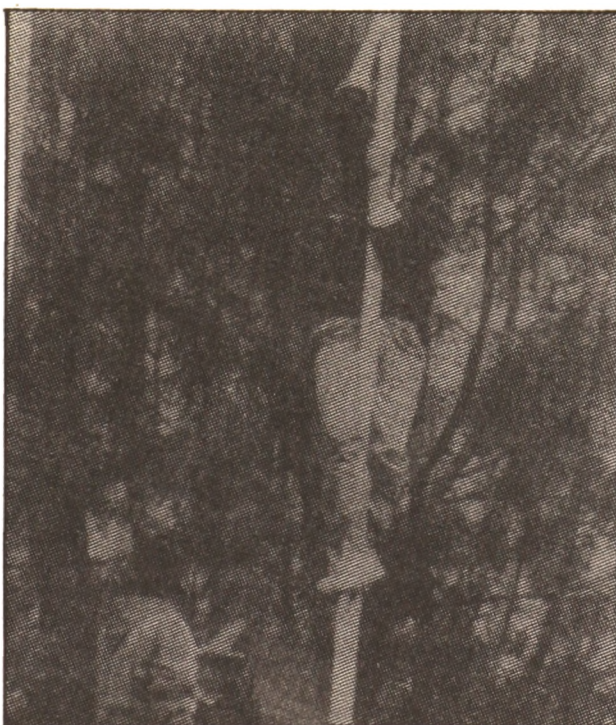
Το μήνυμα απλώνεται και στα Λύκεια των άλλων πόλεων. Οργανώνονται συγκεντρώσεις 8-10.000 μαθητών και σπουδαστών. Πορείες από τη Δερύνεια, έξω απ' την κατεχόμενη Αμμόχωστο μέχρι τη Λευκωσία.

Στη διάρκεια των κινητοποιήσεων συλλαμβάνονται ακόμη 3 νέοι.

Ο Δημήτρης Λουκάς, ετών 19, εθνοφρουρός. Καταδικάστηκε σε 6 μήνες φυλακή.

Ο Χρήστος Σαββίδης, ετών 22, αφού κατέβασε δυο τουρκικές σημαίες και ύψωσε την ελληνική. Καταδικάστηκε σε 4 μήνες φυλακή.

Ο Πάρις Ανδρονίκου, ετών 15, συνελήφθη ενώ προσπαθούσε να κατεβάσει

Ο Παπαλεοντίου τη στιγμή της σύλληψής του.

τουρκική σημαία. Αφέθηκε ελεύθερος μετά από 15 μέρες κράτηση.

Στις 16 του Μάρτη, η συντονιστική των μαθητών μαζί με εργατικές ενώσεις, σωματεία και τα κόμματα διοργανώνουν στην πλατεία Ελευθερίας της Κύπρου, μια από τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις των τελευταίων χρόνων. 25.000 άτομα, μαθητές, φοιτητές, πολιτική ηγεσία, απαιτούν την απελευθέρωση των μαθητών.

Ο αγώνας φουντώνει. Οι μαθητές εκδίδουν βδομαδιακή εφημερίδα τη «Φυλλάδα» που κυκλοφορεί σε χιλιάδες αντίτυπα.

Στην Κύπρο κάποιοι ανησυχούν. Και δεν είναι μόνο ο Ντενκτάς, το παράνομο κατοχικό καθεστώς του και ο Αττίλας.

Οι κήρυκες του ενδοτισμού προσπαθούν να διαβάλουν και να σταματήσουν τον αγώνα. Μιλούν για «προβοκάτορες» «περιθωριακούς» και «ανεύθυνους». Κι ας είναι οι μαθητές χιλιάδες, ενωμένοι, πάνω από κόμματα, μακριά απ' τις καφετέριες, για πρώτη φορά μετά από 16 χρόνια κατοχής.

Αλλά αν στην Κύπρο κάποιοι υποταγμένοι λαιδωρούν τα ξεσηκωμένα παιδιά τους στην Ελλάδα σχεδόν δεν φτάνει η είδηση. Παγιδευμένη στη δίνη μιας αξεπέραστης κρίσης, η χώρα σέρνεται με κούραση και γερασμένες ηγεσίες με γερασμένες ιδέες. Την ώρα που ο τοποτηρητής της Άγκυρας Ντενκτάς, ξαναεκλέγεται «πρόεδρος» στο ψευδοκράτος. Την ώρα που υπαγορεύει ξανά τους όρους του, για «δύο λαούς» και «δύο κράτη».

Ένα αλλιώτικο μήνυμα έρχεται από χιλιάδες νεανικές ψυχές. «Θα πάρω μίαν ανηφοριά για τη λευτεριά», είναι το κεντρικό τους σύνθημα.

Ας το ακούσουμε. Είναι ζωογόνο. Κι ας μην ξεχνάμε. Ο Παπαλεοντίου, ο Λουκάς, ο Σαββίδης βρίσκονται ακόμα στα νύχια του Αττίλα. □

«Θα πάρω μίαν ανηφοριά για τη λευτεριά».

ΤΕΤΑΡΤΗ 18.4.90 — ΤΡΙΤΗ 1.5.90

ΤΕΤΑΡΤΗ, 18.4.90

Υπενθυμίζω ότι ευρισκόμεθα εις το μέσον της Διακαινησίμου Εβδομάδος. Έχουν προηγηθεί το Πάσχα, τα Πάθη, οι εκλογές —αι οποίαι ανέδειξαν νικητάς τους κ. Μητσοτάκη και Κατοίκη. Οι Έλληνες έχουν χωνέψει τον οβελίαν, τη μαγειρίτσα τα τσουρέκια, τα κουλούρια, τα αυγά, τη νέα κυβέρνηση και με βαρειά καρδιά επανέρχονται στα καθημερινά καθήκοντά των. Όλα αυτά φαίνονται μακρινά αλλά δεν είναι: έγιναν πριν από 15 ημέρες μόλις.

Τα κάλη του Κ. Καραμανλή εγκωμιάζει με δήλωσή του ο κ. Μητσοτάκης και καλεί πάντες να τον ψηφίσουν για Πρόεδρο. Και εγώ, αν είχα μόνο 150 βουλευτές, τα ίδια θα έλεγα.

Δεν δέχεται να είναι υποψήφιος για Πρόεδρος ο κ. Φλωράκης διότι είναι εξήντα χρόνια κομμουνιστής, δεν κάνει για τέτοια. Θαρραλέα αυτοκριτική —αλλά και δέκα μόνο να ήταν, πάλι δεν θα έκανε.

Μια και δεν πρόκειται να εκλεγεί, το ΠΑΣΟΚ αποφάσισε να προτείνει τον κ. Χαραλαμπίδου για Πρόεδρο της Βουλής.

Η κυβέρνηση αναγνωρίζει τον κ. Μποτόπουλο ως Πρόεδρο του Συμβουλίου Επικρατείας, δήλωσε ο Υπ Δικ κ. Κανελλόπουλος —για να ισορροπήσει την κατάσταση θα αναγνωρίσει και το Ισραήλ.

Επειδή το αίμα νερό δεν γίνεται, ο κ. Κατσανέβας ετάχθη κατά της αποχώρησης του πεθερού του και υπέρ της κερατόμησης του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ.

Έτσι κι αλλιώς κανείς δεν μπορεί να τα μετρήσει, γι' αυτό και ο κ. Έβερετ προέβη στην κατ' έθιμον δήλωση κάθε νέας κυβερνήσεως ότι θα μειώσει στο ήμισυ τον στόλο των 10.000 κρατικών αυτοκινήτων.

Πρωταθλήτρια η Ελλάς στις αμυντικές δαπάνες εντός ΝΑΤΟ με 6,4% του ΑΕΠ, έναντι 6,1% των ΗΠΑ. Και στον πληθωρισμό καλά πάμε, αλλά μας ξεπερνά η Αργεντινή.

ΠΕΜΠΤΗ, 19.4.90

Για να δηλώνει η κυβέρνηση ότι δεν συζητάμε για δάνειο με την ΕΟΚ, θα πει ότι μας είπαν όχι. Βαρέθηκαν να δίνουν δανεικά κι αγύριστα.

Όταν ένας απλός κουτσονόμος κοστίζει 2.000.000 δολάρια, πιστεύει στ' αλήθεια η ΣΙΑ πως με το ίδιο ποσό θα βρει πληροφοριοδότες για την «17N»;

Οι Ρώσοι έκοψαν το πετρέλαιο και το γκάζι στους Λιθουανούς, αλλά ο Πρόεδρος τους Λανταμπέργκις δήλωσε πως αντέχουν 100 χρόνια χωρίς αυτά —τα δεύτερα εκατό χρόνια θα είναι τα δύσκολα.

Η κοκλιομυία η ανθρωποφάγος απειλεί ζώα και ανθρώπους στη Μεσόγειο και ιδίως στην Ελλάδα, όπου θα πάρει εκδίκηση εξοντώνον-

τας όλους τους δημόσιους υπαλλήλους που χρόνια, τώρα, σκοτώνουν μυίγες.

Να κόψει το μπάσκετ απειλεί ο Ν. Γκάλης, μετά τις αποδοκιμασίες των φιλάθλων για την εμφάνισή του Άρη στην Ισπανία. Ποτέ δεν θα ευτυχίσουμε ως λαός; Τώρα που βρήκαμε τον Καραμανλή να χάσουμε τον Γκάλη;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 20.4.90

Επικαλούμενοι «λαθρεμπόριο όπλων» κατεκράτησαν εις την Πάτρα τμήμα του τεράστιου κανονιού του προοριζόμενου για το Ιράκ —προφανώς για να ενισχύσουν την άμυνα του Μωριά κατά της ανθρωποφάγου μυίας.

Θρασύτερος όλων των προκατόχων του, ο κ. Έβερετ ανακοινώνει εν τέλει ότι θα περιοριστούν σε 1.000 τα 10.000 κρατικά αυτοκίνητα!

Περίεργοι αυτοί οι Οικολόγοι: δεν θέλουνε ούτε τον Κ. Μητσοτάκη για πρωθυπουργό, ούτε τον Κ. Καραμανλή για Πρόεδρο. Για τον Γκάλη δεν εξέφρασαν άποψη.

Ο Γαβριήλ Ποπώφ, Πρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων της Σοβιετίας εξελέγη Δήμαρχος Μόσχας. Έξω, καλά πάμε.

Στα ύψη οι μετοχές, ο τζίρος και ο τζόγος στο Χρηματιστήριο. 112 δις έχουν επενδυθεί από τις αρχές του χρόνου. Είμαστε πλούσιος λαός αλλά έχουμε φτωχό κράτος.

Κυκλοφορεί ο Ημεροδότης με πλούσια ύλη και δώρο μια δισκέτα, μια κασέτα και μια ειδική έκδοση για την τρίτη ηλικία με τίτλο «ΑΝΤΙ».

Ασθενεί σοβαρά η Λιζ Ταϊνλορ —περαστικά της.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 21.4.90

Πριν από 23 έτη ακριβώς έ-

γινε πραξικόπημα και ακολούθησε δικτατορία. Κι ακόμα να συνέλθουμε.

Τέτοια αποφράδα ημέρα διάλεξε ο κ. Μητσοτάκης να συναντηθεί με τους κ. Παπανδρέου και Φλωράκη. Τέτοια ημέρα βρήκε και η Βουλή να αρχίσει τις εργασίες της. Με ορκωμοσία.

Εγώ, μια που δεν βγήκα βουλευτής, πήρα τον ανήφορο για τη λαϊκή της Καλλιδρόμιου. Ζέστη πολλή πώς θα το βγάλουμε φέτος το καλοκαίρι; Αγόρασα ένα βαρύ σφυρί από τους Πόντιους και μία γλάστρα για το γραφείο. Έκανα και τούτο το Σάββατο το καθήκον μου ως Εξαρχειώτης.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 22.4.90

Ημέρα της Γης σήμερα, αλλά αυτό δεν αποτελεί βέβαια είδηση. Ούτε η εκλογή του κ. Τσαλδάρη ως Προέδρου της Βουλής στη Β' ψηφοφορία. Ούτε, βέβαια, ότι ο Ντενκτάς εκλέγεται «Πρόεδρος» στο κρατίδιό του. Οι καλές ειδήσεις, ες αύριον.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 23.4.90

Γεωργίες και Γεώργιοι έτη σας πολλά! Πάντα καλά να είστε και να εξοντώνετε δράκοντες.

Καλώς διαμαρτύρονται γνωστοί και άγνωστοι «επώνυμοι» γιατί μας αδικεί ως έθνος η Ευρωπαϊκή Ιστορία της Ευρώπης. Το χειρότερο όμως είναι ότι εμείς πρώτοι πρώτοι αδικούμε την ιστορία μας.

200 καταστήματα και γραφεία θέλει να κλείσει στην Πλάκα ο νέος ΥΠΕΧΩΔες κ. Μάνος. Εμείς μαζί του είμαστε —αν κλείσει μάλιστα και καμιά βιομηχανία στην ευρύτερη Αθήνα, τόσο το καλύτερο.

Μετά την ελληνική όπερα ονόματι «Κουρουά», η Λυρική Σκηνή θα ανεβάσει την έτι ελληνικότερη «Αραμπώ».

Φορολογία των τόκων των καταθέσεων προτείνει ο κ. Αγγελόπουλος ενώ ο κ. Παπαϊωάννου προτιμά να φορολογήσει τους σταυρούς του κ. Τζουμάκα για να γίνει αυτός βουλευτής.

Εκτός όμως από τα συντροφικά υπάρχουν και τα φιλελεύθερα μαχαιρώματα: ο αποτυχών κ. Μαργκογιαννάκης φαίνεται κατά της εκλογής Βιρβιδάκη στα Χανιά διότι ο τελευταίος υπηρετούσε στο ΕΣΥ. Λίγες ημέρες προ των εκλογών όμως ο βουλευτής, τότε, Μαργκογιαννάκης υπερασπιζόταν τον κ. Βιρβιδάκη αντικρούοντας πασοκική ένσταση με το ίδιο περιεχόμενο.

Τάκη, δεν βρέθηκε γυμνό της προκοπής και σου προσφέρουμε τον Βαζέχα —να ηρεμήσουν λίγο και οι φεμινίστριες φίλες της στήλης.

Εκείνο το άγαλμα του Τρούμαν, εμείς πότε θα το κατεβάσουμε;

ΤΡΙΤΗ, 24.4.90

Και βέβαια δεν είναι οι προγραμματικές δηλώσεις η είδηση της ημέρας. Πρώτο θέμα σήμερα σε όλα τα Μέσα, το γεγονός ότι ο Ημεροδότης έχει εννέα μήνες ακριβώς να βάλει τσιγάρο στο στόμα του! Και στα δικά σας.

Φόρους, εισφορές, ακριβότερη βενζίνη-φως-νερό-τηλέφωνο, αύξηση του ΦΠΑ, αύξηση των εισιτηρίων, αναγνώριση του Ισραήλ, δάνειο από την ΕΟΚ, υπεσχέθη στις προγραμματικές του δηλώσεις ο κ. Μητσotάκης. Τόση κακία μάζευε μέσα του, τόσα χρόνια, περιμένοντας αυτή τη στιγμή. Και την έβγαλε όλη.

Φυλάκισε όλη την παλιά διοίκηση της «Κτηματικής» και τον επιχειρηματία Χ. Αρφάνη ο ανακριτής Χρ. Τζανερίκος. Ούτε εγώ τους χωνεύω, αλλά δεν είπαμε κι έτσι κ. Τζανερίκο μου...

Η «σφαγή των Αρμενίων» επανελήφθη ενώπιον της τουρκικής Πρεσβείας από τα ΜΑΤ, όπου διαδήλωναν διαμαρτυρόμενοι οι απόγονοι των προ 75ετίας εξοντωθέντων.

15μηνη θητεία ζητούν οι πολιτικές νεολαίες όλων των αποχρώσεων. Κι εμείς οι «παλιοσειρές» συνηγορούμε.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 25.4.90

Όπως αναμενόταν, οι κ. Παπανδρέου και Φλωράκης δήλωσαν στη Βουλή ότι δεν συμφωνούν με τον κ. Μητσotάκη και θα τον καταψηφίσουν.

Πέρασαν 4 έτη από την έκρηξη του Τσερνομπίλ κι αφού δεν πεθάνατε ακόμη από καρκίνο, μπορεί να μην είστε, εν τέλει μεταξύ των 230 Ελλήνων που θα πληρώσουν τη νύφη.

Για «φούντα» 30 γραμμαρίων συνελήφθη ο μπασκε-

τμπωλίστας του «Άρη» Τζόουνς —αν η ομάδα είχε κερδίσει στη Σαραγόσα, ουδείς θα τον πείραζε...

Τον ηγέτη των σοσιαλδημοκρατών της Γερμανίας Λαφονταίν απειράχθη να μαχαιρώσει παράφρων Γερμανός —χάθηκαν οι χριστιανοδημοκράτες;

ΠΕΜΠΤΗ, 26.4.90

Με την έγκριση 152 βουλευτών, η Παλινδρόσωση αποτελεί πλέον γεγονός. Νοιώθω μίαν ακατανόητη νοσταλγία για τον σοσιαλισμό που χάσαμε. Λέτε να ήμουν πασοκίτης ή φταίει ο φόβος για το μέλλον;

Γρήγορα προσαρμόστηκε στις απαιτήσεις της θέσης της η πρωθυπουργική σύζυγος κ. Μαρίκα: μόρφασε, γκρίνιαζε, σχολίαζε, έβριζε μέσα στη Βουλή. Αναρωτιέμαι εν τέλει: αι σύζυγοι πρωθυπουργών γεννώνται τέτοιες ή γίνονται;

Λιθουανός αυτοπυρπολήθηκε μπρος στο Μπολσόι και είναι άγνωστες οι αιτίες, λένε οι ειδήσεις: ίσως δεν βρήκε εισιτήριο για την παράσταση και δεν άντεξε.

Οι Γεωργιανοί πιέζουν τους εκεί Έλληνες να φύγουν, καταγγέλλουν οι εν Μόσχα ομογενείς μας. Και τον Δήμαρχο γιατί τον βγάλαμε; Γιατί δεν επεμβαίνει;

Προ τριετίας ωσάν σήμερα είχε ιδρυθεί η ΕΑΡ. Και δεν το θυμήθηκε ούτε η «Αυγή» —αν όχι για πανηγυρικά γενέθλια, τουλάχιστον για τρίχρονο μνημόσυνο.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 27.4.90

Έχω αγανακτήσει: 50 δρχ. τα λεωφορεία, 110 η βενζίνη, 50 το πετρέλαιο, + 2% ο ΦΠΑ, κτλ., κτλ., δηλαδή εν μια νυκτί, πάνε να μου πάρουν όσα μου έδωσαν σε τρεις προε-

κλογικές περιόδους;

Οι ίδιοι οι Αμερικανοί κατέρριψαν πανηγυρικά την κεραία της βάσης στη Νέα Μάκρη. Επίτηδες το έκαναν, για να στερήσουν μια νίκη από το λαϊκό κίνημα.

Με εγκύκλιο του ο ΥπΠρο κ. Έβερετ υπενθυμίζει ότι η Δευτέρα, μεταξύ Κυριακής και Πρωτομαγιάς είναι εργάσιμη. Τόσο το χειρότερο γι' αυτήν.

Πήγε το ΥΠΕΧΩΔΕ να κλείσει και τα γραφεία του αυθαιρέτως εν Πλάκα ευρισκόμενου, ραδιοσταθμού «Φλας» και οι εκφωνητές του θυμήθηκαν την ελευθερία του λόγου και άλλες πανανθρώπινες αξίες —όπως ακριβώς και οι κ. Γιδόπουλος και Κλυν, όταν τους γκρέμιζαν τα αυθαίρετα στην παραλία.

Οθρόδοξοι, Καθολικοί και Μουσουλμάνοι έβαλαν λουκέτο σε ναούς και σε τζαμιά στα Ιεροσόλυμα επειδή το ισραηλινό κράτος αρνείται να αποδώσει στο ελληνικό Πατριαρχείο τον ξενώνα του. Μα είναι αυτό κράτος να τα αναγνωρίσεις;

Όχι, δεν ήταν για τα Μπολσόϊ, επειδή οι «Λιθουανοί δεν θέλουν να μένουν σε μια Λιθουανία που δεν θα είναι ανε-

ξάρτητη», αυτοπυρπολήθηκε χθες ο Στανισλάβ Ζιαμάιτις.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 28.4.90

Σήμερα δεν πήγα στην λαϊκή της Καλλιθομίου. Ντρεπόμενος. Είχα διαβάσει τα εξής μονόστηλα:

Ριζοσπάστης:

Στη Μόσχα πέθανε ο Στανισλάβ Ζιαμάιτις, λιθουανικής καταγωγής, ο οποίος είχε αυτοπυρποληθεί. Έχουν κυκλοφορήσει φήμες ότι η ενέργειά του σχετιζόταν με τα λιθουανικά. Αρμόδιοι δήλωσαν ότι βρέθηκε σημείωμά του όπου επικαλούνταν οικογενειακούς λόγους και θα εξετασθεί από γραφολόγους για να διαπιστωθεί αν είναι πράγματι δικό του.

Αυγή

Στο μεταξύ πέθανε τελικά ο Λιθουανός Στανισλάβ Ζιαμάιτις που αυτοπυρπολήθηκε προχθές στο κέντρο της πλατείας της Επανάστασης κοντά στο Κρεμλίνο, διαμαρτυρόμενος με τον τρόπο αυτό για τις κυρώσεις που επέβαλε η Μόσχα στη δημοκρατία της Λιθουανίας.

Πρώτη

Πέθανε χθες το πρωί στη

Αποκλειστικό: η εικονιζόμενη σαμποτέρ της ΚΝΕ μεταμφιεσμένη σε Αμερικανίδα στρατιώτινα έριξε την κεραία στη βάση της Νέας Μάκρης.

Μόσχα ο Λιθουανός Στανισλόβας Ζιαμάιτις, ο οποίος αυτοπυρπολήθηκε προχθές στο κέντρο της Μόσχας, διαμαρτυρόμενος για τις κυρώσεις που επέβαλε ο Γκορμπατσώφ στη Λιθουανία.

Ο Ζιαμάιτις είχε μεταφερθεί στο νοσοκομείο με εγκαύματα δευτέρου και τετάρτου βαθμού. Ήταν άνεργος, παντρεμένος και πατέρας δυο παιδιών, ενώ σύμφωνα με δήλωση του εκπροσώπου της αστυνομίας ήταν σε κατάσταση μέθης όταν αυτοπυρπολήθηκε.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 29.4.90

Η έκτακτη διάσκεψη της οικογενείας **Μητσοτάκη** στο Δουβλίνο έληξε. Ο κ. η κ., και η θυγατήρ **Μητσοτάκη** είχαν καλέσει και φίλους τους πρωθυπουργούς της ΕΟΚ.

Η **αλβανική ασφάλεια** εισέβαλε στην **ελληνική πρεσβεία στα Τίρανα** για να συλλάβει διαφωνούντα που ζήτησε πολιτικό άσυλο. Μάλλον χειρότεροι από τους **Ισραηλίτες** οι γείτονες — κι ας τους έχουμε αναγνωρίσει.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 30.4.90

Αν νομίζετε ότι θα εργαστώ επειδή το θέλει ο **Μ. Έβερτ** κάνετε λάθος.

ΤΡΙΤΗ, 1.5.90

Σήμερα εργάζομαι γιατί το θέλει το **Αφεντικό**.

Εκατομμύρια εργάτες σε όλο τον κόσμο εόρτασαν την **Πρωτομαγιά**. **Εκατομμύρια** άλλοι έτρεξαν σε αγρούς και δάση να δρέψουν άνθη. **Εκατομμύρια** ξεφύλλισαν **μαργαρίτες** για να μάθουν αν τους αγαπά ή όχι.

Στη **Μόσχα**, χιλιάδες γιουχάρισαν τον **Γκορμπατσώφ**. Στην **Πόλη**, η αστυνομία πυροβολεί και δέρνει. Δεν είναι παντού εύκολες οι **Πρωτομαγίες**.

Ο ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Δημ. Τηλ., Βόνιτσα. Κακώς διαμαρτύρεστε επειδή η «**Ελευθεροτυπία**» αναλύει καθημερινώς διεξοδικά το πρόγραμμα του «**Μεγκατσάνελ**» που εσείς δεν «πιάνετε». Ποιος σας είπε να μένετε στην επαρχία; Επιπλέον, οι σελίδες 26-27 της «**Ελευθεροτυπίας**» είναι η μόνη εκπομπή της **προκοπής** που έχει το **Μεγκατσάνελ**. Να την κόψουν κι αυτή;

ΛΟΓΟΥ ΧΑΡΙΝ

ΤΟ ΕΝΔΟΞΟ ΔΙΑΣΤΗΜΙΚΟ ΜΑΣ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Οι ειδήμονες, δηλαδή κάποιοι εξειδικευμένοι γεωολόγοι που ίσως τους αποκαλούν γεωχημικούς και κάποια υποειδικότητα των αστροφυσικών, γνωρίζουν εδώ και δέκα χρόνια αυτό που εγώ έμαθα μόλις την περασμένη εβδομάδα: *η ζωή στη γη ήρθε από το διάστημα, για την ακρίβεια, γη και ζωή συνυπάρχουν ευθύς εξ αρχής.*

Όχι μόνο βρήκαν σε μετεωρίτες οργανικές ουσίες, που αποδείχθηκε ότι δεν ήταν γήινης προέλευσης, αλλά διαπίστωσαν κιόλας πως εκεί πάνω στο μεσοαστρικό χάος δημιουργούνται συνεχώς οργανικές ενώσεις. Εκεί, στο «κενό» του διαστήματος ζευγαρώνουν άτομα του άνθρακα με άλλα του Υδρογόνου του Δεντρίου, του Αζώτου και φτιάχνουν απλούστατες οργανικές ενώσεις — οι οποίες όμως όταν αρχίζουν να πολυμιζονται, να κολλά η μια με την άλλη, φτιάχνουν πολύπλοκα οργανικά μόρια, αυτά που βρίσκονται στη βάση της ζωής.

Οι παρατηρήσεις και οι πολύπλοκοι συλλογισμοί που οδηγούν σε αυτό το συμπέρασμα δεν έχουν τόση σημασία. Σημασία έχει πως το ίδιο συνέβαινε και «εδώ» στην «περιοχή» μας, όταν πριν 4-5 εκατομμύρια χρόνια άρχισε να σχηματίζεται το ηλιακό σύστημα. Από την αστρική σκόνη βγήκαν μαζί η γη και μορφές ζωής.

Δεν έχουμε λοιπόν ανάγκη από τις διάφορες σούπες νιτρικού οξέος, τους ωκεανούς της αμμωνίας και τους κεραυνούς που σχηματίζουν στην ήδη έτοιμη γη υδροκυάνιο και άλλες φρικτές, δηλητηριώδεις και πνιγηρές ενώσεις που κάποτε γίνονται οργανικές και εν τέλει ζωντανές, όπως ήθελαν οι μέχρι τώρα θεωρίες. Γη και ζωή πέτρες, χώματα, σίδηρο, φυτά, ζώα σχηματίστηκαν παράλληλα, μέσα από την ίδια αργή, βασανιστική διαδικασία. Δεν μας «φιλοξενεί» ο πλανήτης μας, ούτε τον κατοικούμε. Μεγαλώσαμε μαζί, όπως το σαλιγκάρι με τον κοχλία του.

Πολύ με εντυπωσίασε αυτή η θεωρία, πως το χάος του διαστήματος παράγει συνεχώς μορφές ζωής. Το σύμπαν, δεν είναι μόνο «μαύρες τρύπες», «κόκκινοι γίγαντες» «λευκοί νάνοι» παγωμένοι κομήτες, διάπυροι μύδροι. Υπάρχουν και μικρά, χαμένα άτομα, που εκατομμύρια, δισεκατομμύρια χρόνια τα πνίγει η μοναξιά. Κάποια στιγμή όμως βρίσκουν το ταίρι τους κι αρχίζει ο έρωτας, το πανηγύρι της ζωής. Κι αυτή την αλήθεια για τα μοναχικά άτομα τη βρήκαν οι σοφοί που ψάχνουν με τεράστια τηλεσκόπια, υπερμεγέθεις κεραιές και απομακρυσμένους δορυφόρους τον ουρανό, σε συνεργασία με τους

άλλους που με τα μικροσκόπια μελετούν πετρώματα κι απολιθώματα. Από το πολύ μικρό και από το πολύ μεγάλο έφτασαν στον έρωτα και στη ζωή.

Με εντυπωσίασε και για άλλο λόγο: είχα διαβάσει προ καιρού και την άλλη θεωρία, αυτή για την **Γαία**: σύμφωνα με αυτήν όλη η βιόσφαιρα, όλη η πανίδα, η χλωρίδα, τα σύννεφα, οι θάλασσες κι ότι ακουμπάει πάνω στη γη δεν είναι παρά ένας υπερ-οργανισμός, η **Γαία**. Η οποία έχει αρχίσει πια να αντιδρά βίαια στις ενοχλητικές δραστηριότητες των ανθρώπων, που δεν την σέβονται καθόλου με τα αυτοκίνητά τους και τα εργοστάσιά τους. Είναι ολοφάνερο πως «δένει» η μια θεωρία με την άλλη. Αν ζωή και γη ανέκαθεν συνυπάρχουν, αν αλληλοτροφοδοτήθηκαν και αλληλοκαθορίστηκαν, γιατί να μην υπάρχουν μαζί ως **Γαία**. Βέβαια, οι φωτογραφίες των δορυφόρων δεν αποδεικνύουν τίποτα σχετικό, μόνο θάλασσα και σύννεφα δείχνουν, τις φωτογραφίες όμως θα πιστεύουμε τώρα;

Ας μην καταλήξουμε όμως, με αφορμή τη δημιουργία της ζωής από το κενό του διαστήματος, σε ευκολόπεπτα συμπεράσματα για την ανάγκη ανακύκλωσης του χαρτιού και την απαίτηση να καταπολεμηθεί το νέφος της Αθήνας. Ας αναλογιστούμε καλύτερα πόσοι κόποι, πόσες προσπάθειες δισεκατομμυρίων ατόμων για δισεκατομμύρια χρόνια απαιτήθηκαν μέχρι να βγούμε εμείς, ο καθένας από εμάς. Είμαστε εξαιρετικά σπουδαιοί δηλαδή — όλοι οι νόμοι της Φυσικής, της Χημείας, της Βιολογίας δεν υπάρχουν παρά για να καταλήξουν σε μας. Τα ανθρωπάκια που φοβόμαστε τον ίσκιο και το γείτονά μας, που χαλαμίζουμε τούτο το αποτέλεσμα δισεκατομμυρίων χρόνων αγώνα σε μιζέριες, σε μικροπρέπειες.

Μήπως τώρα, που σιγά-σιγά θα μάθουμε όλοι το ένδοξο αστρικό-διαστημικό μας παρελθόν — τώρα που θα συνειδητοποιήσουμε ότι εκεί που μας οδηγεί η επιστημονική φαντασία έχουμε ήδη πάει — τώρα που θα καταλάβουμε πως σύμπαν κι άνθρωπος είναι ένα — μήπως τώρα καταφέρουμε να γίνουμε πιο περήφανοι και πιο ευτυχείς; Ή θα μας περιτυλίξει μόνιμα ο φόβος της επιβίωσης και θα κυριαρχούν τα κανιβαλικά μας ένστικτα, αυτά που απαιτούν σάρκα ανθρώπινη για να ηρεμήσουν; Ας μην είμαστε απαισιόδοξοι: η γνώση, συντροφιά με την τέχνη, βοήθησαν τους ανθρώπους σε όλη τους τη (συνειδητή) ιστορία.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Προς την κολυμπήθρα του Σιλβάμ

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

«ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΜΑΣ». ΚΑΜΙΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ.

«ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ». ΚΑΜΙΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ.

ΒΑΡΕΘΗΚΑΜΕ ΚΑΙ ΤΟΝ ΜΟΥΝΤΖΩΣΑΜΕ. ΚΑΜΙΑ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ.

ΤΟΤΕ ΚΑΤΑΛΑΒΑΜΕ. Ο ΚΑΗΜΕΝΟΣ Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΗΤΑΝ ΣΤΡΑΒΟΣ.

ΦΥΓΑΜΕ ΚΑΙ ΠΗΓΑΜΕ ΣΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟ ΤΗΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ.

ΤΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕ ΟΛΑ. «ΘΑ ΤΑ ΠΕΙΣ;» ΡΩΤΗΣΑΜΕ ΜΕ ΑΓΩΝΙΑ.

ΜΕ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΕΓΝΕΨΕ «ΟΧΙ». ΚΑΤΑΛΑΒΑΜΕ. ΗΤΑΝ ΜΟΥΓΚΟΣ.

ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΑΠΕΛΠΙΣΤΗΚΑΜΕ ΚΑΙ ΠΑΜΕ ΣΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ.

ΜΑΣ ΕΙΔΕ ΚΑΙ ΜΑΣ ΜΙΛΗΣΕ ΜΕ ΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΚΑΛΟΣΥΝΗ.

ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΕ ΤΙΠΟΤΑ. Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΠΕΔΕΙΧΘΗ ΚΟΥΦΟΣ.

ΚΑΤΑΛΗΞΑΜΕ ΣΤΟ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ. ΑΥΤΟΙ ΕΒΛΕΠΑΝ, ΜΙΛΑΓΑΝ ΚΑΙ ΑΚΟΥΓΑΝ.

ΔΗΛΩΣΗ

ΤΙ ΝΑ ΤΟΥΣ ΚΑΝΕΙΣ ΟΜΩΣ; ΗΤΑΝ ΠΑΡΑΛΥΤΟΙ.

Πρωτομαγιά: Πρώτη απάντηση στα μέτρα

Δύο νέα στοιχεία είχε ο φετεινός γιορτασμός της Πρωτομαγιάς στην Αθήνα αλλά και στις άλλες πόλεις. Τη μαζικότητα —στο Πεδίο του Άρεως έγινε μία από τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις των τελευταίων χρόνων— και την επικέντρωση των «πυρών» των ομιλητών στα νέα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης και όχι σε ένα μακρύ κατάλογο αιτημάτων, όπως συνέβαινε συνήθως.

Και τα δύο στοιχεία δείχνουν την ωριμότητα και την αποφασιστικότητα του συνδικαλιστικού κινήματος, για την πορεία που θα ακολουθήσει και τη στάση που θα κρατήσει απέναντι στο οικονομικό πρόγραμμα της κυβέρνησης. Οι πρωτομαγιάτικες συγκεντρώσεις των εργαζομένων έδωσαν μια πρώτη απάντηση στα μέτρα λιτότητας και παράλληλα επιτρέπουν να διατυπωθούν αισιόδοξες σκέψεις ότι η απάντηση αυτή θα έχει δυναμική και υπεύθυνη συνέχεια, αλλά και προοπτική με την οικοδόμηση κοινωνικών συμμαχιών της ΓΣΕΕ και των μεγάλων συνδικαλιστικών οργανώσεων με άλλες κοινωνικές ομάδες που θα εξασφαλίζουν σταθερά την ενότητα και τη μαζικότητα των διεκδικητικών αγώνων.

Το συνδικαλιστικό κίνημα όπως φάνηκε και από τις συγκεντρώσεις της Πρωτομαγιάς, αλλά και από τις ομιλίες μπορεί αλλά και οφείλει να λειτουργήσει όχι ως κομματική - συνδικαλιστική αντιπολίτευση, αλλά ενωτικά και αυτόνομα εκφράζοντας το σύνολο των εργαζομένων, και παράλληλα κάνοντας πλέον αποτελεσματική και ισχυρή την παρέμβασή του.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η απουσία της ΔΑΚΕ από τη συγκέντρωση της Αθήνας, η οποία ας σημειωθεί είχε συμφωνήσει αλλά και υπερθεματίσει το πλαίσιο που κινήθηκε η ΓΣΕΕ τόσο την εποχή της κυβέρνησης Τζαννετάκη, όσο και στην Οικουμενική και παρέμεινε και τώρα το ίδιο, καθιστά το λιγότερο «ύποπτη» τη στάση της και πιθανόν προδικάζει κυβερνητικές και κρατικές παρεμβάσεις αντίστοιχες με εκείνες που έγιναν την περίοδο '85-'89.

Υ.Γ.: Στις χώρες του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού» ο εορτασμός της πρωτομαγιάς πήρε διάφορες μορφές που φυσικά καμιά σχέση δεν έχουν με τις πομπώδεις υποχρεωτικές παρελάσεις των εργαζομένων οι οποίοι υποχρεώνονταν να εξυμνούν και να δοξάζουν τις ηγεσίες που κυβερνούσαν στο όνομά τους. Ακό-

μα και η σοβετική ηγεσία αποδοκιμαστηκε από τους διαδηλωτές της αντιπολίτευσης της οποίας η παρουσία στις παραδοσιακές ιεροτελεστίες της Πρωτομαγιάς επιτράπηκε για πρώτη φορά. Άλλος ένας σοσιαλιστικός μύθος καταργήθηκε όταν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι έχουν πλέον την επιλογή να γιορτάσουν με το δικό τους τρόπο, τη δική τους ημέρα.

Και μη χειρότερα...

Το Πανσπουδαστικό συνέδριο που «τελείωσε» την περασμένη Δευτέρα επιβεβαίωσε τον εκφυλισμό του «Φοιτητικού Κινήματος» και την ουσιαστική διάλυση της ΕΦΕΕ. Το έσχατο σημείο της κατάρτησης ήταν η γηπεδοποίηση και ο χουλιγκανισμός που κυριάρχησαν στις «εργασίες» του και το επίπεδο των συνημάτων που εκτόξευε η μια παράταξη στην άλλη. Ήταν ένα τετραήμερο ντροπής για όλους όσους πήραν μέρος στο 15ο Πανσπουδαστικό Συνέδριο, ανεξάρτητα από το μέγεθος της ευθύνης που έχει η μια ή η άλλη πλευρά.

Φυσικά μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα ήταν αδύνατη και η οποιαδήποτε συζήτηση μεταξύ των συνέδρων για τα προβλήματα των Πανεπιστημίων και της εκπαίδευσης. Πιθανόν η ΔΑΠ που κατηγορείται από τις άλλες παρατάξεις ότι προετοίμασε και επεδίωξε τη διάλυση του συνεδρίου να είχε λόγους για αυτή την κατάληξη. Όμως αυτό δεν απαλλάσσει τις υπόλοιπες παρατάξεις και τους συνέδρους των ευθυνών τους. Ιδιαίτερα τις παρατάξεις της Αριστεράς και του ΠΑΣΟΚ οι οποίες όχι μόνο όφειλαν —εδώ και χρόνια— να μιλήσουν για την κρίση του Φ.Κ., αλλά και να προβλέψουν ότι η πολιτική που διαμόρφωναν οι κομματικοί μηχανισμοί θα οδηγούσε σε διαλυτικές διαδικασίες που δεν θα απείχαν παρά ένα βήμα από τον εκφυλισμό.

Το βήμα έγινε και μάλιστα έφερε στην επιφάνεια κατά τον πλέον απωθητικό τρόπο τη διάλυση και του «οργανωτικού καμβά», και όχι μόνο του πολιτικού, στον οποίο στηριζόταν το φοιτητικό κίνημα τα τελευταία χρόνια προϊόν των συνηκών της μεταπολίτευσης, τα όρια του οποίου είχαν εξαντληθεί προ πολλού.

Σήμερα ουσιαστικά δεν υπάρχουν ούτε Δ.Σ., ούτε Σύλλογοι, ούτε ΕΦΕΕ. Υπάρχουν εκπρόσωποι κομμάτων που κινούνται όπως οι σκιές του Καραγκιόζη από τους κομματικούς μηχανισμούς ανίκανοι να μιλήσουν για τα προβλήματα της εκπαίδευσης και αδύναμοι να προτείνουν οτιδήποτε απέναντι σε όσα ετοιμάζει η κυβέρνηση της ΝΔ —από την ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων μέχρι τις αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αν οι παρατάξεις της Αριστεράς δεν συνειδητοποιήσουν έστω και τώρα ότι πρέπει να αλλάξουν ριζικά όχι μόνο τον εαυτό τους αλλά και το οικοδόμημα των σχέσεών τους με τους φοιτητές και το Πανεπιστήμιο θα καταλήξουν στον πλήρη εκφυλισμό και θα αποτελούν περιφερόμενες «σφραγίδες» στους συλλόγους και τις σχολές αν και όταν λειτουργούν έστω και τυπικά.

Υ.Γ. Το λιγότερο θλιβερή ήταν η στάση νεαρών συνέδρων της ΔΑΠ που έκοψαν τα μικρόφωνα και εκτόξευσαν ύβρεις και πέτρες εναντίον «αντιπάλων» ανεμίζοντας την ...αμερικάνικη σημαία. Ξεπέρασαν τον χουλιγκανισμό θυμίζοντας άλλες εποχές εξαλοσύνης και βιαιοπραγιών.

Περί εκσυγχρονισμού

Παρά την αύξηση του συντελεστή του ΦΠΑ και την κερδοσκοπία που σημειώθηκε στην αγορά οι ιδιοκτήτες των κέντρων διασκέδασης και των εμπορικών καταστημάτων ορισμένων ειδών του Λεκανοπεδίου και της συμπρωτεύουσας αναζητούν εναγωνίως τρόπους να εφοδιαστούν με τις περίφημες ταμειακές μηχανές. Οι οποίες, όπως λέγεται, θα ελαχιστοποιήσουν την γραφειοκρατία και θα περιορίσουν σε σημαντικό βαθμό τη φοροδιαφυγή... Εις μάτην όμως. Διότι τέτοιες μηχανές όχι μόνον δεν υπάρχουν στην αγορά, αλλά ούτε και τα αναγκαία για την περίπτωση ενημερωτικά φυλλάδια. Αυτοί λοιπόν που υποχρεούνται να εφοδιαστούν με ταμειακές μηχανές θα πρέπει να αποτανθούν σε τέσσερις εταιρείες, διότι μόνον αυτές «πληρούν» τις προϋποθέσεις που είχε θέσει το υπουργείο Οικονομικών επί υπουργίας Τσόβολα.

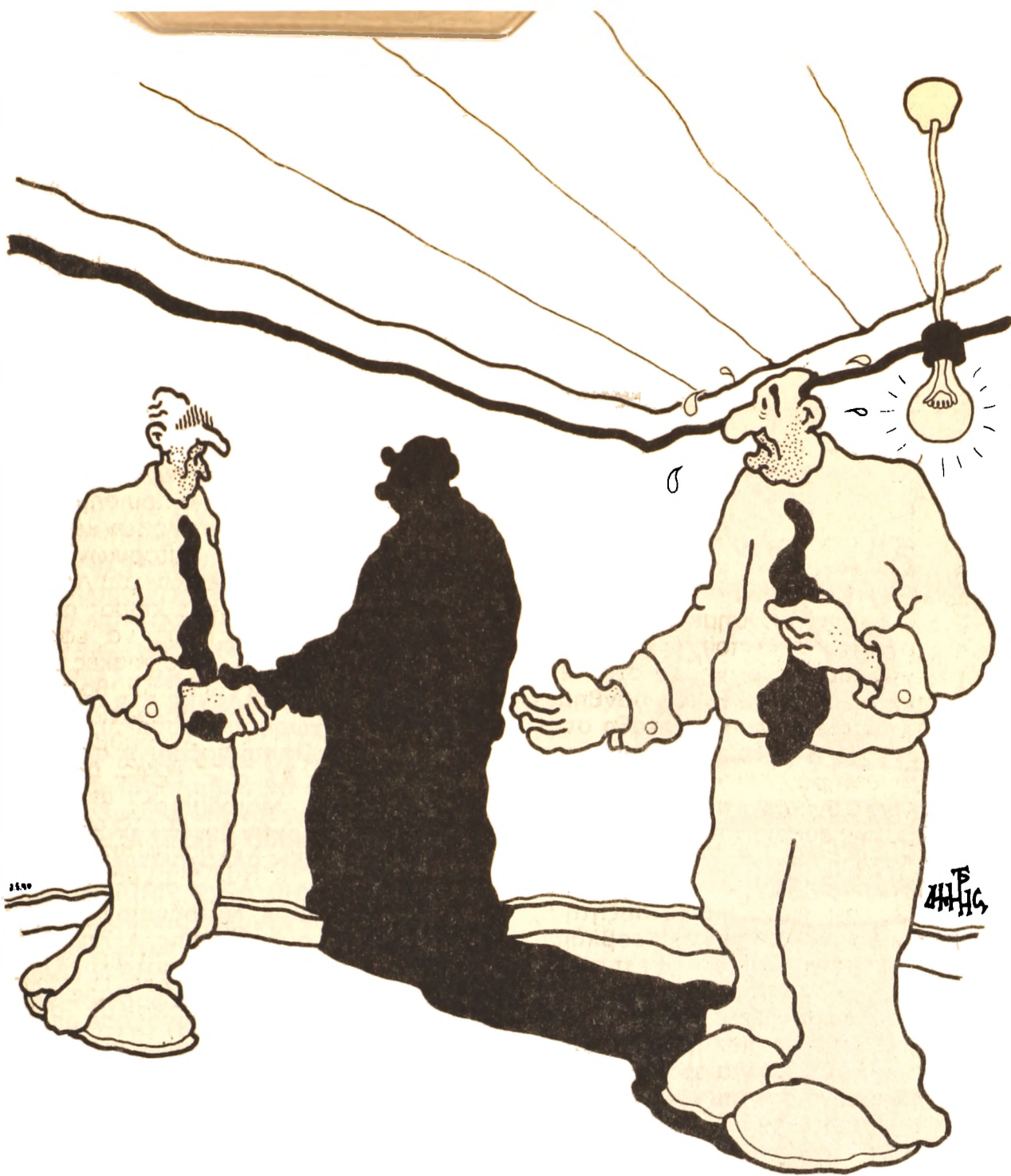
Αφού λοιπόν δεν υπάρχουν οι μηχανές και το υπουργείο αποφάσισε να εφαρμόσει οπωσδήποτε το μέτρο, οι καταστηματάρχες καταβάλλουν μια προκαταβολή, παίρνουν τη σχετική απόδειξη παραγγελίας και, έτσι, καλύπτουν την υποχρέωσή τους έναντι του νόμου. Οι προκαταβολές αυτές στις 4 συγκεκριμένες εταιρείες, σύμφωνα με τους πλέον μετριοπαθείς υπολογισμούς, ανέρχονται σε δεκάδες εκατομμύρια.

Η κοροϊδία που μας κάνουν συντονισμένα πρώην και νυν υπουργοί Οικονομικών, εταιρείες και συμπλεκόμενα συμφέροντα καθώς και οι ανυποψίαστοι (;) αρμόδιοι γραφειοκράτες, έχει τα όριά της.

Για όλα αυτά σε συνδυασμό με το κατά πόσον οι ταμειακές μηχανές θα καταστείλουν τη φοροδιαφυγή και την κατάρτιση των προϋποθέσεων που φαίνεται ότι πληρούν οι τέσσερις εταιρείες θα ασχοληθούμε εκτενέστερα σε ρεπορτάζ που θα δημοσιεύσουμε στο επόμενο τεύχος.

Η σιωπή είναι χρυσός

Το εκτενές ρεπορτάζ του προηγούμενου τεύχους σχετικά με τις ευθύνες της πολιτικής ηγεσίας στην εγκαθίδρυση και τη διατήρηση της δικτατορίας διαβάστηκε και προκάλεσε ενδιαφέρον γιατί πέρα από κάθε αμφισβήτηση ήταν τεκμηριωμένο και επαληθευμένο με επιστολές, επιβεβαιώσεις σε «ύποπτους» και ανύποπτους χρόνους, δηλώσεις και αντιδηλώσεις. Παρέλασαν στο ρεπορτάζ εκείνοι οι κ. Μητσοτάκης, Παπανδρέου και κυρίως ο επελαύνων νέος πρόεδρος της Δημο-

κρατίας. Όλοι αυτοί δηλαδή που ανανεώνουν τον πολιτικό μας βίο επί συνεχή τριάντα έτη. Αν και τα καταγγελλόμενα στο ρεπορτάζ ήταν πολύ σοβαρά, καμιά αντίδραση δεν υπήρξε: Είναι γνωστό από τους παλαιοφυσιοδίφες ότι οι δεινόσαυροι χαρακτηρίζονται και για το αρκετά παχύ δέρμα τους. Το ατυχές για την περίπτωση τους είναι ότι οι φυσιοδίφες γνωρίζουν και άλλα για τα περίεργα αυτά παλαιοντολογικά θηλαστικά.

Τέλος θα μπορούμε στον πειρασμό να κάνουμε άλλη μια παρατήρηση: Οι εντρυφώντες στα κείμενα του ΑΝΤΙ συνάδελφοι προσπέρασαν αυτή τη φορά τις πολλές εκείνες σελίδες του ρεπορτάζ. Έφταιγε άραγε η τεμπελιά ή μήπως η μνεία του για δημοσιογραφική χρήση δεν εξυπηρετούσε τις πολιτικές σκοπιμότητες; Βλέπετε το ρεπορτάζ δεν συνέφερε ούτε την καραμανλική συντροφιά ούτε την παρέα της Εκάλης. Η σιωπή δεν είναι μόνον χρυσός. Είναι και φλύαρη κάποτε.

Μόνον ερωτήματα

Η μόνη σκανδαλώδης ρύθμιση είναι αυτή του τέως διοικητή της Κτηματικής κ. Γ. Ανωμερίτη με τους Αρφάνη - Χιόνη; Η μόνη αμαρτία που διέπραξε ο κ. Ανωμερίτης ήταν αυτή και όχι η κραυγαλέα περίπτωση του υποκαταστήματος στις ΗΠΑ; Με ποια λογική έχουν ευθύνη όλα

τα μέλη ενός Διοικητικού Συμβουλίου όταν είναι γνωστό τοις πάσι ότι συμπράττουν τυπικά σε θέματα που διαχειρίζονται συνήθως ο πρόεδρος ή ο διευθύνων σύμβουλος μιας εταιρείας; Ποιος είπε ότι η δικονομία είναι λάστιχο στα χέρια κάθε δικαστή ώστε να το τεντώνει με διαφορετική ένταση κάθε φορά; Έχει μήπως καταργηθεί η πάγια πρακτική που επιτάσσει την ανοχή της δικαστικής αρχής απέναντι σε έναν κατηγορούμενο; Έχει δώσει πολλά δείγματα αδέκαστης συμπεριφοράς ο συγκεκριμένος δικαστής για τον οποίο το συγκρότημα του Ταύρου ανέφερε ότι «μόλις το ΠΑΣΟΚ ανέβηκε στην εξουσία έδωσε δείγματα καλής συμπεριφοράς»; Για ποιες άλλες ενέργειες του είναι περήφανος ο δικαστής αυτός την κρίσιμη λχ. περίοδο των ατασθαλιών στην Τράπεζα Κρήτης; Ο αδέκαστος δικαστής είναι έτοιμος να κινησει τις ίδιες ακριβώς διαδικασίες και για μια σειρά άλλες ανορθόδοξες τραπεζικές ρυθμίσεις που έγιναν στο παρελθόν; Έχει λ.χ. αναδιφήσει στις πράξεις διοικήσεως Παναγόπουλου στην Εθνική ή σε πρόσφατες των νεοδιορισμένων διοικήσεων και στις άλλες τράπεζες;

Μια η απάντηση

Σε σχέση με αυτά τα ερωτήματα —μέρος από σωρεία άλλων ερωτημάτων— θα λάβει ο διαπορών πολίτης σε λίγες ημέρες όταν θα κριθεί η κάθαρση

με την άφεση αμαρτιών που ετοιμάζει ο κ. Καραμανλής στις συνδιαλλαγές του με τους Μητσotάκη - Παπανδρέου. Θα δούμε τότε τι θα πράξουν οι υπερήφανοι συνάδελφοι του κ. Χρ. Τζαννερίκου. Τότε θα εντρυφήσουν στα νομικά συγγράμματα και θα διατυπώσουν την αρεστή στην εκτελεστική εξουσία γνωμάτευση. Τα υπερήφανα γηρατειά θα υπαγορεύσουν την βούλησή τους σε αδούλους κριτές και μεις θα αραδιάσουμε νέα σειρά ερωτημάτων. Υπομονή.

Η δημοπράτηση του αιώνα

Το λιγότερο ανησυχία προκαλούν οι δηλώσεις του πρωθυπουργού στη Βουλή και των υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Οικονομικών περί «πολεοδόμησης και πώλησης ελεύθερων εκτάσεων του δημοσίου». Από όσα γνωρίζουμε, από τις κατά καιρούς δηλώσεις αρμοδίων, οι ελεύθερες δημόσιες εκτάσεις είναι κυρίως δασικές. Στον Τύπο οι πληροφορίες λένε ότι οι υπό ρυμοτόμηση και εκποίηση εκτάσεις βρίσκονται στο Τατόι, στη Βάρη, στο Ντράφι, στην Πεντέλη, στο Πικέρμι, στην Κερατέα, στο Βαρνάβα, στο Κρυονέρι, στο Μαραθώνα και στο Λαύριο.

Στην Αττική το μεγαλύτερο μέρος αυτών των εκτάσεων είναι και έχουν καταγραφεί ως δασικές αλλά διεκδικούνται από ιδιώτες. Ακόμα δεν έχει αποσαφηνιστεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς επειδή το Κτηματολόγιο δεν έχει ολοκληρωθεί. Αυτή ακριβώς η ασάφεια, ενισχύει τις ανησυχίες αλλά και δημιουργεί ερωτηματικά και για τις δημόσιες μη δασικές εκτάσεις. Εάν προκριθεί η επιλογή να βγουν «στο σφυρί» είναι φανερό ότι υιοθετείται η λύση της τσιμεντοποίησης αντί της δημιουργίας χώρων πρασίνου ακόμα και σε περιοχές όπως ο «Ελαιώνας», για τον οποίο ο πρωθυπουργός έκανε μάλιστα και ειδική αναφορά στη Βουλή.

Η κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι προχωρά σε αυτή τη λύση για να σταματήσει ή να «κάμψει» την αυθαίρετη δόμηση. Η εκποίησή της δημόσιας γης δεν μπορεί όμως να σταματήσει την αυθαιρεσία. Αντίθετα αν προστατευθεί η δημόσια γη με τη σύνταξη Εθνικού Κτηματολογίου μπορεί να τεθεί φραγμός στην αυθαίρετη δόμηση.

Και ο Ελαιώνας

Αποτελέσε ευχάριστη έκπληξη για τους συνεργάτες του ΑΝΤΙ αλλά και όλους εκείνους που πλαισίωσαν την πρωτοβουλία του περιοδικού για την ανάπτυξη του Ελαιώνα προς την κατεύθυνση απόκτησης ενός πνεύμονα πρασίνου για την Αθήνα, η ειδική μνεία στις προγραμματικές δηλώσεις ότι θα ληφθεί ειδική πρόνοια για την περιοχή αυτή.

Όμως, οι επισημάνσεις του προηγούμενου σχολίου μας ισχύουν. Αν το πνεύμα της εκποίησης γαιών για νέες οικοπεδοποιήσεις πρυτανεύσει, τότε πρέπει να είμαστε απαισιόδοξοι και για το μέλλον του Ελαιώνα. Το ΑΝΤΙ θα συνεχίσει όπως

προαναγγείλαμε και εφέτος την προσπάθειά του μαζί με φορείς και την ομάδα «Παρέμβαση». Ο κ. Στ. Μάνος που, ως αντιπολίτευση είχε μερικές όχι καθ' ολοκληρίαν σωστές— απόψεις ελπίζουμε ότι δεν θα ακολουθήσει την «πεπατημένη» των πολιτικών μας, και θα ενεργοποιηθεί προς τη σωστή κατεύθυνση.

Σπεύδε βραδέως

Ανεξήγητη είναι η σπουδή της ελληνικής κυβέρνησης να αναγνωρίσει το Ισραήλ, σύμφωνα με τις επίσημες τοποθετήσεις της, τη στιγμή μάλιστα που βρίσκεται σε εξέλιξη το θέμα του βίαιου εποικισμού του Ελληνορθόδοξου Πατριαρχείου των Ιεροσολύμων, παρά την απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ.

Πέρα από τη δικαστική πλευρά της υπόθεσης έχει εκ των πραγμάτων δημιουργηθεί μείζον πολιτικό θέμα με σοβαρές διεθνείς προεκτάσεις. Εθελουφλούν—άγνωστο γιατί— όσοι δεν θέλουν να το αναγνωρίσουν. Η κυβέρνηση του Ισραήλ για πρώτη φορά παραβιάζει τα καθιερωμένα σύνορα της Ιερής Πόλης προωθώντας τον εποικισμό από εξτρεμιστικά, φανατικά στοιχεία. Μάλιστα επισήμως αναγνωρίζεται η χρηματοδότηση της προσπάθειας αυτής από το ισραηλινό κράτος μέσω της παναμέζικης «εταιρείας· μαϊμού» SBS, που φυσικά ελέγχει το Ισραήλ και της οποίας οι καταληψίες του Πατριαρχείου εμφανίζονται ως υπάλληλοι. Όσο για την «μερική αποχώρηση» των εποίκων, αυτή είναι στάχτη στα μάτια. Η κατάληψη ουσιαστικά δεν έχει αρθεί.

Πέρα από τις αντιδράσεις των Εκκλησιών—και είναι χαρακτηριστική η δήλωση του Πάπα για πρώτη φορά— η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να σταθμίσει σοβαρά το θέμα της αναγνώρισης του Ισραήλ, διότι κακώς· κάκιστα ο κ. Μητσοτάκης την προκαταβάλλει. Δεν είμαστε κατ' αρχήν εναντίον και της αναγνώρισης. Αλλά εκτός της συγκυρίας που δεν την επιτρέπει, η αναγνώριση αυτή δεν μπορεί να γίνει χωρίς κάποια συμφωνία μεταξύ των δύο μερών για τα «εκκρεμή θέματα», μέχρις ότου δηλαδή δρομολογηθούν προς θετική κατεύθυνση οι ελληνικές περιουσίες κ.ά. Και δεν μπορεί να γίνει χωρίς την κατάλληλη προετοιμασία προς την κατεύθυνση των αραβικών κρατών για να εξηγηθεί πειστικά ότι η αναγνώριση του Ισραήλ δεν αποτελεί ούτε συμπόρευση με την πολιτική που ασκεί στο μεσανατολικό και απέναντι στους Παλαιστίνιους ούτε «εχθρική ενέργεια» εναντίον τους.

Και βέβαια η ελληνική κυβέρνηση δεν πρέπει να υποκύψει σε τυχόν εκβιασμούς αραβικών χωρών στο θέμα της αναγνώρισης του Ισραήλ, υπό την απειλή της αναγνώρισης εκ μέρους του ψευδοκράτους του Ντενκτάς. Αντίθετα πρέπει να σταθμίσει τα εθνικά συμφέροντα σοβαρά και να υπολογίσει τα δυνητικά οφέλη που τυχόν θα προκύψουν από τη στάση του εβραϊκού λόμπυ στις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα ανταλλάγματα ούτε προφανή είναι ούτε δεδομένα.

Με λίγα λόγια, η αναγνώριση του Ισ-

ραήλ πρέπει να γίνει σε ευθετότερο χρόνο και υπό όρους με γνώμονα, το εθνικό συμφέρον.

Ηλεκτρο-τυπικά κυκλώματα

Οι πρώτες βολές γύρω από τα κυκλώματα της ΔΕΗ και τα εμπλεκόμενα κομματικά συμφέροντα εμφανίστηκαν σε στήλες συμπολιτευόμενης εφημερίδας εναντίον του κ. Αλαφούζου της «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ». Οι άμεσες επιθέσεις κάνουν λόγο για το τρίδυμο Γκρος· Καραγεωργίου· Αλαφούζου με την κατηγορία ότι στήνει «χοντρές δουλειές» στη ΔΕΗ. Σ' αυτές φέρεται να αντιστέκεται ο νεο-δημοκράτης γενικός διευθυντής της ΔΕΗ κ. Θ. Ξανθόπουλος. Ας δούμε όμως τι πληροφορίες συγκέντρωσε η δημοσιογραφική έρευνα για πρόσωπα και πράγματα.

Λέγεται ότι υπάρχουν στενοί δεσμοί μεταξύ του κ. Αλαφούζου και του κ. Γκρος, όταν ο πρώτος ήταν εργολάβος έργων της ΛΙΠΤΟΛ στην Πτολεμαίδα και ο δεύτερος εργοδότης του αρχιμηχανικός. Σήμερα ο κ. Γκρος είναι πρόεδρος του ΔΣ της επιχείρησης και παράλληλα δια-

τηρεί τεχνικό γραφείο στο οποίο συνεργάτης είναι ο κ. Καραγεωργίου, τώως αντιπρόεδρος του ΔΣ της ΔΕΗ.

Η σύζυγός του ήταν και είναι ιδιαίτερα γραμματέας του κ. Ανδρέα Παπανδρέου, ενώ σε όλη την περίοδο 1981· 1989 ο κ. Καραγεωργίου εθεωρείτο το «μάτι» του Καστριού στη ΔΕΗ. Έτσι ο έλεγχος της ΔΕΗ από το 1981 μέχρι τον Ιούνιο 1989 λειτουργούσε ως εξής:

Περίοδος 1981-1985. Με προσωπική παρέμβαση του Α. Παπανδρέου, ο κ. Καραγεωργίου ορίζεται μέλος του ΔΣ της ΔΕΗ ενώ ο κ. Γκρος ορίζεται Ειδικός Σύμβουλος της ΔΕΗ και με την ιδιότητα αυτή προεδρεύει όλων των σημαντικών επιτροπών ανάθεσης μεγάλων έργων.

Περίοδος 1985-1989. Υπάρχουν ήδη αντιδράσεις, από κύκλους άλλων συμφερόντων του ΠΑΣΟΚ, εναντίον των μεροληπτικών ενεργειών του κ. Γ. Γκρος. Με την ευκαιρία της αλλαγής στη διοίκηση της ΔΕΗ, (αποχώρηση Μαυράκη), προτείνεται στον Α. Παπανδρέου να αναλάβει πρόεδρος του ΔΣ ο κ. Γκρος και Γεν. Διευθυντής ο κ. Μπιρδιμήρης. Η πρόταση γίνεται καταρχήν δεκτή και το νέο κυκλοφορεί στη ΔΕΗ, αλλά ανατρέπεται την τελευταία στιγμή λόγω κατηγορηματικής άρνησης του κ. Μπιρδιμήρη που τον υποστηρίζουν οι κ. Λιβάνης, Α. Κακλαμάνης και Α. Πεπονής. Αντ' αυτού ορίζεται αντιπρόεδρος του Δ.Σ. ο κ. Καραγεωργίου. Το νέο σχήμα λειτουργήσε αποτελεσματικά υπέρ ορισμένων συμφερόντων μέχρι την ήττα του ΠΑΣΟΚ, τον Ιούνιο 1989.

Η επανεμφάνιση του κ. Γκρος ως προέδρου του ΔΣ της ΔΕΗ πραγματοποιείται επί κυβερνήσεως Τζαννετάκη. Υποστηρίζεται ότι είχε τη σθεναρή υποστήριξη του κ. Αλαφούζου. Από την άλλη πλευρά, είναι γνωστό ότι ο γενικός διευθυντής κ. Ξανθόπουλος έχει πετύχει στο έργο του και γίνεται στόχος αναίτιων επιθέσεων και υπονόμευσης επειδή «έκοψε τα κυκλώματα» και αποσύνθεσε τον ιστό των διαπλεκόμενων συμφερόντων.

Τι κρύβεται πίσω απ' αυτήν την ιστορία δύσκολο να ξέρει κανείς σ' αυτό το στάδιο. Γεγονός είναι ότι η σύγκρουση διαφόρων ομάδων και συμφερόντων είναι εμφανής. Να υπάρχουν άραγε και άλλες πολιτικές ομαδοποιήσεις ή πολιτικοί νομοί πίσω από την υπόθεση; Κάτι, πάντως δεν πάει καλά στα κυκλώματα της ΔΕΗ.

Πολεμικά

● Από τον ταξίαρχο κ. Ν. Παπασημακόπουλο πήράμε την ακόλουθη επιστολή:

Κύριε Διευθυντά,
Είς το τεύχος 434 του ΑΝΤΙ γράφετε την απάντησίν μου κάνοντας σχετικό σχόλιο.

Στη σελίδα 22 και 23 με τίτλο «ποιοι διευκόλυναν την 17 Ν;» και υπότιτλο το πόρισμα της έρευνας για την κλοπή στο Πολεμικό Μουσείο.

Αφού κάνετε συσχετισμούς που δεν έχουν σύνδεσιν με την κλοπή των μπαζούκας αλλά απλώς να σπιλώσετε, κλείνετε εις ό μέρος με αφορά ότι προσπαθώ να επιρρίψω σε άλλους την ευθύνη, της μη λειτουργίας του κλειστού κυκλώματος. Επειδή πάντα είχα το θάρρος της γνώμης μου και ανελάμβανα πλήρως την ευθύνη των πράξεών μου αποτελώντας το Ινδάλ-

μα των στρατιωτών μου, γι' αυτό σας στέλνω ένα χαρτί όπου σαφώς φαίνεται ότι αυτά που ισχυρίζομαι είναι πέρα για πέρα αληθινά.

Ευχαριστώ
Παπασημακόπουλος Νικόλαος

Σ.Σ. Είναι αλήθεια ότι ο κ. Ν. Παπασημακόπουλος μας έστειλε «ένα χαρτί». Όμως εκτός από τα «χαρτιά που καρφώνουν» υπάρχουν και τα περιστατικά που καταμαρτυρούν. Γιατί ο κ. Παπασημακόπουλος —αρειμάνιος Πασόκος— διεσώθη σε πρώτη φάση, μόνος αυτός από τον κ. Γ. Βαρβιτσιώτη επί κυβερνήσεως Τζαννετάκη. Είναι αλήθεια ότι ο κ. υπουργός δεν το ρύθμισε καλώς τότε. Γιατί έπρεπε ντε και καλά να αλλάξει τη διοίκηση του Πολεμικού Μουσείου; Μήπως γιατί ήταν ένα ήσσονος σημασίας «πόστο» για το οποίο δεν θα συγκέντρωνε το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης ενώ από την άλλη θα εξυπηρετούσε κάποιες «ανάγκες» της κλαδικής των αποστράτων;

Τέλος, σ' αυτό το νέο ΔΣ και ο κ. Παπασημακόπουλος παρέμεινε αλλά και ο ίδιος πρόεδρος ο υποναύαρχος κ. Ευάγγελος Σακελλαρίου ο οποίος είχε παραλάβει 4 μήνες πριν από «το συμβάν» της κλοπής από τη 17Ν. Και πώς φροντίζει να διεκπεραιώσει τις έρευνες το υπουργείο όταν διορίζεται ανακριτής κατώτερου βαθμού και διεξάγει τις έρευνές του μέσα από το γραφείο του Σακελλαρίου;

Είναι εύλογα τα ερωτήματα και βέβαια δεν είναι αρμοδιότητος χαμαιλέοντων να απαντηθούν. Ας απαντήσει ο ίδιος ο κ. Γ. Βαρβιτσιώτης.

Μια παλαιά γνωριμία...

Ο Τζέραλντ Μπωλ —και όχι «Μπούλ» όπως αναφέρθηκε στον ελληνικό Τύπο— σχεδιαστής του πυρηνικού υπερπυροβόλου που κατασχέθηκε τη Μ. Πέμπτη στην Πάτρα, καθ' οδόν προς το Ιράκ, ήταν παλιός γνώριμος των Ελλήνων εμπόρων όπλων και των ελληνικών εταιρειών— όπως η ΕΒΟ και η ΕΛΒΙΕΜΕΚ —που κέρδισαν μυθώδη ποσά από τον πόλεμο στον Περσικό Κόλπο.

Το ΑΝΤΙ, εξάλλου, έχει αναφερθεί στις ελληνικές δραστηριότητες του κ. Μπωλ από το τχ. 327 της 2.10.1986. Γράφαμε τότε ότι «ο δραστήριος και μυστήριος» κ. Μπωλ είχε πουλήσει στην ΕΒΟ μια «πατέντα» για τον εκσυγχρονισμό των παλαιών αμερικάνικων πυροβόλων τύπου Μ-114. Πρώτος, στόχος του Μπωλ ήταν να αναλάβει, μέσω της ΕΒΟ, τον εκσυγχρονισμό των πολλών Μ-114, που διαθέτει ο ελληνικός στρατός. Δεύτερος, να πουλήσει την «πατέντα» στο Ιράν, πιθανώς μέσω Λιβύης. Προηγουμένως βέβαια την είχε πουλήσει και στο Ιράκ».

Στα σχέδια του Μπωλ είχαν αναμειχθεί, η Αυστρία και η Νότια Αφρική, οι οποίες επίσης είχαν αγοράσει την ευρεσιτεχνία του. Με αποτέλεσμα να ξεσπάσει στην Αθήνα, με την ευκαιρία της έκθεσης Πολεμικού Υλικού «Ντιφέντορι '84» ένας πραγματικός πόλεμος μεταξύ εμπόρων όπλων, στον οποίο αναμείχθηκαν «ονόματα», όπως ο γνωστός μας από το «σκάνδαλο των Λέοπαρντ» Βασίλης Τσάκος

και ο γνωστός από το «σκάνδαλο Κοσκωτά» Χατζή Ντάι. Συνέπεια της διαμάχης εκείνης είναι πιθανότατα ο θάνατος του τότε πρέσβη της Αυστρίας στην Ελλάδα, Χέρμπερτ Άμρυ.

Ο κ. Μπωλ συνέχισε βέβαια τις δραστηριότητές του και αργότερα τον συναντήσαμε στην περίφημη συμφωνία της ΕΒΟ με την εταιρεία Coastal για την πώληση πυρομαχικών στο Ιράκ, η οποία κατέληξε στο γνωστό «σκάνδαλο Καμπάνη». Θα είχε λοιπόν πολλά να μας πει ο κ. Μπωλ για τα σκάνδαλα των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ αν δεν έβρισκε το θάνατο από σφαίρες «αγνώστων» στις 22 Μαρτίου, στις Βρυξέλλες.

Πρόκληση

Κατάφωρη παραβίαση των διεθνών κανόνων αποτελεί η εισβολή ανδρών της «Σιγκουρίμι» στην ελληνική πρεσβεία

στα Τίρανα— παρουσία και του πρέσβη μας κ. Σπ. Δοκιανού— και η κακοποίηση νεαρού Αλβανού που μόλις είχε καταφύγει στο χώρο της πρεσβείας ζητώντας άσυλο. Το πρωτοφανές επεισόδιο, απaráδεκτο τόσο γιατί παραβιάζει το διεθνές δίκαιο όσο και γιατί αποτελεί πρόκληση σε βάρος της Ελλάδας, δείχνει για μια ακόμη φορά τη νοοτροπία και τη φύση του καθεστώτος των Τιράνων στην αντιμετώπιση των διαφωνούντων.

Η παραβίαση του ελληνικού εδάφους από τους άνδρες της «Σιγκουρίμι» δημιουργεί πρόσθετα εμπόδια στην ομαλή ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, μόνης ικανής να βελτιώσει και την κατάσταση της ελληνικής μειονότητας. Και ορθά ο υπουργός Εξωτερικών κ. Σαμαράς προέβη άμεσα σε έντονη διαμαρτυρία και διάβημα για την παραβίαση «ελληνικού εδάφους» (δηλαδή της πρεσβείας μας) εκφράζοντας ταυτόχρονα και την αγανάκτηση της ελληνικής κοινής γνώμης για το προκλητικό και πρωτοφανές αυτό επεισόδιο.

Πολι-τυπικά κυκλώματα

Ριζικές —και ρηξικέλευθες— οι μεταρρυθμίσεις στη «Μεσημβρινή». Ο διευθυντής της Χρήστος Πασαλάρης αποπέμπεται με τον ίδιο κομψό τρόπο που κάποτε απεπέμφθη και ο Τάκης Λαμπριάς από τους Βαρδινογιάννηδες.

Η επίσημη —από πλευράς εργοδοσίας— άποψη είναι ότι εκρίθη «ανεπαρκής» ο διευθυντής της εφημερίδας. Και πώς να είναι επαρκής όταν υπήρχε μια ολόκληρη λίστα ονομάτων και θεμάτων που απαγορεύονταν να θιγούν: Μότορ-όιλ, Παναθηναϊκός, Μάργκαρετ και Γιωργάκης, αλλά και κυρία Μαρίκα, Γιώργος Λούβαρης και πάει λέγοντας. Δημοσιογράφος, επίσης από τους πεπειραμένους όταν εκλήθη προ καιρού να στελεχώσει την εφημερίδα και πληροφορήθηκε τα «θέματα-ταμπού» το έβαλε στα πόδια.

Ποια λοιπόν «επάρκεια» επικαλείται η εργοδοσία των Βαρδινογιάννηδων; Άλλα όμως φαίνεται ότι διακυβεύονται αυτήν τη στιγμή. Λέγεται ότι στόχος είναι μια «αριστερότερη στροφή» (λέγε με ΠΑΣΟΚ) της γραμμής που κρίνεται αναγκαία λόγω παλαιών εκκρεμοτήτων και νέων συμμαχιών στο οικονομικό μέτωπο (λέγε με Κόκκαλη).

Αυτά βέβαια θα αποσαφηνιστούν εντός ολίγου και μετά τη νέα στελέχωση της εφημερίδας και το «νέο αεράκι» της αρθρογραφίας.

Το θύμα και πρόσχημα που επελέγη ονομάζεται Χρήστος Πασαλάρης.

Η ΕΣΗΕΑ τι κάνει θα αναρωτηθείτε, με την ωμή επέμβαση των οικονομικών κυκλωμάτων στον Τύπο; Πού να βρει άκρη αυτή με τα σύνθετα κεντροδεξιά παιχνίδια...

Μια συναυλία στα Χανιά

Μεγάλη επιτυχία είχε η συναυλία του Ρως Νταϊηλνι που οργάνωσε το περασμένο Σάββατο η πολιτιστική ομάδα «ΑΜΗΧΑΝΙΑ» σε συνεργασία με το «ΑΝΤΙ» στην αίθουσα που παραχώρησε το «Θεατρικό Εργαστήρι» στην παραλία Κουμ-Καπί στα Χανιά. Η επιτυχία ήταν τέτοια ώστε οι πολλοί προσελθόντες του Σαββάτου παρακάλεσαν και επαναλήφθηκε η συναυλία του συγκροτήματος και την επομένη, Κυριακή 28/4.

Αλλά η επιτυχία στις δυο αυτές βραδιές δεν ήταν μόνον λόγω της προσέλευσης. Ήταν και από την ποιότητα του ήχου του συγκροτήματος που περιπλανήθηκε στις μελωδίες της ελληνικής, αραβικής και ινδοευρωπαϊκής μουσικής. Και άλλες τέτοιες πρωτοβουλίες, «αμήχανοι» χανιώτες...

ΟΤΑΝ Ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΕΙ ΤΟΝ ΜΕΝΙΟ...

Όπως πληροφορήθηκαν ήδη οι αναγνώστες μας από τον Τύπο και την τηλεόραση, εκδικάστηκαν οι μηνύσεις των Γιώργου Παπανδρέου και Μένιου Κουτσόγιωργα. Επειδή μερίδα του Τύπου —η «Ελευθεροτυπία» λ.χ. έγραψε ότι «τα βρήκαν ΑΝΤΙ και Γιώργος Παπανδρέου» και άλλες μίλησαν για «συμβιβασμό» —χρειάζεται να αναφερθούμε εκτενέστερα στη δίκη αυτή. Βέβαια, οι θεατές της ιδιωτικής «Τελεσίτου» είχαν την ευκαιρία να έχουν κάποια γεύση εκείνης της διαδικασίας.

Στις 25.4.1990 είχαν προσδιοριστεί στο Α' Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών οι δίκες κατά του ΑΝΤΙ, ύστερα από μηνύσεις του κ. Αγ. Κουτσόγιωργα και του κ. Γ. Α. Παπανδρέου, για τα δημοσιεύματα του Νοεμβρίου 1988, σχετικά με το σκάνδαλο Κοσκωτά.

Και στις 25.4.1990, δεν εμφανίστηκε ο κ. Κουτσόγιωργας, που ζήτησε για μια ακόμα φορά να εκπροσωπηθεί από το δικηγόρο του, τον οποίο είχε εφοδιάσει με ειδικό πληρεξούσιο. Σε ερωτήσεις του προέδρου ο πληρεξούσιος δικηγόρος του κ. Κουτσόγιωργα δήλωσε ότι δεν ξέρει γιατί δεν μπορεί να εμφανιστεί ο πελάτης του, εάν βρίσκεται στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό ούτε εάν είναι ασθενής ή όχι. Στη συνέχεια ο συνήγορος του κ. Κουτσόγιωργα ζήτησε να ανασταλεί η δίκη κατά του ΑΝΤΙ, μέχρις ότου τελειώσει η δίκη κατά του κ. Κουτσόγιωργα στο Ειδικό Δικαστήριο. Η υπεράσπιση του ΑΝΤΙ διαφώνησε και σημείωσε πως είναι από τις σπάνιες περιπτώσεις που μηνυτής για συκοφαντική δυσφήμιση συστηματικά αποφεύγει να εμφανιστεί και επίμονα ζητάει να μη γίνει η δίκη. Το Δικαστήριο αποφάσισε την αναστολή της δίκης ως προς τη μήνυση του κ. Κουτσόγιωργα,

που είναι βέβαιο ότι θα παραγραφεί, πράγμα που φαίνεται ότι ήθελε ο μηνυτής μας.

Ως προς τη μήνυση του Γ. Α. Παπανδρέου, η υπεράσπιση του ΑΝΤΙ υπέβαλε την πρόταση να επιμείνει το Δικαστήριο στις προηγούμενες αποφάσεις του, που θεωρούσαν τις υποθέσεις με μηνυτές τους Αγ. Κουτσόγιωργα και Γ. Α. Παπανδρέου συναφείς και είχαν ζητήσει τη συνεκδίκασή τους. Το Δικαστήριο ανακάλεσε τις προηγούμενες αποφάσεις και διέταξε την πρόοδο της δίκης επί της μηνύσεως του Γ. Α. Παπανδρέου, που άρχισε με την κατάθεση του μηνυτή.

Επί 6 ώρες εξεταζόταν από τους συνηγόρους του και τους δικαστές ο Γ. Α. Παπανδρέου και ήταν φανερό η προσπάθειά του να κρατήσει τις αποστάσεις του από γεγονότα και πρόσωπα, που σχετίζονται με την υπόθεση Κοσκωτά. Δήλωσε με έμφαση ότι είναι άλλο πράγμα αυτός και άλλο ο κ. Κουτσόγιωργας και δεν μπόρεσε να εξηγήσει γιατί δεν αντέδρασε αμέσως όταν του δόθηκε η επιστολή της Μέρυλ-Ληντς αλλά ανέθεσε προηγούμενα σε δικηγόρο να ερευνήσει ότι δεν είχε λογαριασμούς στην Αμερική. Στο ερώτημα του Δικαστηρίου γιατί δεν έκανε μήνυση και ο τότε πρωθυπουργός, απάντησε ότι ο καθένας προστατεύει με τον τρόπο του την τιμή του, αλλά δεν μπόρεσε να εξηγήσει γιατί ο ίδιος δεν μήνυσε και άλλα έντυπα που αναφέρθηκαν στο πρόσωπό του με τα ίδια περίπου γεγονότα. Συστηματικά αρνήθηκε ότι είχε φιλικές σχέσεις με τον Κοσκωτά, για τον οποίο είπε ότι είδε «υπηρεσιακά» δύο τρεις φορές.

Το ίδιο ισχυρίστηκε και για τους εκπροσώπους των «νέων τζακιών» και συγκεκριμένα τον κ. Μαργέλλο. Αρνήθηκε ό-

τι γνώριζε τον κ. Βακάλη, αλλά και τον κ. Λούβαρη, που σε συνέντευξή του έχει αναφέρει ότι ο Γ. Α. Παπανδρέου έφερε σε επαφή τον Κοσκωτά με τον τότε πρωθυπουργό. Παρά τις επίμονες ερωτήσεις για το ποια συγκεκριμένα γεγονότα του αποδίδουν τα δημοσιεύματα, περιορίστηκε στην επανάληψη της θέσης του ότι θίγεται γιατί αναφέρονται στην οικογένεια Παπανδρέου. Επέμενε ότι οι περικοπές περί χρηματισμού του δεν επιβεβαιώθηκαν ποτέ και από κανένα και απέδωσε σε ανεύθυνους τρίτους όσα είδαν το φως της δημοσιότητας για την υπόθεση της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδας.

Μόλις άρχισε η εξέταση του κ. Γ. Α. Παπανδρέου από το συνήγορο του ΑΝΤΙ κ. Ν. Κωνσταντόπουλο ο συνήγορος του μηνυτή ρώτησε εάν οι κατηγορούμενοι του έδωσαν ποτέ εξηγήσεις και συνεζήτησαν μαζί του για το δημοσίευμα. Απάντησε αρνητικά και δήλωσε ότι δεν έχει κανένα λόγο να στρέφεται εναντίον του Τύπου. Στο σημείο αυτό —και πριν ολοκληρωθεί η εξέταση του μηνυτή από τους συνηγόρους και τους κατηγορουμένους— ο πρόεδρος του Δικαστηρίου ρώτησε τους συνηγόρους των κατηγορουμένων για την υπερασπιστική τους θέση. Η απάντηση από πλευράς υπερασπίσεως ήταν ότι με τα υπό κατηγορία δημοσιεύματα ασκήθηκε πολιτική κριτική και έλεγχος, για την υπόθεση -σκάνδαλο Κοσκωτά, που τότε άρχισε να αποκαλύπτεται. Την κριτική αυτή είχαν υποχρέωση να κάνουν, ως δημοσιογράφοι, οι κατηγορούμενοι, για μία υπόθεση που κυριάρχησε στην πολιτική ζωή του τόπου. Η αναφορά στο όνομα του Γ. Α. Παπανδρέου δεν έγινε με πρόθεση να θιγεί η τιμή και υπόληψή του. Τονίστηκε, τέλος, ότι αυτή είναι η σταθερή υπερασπιστική θέση ήδη από την προανάκριση.

Μετά δεκάλεπτη διακοπή ο κ. Γ. Α. Παπανδρέου δήλωσε ότι αρκείται στη διευκρίνιση αυτή και ανακαλεί την έγκλησή του, πράγμα που δέχθηκαν οι κατηγορούμενοι και το Δικαστήριο αποφάσισε την παύση της ποινικής δίωξης.

Λίγο πριν ολοκληρωθεί η σχετική διαδικασία ο συνήγορος του Γ. Α. Παπανδρέου ζήτησε να εκφραστεί και η λύπη των κατηγορουμένων προς τον μηνυτή τους —που σήμαινε και ανάκληση του δημοσιεύματος και του ρεπορτάζ.

Ο εκδότης του ΑΝΤΙ δήλωσε απερίφραστα ότι «καμιά λύπη δεν εκφράζω όταν κάνω τη δουλειά μου για να ασκήσω κριτική και έλεγχο», πράγμα που σχολίασε αμέσως ο Εισαγγελέας της έδρας με τη φράση «Κύριε κατηγορούμενε σας τιμά η παρρησία σας».

Ταυτότητα του Δικαστηρίου:

Πρόεδρος ο κ. Καλογήρου και Σύμβουλοι ο κ. Αθανασόπουλος και η κ. Ηλία

Συνήγοροι Πολιτικής Αγωγής: Βερβενιώτης και Ξαπλαντέρης

Υπεράσπιση: Παν. Κανελλάκης και Νίκος Κωνσταντόπουλος

Κατηγορούμενοι: Χρ. Παπουτσάκης, Γ. Φλώρος, Τ. Καφετζής και Β. Ζήσης

ΠΟΛΙΤΕΙΑ Γ.Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Πόσο ζημιώνει η χώρα που ο Γ. Α. Π. προτίμησε την πολιτική αντί της πανεπιστημιακής καριέρας είναι μάλλον δύσκολο να εκτιμηθεί. Πως βρέθηκε κάποτε σε ένα τέτοιο δίλημμα, φρόντισε ο προστατευτικός και δημιουργικός Τύπος να μας το περάσει ανεξίτηλα στη μνήμη, όπως και ένα σωρό άλλα στοιχεία αμφίβολης χρησιμότητας.

Δεν γνωρίζω αν ο Γ. Α. Π. έχει μετανιώσει που τελικά διάλεξε τον τρέχοντα ρόλο του. Με την τελευταία Δίκη του ΑΝΤΙ που έγινε στην ουσία Απολογία του Γ. Α. Π. αναζωπυρώθηκε μοιραία το ενδιαφέρον μου, έστω συγκυριακά, για να βάλω σε κάποια σειρά όσα έχω καταλάβει, κατ' ανάγκην ελλιπή και τυχαία, καθώς απροσδιόριστα αισθάνομαι τους κινδύνους της «κάθαρσης 1990».

του Στέλιου Καφαντάρη

Κατ' αρχάς διαπιστώνω πολλαπλές προίκες μισοφαγωμένες. Μέσα στο κόμμα έχει, προφανώς, λόγω αταβισμού ισχυρό έρεισμα και έμμεση ακτινοβολία. Στη ΝΔ με την επίφαση συναίνεσης έχει συμπάθειες (ακούγονταν ακόμα και κρυφές ή έστω διακριτικές συναντήσεις αρχόντων μαζί του). Στα μέσα ενημέρωσης, λόγω δεσπόζουσας θέσης μέχρι προ έτους, είναι καλά δικτυωμένος.

Είναι χαρακτηριστικό ότι παντού κυριαρχεί το έμμεσο, ετερόφωτο και προστατευτικό. Κατ' ανάγκην οι διεκπεραιώσεις γίνονται με τη βοήθεια τρίτων, πράγμα που αναπόδραστα οδηγεί στη δημιουργία αλληλεπικαλυπτόμενων κλικών. Οι «άνθρωποι του» φέρνουν ιδέες και προτείνουν ανθρώπους και φορείς για την πραγμάτωση των ιδεών. Ο ίδιος δεν έχει παρά να διαλέγει, ίσως απλώς να συγκατανεύει (το πρότυπο του αδύνατου βασιλιά - Ηλίου σε μια αγροτική κοινωνία, αντί του βασιλιά - Καβαλλάρη των νομάδων). Και για να ξεφύγουμε από την άγρια ανθρωπολογία, ιδού ορισμένα παραδείγματα.

Οι «νέοι επιχειρηματίες», μια ιδέα τόσο άστοχη όχι μόνο για τον δήθεν ιδεολογικό χώρο του κόμματος του αλλά ακόμα και για αληθινά επιχειρηματικό κόμμα, μάλλον του επεβλήθη από τους φίλους και συμμαθητές του, αλλά και ο ίδιος συνέπραξε σε τέτοιο βαθμό που αισθάνθηκε την ανάγκη να δικαιολογήσει τη δική του υποστήριξη ως φυσική αντίδραση ενός υπουργού Νέας Γενιάς!

Οι άνθρωποι του: Παραδείγματα που αναφέρθηκαν στον Τύπο, βυθισμένοι στα σκάνδαλα. *Θοδωρής Καλούδης* του Κοσκωτά, *Γιάννης Παπακωνσταντίνου* ο προσωρινός επίτροπος της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος, *Μαργέλλος* των σιτηρών, *Βάλβης* του Αιγαίου. Ειδικά η εμπλοκή Γ.Α.Π. στην απόπειρα μεταβίβα-

σης της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος στον Κοσκωτά δεν έχει αμφισβητηθεί ούτε από τον ίδιο.

Προχειρώς συμπεραίνεται ότι και χωρίς Κοσκωτά, χωρίς Μαργέλλο και χωρίς Παπακωνσταντίνου τέτοιες κινήσεις μυστικών εταιρειών είναι επιλέξιμες και θα έπρεπε να οδηγήσουν σε αυτοκριτική και αυτοκάθαρση. Ασφαλώς πολύ περισσότερο με τα τερατώδη σκάνδαλα που προέκυψαν. Αντί της αυτοκριτικής ωστόσο η συμπεριφορά του φανέρωσε επικίνδυνο στρουθοκαμηλισμό και ατυχείς κινήσεις, βερμπαλισμό, διαψεύσεις, μηνύσεις και μεγάλη έπαρση για την ιδανική πολιτεία του. Αλλά και ενδεχομένως η στάση του ίσως περιέχει αρκετά ψέματα ανοίκεια σε νέο πολιτικό που θα έπρεπε να ήταν παράδειγμα. Η Πολιτεία του Γ.Α.Π. κατά το τελευταίο δεκαοκτάμηνο επιβεβαιώνει τους φόβους ιθαγενοποίησής μας. Θα αναφερθώ σε πολύ λίγα παραδείγματα, αλλά πολύ χαρακτηριστικά.

• Πόσες φορές είδε τον Κοσκωτά

Διατείνεται πάντοτε ότι τον είδε δυο φορές και μάλιστα μόνο μια κατ' ιδίαν στο υπουργείο του. Ωστόσο μνημονεύονται στις εφημερίδες άλλες φορές σε σπίτι στους Αμπελόκηπους και άλλες στο σπίτι Θ. Καλούδη και άλλες φορές «νύχτα στην Παλλήνη». Αναφέρονται επίσης και συχνές τηλεφωνικές επαφές.

Αλλά και μόνο το αδιάψευστο γράμμα Κοσκωτά προς Ανδρέα Παπανδρέου της 5/11/1986 για την υπόθεση της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδος παρουσιάζει ενημέρωση Γ.Α.Π. σχεδόν ρουτίνας που δεν θα το έγραφε έτσι κάποιος άγνωστος (άλλωστε τύποις ο Γ.Α.Π. ήταν άσχετος με το θέμα).

Τέλος ακόμα και το καλοκαίρι του 1988 που Γ.Α.Π. και Κοσκωτάς είχαν συμπέσει χρονικά σε ξενοδοχείο της Χαλκιδικής και κατά τις εφημερίδες συναντήθηκαν· ο Γ.Α.Π. συνεχώς το διαψεύδει ακόμα και στην εξεταστική επιτροπή.

• Χειρισμός πλαστογραφημένου εγγράφου της Μέρριλ Λυντς

Όλος ο Τύπος καταδίκασε τη σύστροφη ενέργεια να βάλει δικηγορικό γραφείο στις ΗΠΑ να του πουν αν έχει λογαριασμό πουθενά αντί να δώσει αμέσως το προφανώς πλαστό έγγραφο στον εισαγγελέα. Έχουν ειπωθεί πολλά σχετικά με τον τελικό σκοπό αυτού του εγγράφου, το οποίο ακόμα και από τον Κοσκωτά καταγγέλθηκε σαν πλαστό· ότι έδωσε γην και ύδωρ στον πατέρα του να τον καλύψει, αλλά αυτό μάλλον ακούγεται άτονα.

Παρ' όλο που το βάρος της απόδειξης το έχει ο Κοσκωτάς, είναι σαφώς μια μεγάλη εκκρεμότητα για τους μνημονευμένους στο πλαστό κείμενο, ιδιαίτερα για τον Γ.Α.Π., λόγω του ιδιοελέγχου που πραγματοποίησε. Πέραν του Αμερικανού δικηγόρου κινητοποίησε ακόμα και τον πρεσβευτή Κήλυ για επιβεβαίωση σχέσης/άσχετης μεταξύ αριθμού ασφάλισης και κατάθεσης, πράγματα που

κοροϊδεύτηκαν και σε στήλες αλληλογραφίας.

• Ο αντιπερισπασμός με το έγγραφο εκ Λουξεμβούργου

Κατά τη συζήτηση για τη σύσταση εξεταστικής επιτροπής της 15/16-11-88 ο Γ.Α.Π. καταθέτει στη Βουλή ιδρυτικά έγγραφα εταιρειών Λουξεμβούργου που δείχνουν κοινά πρόσωπα μεταξύ εταιρειών Κοσκωτά και Τσάτσων, λέγοντας πανηγυρικά: «Αγαπητοί συνάδελφοι, πιστεύω ότι με αυτά τα χαρτιά πιθανόν να μπορούμε να διαλευκάνουμε την υπόθεση Κοσκωτά και να καταλάβουμε ακριβώς ποια ήταν η σκευωρία πίσω απ' όλη την υπόθεση». Βεβαίως τα χαρτιά ήταν τα αθώα συμβολαιογραφικά που συνήθως χρησιμοποιούν τα ίδια πρόσωπα· ως εκ τούτου η σκευωρία δεν κατέπεσε.

Η αφέλεια να προσκομίσει τα χαρτιά αμέσως στη Βουλή χωρίς να τα εξετάσει προηγουμένως (εδώ μάλλον ταιριάζει η συνδρομή δικηγόρου) θα μπορούσε να είναι αφοπλιστική ή έστω χαριτωμένη αν δεν ήταν κι ο ίδιος μπλεγμένος στην υπόθεση.

* * *

Με τα παραπάνω φαίνεται ότι ο Γ.Α.Π. έχει μια βασική δυσκολία να πείσει αν όχι για την αθωότητά του ασφαλώς πάντως για τον ορθολογισμό των κινήσεών του. Ακόμα και όταν κατηγορήθηκε ότι βρέθηκε στην Αμερική με τον Κοσκωτά το 1987 αντί να αντιπαρέλθει αλλιώς το ερώτημα παρουσίασε φωτοτυπίες από τις σφραγίδες του διαβατηρίου του. Σαν να μην μπορούσε να ταξιδέψει με άλλο, υπηρεσιακό διαβατήριο ή έστω να μην σφραγιστεί η έξοδος και είσοδος.

Όλα αυτά δείχνουν ένα παιδισμό και μια επιπολαιότητα που ίσως μπορεί να εξηγηθεί με την παρουσία αναποτελεσματικών συμβούλων και με την περιορισμένη ενασχόληση με την καθημερινότητα. Η κάθαρση είναι ένα θεμελιώδες ζητούμενο. Ο Γ.Α.Π. δεν δίδεται, άρα ως προς αυτόν έχει επιτελεστεί η κάθαρση ή δεν τον αφορά. Διερωτώμαι τι γίνεται με το πολιτικό σκέλος της κάθαρσης. Έχουν αποφανθεί οι ιθαγενείς; □

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΑΥΤΟΠΑΓΙΔΕΥΟΝΤΑΙ

Αγορεύσεις από του
βήματος και ειλικρινείς
εκμυστηρεύσεις στους
διαδρόμους της Βουλής

του Τ. Αναστασίου

Ο κ. Μητσοτάκης είχε ολοκληρώσει την ανάγνωση των προγραμματικών του δηλώσεων και κυβερνητικοί και αντιπολιτευόμενοι βουλευτές συνωθούνταν στους διαδρόμους της Βουλής ανταλλάσσοντας σε υψηλούς τόνους επιχειρήματα για να αποβάλλουν την αμηχανία τους. Διότι η αμηχανία αμέσως μετά την ανάγνωση των προγραμματικών δηλώσεων σφράγιζε τα πρόσωπα και τις κουβέντες όλων: Μετά από χρόνια, μια πρόταση εκ θεμελίων αναδιοργάνωσης της ελληνικής κοινωνίας που «ποντάρει» στον ιστορικό «ιδιώτη» «...έναν ιστορικό τύπο που ουδέποτε υπήρξε στην Ελλάδα...» όπως σχολίασε στέλεχος της κυβέρνησης.

Α. Παπανδρέου παρατήρησε στον πρωθυπουργό ότι «μας οδηγεί προς το άγνωστο» ενώ ο πρόεδρος του «Συνασπισμού» ήταν πιο σαφής «μας λέτε τι θα πουλήσετε όχι τι θα δημιουργήσετε». Παρ' όλα αυτά ούτε και εκείνοι είπαν τι θα δημιουργήσουν. Ήταν αδύνατο. Εξάλλου για να γίνει κάτι τέτοιο απαιτούνται ανοιχτές διαδικασίες επανακαθορισμού του τι είναι αριστερό και πώς θα πραγματοποιηθεί και όχι η σύναξη των κ. Χυτήρη, Σάλλα, Βενιζέλου ή Λαφαζάνη και Δραγασάκη για τις ανάγκες συγγραφής δυο ομιλιών. Στο κάτω κάτω ο κ. Μητσοτάκης συγκέντρωσε περισσότερους για τις ανάγκες του προγραμματικού του κειμένου.

Προς την πλήρη απελευθέρωση

Οι προγραμματικές δηλώσεις του κ. Μητσοτάκη διατηρώντας φαινομενικά τις αναφορές τους στην ιδεολογική κληρονομιά της Νέας Δημοκρατίας («ριζοσπαστικός φιλελευθερισμός») τις εγκαταλείπουν κινούμενες με μεγάλη ταχύτητα προς την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς. Στηρίζονται σχεδόν ολοκληρωτικά στο οικονομικό πρόγραμμα που είχε συντάξει το 1986 επιτροπή στελεχών του κόμματος υπό τον Γιώργο Σουφλιά. «Από την άποψη αυτή» έλεγε την περασμένη Τετάρτη πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ που δεν κατάφερε να πάρει τον λόγο κατά τη διάρκεια της τριήμερης συζήτησης «υπάρχει κάτι εντελώς καινούριο στις προτάσεις Μητσοτάκη τόσο σαν όραμα όσο και σε επίπεδο διαχείρισης της κρίσης».

Τα νεότερα στελέχη τόσο του ΠΑΣΟΚ, όσο και του «Συνασπισμού» εκεί ακριβώς επικεντρώνουν την κριτική τους στον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισαν οι ηγεσίες τους τις προγραμματικές δηλώσεις του πρωθυπουργού. «...Με το να πεις ότι τα προτεινόμενα μέτρα είναι σκληρά δεν λες τίποτα. Θα μπορούσες να ανήκεις και στη Νέα Δημοκρατία. Με το να πεις ότι είναι κοινωνικά άδικα, προσθέτεις κάτι αυτονόητο. Χρειάζεται να αποδείξεις ότι είναι αναποτελεσματικά...» επεσήμανε στέλεχος του «Συνασπισμού», βουλευτής, από εκείνους που έχουν υποστεί το σοκ της συμμετοχής στη διαχείριση κρατικών υποθέσεων.

Χρειάστηκε να περάσει ένα τριήμερο για να διατυπώσει ο πρώην υπουργός Εθνικής Οικονομίας Κώστας Σημίτης τους συλλογισμούς του για το αναποτελεσματικό των μέτρων, από τις στήλες του «Βήματος» επειδή οι συνάδελφοι του στο ΠΑΣΟΚ επέμεναν να κατακεραυνώνουν τα «αντιλαϊκά μέτρα».

Στελέχη της αντιπολίτευσης υπογραμμίζουν ότι η αναποτελεσματικότητα της πρότασης του κ. Μητσοτάκη θα αποδεικνύεται καθημερινά στην «αχίλλειο πτέρνα» του νεοφιλελεύθερου πακέτου: Την πολιτική αναδιανομής ή σε απλά ελληνικά το φορολογικό σύστημα και την λειτουργία του τραπεζικού συστήματος.

Ο Ανδρέας Ανδριανόπουλος που ετοιμάζεται να αναλάβει υπουργικά καθήκοντα «Υπουργού αδήλων πόρων», έλεγε στο περιθώριο των προγραμματικών δηλώσεων ότι πρέπει να περιοριστεί εντελώς, η άμεση φορολογία. Υπουργός της κυβέρνησης από εκείνους που επεξεργάστηκαν τα οικονομικά μέτρα, έχει σαν στόχο του τη βρετανική φορολογική

κλίμακα των δυο φορολογικών συντελεστών. Και από πού θα αντληθούν οι πόροι; Από την πώληση της κρατικής περιουσίας. Οι συμπτώσεις εδώ με την πολιτική που εφαρμόστηκε τα τελευταία 11 χρόνια στην Μεγάλη Βρετανία είναι οφθαλμοφανείς πολύ περισσότερο όταν τις επικαλούνται μέλη του μικρού υπουργικού συμβουλίου: «Τα 2 εκατομμύρια μέτοχοι του 1979 έγιναν 12 εκατομμύρια σήμερα, πρακτικά κάθε πέμπτος Βρετανός είναι ιδιοκτήτης των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων», μας θυμίζει συνεργάτης του πρωθυπουργού. «Η λύση αυτή έχει ένα προφανές εκλογικό πλεονέκτημα για τη Νέα Δημοκρατία: Ενώ οι κάτοχοι των νέων μετοχών θα καθορίζουν εν τινι μέτρω την πολιτική τους συμπεριφορά και από το γεγονός ότι έγιναν μικρομέτοχοι, οι υπόλοιποι πολίτες δεν θα επηρεάζονται από το γεγονός ότι ένα μέρος της κρατικής περιουσίας εκποιήθηκε αφού στην πράξη δεν ενδιαφέρει αν είναι κρατικό ή δημόσιο αρκεί να αποδίδει και να μην τους φορτώνει με πρόσθετους φόρους».

Από την εικόνα αυτή λείπει η πιο σημαντική ίσως λεπτομέρεια: Ότι τα τελευταία 11 χρόνια στην Βρετανία παρά την εξαπλάσιαση των μικρών μετόχων οι λεγόμενοι «θεσμικοί» επενδυτές, οι μεγάλες ιδιωτικές εταιρείες χαρτοφυλακίου, οι τράπεζες και οι ασφάλειες έφτασαν να κατέχουν σχεδόν το σύνολο των εταιρειών που ιδιωτικοποιήθηκαν: Από 58% το 1983 πάνω από 75% στο τέλος του 1988.

Αναδιανομή του εισοδήματος

Σε μια αποστροφή της ομιλίας του στη Βουλή ο υπουργός Οικονομικών Γιάννης Παλαιοκρασσάς υποστήριξε, σοβαρά μάλιστα, ότι οι υπηρεσίες του υπουργείου Οικονομικών θα προχωρήσουν στη διασταύρωση «των φορολογικών στοιχείων με το χέρι» έως ότου προμηθευτούν την απαραίτητη μηχανογράφηση!

Ο ίδιος ο σημερινός υπουργός Οικονομικών είχε πρωτοστατήσει μαζί με τον κ. Γ. Βαρβιτσιώτη στην απάλειψη αρκετών από τα ελάχιστα ανταποκρινόμενα στην πραγματικότητα τεκμήρια που είχε εισαγάγει στην πρώτη εκδοχή του φορολογικού του νομοσχεδίου ο Γιώργος Σουφλιάς. Το τι πιστεύει η Νέα Δημοκρατία για το μέλλον της παραοικονομίας περιγράφει με ένα ιστορικό ανέκδοτο, ένας από τους πιο στενούς συνεργάτες του κ. Μητσοτάκη: «Κάποτε οι Λιβανέζοι κάλεσαν τον Φον Σαχτ (υπουργός Οικονομικών)

κών της ναζιστικής Γερμανίας) στον Λίβανο να συντάξει ένα σχέδιο οικονομικής ανασυγκρότησης της χώρας των κέδρων. Ο Σαχτ μετά από καμιά εβδομάδα στη Βυρηττό μάζεψε τα πράγματά του. "Πού πάτε;" ρώτησαν έκπληκτοι οι Λιβανέζοι τον Γερμανό καθηγητή. "Δεν χρειάζεστε σχέδιο" απάντησε ο Σαχτ "η οικονομία σας μπορεί να λειτουργήσει όπως είναι αρκεί να μην θελήσετε να την ελέγξετε".

Την ώρα που λέγονται αυτά, ο υποψήφιος υπουργός «αδήλων πόρων» πιστεύει ότι ο έλεγχος της παραοικονομίας θα βλάψει «την καθαρίστρια που του σκουπίζει το σπίτι και πληρώνεται χωρίς απόδειξη».

Στους διαδρόμους και στο βήμα

Δυστυχώς τα περισσότερα από όλα αυτά δεν ακούστηκαν από το βήμα της Βουλής κατά τη διάρκεια της τριήμερης συζήτησης. Ο κ. Παλαιοκρασσάς υποσχέθηκε νέα τροποποίηση της φορολογικής νομοθεσίας και αναμόρφωση του κώδικα φορολογικών στοιχείων.

Την ώρα που ο κ. Μητσοτάκης και οι οικονομικοί υπουργοί περιέγραφαν το ψαλίδισμα του κράτους άλλοι υπουργοί έδιναν μιαν εικόνα των κραυγαλέων κοινωνικών αναγκών: Ο υπουργός Παιδείας κ. Β. Κοντογιαννόπουλος είπε ότι θα χρεια-

στούν 10 τουλάχιστον χρόνια για να πάνε να πηγαίνουν τα παιδιά πρωί και απόγευμα σχολείο — με τους σημερινούς ρυθμούς μάλιστα είπε ότι θα χρειαστούν 15 χρόνια— ενώ ο υπουργός Περιβάλλοντος κ. Στέφανος Μάνος, δεν θέλησε να πάρει το λόγο για να υποστηρίξει την πολιτική (;) περιβάλλοντος της κυβέρνησής του. Μότο της πολιτικής αυτής «ο ρυπαίνων πληρώνει». Με άλλα λόγια, οι ιδιώτες θα καταστρέφουν το περιβάλλον και στη συνέχεια θα καλούνται να το «ξανασυναρμολογήσουν» με «γλάστρες και περιαστικό πράσινο». Πρόκειται για αρχή που ο ίδιος ο κ. Μάνος είχε χαρακτηρίσει «ξεπερασμένη» στα πλαίσια μιας άλλης συζήτησης: αρχή η οποία έχει εγκαταλειφθεί από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και ισχύει ακόμα μόνον στις χώρες της περιφέρειας, όπου τα προβλήματα του περιβάλλοντος ανακαλύφθηκαν πρόσφατα.

Η ανύπαρκτη αντιπολίτευση

«Αν κάτι απέδειξε η τριήμερη συζήτηση στη Βουλή είναι η πλήρης σχεδόν απόσπαση των πολιτικών σχηματισμών της αντιπολίτευσης από την κοινωνία και τις ανάγκες της» συνεπέρανε μελαγχολικά νεοεκλεγείς βουλευτής του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Παπανδρέου υπό το βάρος των παραπομπών και των πολιτικών που ακο-

λούθησε ιδιαίτερα την τελευταία τριετία επέδειξε ιδιότυπο πνεύμα συναίνεσης: «Εξ άλλου τα δικά μας σπασμένα πληρώνουμε» σχολίασε πρώην υπουργός του.

Η Αριστερά έχασε μια καλή ευκαιρία να αποδείξει ότι είναι και «κοινωνική αντιπολίτευση». Έδωσε την εντύπωση πως δεν είχε περάσει από το θμηνό σχολείο της διαχείρισης, αντιμετώπισε με διχασμό τις προτάσεις της επιτροπής Αγγελόπουλου, φάνηκε γενικόλογη στους επί μέρους τομείς της κοινωνικής πολιτικής (παιδεία, υγεία, περιβάλλον) και παγιδεύτηκε από τη γοητεία του αυτονόητου: Ότι τα μέτρα είναι κοινωνικά άδικα.

Ρωτήσαμε στέλεχος της αριστεράς που εργάζεται σε μεγάλη ιδιωτική τράπεζα και παρακολουθούσε την τριήμερη συζήτηση των προγραμματικών δηλώσεων, πώς θα απαντούσε στην έκκληση του πρωθυπουργού «για θυσίες» προς «την ελπίδα». Άνοιξε ένα βρετανικό περιοδικό και μου έδειξε μια φωτογραφία από τις πρόσφατες διαδηλώσεις στο Λονδίνο κατά του κεφαλικού φόρου, του «κύκνειου άσματος» της Μάργκαρετ Θάτσερ: Ένας από τους τύπους που αποτελούν το περιθώριο του ενός τρίτου κρατάει ένα πανώ που γράφει: «Πρόκειται να πληρώσουμε; Θα γαμήσουμε»...

□

Αμερικανοί Πεζογράφοι

ΧΕΜΙΝΓΟΥΕΗ ΕΡΝΕΣΤ

ΦΙΤΖΕΡΑΛΝΤ ΣΚΩΤ

ΚΑΛΝΤΓΟΥΕΛ ΕΡΣΚΙΝ

ΚΑΡΛΑΪΛ ΕΛΕΝ

ΜΠΑΚ ΠΕΡΛ

ΣΜΙΘ ΜΠΕΤΥ

☐

☐

☐

☐

☐

☐

Η φιέστα

Ο μεγάλος Γκάτσμπυ

Καπνοτόπια

Μάνα

Είμαι γυναίκα του

Μάνα

Μαντάμ Βου

Περήφανη καρδιά

Γιοι

Κάτω από το βλέμμα του Βούδα

Δράκου γέννα

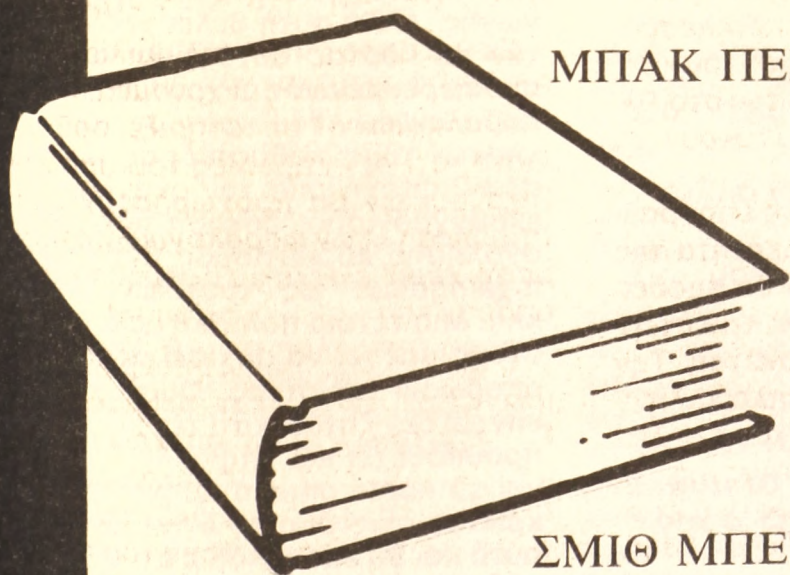
Ανατολικός και δυτικός άνεμος

Το παιδί μου δεν μεγάλωσε ποτέ

Χωρισμένο σπίτι

Όνειρα

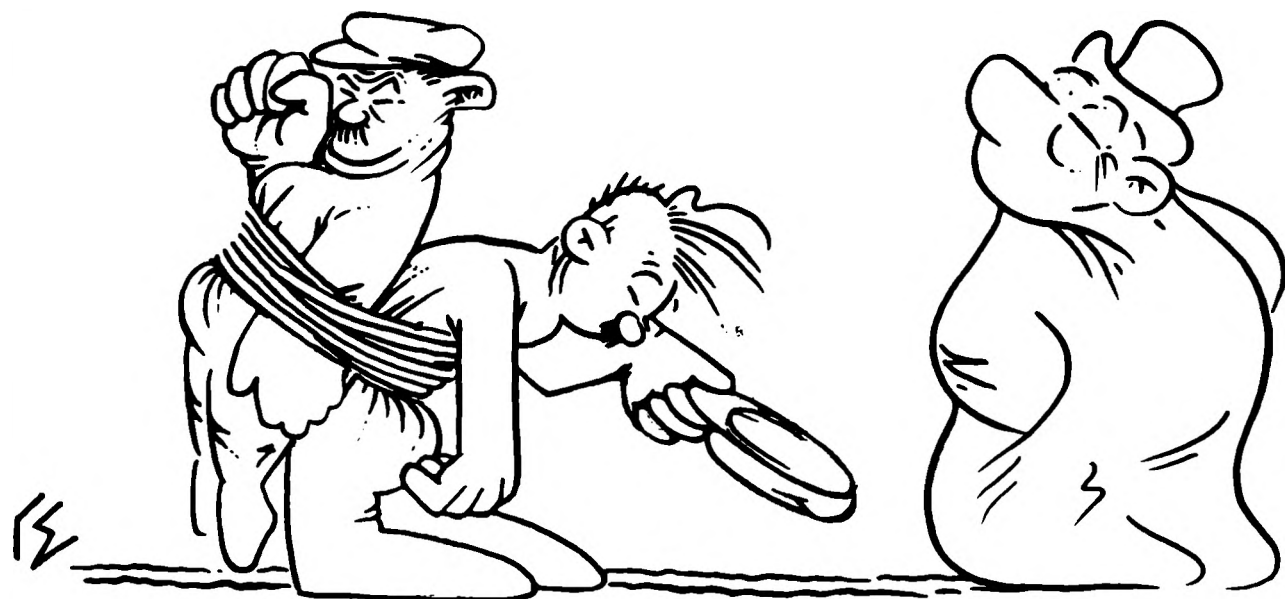
Μάγκυ Ροζ

Από τις ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Ζωοδόχου Πηγής 21 – τηλ.: 36.15.433

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΟΛΕΜΑ

του Μιχάλη Παπαγιαννάκη

Ας δούμε λοιπόν με το ίδιο πάντα πνεύμα και στην ίδια προοπτική και τα μέτρα της νέας κυβέρνησης. Επισημαίνοντας απλώς ότι δεν έχουμε ακόμη μπροστά μας ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα, ούτε καν ένα «πακέτο» μέτρων, μια και τα όσα ανακοινώθηκαν έως τώρα αφορούν κυρίως κάποιες τιμές, κάποιους φόρους, αλλαγή της ΑΤΑ και κάποιες εξαγγελίες προθέσεων σε άλλους τομείς της οικονομικής πολιτικής. Δεν αφορούν ούτε τη φορολογική μεταρρύθμιση ούτε μian αντίληψη συνολικής εισοδηματικής πολιτικής ούτε τη νομισματική πολιτική.

Εν πάση περιπτώσει ας ξεκαθαρίσουμε ορισμένα σημεία:

1. Δεν ήταν δυνατό να μην ληφθούν κάποια μέτρα για να συγκρατηθούν και ύστερα να μειωθούν τα δημόσια ελλείμματα. Το θέμα έχει αναλυθεί επαρκώς, τουλάχιστον από την ποσοτική του πλευρά, και μόνον ανεύθυνα και ανόητα αφήνουν ακόμη να εννοηθεί, όπως και ανοιχτά το υποστήριξαν στην προεκλογική εκστρατεία, ότι δεν υπήρχε καμιά τέτοια ανάγκη, προφανώς γιατί δεν υπήρχε... καμιά κρίση.

2. Το ζήτημα ήταν και είναι με ποια μέτρα συγκροτείται μια πολιτική που τείνει άμεσα προς τη μείωση των ελλειμμάτων, αλλά και προς άλλους στόχους, εκσυγχρονιστικούς και αναπτυξιακούς. Θα επανέλθουμε στο ζήτημα αυτό. Ας επισημάνουμε όμως ότι έτσι κι αλλιώς, πολλά από τα μέτρα θα ήταν τα ίδια σε οποιαδήποτε εκδοχή της οικονομικής πολιτικής. Ας αναφέρουμε π.χ. τις τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών των ΔΕΚΟ. Η αναντιστοιχία τους προς το κόστος της παραγωγής τους ήταν και είναι άμεση αιτία ελλειμμάτων. Φυσικά η ορθή λύση θα ήταν και είναι η μείωση του κόστους παραγωγής. Αλλά αυτή θέλει χρόνο, ιδίως όταν το κόστος αυτό είναι αποτέλεσμα συσσωρευμένων επί χρόνια πράξεων και παραλείψεων του κράτους και των διοικήσεών τους: καθυστέρηση των επενδύσεων, αποχή από τον αναγκαίο συνεχή εκσυγχρονισμό, άσκηση πολιτικής απασχόλησης, κομματισμός, αντίληψη των επιχειρήσεων ως κρατικών υπηρεσιών κλπ. Μια τέτοια πολιτική μείωσης του κόστους πρέπει να αρχίσει αμέσως για να αποδώσει αργότερα. Ουσιαστικά όμως, κανείς δεν ζητάει κάτι τέτοιο, με όλα όσα προϋποθέτει και επιβάλλει. Και αυτό είναι το κύριο σημείο αμηχανίας και υποκρισίας στις οποίες έγινε αναφορά. Γι' αυτό και θα επαναλάβω ότι οι χειρότεροι εχθροί του δημόσιου τομέα της οικονομίας, απαραίτητου για πολλούς λόγους (αναπτυξιακούς, κοινωνικούς κλπ.), είναι αυτοί που τον... υπερασπίστηκαν όπως τον υπερασπίστηκαν και που τον διαχειρίστηκαν όπως τον διαχειρίστηκαν έως τώρα, με ελάχιστες εξαιρέσεις.

3. Όλα τα μέτρα δεν ήταν «αναπόφευ-

ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

● Επειδή η κριτική στην κυβερνητική οικονομική πολιτική και στα μέτρα που έχουν εξαγγελθεί έως τώρα χαρακτηρίζεται πολύ συχνά από γενικόλογια, αμηχανία («κατανόηση» την χαρακτήρισε ο κ. Μητσοτάκης στην Κρήτη, προ ημερών), ακόμα και από μια γερή δόση υποκρισίας, αλλά και κάπου-κάπου από μian υπέροχη περιφρόνηση βασικών οικονομικών μηχανισμών.

● Επειδή η αξιοπιστία, επιστημονική, κοινωνική και πολιτική, της αντιπολίτευσης, ιδιαίτερα δε της Αριστεράς, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το αν συνδυάζει η κριτική της τη γνώση του φαινομένου και των προβλημάτων στα οποία αναφέρεται και τη χάραξη εναλλακτικών λύσεων, που εγγράφονται βεβαίως στη γενική της στρατηγική, αν έχει.

● Επειδή από κάποια διαβολική διαζευκτική της λογικής, ορισμένες κριτικές κατά της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής κινδυνεύουν να αναδείξουν μια κρυφή αλληλεγγύη ανάμεσα στους επικρίνοντες και στους κρινόμενους, όπως π.χ. όταν κατακρίνεται η κυβέρνηση Μητσοτάκη ότι επιδιώκει «ριζική αλλαγή» της σημερινής κατάστασης, λες και η σημερινή κατάσταση είναι ικανοποιητική για τους επικρίνοντες, λες και δεν χρειάζεται ριζική αλλαγή, λες και η μόνη ριζική αλλαγή που θα ήταν δυνατή είναι η προτεινόμενη από την κυβέρνηση, λες δηλαδή και δεν είναι δυνατή άλλη ...αλλαγή!

● Επειδή σε τέτοιες παγίδες πέφτουν όσοι δεν έχουν εγκαίρως ξεκαθαρίσει όχι μόνο τι δεν θέλουν, αλλά και τι περίπου θέλουν μέσα στο συγκεκριμένο πεδίο όπου ορίζονται σήμερα, εδώ και τώρα..., οι καταναγκασμοί, αλλά και οι πραγματικές (και όχι οι φανταστικές) αλλά και πολλαπλές δυνατότητες της οικονομίας, που επιτρέπουν εναλλακτικές κατευθύνσεις, αλλά όχι και ό,τι κατεβεί στο κεφάλι του καθενός εκ του προχείρου και για τις ανάγκες της στιγμής.

● Επειδή ανάλογα φαινόμενα παρατηρήθηκαν και σε άλλες ανάλογες περιστάσεις (π.χ. στη διάρκεια του «σταθεροποιητικού προγράμματος» του 1985-87), με αποτέλεσμα να μην βγει από εκείνη την κρίση και το καινούργιο και το ελπιδοφόρο ούτε στην πραγματικότητα ούτε στα μυαλά όσων είχαν την εξουσία, να την διαμορφώσουν με την πράξη τους ή την κριτική τους.

● Επειδή όλα αυτά δεν είναι ίσως πρωτότυπα (έχουν τονιστεί πολλαπλώς και συχνά, όλα μαζί ή χωριστά, από τις σελίδες του «ΑΝΤΙ», ακόμη και από το φίλο μου τον Θ. Μαραγκό...), εξακολουθούν όμως να έχουν την ιδεολογική και πολιτική τους δραστηριότητα, και να μας ταλαιπωρούν κάθε φορά που σε νέες περιστάσεις τίθενται τα ίδια προβλήματα...

κτα». Χαρακτηριστικό παράδειγμα το «κουτσούρεμα» της ΑΤΑ. Αποτελεί παραβίαση των δεσμεύσεων του κράτους, και έρχεται σε αντίθεση με τις ίδιες τις κυβερνητικές διακηρύξεις. Και όλα αυτά για ένα ποσό (περίπου 25 δισ. δρχ.) που δεν άξιζε... τέτοιο κόπο. Όμως ο στόχος ήταν άλλος: η αναγγελία της κυβερνητικής αποφασιστικότητας εναντίον της ΑΤΑ ως μηχανισμού που προκαλεί διαδικασίες γενικευμένων ανατιμήσεων. Και εδώ επίσης η αξιοπιστία της κριτικής δοκιμάστηκε σοβαρά. Γιατί πράγματι η ΑΤΑ ως μηχανισμός αγκυλώνει την οικονομία και προκαλεί αλυσιδωτές αντιδράσεις που θέτουν σοβαρά προβλήματα. Δεν είναι ο καλύτερος μηχανισμός ούτε για τη διαχείριση της οικονομίας ούτε για την ικανοποίηση των διεκδικήσεων των μισθωτών. Περίπου πουθενά στον κόσμο δεν εφαρμόζεται πια, ούτε διεκδικείται ως μηχανισμός. Γιατί είναι δυνατόν να υπάρξουν καλύτερες ρυθμίσεις, στο πλαίσιο μιας άλλης οικονομικής πολιτικής. Αντί όμως να προβληθεί μια άλλη πολιτική, περιορίσθηκε η κριτική στην αμυντική στην ουσία υπεράσπιση της ΑΤΑ. Και είναι σωστό να την υπερασπίζεται έτσι ο συνδικαλιστικός κόσμος, όσο τίποτε άλλο δεν διαφαίνεται στον ορίζοντα. Δεν είναι όμως σωστό να γίνεται η λυδία λίθος της οποιασδήποτε πολιτικής.

4. Τα μέτρα δεν φαίνεται για την ώρα να είναι «αποτελεσματικά». Δεν φαίνεται δηλαδή να βρίσκονται σε αντιστοιχία με το πρόβλημα. Θα αποδώσουν, κατ'εκτίμηση, 400 δισ. δρχ. Το ετήσιο έλλειμμα φτάνει ίσως τα 2.500 δισ. δρχ. Όσοι όμως κάνουν τέτοια κριτική, ας προσέξουν. Χρειάζονται δηλαδή «περισσότερα μέτρα» που θα αποδώσουν περισσότερα χρήματα; Κι αν ναι, πώς θα γίνει αυτό; Με ένταση των ιδίων των μέτρων που ανακοινώθηκαν, που έτσι θα γίνουν «σκληρότερα»; Ή με προσφυγή σε άλλα μέτρα; Και ποια; Εδώ υπάρχει επίσης ασάφεια και αμηχανία. Η λύση βεβαίως είναι γνωστή, αλλά πολιτικά θέτει ως φαίνεται ζητήματα σε πολλές και διαφορετικές δυνάμεις, εξ ου και κάποια δόση αντικειμενικής «συνενοχής» τους. Γιατί η λύση είναι προς την κατεύθυνση της γενίκευσης της έκτακτης και τακτικής φορολογίας. Σημαδεύει δηλαδή την Ελλάδα της φοροδιαφυγής, της φοροαπαλλαγής, της αυθαιρεσίας, της καταπάτησης και της παραοικονομίας. Δηλαδή τη δεξαμενή από όπου αντλείται έμπνευση, ιδεολογία, πολιτική δύναμη, περίπου πανταχόθεν!

Ας σημειωθεί δε για πολλοστή φορά, ότι και τεχνικά η κατεύθυνση αυτή είναι η μόνη που μπορεί να φέρει τα μέτρα σε ποσοτική αντιστοιχία με το πρόβλημα.

5. Ποιος είναι ο ποιοτικός χαρακτήρας των έως τώρα μέτρων; Εδώ θα χρειαστούν κάποιες αναφορές και σε συγκεκριμένες τοποθετήσεις στο χώρο της κυβερνητικής πλειοψηφίας. Όπως πολύ σωστά παρατηρούσε προ ημερών ένας συντηρητικός σχολιαστής «η βασική διαφορά μεταξύ κεντροδεξιών και αριστερών κυβερνήσεων είναι ότι οι πρώτες αντιμετωπίζουν το δημοσιονομικό έλ-

λειμμα περικόπτοντας τις δημόσιες δαπάνες και το δημόσιο τομέα γενικότερα, και οι δεύτερες αυξάνοντας τη φορολογία». Κατηγορεί δε την κυβέρνηση, όπως και άλλοι συντηρητικοί σχολιαστές, ότι δεν περικόπτει τις δαπάνες (κυρίως μέσω απολύσεων —των εκτάκτων π.χ.— και ιδιωτικοποίησης δημόσιων επιχειρήσεων και λειτουργιών).

Κάπως έτσι έχουν, για την ώρα τα πράγματα, αλλά όχι ακριβώς. Η κυβέρνηση διάλεξε έναν ιδιόρρυθμο —ελληνικό εντελώς— τρόπο για να «συμβιάσει» τη θεωρητική αυτή αντίθεση. Πράγματι, μειώνει για την ώρα πολύ λίγο τις δημόσιες δαπάνες. Αυξάνει δε τα δημόσια έσοδα, όχι όμως τόσο από τη φορολογία όσο από τις αυξήσεις των τιμών των ΔΕΚΟ. Τα αυξάνει και από την φορολογία, κυρίως όμως την έμμεση (ΦΠΑ) που πλήττει όπως ξέρουμε περισσότερο τα χαμηλά εισοδήματα. Κάνει μάλιστα και κάποιες παροχές (αγροτικές συντάξεις, πολύτεκνες μητέρες) και δεν παραιτείται από «χοντρές» δαπάνες («μεγάλα έργα», Ολυμπιακοί Αγώνες), σε βαθμό που άλλος συντηρητικότερος σχολιαστής αναφωνεί: *quo vadis?* (πού πας κ. Μητσοτάκη!).

Το σύνολο είναι ταξικό, συγκεχυμένο και υπόσχεται νέες εξελίξεις.

6. Τι διαφαίνεται σήμερα ως προς τις εξελίξεις αυτές; Από όσα είδαμε έως τώρα διαγράφονται δυο κατευθύνσεις κριτικής και προτάσεων:

Η πρώτη, η συντηρητική, απαιτεί «σκληρότερα» μέτρα, σαφώς επαχθέστερα για τους μισθωτούς και συνταξιούχους, καθώς και γενικότερα τους «αδύνατους» της οικονομίας και της κοινωνίας μας, με έμφαση στην ιδιωτικοποίηση από τη μια μεριά και στο ισχυρό κράτος καταστολής από την άλλη.

Η δεύτερη δεν έχει διατυπωθεί παρά μόνο αρνητικά ή υπαινικτικά και αποσπασματικά. Ποια θα μπορούσαν να είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της;

Πρώτον, να ειπωθεί καθαρά και ξάστερα ότι το οικονομικό πρόβλημα υπάρχει και είναι σοβαρότατο, για τώρα και αργότερα.

Δεύτερον, να τονιστεί ότι η γενική κατεύθυνση πρέπει να είναι η αύξηση των δημοσίων εσόδων. Οι δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα είναι στο ίδιο περίπου επίπεδο, ως ποσοστό του ΑΕΠ, με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες (γύρω στο 45%). Τα δημόσια έσοδα είναι περίπου 10 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα.

Τρίτον, η προσαρμογή των δαπανών στα σημερινά έσοδα είναι μάλλον δρόμος υπανάπτυξης. Η προσαρμογή των εσόδων στο σημερινό επίπεδο δαπανών είναι αναγκαία, αλλά φυσικά και δεν δικαιώνει ούτε τη δομή των σημερινών δημόσιων δαπανών ούτε τον τρόπο με τον οποίο γίνεται. Χρειάζεται ριζική αλλαγή και στη δομή τους και στον τρόπο άσκησης τους, και όχι δόγματική υποστήριξη τους όπως έχουν σήμερα.

Ας αντιμετωπίσουμε ψύχραιμα και μεθοδικά, με σύγχρονα οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια, και αυξήσεις δαπανών και μειώσεις. Μόνο με μια τέτοια συνολική αλλά και συγκεκριμένη αντιμετώπιση

μπορούμε να οδηγήσουμε την κυβέρνηση σε αμυντική θέση στο δημόσιο διάλογο. Κάθε πρόταση πρέπει να λέει τι και γιατί εξοικονομεί, τι και γιατί δαπανά επιπλέον. Όχι με βάση κάποια γενική ανάγκη μείωσης δαπανών ή αύξησής τους, αλλά με βάση την ανάγκη να εκσυγχρονιστεί η λειτουργία του κράτους και των επεμβάσεών του στη ροή των πραγμάτων, όπως την ορίζει η δυναμική της ελεύθερης αγοράς, στην οποία κανείς σήμερα πια δεν μπορεί να αντιπαραθέτει ένα γενικευμένο, συγκεντρωτικό, κρατικό σχεδιασμό!

Τέταρτο, η αύξηση των δημοσίων εσόδων δεν μπορεί να συνεχίζει να γίνεται με την ίδια δομή και τον ίδιο τρόπο. Απαιτείται άμεση γενίκευση της φορολογίας εισοδήματος (υποχρεωτική φορολογική δήλωση για όλους...), εισαγωγή νέων φόρων με αναπτυξιακό όσο και ταμειακό χαρακτήρα (γενίκευση φόρου ακίνητης περιουσίας, τοπικός και περιφερειακός φόρος, φόρος τόκων των καταθέσεων...), έναρξη προσαρμογής της έμμεσης φορολογίας προς τη δομή που προδιαγράφεται στην κοινότητα, ενίσχυση της αστυνόμευσης, χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας για έλεγχο και διασταύρωση στοιχείων, αντικειμενικοποίηση και τεκμήρια. Μια τέτοια συνολική πρόταση επιτρέπει και προτάσεις αναδιανομής του φορολογικού βάρους, όπως π.χ. η αύξηση των αφορολόγητων ποσών για τους μισθωτούς, η τιμαριθμοποίηση των κλιμακίων κ.λπ. Έως ότου γίνει δυνατή (γιατί θέλει χρόνο...), ας αναζητηθούν προσωρινοί τρόποι αναζήτησης εσόδων, τρόποι που έστω και έμμεσα θα θίγουν όσους σήμερα λίγο ή καθόλου δεν συμβάλλουν στα δημόσια βάρη: έκτακτες εισφορές μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ, στα αυθαίρετα κτίσματα κλπ. Αν δεν είναι «δυνατόν» τότε, ας καταργηθεί για λίγα χρόνια ο φόρος εισοδήματος για τους μισθωτούς! Τεχνικά, δεν θα είναι και πολύ μεγάλη η ζημιά για τα δημόσια έσοδα!

Φυσικά τα πιο πάνω, όσο και να είναι συνοπτικά παρουσιασμένα, πάνε «πακέτο». Και χωρίς να έχουν ποσοτικοποιηθεί επακριβώς, βρίσκονται σε αντιστοιχία με τη σοβαρότητα του προβλήματος. Παράλληλα όμως, αλλάζουν σημαντικά την κοινωνική κατανομή των βαρών, ενώ δεν κλείνουν τις πόρτες στο μέλλον, στην ανάπτυξη (λίγο διαφορετική από αυτήν που γνωρίσαμε ως τώρα...) και τις αναγκαίες επενδύσεις.

Με λίγα λόγια, η συντηρητική αντίληψη αναγνωρίζει το οικονομικό πρόβλημα της χώρας και φιλοδοξεί να το λύσει διατηρώντας τις σημερινές ανισότητες και κοινωνικές επιλογές (αναπτυξιακές, περιβαλλοντικές κ.λπ.) και οξύνοντάς τις.

Η αριστερή αντίληψη δεν μπορεί να υπεραμύνεται της σημερινής κατάστασης, αρνούμενη απλώς την όξυνση των αντιθέσεων της. Αντίθετα ο δρόμος που της επιτρέπει να αποκτήσει την πρωτοβουλία είναι να αναγνωρίσει το πρόβλημα και να δείξει διαφορετικούς δρόμους για τη λύση του, εισάγοντας παράλληλα νέες αντιφάσεις που αλλάζουν και τις συντεταγμένες με τις οποίες έως τώρα ορίζονται τα προβλήματα! □

ΒΡΟΝΤΟΣΑΥΡΟΙ ΕΝΑΝΤΙ

Κατά τη διάρκεια της προϊστορίας, την εξέλιξη και την οικολογική ισορροπία εξασφάλιζε η εξολόθρευση ενός είδους από ένα άλλο μεταγενέστερο και ισχυρότερο βιολογικά. Για παράδειγμα, αυτό συνέβη με την διαδοχή δεινοσαύρων βροντοσαύρων. Κάτι παρόμοιο επιχειρείται και στη σύγχρονη Ελλάδα. Όχι βέβαια στο «περιβάλλον», κανείς δεν ασχολείται ακόμα με αυτό. Αλλά, στην πολιτική σκηνή, όπου ένα ισχυρότερο είδος πολιτικού ανδρός, το οποίο έμαθε να επιβιώνει όλων των καταστάσεων, ο κ. Καραμανλής, καλείται να απαλλάξει τη χώρα από τους «δεινόσαυρους» της πολιτικής. Οι οποίοι είναι προϊόν της δικής του πολιτικής.

Πριν ακόμα εκλεγεί στο ύπατο αξίωμα του προέδρου της Δημοκρατίας, ο κ. Κωνσταντίνος Καραμανλής, έσπευσε να δώσει ένα σαφές δείγμα όχι μόνο των προθέσεών του, αλλά και των προδιαγραφόμενων εξελίξεων και μεταλλάξεων στην ελληνική πολιτική σκηνή.

Την περασμένη Δευτέρα, ο πρόεδρος της Βουλής Αθανάσιος Τσαλδάρης ανακοίνωσε ότι η προγραμματισμένη για χθες Πέμπτη 3.5.90 εκλογή των νέων βουλευτών - κατηγορών για τις τρεις δικές των σκανδάλων αναβάλλεται για την ερχόμενη Δευτέρα 7.5. «Επισήμως» έγινε γνωστό ότι η μετάθεση της εκλογής αποφασίστηκε κατόπιν συνεννοήσεως του κ. Τσαλδάρη με τον πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, προκειμένου να προηγηθεί η δεύτερη ψηφοφορία για την εκλογή νέου προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία είχε ήδη προγραμματισθεί για σήμερα Παρασκευή 4.5.

«Ανεπισήμως», όμως, διαδόθηκε αμέσως ότι η μετάθεση της εκλογής των κατηγορών υπαγορεύτηκε από τον κ. Καραμανλή για δύο λόγους: Πρώτον, επειδή για λόγους υστεροφημίας ο υποψήφιος πρόεδρος δεν ήθελε να προϋπάρξει της εκλογής του μια απόφαση της Βουλής για τα σκάνδαλα και δεύτερον επειδή πολύ θα επιθυμούσε μια μετατόπιση ψήφων βουλευτών του ΠΑΣΟΚ από τον κ. Αλευρά προς τον ίδιο, ή προς το «απών», κατά τη σημερινή ψηφοφορία.

Τα «σενάρια» πήγαν ως συνήθως πιο μακριά, επειδή για χθες Πέμπτη είχε προγραμματισθεί η σύγκληση της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ και το ερώτημα ήταν αν ο Ανδρέας Παπανδρέου επανελάμβανε τον αιφνιδιασμό του 1985, προτείνοντας αυτή τη φορά εκείνον που δεν πρότεινε τότε.

«Αποκλείεται να μην προταθεί ο Γιάννης Αλευράς στη δεύτερη ψηφοφορία» ήταν η απάντηση βουλευτού και πρώην κορυφαίου υπουργού του ΠΑΣΟΚ. «Δεν θα μου προκαλούσε όμως έκπληξη, συνέχισε, αν ο κ. Καραμανλής δεν συγκεντρώσει στην ψηφοφορία της Παρασκευής το κρίσιμο όριο των 151 ψήφων, επειδή θα απουσιάσει λόγω έκτακτου κωλύματος κάποιος, ο κ. Μ. Θεοδωράκης για παράδειγμα, ο οποίος απουσιάζει αυτή τη στιγμή στο εξωτερικό».

Στην υποθετική αυτή περίπτωση, συνέχισε ο συνομιλητής μας, η ψηφοφορία θα επαναληφθεί, αλλά ο Ανδρέας Παπανδρέου θα έχει την ευκαιρία να προ-

Ν ΔΕΙΝΟΣΑΥΡΩΝ

του Βασίλη Ζήση

τείνει την υπερψήφιση του κ. Καραμανλή, για να αποφευχθεί η νέα αποσταθεροποίηση που θα επέφερε στην πολιτική σκηνή μια ενδεχόμενη διελκυστίνδα για την ανάδειξη νέου προέδρου.

Αν σκεφθεί κανείς ότι ήδη ο Ανδρέας Παπανδρέου όχι μόνο έχει προεξοφλήσει την εκλογή του Κωνσταντίνου Καραμανλή, αλλά του έχει ευχηθεί και «καλή επιτυχία» (προκαλώντας την οργή της «εφημερίδας που γκρέμισε τον Καραμανλισμό») το «σενάριο» αυτό δεν είναι και τόσο απίθανο. Σε κάθε περίπτωση πάντως εκφράζει τη συναλλαγή που διεκπεραιώνεται αυτές τις ημέρες στο πολιτικό παρασκήνιο με πρωταγωνιστές τους κ. Καραμανλή, Μητσοτάκη και Παπανδρέου.

Υστερες φιλοδοξίες

Υστατη φιλοδοξία του κ. Καραμανλή δεν είναι, όπως θα περίμενε κανείς, να επανεκλεγεί πρόεδρος της Δημοκρατίας και να δικαιωθεί έτσι για το προηγούμενο του 1985. Όσοι τον γνωρίζουν καλά, επιμένουν ότι μακροπρόθεσμος στόχος του είναι πάντα η υλοποίηση του οράματος που τον οδήγησε για πρώτη φορά στην προεδρία το 1980 αλλά το άφησε ανεκπλήρωτο η παρέμβαση του Μένιου υπέρ του κ. Σαρτζετάκη το 1985. Η ηγεσία του δηλαδή σε μια μεγάλη συμπάραταξη, η οποία θα βγάλει τη χώρα από τα αδιέξοδα και θα στεφανώσει τον ίδιο με τη δόξα του πραγματικού «εθνάρχου» και όχι μόνο των πρωτοσέλιδων.

«Στόχος του Καραμανλή», λένε οι ίδιοι συνομιλητές μας, «είναι να «μας σώσει» εκ νέου δημιουργώντας όχι μια «Νέα Δημοκρατία» αυτή τη φορά, αλλά «τη μεγάλη παράταξη της δεκαετίας του '90». Την «κεντροδεξιά» με άλλα λόγια. Και δεδομένων των κοινοβουλευτικών δυσχερειών του κ. Μητσοτάκης και της δύσης του πολιτικού βίου του Ανδρέα Παπανδρέου είναι φυσικό «όλοι οι άλλοι να θέλουν να είναι μεταξύ αυτών που θα επιλέξει ο κ. Καραμανλής για να κυβερνήσουν την Ελλάδα στα χρόνια που έρχονται».

Οι εκτιμήσεις που δημοσιεύουμε εδώ δεν στηρίζονται τόσο σε «πρωτογενή» πληροφόρηση, όσο στην «αίσθηση» που δημιουργούν στο δημοσιογραφικό κόσμο τα πολιτικά συμβάντα του προσκήνιου και του παρασκήνιου των τελευταίων ημερών και κυρίως η προφανής αδυναμία του κ. Μητσοτάκη να κυβερνήσει αποφασιστικά λόγω της ισχνότατης

κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας που εξασφάλισε. Φαίνεται επίσης πως αποτελεί «δεδομένο» στο πρόβλημα η υποστήριξη που παρέχουν στην «κεντροδεξιά κυβερνητική λύση υπό Καραμανλή» το ισχυρότερο τμήμα του οικονομικού και εκδοτικού κατεστημένου, η «μεταρρυθμιστική δεξιά», ένα κομμάτι του ΠΑΣΟΚ (του οποίου ηγέτης αναδεικνύεται σταθερό ο συνοδοιπόρος του κ. Έμπερτ, κ. Κώστας Σημίτης) και κυρίως ο Ανδρέας Παπανδρέου.

Τελευταίος και μοναδικός στόχος του ιδρυτή του ΠΑΣΟΚ πριν την οριστική αποχώρησή του από τον πολιτικό βίο είναι η διάσωσή του από το εδώλιο του κατηγορουμένου και η εξασφάλιση της υστεροφημίας του, ή αυτού που έχει απομείνει από την υστεροφημία του. Πράγμα που κατέστησε περισσότερο από σαφές με την «υποτονική» αντιπολιτευτική στάση που επέλεξε απέναντι στον κ. Μητσοτάκη αμέσως μετά το πρώτο «σοκ» του εκλογικού αποτελέσματος, με αποτέλεσμα να ξεσηκωθούν οι «αυριανιστές» και οι άλλοι υπόδικοι, οι οποίοι ανησυχούν τώρα ότι «θα αφήσει να μας κλείσουν όλους μέσα, προκειμένου να σωθεί ο ίδιος».

Η «χυδαία», όπως τη χαρακτήρισε ο συνάδελφος Γ. Βότσης, ερμηνεία της στάσης αυτής του Α. Παπανδρέου, επιμένει ότι προϋπήρξε μια «συμφωνία κυρίων» μεταξύ των κ. Μητσοτάκη και Παπανδρέου, του τύπου «σώσε με για να σε σώσω». Η απαλλαγή από την υποδικία του ενός, έναντι της ανοχής απέναντι στον άλλο. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, οι οποίες επαναλαμβάνουμε επιβεβαιώνονται μόνο από τις εξελίξεις, ο κ. Καραμανλής είναι ο «εγγυητής» αυτής της συμφωνίας, η οποία άρχισε να υλοποιείται με τη μετάθεση της ημερομηνίας εκλογής των κατηγορών της Βουλής.

Δεν χρειάζεται άλλωστε πολύ φαντασία για να σκεφθεί κανείς ότι αν η κεντροδεξιά κυβερνητική λύση υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή είναι η πιθανότερη και πλέον επιθυμητή διέξοδος από το νέο εκλογικό αδιέξοδο, τότε η απαλλαγή του Ανδρέα Παπανδρέου από τις κατηγορίες αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίησή της.

Εμπόδια και άσφαιρα πυρά

Το μοναδικό εμπόδιο σε όλα αυτά φαίνεται πως είναι ο κ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης. Θα δεχθεί άραγε να εγκαταλείψει το όραμα της απόλυτης εξουσίας

τώρα που έφτασε πολύ κοντά; Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι ο κ. Μητσοτάκης είναι «ένας επαγγελματίας πολιτικός» και δεν θα είχε συνεπώς «καμιά αντίρρηση» να «μοιράσει» την πίτα της εξουσίας με ένα κομμάτι του ΠΑΣΟΚ που θα επέλεγε να συγκυβερνήσει μαζί του.

Άλλοι εκτιμούν ότι η ανάληψη της πρωθυπουργίας για ένα διάστημα από τον κ. Μητσοτάκη, είναι η πλέον ενδεδειγμένη λύση «για την εκτόνωση των απωθημένων του» και όταν επέλθει η κατάλληλη στιγμή θα αναγκασθεί να δεχθεί την «κεντροδεξιά λύση». Οι μήνες αμέσως μετά τις καλοκαιρινές διακοπές προσφέρονται όπως πάντα καλύτερα από τους άλλους για το εγχείρημα. Τον ερχόμενο Σεπτέμβριο, ο κ. Μητσοτάκης θα αναγκασθεί να επιβάλει τη δεύτερη και πιο «σκληρή» δέσμη οικονομικών μέτρων, θα έχει να αντιμετωπίσει τη σύνταξη του επόμενου και πιο «δύσκολου» κοινωνικά προϋπολογισμού και η «αναγκαστική» διαχείριση από την ΕΟΚ θα επικρεμάται πάντα πάνω από την κυβέρνησή του. Χωρίς να υπολογίσουμε τις «πεπονόφλουδες» που τον αναμένουν κι αυτόν, όπως κάθε πρωθυπουργό.

Η μοναδική άλλωστε ένδειξη αντίστασης του κ. Μητσοτάκη στις προδιαγεγραμμένες εξελίξεις είναι μέχρι στιγμής οι προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησής του. Όπως πολύ σωστά έχει ήδη αναφερθεί με την ομιλία του στη Βουλή ο κ. Μητσοτάκης φαίνεται ότι εξήγγειλε «τη ριζική αντιστροφή του μοντέλου κοινωνικής ανάπτυξης» που ακολούθησαν όλες ανεξαιρέτως οι ελληνικές κυβερνήσεις της τελευταίας εκατονταετίας, του μοντέλου δηλαδή που στηριζόταν αποκλειστικά στην επέκταση του δημόσιου τομέα.

Κατά τη γνώμη μας πάντως, επιχειρώντας μια στροφή προς «την κοινωνία των ιδιωτών» (μέσω των εκτεταμένων ιδιωτικοποιήσεων και των άλλων συναφών μέτρων) ο κ. Μητσοτάκης επιχειρεί μόνο να πείσει τους κύκλους που στηρίζουν τη «λύση Καραμανλή» ότι και ο ίδιος είναι ικανός να εγγυηθεί την ομαλή επιβολή των νέων θεσμικών πλαισίων που θα εξασφαλίσουν την ικανοποίηση των προσδοκιών τους ενόψει των ριζικών ανακατατάξεων στην Ευρώπη.

Στις δυνάμεις αντίστασης του κ. Μητσοτάκη πρέπει να συνυπολογισθούν ακόμα η αδιασφισβήτητη ηγεσία του στον κομματικό μηχανισμό της ΝΔ, ο απόλυτος έλεγχος της κοινοβουλευτικής της ο-

μάδας, φυσικά η εξουσία, αλλά περισσότερο από όλα «το όπλο της καθάρσης».

Η καθάρση επιμένει

Η καθάρση και οι αναγκαιότητες που επιβάλλει έκαναν επιβλητική την παρουσία τους στην πολιτική σκηνή, λίγο πριν την έναρξη της συζήτησης στη Βουλή για τις προγραμματικές δηλώσεις. Δεν φαίνεται πιθανόν ότι η προφυλάκιση του κ. Ανωμερίτη και των άλλων στελεχών της «Κτηματικής» ήταν «διατεταγμένη», όπως ισχυρίστηκε το ΠΑΣΟΚ. Πίσω από το γεγονός κρύβεται μάλλον η πρόθεση της «δικαστικής εξουσίας» να εκμεταλλευθεί τις συγκυρίες για να υποδείξει στις άλλες εξουσίες τη δύναμή της.

Βέβαια, ο κ. Καραμανλής έχει ήδη διαμηνύσει ότι «ήταν λάθος» η παραπομπή του κ. Α. Παπανδρέου και κανείς δεν πιστεύει πλέον ότι «οι πρωθυπουργοί μπαίνουν στη φυλακή». Όμως το πρόβλημα και εμπόδιο που λέγεται «κάθαρση» παραμένει και όχι μόνον αυτό. Διατρέχει ως συνεκτικός ιστός τις σημερινές και μελλοντικές πολιτικές εξελίξεις.

Πώς αλήθεια θα πεισθεί η κοινή γνώμη για μια οριστική «απαλλαγή» του Ανδρέα Παπανδρέου από τις κατηγορίες και την απειλή που εκπροσωπεί γι' αυτόν το Ειδικό Δικαστήριο, μια απαλλαγή που αποτελεί όπως αναφέραμε ήδη αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση των σεναρίων

Καραμανλή;

Οι περισσότερες απόψεις συγκλίνουν στην άποψη της «παραγραφής», η έλευση της οποίας θα «διαπιστωθεί» από το Ειδικό Δικαστήριο σε λίγες ημέρες, αμέσως μετά τη σύγκλησή του για την εκδίκαση του σκανδάλου του καλαμποκιού. Μια παρόμοια κατάληξη της καθάρσης θα τους εξυπηρετούσε όλους. Το ΠΑΣΟΚ, κατ' αρχήν που θα δήλωνε ότι: «είχαμε δίκαιο όταν το περασμένο φθινόπωρο επιμέναμε ότι χρειάζονται και τα κλητήρια θεσπίσματα για να μην επέλθει η παραγραφή». Το Συνασπισμό που θα πει ότι «ευθύνεται ο κ. Μητσοτάκης που διέλυσε τη Βουλή του Ιουνίου χωρίς να εξασφαλίσει τη μη παραγραφή». Και φυσικά τη ΝΔ που θα επιρρίψει τη λίθο του αναθέματος στον ειδικό νόμο περί ευθύνης υπουργών» και στις συναφείς νομικιστικές διχογνωμίες.

Πέρα των άλλων επιφυλάξεών μας, πρέπει να σημειώσουμε ότι η πιθανή αυτή εξέλιξη της υπόθεσης «κάθαρση» απειλεί κυρίως την αξιοπιστία του Συνασπισμού. Διότι θα εκμηδενίσει το βασικό επιχείρημα επάνω στο οποίο στηρίχθηκε η συγκρότηση της κυβέρνησης Τζαννετάκη. Αν επιβληθεί η άποψη της παραγραφής, τότε τα εγχειρήματα και οι περιπέτειες του περασμένου καλοκαιριού θα αποδειχθούν για την κοινή γνώμη «πολύ κακό για το τίποτα». Και το ΠΑΣΟΚ θα α-

ποκτήσει ένα «επιχείρημα» εναντίον του Συνασπισμού. Η καθάρση έδωσε στο Συνασπισμό μια μοναδική ευκαιρία για την πολιτική του χειραφέτηση.

Αλλά, όπως έχουμε ήδη αναφέρει πολλές φορές από τις σελίδες του ΑΝΤΙ, η καθάρση έχει σε ένα μεγάλο βαθμό «αυτονομηθεί» από το υπόλοιπο πολιτικό παιχνίδι και είναι συνεπώς σε θέση να επιβάλει τις δικές της νομοτέλειες. Η διαπίστωση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, αν αναλογισθεί κανείς την καταρράκωση με την οποία απειλούνται οι θεσμοί και ιδίως το κύρος της δικαιοσύνης, με μια «άκομψη» και εσπευσμένη απαλλαγή του κ. Παπανδρέου από την υποδικία

Για παράδειγμα, κορυφαίος δικαστικός λειτουργός δήλωσε στο ΑΝΤΙ ότι «η παραγραφή δεν έχει επέλθει και το Ειδικό Δικαστήριο θα δικάσει». Σύμφωνα με τον ίδιο οποιασδήποτε απόπειρα ματαίωσης της καθάρσης θα συναντήσει τις έντονες αντιδράσεις του δικαστικού σώματος.

Ποια είναι η λύση λοιπόν; «Μα η ίδια η Βουλή» πρόσθεσε ο δικαστικός λειτουργός αποκαλύπτοντας ένα «σχέδιο», έωλο κατά τον ίδιο, να ζητηθεί από τη Βουλή να αποσύρει τις κατηγορίες «εν όψει των κινδύνων που συνεπάγεται για την εθνική ενότητα, η εκδίκαση των σκανδάλων». Ας προσθέσουμε εμείς, ότι υπάρχουν πάντα και τα προεδρικά διαγγέλματα. □

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Γάτα με πέταλα

κυκλοφορεί

Ένας χυδαίος τίτλος σ' ένα βιβλίο που περιγράφει τη χυδαιότητα και την ηθική κατάπτωση. Τρεις παράλληλες και αλληλοεμπλεκόμενες ιστορίες. Μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης, μιας καταπάτησης οικοπέδων και μιας τρίτης, πολιτικής ιστορίας, που δεν περιγράφεται, αλλά εννοείται.

Γάτα με πέταλα είναι ο Αφρέδος, πρώην βοηθός επιστάτη του κτήματος – που ο ίδιος καταπατά –, πατέρας της εγκυμονούσας και αρχηγός των δολοπλόκων και απατεώνων. Καταφέρνει να τους κάνει όλους – αυτουργούς, ηθικούς αυτουργούς και απλούς γνώστες ή θεατές – να αισθάνονται συνένοχοι και συνυπεύθυνοι στις κομπίνες και στο κουκούλωμά τους.

ΒΗΜΑΤΑ... ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

του Γ. Φιλίππου

Τα συνέδρια του ΚΚΕ και της ΕΑΡ, τα πρώτα μετά τις συνταρακτικές εξελίξεις στις Ανατολικές χώρες —γίνονται στη νέα πολιτική συγκυρία που διαμορφώθηκε με τα αποτελέσματα της τελευταίας εκλογικής αναμέτρησης και των δύο που προηγήθηκαν. Είναι επίσης τα πρώτα συνέδρια που πραγματοποιούν ΚΚΕ και ΕΑΡ μετά την ίδρυση του Συνασπισμού. Τόσο τα γεγονότα που προηγήθηκαν σ' αυτό το διάστημα στο εξωτερικό όσο και οι εξελίξεις στην Ελλάδα δίνουν ένα ιδιαίτερο στίγμα στις κορυφαίες κομματικές διαδικασίες του ΚΚΕ και της ΕΑΡ και στην απολογιστική τους πλευρά, αλλά και σ' αυτή των θέσεων που θα επεξεργαστούν.

Αποκτούν επομένως ένα ειδικό βάρος που ξεπερνάει την παραδοσιακή διαδικασία των συνεδρίων. Ο κόσμος της Αριστεράς τα αναμένει με ενδιαφέρον, αλλά και με απαιτήσεις.

Εκτός όμως από τη σημασία που έχουν για το κάθε ένα ξεχωριστά από τα κόμματα του Συνασπισμού, οι συνεδριακές αυτές διαδικασίες οι αποφάσεις των συνεδρίων τους αναμένεται να καθορίσουν και τη μελλοντική πορεία του Συνασπισμού, από μια άποψη δηλαδή την πορεία της ελληνικής Αριστεράς, αφού από τις καταλήξεις του ΚΚΕ κυρίως αλλά και της ΕΑΡ και της «Νέας Πορείας» στη συνέχεια θα διαμορφωθεί όχι μόνο το πολιτικό πλαίσιο, αλλά και η όλη φυσιογνωμία και στρατηγική της Αριστεράς.

Επομένως, τα συνέδρια αυτά όσο και αν έχουν το χαρακτήρα της «κομματικής διαδικασίας» την ξεπερνούν, αλληλοεπηρεάζουν το σύνολο των δυνάμεων της Αριστεράς και αφορούν όλους όσους με κάποιο τρόπο έχουν συμμετάσχει ή συμμετέχουν στο Συνασπισμό.

Φυσικά είναι πολύ νωρίς —αφού ακόμη δεν έχουν καν δημοσιοποιηθεί οι προσυνεδριακές θέσεις των κομμάτων— για να εκτιμηθούν οι κατευθύνσεις τους ή το πλαίσιο εντός του οποίου θα κινηθούν. Όμως έχει ενδιαφέρον για τις μετέπειτα εξελίξεις να καταγραφούν από τώρα ορισμένα ενδεικτικά στοιχεία.

ΚΚΕ: «Λεπτές» ισορροπίες...

Το 13ο συνέδριο του ΚΚΕ θα πραγματοποιηθεί το Νοέμβριο αμέσως μετά τις δημοτικές εκλογές. Στην πρόσφατη ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του, όπου συζητήθηκαν τα συμπεράσματα από την εκλογική μάχη και οι μετεκλογικές εξελίξεις, αποφασίσθηκε η προγραμματισμένη πλατειά ολομέλεια της ΚΕ να πραγματοποιηθεί τέλος Μαΐου· το αργότερο ως τις 5 Ιουνίου. Αποφασίσθηκε επίσης η συγκρότηση Επιτροπής που θα επεξερ-

Στον αστερισμό των συνεδρίων μπαίνουν τα κόμματα που απαρτίζουν το Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου τις επόμενες ημέρες. Μετά τη συζήτηση των προγραμματικών δηλώσεων της κυβέρνησης και τις ψηφοφορίες για την εκλογή του προέδρου της Δημοκρατίας το ΚΚΕ, η ΕΑΡ και η «Νέα Πορεία» ετοιμάζονται για την πραγματοποίηση συνεδρίων. Θα προηγηθούν συνδιασκέψεις και ολομέλειες των ΚΕ προετοιμασίας και παραγωγής των θέσεων που θα συζητηθούν στις προσυνεδριακές διαδικασίες και τα συνέδρια.

γαστεί το προσχέδιο θέσεων, την οποία αποτελούν οι Γρ. Φαράκος, Μ. Ανδρουλάκης, Γ. Δραγασάκης, Π. Λαφαζάνης, Κ. Παπαχριστοδούλου, Αλ. Αλαβάνος, Τ. Κόντου, Ν. Χουντής και Κ. Καλλιτσης.

Τα δύο κρίσιμα θέματα που όπως φαίνεται και από την εισήγηση του Πολιτικού Γραφείου («Ρ» 29/4) θα απασχολήσουν τους συντάκτες του προσχεδίου των θέσεων, είναι το ιδεολογικό (σοσιαλιστική προοπτική, ποιος σοσιαλισμός, τρόπος μετάβασης σε σχέση βέβαια και με τις αλλαγές στις Ανατολικές χώρες και τα νέα διεθνή δεδομένα) και η δομή του κόμματος (καταστατικές αρχές λειτουργίας - δημοκρατικός συγκεντρωτισμός, εσωκομματική δημοκρατία κτλ.). Επίσης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι μικρότερης σημασίας, η προγραμματική ανανέωση που έχει άμεση σχέση με τα προηγούμενα και οι θέσεις για την Ευρώπη και την Οικονομία.

Αν κρίνουμε από τη σύνθεση της Επιτροπής θα πρέπει να αναμένεται μια σημαντική προώθηση των θέσεων του ΚΚΕ προς ανανεωτικές και εκσυγχρονιστικές κατευθύνσεις στα θέματα που αφορούν την Ευρώπη και την οικονομία, αλλά και το πρόγραμμα. Αλλαγές φυσικά θα υπάρξουν και στη δομή του κόμματος αλλά εδώ όπως και στα ιδεολογικά θέματα και κυρίως στο τι και ποιον σοσιαλισμό —αν κρίνουμε από τις μέχρι τώρα αποφάσεις των οργάνων του ΚΚΕ— θα υπάρξουν και δυσκολίες αλλά και αντιδράσεις για υιοθέτηση ριζοσπαστικών απόψεων, ανεξάρτητα, με το πόσο ανοιχτά θα τε-

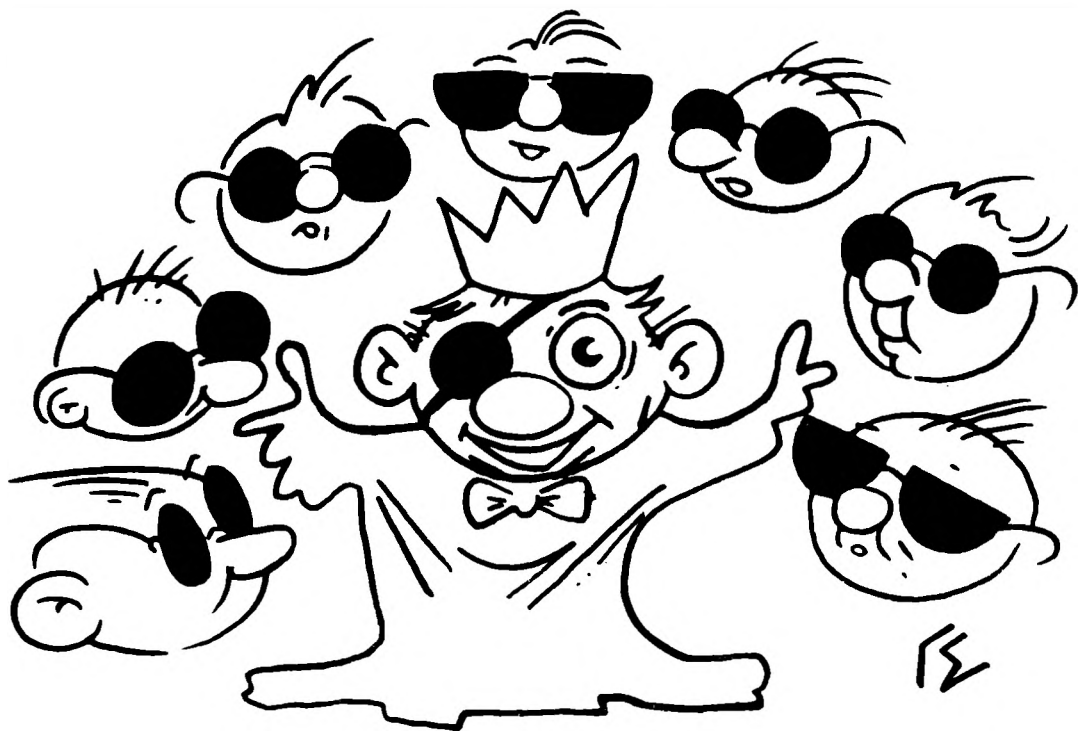
θούν τα προβλήματα στο προσχέδιο των θέσεων.

Είναι χαρακτηριστικό πάντως για την πρακτική των σωμάτων του ΚΚΕ ότι η πλατειά ολομέλεια της ΚΕ του Ιουνίου θα επιδιωχθεί να έχει μια ευρύτητα πέραν της συνήθους με τη συμμετοχή στελεχών που μέχρι τώρα δεν έπαιρναν μέρος. Δίδεται δηλαδή μια επιπλέον βαρύτητα με στόχο να έχουν οι θέσεις μεγαλύτερη εγκυρότητα, αλλά και συγκατάθεση από ένα διευρυμένο κομματικό σώμα που ξεπερνάει τη γνωστή έννοια της «πλατειάς ολομέλειας της ΚΕ».

Από τα όσα πάντως έχουν διαρρεύσει μέχρι τώρα στον Τύπο και κρίνοντας από τις απόψεις που διατύπωσαν τα ηγετικά στελέχη κατά καιρούς, φαίνεται ότι η λεγόμενη «παλιά φρουρά» του ΚΚΕ (Ν. Καλούδης, Κ. Τσολάκης, Λ. Λογαρά κ.ά.) κατανοεί ότι οι εξελίξεις και οι συνθήκες επιβάλλουν την υιοθέτηση νέων αντιλήψεων που σημαίνει τη σταδιακή αποχώρησή της και την εξασφάλιση μιας ομαλής συνέχειας και διαδοχής στην ηγεσία.

Σύμφωνα με ορισμένους κύκλους ο γραμματέας του ΚΚΕ Γρ. Φαράκος δεν θα θελήσει να σταθεί εμπόδιο στην πορεία της προγραμματικής ανανέωσης, αλλά αντίθετα θα επιδιώξει να αποτελέσει παράγοντα εξισορρόπησης των αντίθετων απόψεων στην πορεία προς το συνέδριο και έκφρασης των συνθέσεων που θα επιτευχθούν. Από τους ίδιους κύκλους θεωρείται ότι θα αντιδράσουν σε ριζοσπαστικές, εκσυγχρονιστικές και ανανεωτικές θέσεις αρκετά μέλη της ΚΕ, αλλά και πολλά μεσαία στελέχη που βρίσκονται πιο κοντά στις απόψεις της κ. Παπαρήγα και του κ. Γόντικα ή διατηρούν μια στάση αναμονής όπως ο γραμματέας της Οργάνωσης Πειραιά κ. Χαλβατζής.

Ένα ακόμα στοιχείο που χαρακτηρίζει τώρα την εσωτερική κατάσταση στο ΚΚΕ είναι ο κατακερματισμός των θεωρούμενων ανανεωτικών δυνάμεων, που δημιουργεί όπως είναι φυσικό και νέες ισορροπίες, οι οποίες αναμένεται να εκφραστούν και στο συνέδριο με τον εκσυγχρονισμό από τη μία των προγραμματικών θέσεων και του μοντέλου οργάνωσης του ΚΚΕ και την ανανέωση του Π.Γ. και της ΚΕ από την άλλη. Έτσι δεν θα πρέπει να θεωρηθεί περίεργο να υποστηριχθούν εκσυγχρονιστικές απόψεις και από στελέχη του ΚΚΕ που έχουν μέχρι στιγμής καταγραφεί ως «συντηρητικά» ενώ η συμμετοχή στην Επιτροπή θέσεων στελεχών όπως ο Μ. Ανδρουλάκης, Π. Λαφαζάνης, Αλ. Αλαβάνος και Γ. Δραγασάκης αποτελούν μία ένδειξη του βάθους των προγραμματικών αλλαγών που

επιδιώκει το ΚΚΕ με το συνέδριό του.

Σχετικά με τις συζητήσεις για την προοπτική του Συνασπισμού στην εισήγηση του Π.Γ. στην πρόσφατη ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ («Ρ» 29/4) γίνεται εκτενής αναφορά αλλά και μια σαφής οριοθέτηση που προηγείται. «Πρωταρχικός όρος για την ενίσχυση του Συνασπισμού — υπογραμμίζεται στην εισήγηση — «ήταν και παραμένει η ολόπλευρη ανάπτυξη του κόμματος, που όχι μόνο δεν αντιπαράθεται στην ενίσχυση του ΣΥΝ, αλλά, αντίθετα είναι προϋπόθεσή της».

Για να προστεθεί αμέσως: «Τελευταία γίνεται πολύπλευρη προσπάθεια μείωσης της σημασίας του κόμματος και καλλιέργειας της ιδέας ότι χρειάζεται η διάχυσή του στο Συνασπισμό. Και, ταυτόχρονα, η μετατροπή του Συνασπισμού σε ένα κόμμα, αφού θα πάσουν να υπάρχουν τα κόμματα και οι ομάδες που τον συγκροτούν. Χρειάζεται, ακόμα μια φορά να υπογραμμισθεί ότι ο Συνασπισμός τότε μόνο θα ενισχυθεί και θα διευρυνθεί, όταν θα διατηρήσει το χαρακτήρα του ως συνεργασία κομμάτων, ομάδων και παραγόντων και θα τον αναπτύξει παραπέρα».

Η τοποθέτηση αυτή είναι σαφές ότι επιδιώκει να μειώσει τώρα τον τόνο των συζητήσεων για την προοπτική του Συνασπισμού και υιοθετεί μια μέση λύση αφού ακολουθεί το συνέδριο. Ωστόσο στο ΚΚΕ έχουν καταγραφεί και απόψεις για το Συνασπισμό που έχουν σχέση και με τον εκσυγχρονισμό του χωρίς όμως να έχουν αποσαφηνισθεί.

Η πρώτη θεωρεί ότι μέσα από το ΚΚΕ δεν μπορούν να προχωρήσουν ουσιαστικές αλλαγές για την Αριστερά και ότι αυτές μπορούν να γίνουν με καλύτερους όρους αν ο Συνασπισμός μετατραπεί σε ενιαίο φορέα. Η δεύτερη θεωρεί βιαστικό να γίνουν τώρα μεγάλα βήματα στο Συνασπισμό και εκτιμά ότι αυτός χρειάζεται να προχωρήσει με τον εκδημοκρατισμό, την ενίσχυση των οργάνων και την αναδιάταξή του αφήνοντας ανοιχτό το θέμα του ενιαίου φορέα για μετέπειτα. Τέλος, μια τρίτη προβληματική εκτιμά ότι μια διαδικασία μετατροπής του Συνασπισμού σε ενιαίο φορέα σημαίνει ήττα

για το ΚΚΕ. Αυτή η άποψη όχι μόνο δεν βλέπει θετικά αλλαγές στο Συνασπισμό, αλλά επιδιώκει να ενισχύσει το ειδικό βάρος του ΚΚΕ επαναφέροντας τις αντιλήψεις περί συμπαρατάξης ή και τις δορυφορικές περί συμμαχιών απόψεις.

Ένα ακόμη θέμα που μένει ανοικτό ως το συνέδριο είναι η ανανέωση της ηγεσίας και η νέα που θα προκύψει από το συνέδριο. Σημειώνουμε ότι κατά καιρούς γράφτηκαν στον Τύπο τα ονόματα του κ. Θ. Καρτερού, διευθυντή σήμερα του «Ριζοσπάστη», και της βουλευτίνας Μαρίας Δαμανάκη ως «διαδόχων» του κ. Γρηγόρη Φαράκου. Είναι ωστόσο πολύ νωρίς για το ΚΚΕ να αποσαφηνισθούν εκείνες οι ισορροπίες που θα κρίνουν τελικά και την ηγεσία που θα προκύψει. Ιδιαίτερα όταν υπάρχει και θέμα αποχώρησης της «παλιάς φρουράς» αλλά και ενίσχυσης του Συνασπισμού με στελέχη, όσο παραμένει μια «ιδιόμορφη συμμαχία κομμάτων», όπως είναι σήμερα.

ΕΑΡ: Διαδοχή στη σκιά Κύρκου

Στην ΕΑΡ η αποχώρηση του Λ. Κύρκου από τη θέση του γραμματέα θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Οι καταστατικές αλλαγές που έχει επεξεργαστεί η αρμόδια επιτροπή της ΕΑΡ δίνουν κατ' αρχήν και το πλαίσιο της διαδοχής. Σύμφωνα με τις προτάσεις, που διατύπωσε η Επιτροπή, υιοθετείται ο θεσμός του προέδρου —αντίστοιχα αλλά όχι ταυτόσημα με την απόφαση του ΚΚΕ όταν έγινε πρόεδρος του ο Χαρίλαος Φλωράκης— ύστερα από απόφαση του συνεδρίου. Ο πρόεδρος θα εκλέγεται από την ΚΕ η οποία θα περιγράφει και θα ορίζει τις αρμοδιότητές του. Αν το συνέδριο κάνει αποδεκτή αυτή την πρόταση τη θέση του προέδρου θα καταλάβει ο Λ. Κύρκος, ο οποίος θα έχει έναν αυξημένο ρόλο στο Συνασπισμό και έναν εξισορροπητικό στην ΕΑΡ.

Στο θέμα του γραμματέα στην ΕΑΡ διατυπώνονται διαφορετικές απόψεις. Υποστηρίζεται ότι το κόμμα θα πρέπει να έχει γραμματέα με όλες τις αρμοδιότητες και τις προϋποθέσεις για την επιτυχία του ενώ η αντίθετη άποψη διατυπώνει την πρόταση για γραμματεία. Ακόμη έχει

ακουσθεί και μια ενδιάμεση άποψη για γραμματεία με γραμματέα. Οι υποστηρικτές της πρώτης άποψης θεωρούν ότι η υιοθέτηση της γραμματείας δεν θα βοηθήσει την ΕΑΡ, θα αναπαράγει τη δελφινολογία και θα εντείνει τριβές που θα έχουν δυσμενή αποτελέσματα στη δραστηριότητα του κόμματος. Αντίθετα οι υποστηρικτές της συλλογικής ηγεσίας που προτείνουν την υιοθέτηση της γραμματείας θεωρούν ότι όχι μόνο θα είναι αποτελεσματική αλλά και θα αποτελέσει ένα ακόμη βήμα αποσαφήνισης της νέας φυσιογνωμίας της ΕΑΡ και θα συμβάλλει θετικά σε όσες πολιτικές πρωτοβουλίες πάρει το κόμμα.

Τα στελέχη που αναμένεται να διεκδικήσουν την ηγεσία της ΕΑΡ είναι οι Φ. Κουβέλης, Γρ. Γιάνναρος και Μιχ. Παπαγιαννάκης, με πλέον πιθανό τον πρώτο. Η διαδοχή ωστόσο θα εξαρτηθεί και από ποιες επιλογές θα προκριθούν τελικά στη μορφή που θα έχει η ηγεσία αφού τόσο από το Φ. Κουβέλη όσο και από το Μ. Παπαγιαννάκη συνδυάζονται οι υποψηφιότητες και με τις προϋποθέσεις που θα δημιουργηθούν για την επιτυχία της νέας ηγεσίας.

Ενδιαφέρουσες όμως είναι και οι υπόλοιπες αλλαγές που προτείνονται στο καταστατικό της ΕΑΡ. Σύμφωνα με την Επιτροπή προτείνεται ο **χρονικός περιορισμός της θητείας** των μελών του ΕΓ και των βουλευτών στην οκταετία. Η ρύθμιση αυτή ισχύει και για τους γραμματείς σε όλα τα κλιμάκια του κόμματος από τον γραμματέα της ΟΒ μέχρι και τους γραμματείς των περιφερειακών οργανώσεων.

Ακόμη προτείνεται η **ανανέωση όλων των οργάνων** σε ένα ποσοστό της τάξης του 20% και η κατοχύρωση των ποσοστώσεων. Έτσι στα όργανα της ΕΑΡ θα εκπροσωπούνται π.χ. ποσοστό 25% γυναικών, 25% στελεχών που προέρχονται από την επαρχία κτλ. ύστερα από απόφαση του συνεδρίου. Συζητείται επίσης και η συμμετοχή όλων των περιφερειακών γραμματέων στην Κ.Ε. όπως ισχύει και στο ΚΚ Ιταλίας.

Αυτές οι προτάσεις όπως και οι θέσεις για το Συνέδριο θα συζητηθούν στη συνεδρίαση της ΚΕ που αρχίζει σήμερα Παρασκευή και θα ολοκληρωθεί την Κυριακή.

Στις θέσεις —σχετική εισήγηση στην ΚΕ θα γίνει από τον **Γιάννη Βούλγαρη** δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην **Ευρώπη**, στο **χαρακτήρα του κόμματος** (αναφορά στο τέλος των κομμάτων της Γ' Διεθνούς) και στα **θεσμικά** (περιεχόμενο της Δημοκρατίας, δημοκρατικός εκσυγχρονισμός στα πλαίσια της αντιπολίτευσης). Ανιχνεύονται επίσης οι δυνατότητες νέας στρατηγικής από την Αριστερά στις νέες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί τόσο στο εξωτερικό (κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού - ενοποίηση της Ευρώπης) όσο και στο εσωτερικό (άνοδος της ΝΔ στην εξουσία —οικονομική, κοινωνική και πολιτική κρίση της χώρας).

Δύο ακόμη θέματα θα αποτελούν κεντρικά σημεία των θέσεων: Το μέλλον του Συνασπισμού και η πολιτική συμμαχιών

της Αριστεράς. Στο πρώτο θα διατυπώνεται η ευχή - πίεση προς την κατεύθυνση της μετατροπής του Συνασπισμού σε ενιαίο φορέα. Από κύκλους της ΕΑΡ εκτιμάται ότι δεν είναι ώριμες οι συνθήκες για ενιαίο φορέα και αυτό που προέχει τώρα είναι η ισχυροποίηση του Συνασπισμού, ο εκδημοκρατισμός του, η εκλογή και η ενίσχυση των εξουσιών των οργάνων. Στο δεύτερο θέμα θα γίνεται αναφορά στο ΠΑΣΟΚ και στο ποια θα πρέπει να είναι η στάση της Αριστεράς στην πιθανότητα μετεξέλιξής τους καθώς και η αντιμετώπιση της ΝΔ ως εξουσίας.

Στην ΚΕ θα υπάρξει πολιτική ομιλία πιθανά από τον Λ. Κύρκο με αναφορά στη μετεκλογική πολιτική συγκυρία και εκτίμηση της τριχρονής δράσης της ΕΑΡ. Θα συζητηθούν επίσης και διαδικαστικά προβλήματα του συνεδρίου που τοποθετείται για το τριήμερο 21-24 Ιουνίου καθώς και θέματα προσκλήσεων σε ξένα κόμματα. Στη συνεδρίαση θα εκλεγεί ακόμα και Οργανωτική Επιτροπή του Συνεδρίου που προβλέπεται να είναι 25μελής.

Οι αποφάσεις της ΚΕ για τις αλλαγές στο καταστατικό, το προσχέδιο των θέσεων και του Προγράμματος θα αποτελέσουν τα βασικά προσυνεδριακά ντοκουμέντα σύζήτησης.

Η Νέα Πορεία

Η τρίτη σοσιαλιστική συνιστώσα του Συνασπισμού, η «Νέα Πορεία» προετοιμάζεται για τη διεξαγωγή **Ιδρυτικού Συνεδρίου** το φθινόπωρο. Για το σκοπό αυτό θα γίνει στις 16-17 Ιουνίου Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της κίνησης αφού προηγηθούν επιμέρους περιφερειακές συνδιασκέψεις. Η Νέα Πορεία στοχεύει μέσα από τη διαδικασία του Ιδρυτικού Συνεδρίου να πετύχει τη διεύρυνσή της, αλλά και την πανελλαδική της συγκρότηση σε πολιτική κίνηση.

Όπως είναι φυσικό όλες αυτές οι εσωτερικές διαδικασίες των κομμάτων που συγκροτούν το Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου δημιουργούν ένα «κενό» στις διαδικασίες του Συνασπισμού και στις σχετικές συζητήσεις που έχουν γίνει μέχρι τώρα. Θα πρέπει επομένως να προηγηθούν τα συνέδρια του ΚΚΕ, της ΕΑΡ και της «Νέας Πορείας» για να αποσαφηνισθούν οι δρόμοι μέσα από τους οποίους θα συνεχίσει ο Συνασπισμός.

Και η Αριστερά;

Οι συνεδριακές διαδικασίες των κομμάτων του Συνασπισμού είναι και σημαντικές και καθοριστικές για το μέλλον της Αριστεράς. Ιδιαίτερα το 13ο συνέδριο

του ΚΚΕ θεωρείται το πλέον κρίσιμο από όσα έγιναν μετά τη μεταπολίτευση. Γίνονται σε μια περίοδο που η Αριστερά επαναποθετείται και οφείλει να μιλήσει ανοικτά για τις εξελίξεις στις Ανατολικές χώρες, την Ευρώπη, τη Δημοκρατία και το Σοσιαλισμό. Παράλληλα γίνονται σε μια συγκυρία στο εσωτερικό όπου μετά την εκλογική νίκη των συντηρητικών δυνάμεων και την αποκατάσταση της ενότητας του συντηρητικού στρατοπέδου η πολιτική παρέμβαση των δυνάμεων της Αριστεράς θα είναι ένας από τους παράγοντες για τη δημιουργία εναλλακτικής λύσης που θα δίνει προοπτική στην αντιπολίτευση. Θα κατορθώσουν τα κόμματα του Συνασπισμού να προχωρήσουν στην προγραμματική ανανέωση της Αριστεράς, να θέσουν στο περιθώριο τις σκοπιμότητες των κομματικών μηχανισμών και να διαμορφώσουν προϋποθέσεις αυτόνομης πολιτικής παρέμβασης των δυνάμεων που συσπειρώνει ο Συνασπισμός;

Οι προσυνεδριακές διαδικασίες και τα συνέδρια του ΚΚΕ και της ΕΑΡ θα αποτελέσουν ένα πρόκριμα. Αν φυσικά δεν περιορισθούν στην αναπαραγωγή των μηχανισμών και εάν κατορθώσουν να δώσουν κοινωνικό περιεχόμενο στην επιχειρούμενη ούτως ή άλλως προγραμματική ανανέωσή τους. □

**Μήπως είναι δύσκολο
να διαβάσετε
αυτό το νούμερο;**

1.124.000.000.000

Ένα τρισεκατομμύριο
εκατόν είκοσι τέσσερα δισεκατομμύρια δραχμές
καταθέσεις στην ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
... και με ανθρώπινο πρόσωπο

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
με ανθρώπινο πρόσωπο

ΠΑΣΟΚ: ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΩΣ

Μετά από οκτώ χρόνια λειτουργίας του ως κυβερνώντος κόμματος με μια ηγεμονική δυναμική στο δικομματικό σύστημα, και ύστερα από τρεις εκλογικές αναμετρήσεις σε διάστημα δέκα μηνών, το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται σε ένα, πιθανώς, οριακό σημείο της δεκαπενταετούς του διαδρομής, οι απαρχές του οποίου θα έπρεπε ίσως να αναζητηθούν στους πρώτους, ήδη, μήνες της δεύτερης κυβερνητικής του θητείας.

Τον Ιούνιο του 1989 το 39,15% σήμαινε μεν μιαν απώλεια επιρροής της τάξεως του 15% περίπου, ως προς την εκλογική επίδοση του «Κινήματος» στις εκλογές της 2ας Ιουνίου 1985, όμως αποτελούσε και ένα ποσοστό ευθέως σημαντικό, σε ό,τι αφορά την ικανότητα κοινωνικής και ιδεολογικής συσπείρωσης που διέθετε ένα κόμμα ηθικά χειμαζόμενο, πολιτικά απομονωμένο, και κατηγορούμενο και θεσμικά «παρεκκλίνον» επί ένα, τουλάχιστον, χρόνο. Η συσπείρωση αυτή, αν εξετασθεί στη λειτουργική της εκδοχή, σήμαινε την ικανότητα του ΠΑΣΟΚ να ενσωματώνει θεσμικά, και να πλαισιώνει ως προνομιακή αντιπροσωπευτική μηχανή την ιστορικά κληροδοτημένη «δημοκρατική παράταξη». Η ικανότητα αυτή του ΠΑΣΟΚ αποκτά ξεχωριστή σημασία, όταν εκτιμηθεί και σε μια άλλη διάσταση: δηλαδή όταν συνεξετασθεί και το εγχείρημα των αντιπάλων του να διαρρήξουν τους δεσμούς του αντιπροσωπευσης εγκალώντας και θέτοντας ανελαστικά διλήμματα προς τα ποικίλα στρώματα της δημοκρατικής παράταξης στο πεδίο της ηθικής: το τίμημα της παραταξιακής συνέπειας αυτών των στρωμάτων ήταν να κατηγορηθούν για «αμοραλιστική ψήφο», ή και για γενικότερη συμπεριφορά «πολιτικού κυνισμού», με δεδομένο ότι ο κεντρικός άξονας άρθρωσης του εκλογικού ανταγωνισμού ήταν η «κάθαρση».

Από τη συσπείρωση στην αντεπίθεση

Η συσπειρωτική αυτή δυναμική που αναπτύχθηκε σχεδόν ερήμην του κόμματος του μεσαίου χώρου, αποτέλεσε στη συνέχεια συνειδητή στρατηγική επιλογή του κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, η οποία περιβλήθηκε δύο αλληλοσυμπλη-

ρούμενες μορφές λόγου και πρακτικής: μία αμυντική που επέτρεπε την προσδοκία περιχαράκωσης / συντήρησης του «δημοκρατικού» εκλογικού ακροατηρίου του Ιουνίου και μία επιθετική - εκτατική, η οποία συμπυκνώθηκε κατ' εξοχήν στη σύλληψη και το σχήμα της «Δημοκρατικής Συμπαρατάξης». Η τελευταία θα ήταν εξαιρετικά επιπόλαιο να ερμηνευθεί ως απλός τακτικισμός, ή ως τέχνημα εμπειριστικής έμπνευσης και εργαλειακής χρήσης. Αντίθετα, θα πρέπει μάλλον να τοποθετηθεί και εξετασθεί στο πλαίσιο και στο πεδίο της διάταξης και συσχετισμού δυνάμεων στον άξονα «Αριστερά - Δεξιά», πλαίσιο και πεδίο όπου αναφύονται στρατηγικές και συμμαχίες περισσότερο μακροπρόθεσμης αντοχής και εμπέλειας: με μια πιθανή μετατόπιση ομάδων του μεσαίου χώρου προς το κόμμα της ΝΔ —όπως επιτρέπει να υποτεθεί το 44,2% που αυτή συγκέντρωσε τον Ιούνιο του 1989 —είναι δεδομένο ότι ο μεγάλος όγκος του μεσαίου αυτού χώρου δεν διέρρηξε την αντιπροσωπευτική του σχέση με το ΠΑΣΟΚ— δεδομένο που οδηγεί στη δημιουργία της «κεντρώας» Δημοκρατικής Συμπαρατάξης, η οποία θα επέτρεπε την επέκταση του αμυνόμενου ΠΑ-

ΣΟΚ προς τα Αριστερά και τον πιθανό επαναπατρισμό των «μεσαιών» του άξονα που είχαν επιλέξει τον Ιούνιο να στραφούν εκλογικά προς τη ΝΔ.

Με τη διπλή αυτή (αμυντική και επιθετική) μορφή λόγου και πρακτικής το ΠΑΣΟΚ επιχειρεί την αντεπίθεσή του στο ίδιο πεδίο που επέλεξαν οι αντίπαλοί του τον Ιούνιο για να το εγκαταλείψουν ουσιαστικά το Νοέμβριο (: «η κάθαρση περατώθηκε πολιτικά»): το πεδίο της ηθικής, αλλά της ηθικής και του δικαίου που οριοθετεί ο «αδίκως διωκόμενος» και μάλιστα κατά ιστορική έγκληση (: «τα ίδια επιχειρήσε η αντίδραση με το Βενιζέλο, με το σύνθημα "κάτω οι κλέφτες"...», τόνισε επανειλημμένα κατά την προεκλογική περίοδο η ηγεσία του «Κινήματος»). Η στρατηγική του ΠΑΣΟΚ απέδωσε στις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου 1989, αλλά κυρίως ως προς τις προς τα αριστερά του δυνάμεις και στρώματα, αφού το 46,2% της ΝΔ επιβεβαίωσε μάλλον κάποια τάση επέκτασής της προς το μέσον του άξονα «Αριστερά-Δεξιά» ενώ, αντίθετα, η άνοδος του ΠΑΣΟΚ ως προς τον Ιούνιο συντελείται από την περιορισμένη όσο και εξαντλήσιμη «δεξαμενή» εκλογι-

ΑΒΕΒΑΙΟ ΠΑΡΟΝ

του Χρ. Κυριαζή

κών ομάδων της Αριστεράς. Αυτό έχει σαν συνέπεια ότι, από το Νοέμβριο ήδη, το ΠΑΣΟΚ δεν μπορούσε να έχει σαν προοπτική την πολιτική του ανασύνταξη και την περαιτέρω υπέρ αυτού βελτίωση της κατανομής των πολιτικών επιρροών στα πλαίσια του δικομματικού συστήματος, αν δεν επαναπάρτιζε κάποιες, έστω, από τις μεσαίες ομάδες του. Άλλοτε δικού του εκλογικού σώματος, που σε διευρυνόμενη κλίμακα φαίνονταν να επιλέγουν τη ΝΔ. Αυτό το εγχείρημα παλιννόστησης των μεσαίων ψηφοφόρων του καθίστατο μάλιστα τόσο περισσότερο αναγκαίο για το ΠΑΣΟΚ, όσο το, ούτως ή άλλως περιορισμένο, αριστερό ακροατήριο που τροφοδότησε την αύξηση του ποσοστού του το Νοέμβριο, μπορούσε να επανακτηθεί από το Συνασπισμό, ή, τουλάχιστον, να μην μετατοπισθεί και άλλο προς το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του Απριλίου, με μια περισσότερο «ευέλικτη» τακτική της Αριστεράς.

Μια περιορισμένη ιδεολογική θεματική

Η επαναδιαπραγμάτευση των απωλειών αυτών για το ΠΑΣΟΚ προϋπέθετε και κάτι άλλο, πέρα από τη συνειδητοποίηση του κοινωνικά περιορισμένου και εξαντλήσιμου που ενείχε η τροφοδοσία του από το αριστερό άκρο του πολιτικού άξονα. Η επαναδιαπραγμάτευση αυτή είχε ως βασικό της όρο, ότι το ΠΑΣΟΚ θα διεύρυνε αντίστοιχα και την ιδεολογική θεματική με την οποία απευθυνόταν στο εκλογικό σώμα: τον Ιούνιο και περισσότερο το Νοέμβριο τα θέματα που συγκροτούσαν την πολιτική και ιδεολογική ρητορική του ΠΑΣΟΚ ήσαν αντιστροφές και αντικατοπτρισμοί — αμυντικοί ή επιθετικοί — των θεμάτων που οι αντίπαλοί του είχαν ορίσει στην κριτική τους προς αυτό: από μια άποψη, θα μπορούσε να ήταν ορθός ο ισχυρισμός ότι τα θέματα αυτά, υιοθετούμενα έστω και αντιστρεπτικά από το ΠΑΣΟΚ, υποχρέωναν το τελευταίο σε ένα συνεχές λόγον διδόναι προς τον εαυτόν του και προς το συμπαγέστερο τμήμα από το συνολικό εκλογικό του σώμα. Αυτό ήταν λογικό ως ένα βαθμό, δεδομένου ότι το «Κίνημα» βρισκόταν σε μια συνεχή άμυνα για την αποτελεσματικότερη δυνατή αυτοσυντήρησή του: όμως αυτή η κατ' ουσίαν αυτοαπολογία είχε ένα αρνητικό προκείμενο και ένα δυσμενές συνακόλουθο: προκείμενο ήταν πως η άμυνα του ΠΑΣΟΚ επιχειρείτο σε ένα πολύ σκληρό πεδίο, ένα ήδη - διαμορφωμένο - πλαίσιο ηθικοποιητικής (ή και ηθικιστικής, πλείστες όσες φορές) εκδοχής περί θεσμικού ελέγχου των πράξεων και παραλείψεων του όταν βρισκόταν στην εξουσία: σε αυτό το πλαίσιο — που διαμορφώθηκε έτσι δεδομένης και της έντονα ηθικής πτυχής του υπό κριτική κορυφαίου θέματος («σκάνδαλο Κοσκωτά») — ήρθε να επενδυθεί και η γνωστότατη καθ' ημάς παράδοση της ιδιωτικοποίησης του δημόσιου και

δημοσιοποίησης του ιδιωτικού, επικεντρωμένη στο κορυφαίο πρόσωπο του πρωθυπουργού.

Όσον αφορά το δυσμενές συνακόλουθο της αυτοάμυνας και αυτοαπολογίας του ΠΑΣΟΚ, αυτό έγκειται στην εξ αντικειμένου πλέον συρρίκνωση του πολιτικού του λόγου, τόσο τον Ιούνιο όσο και το Νοέμβριο, σε θέματα τα οποία ήσαν ίσως κατάλληλα να δημιουργήσουν τους όρους παραταξιακής ταύτισης και παγίωσης - συντήρησης του «δημοκρατικού λαού», όμως ελάχιστα αποτελεσματικά να δημιουργήσουν κίνητρα ψήφου υπέρ του ΠΑΣΟΚ — ιδιαίτερα το Νοέμβριο — σε άλλες ομάδες εκλογέων: αυτές που ορίζουν την εκάστοτε εκλογική τους στρατηγική με άλλα κριτήρια και υπολογισμούς, και κυρίως την ανάγκη (τους) για ένα κράτος (κυβέρνηση) ικανό (η) να εγυθωθεί τη διαχείριση της ογκούμενης κρίσης και, έτσι, την απρόσκοπτη συνέχεια στις διαδικασίες αναπαραγωγής τους.

Οι ομάδες αυτές τοποθετούνται στις μεσαίες βαθμίδες της κοινωνικής κλίμακας, και είναι επίλεκτοι στόχοι σε κάθε εκλογική αντιπαράθεση αφού, όντας στενά συνυφασμένες με και εξαρτημένες από τις διανεμητικές πλευρές της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής, ορίζουν σε μεγάλο βαθμό τον τελικό συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ των μεγάλων κομμάτων. Αυτή η παραταξιακή περιχαράκωση του ΠΑΣΟΚ σε μια ιδεολογική θεματική που συρρίκνωνε ή / και υποβίβαζε τα συνολικότερα προβλήματα της χώρας, ήταν τόσο περισσότερο δυσμενής γι' αυτό, όσο ευρύτερα τμήματα από αυτές τις μεσαίες ομάδες ήσαν δημιουργήματα της δικής του κυβερνητικής πολιτικής και αποτελούσαν κρίσιμες μερίδες - στηρίγματά του επί σειρά ετών, ήδη από το 1977 και μετά. Και η αρκετά εκτεταμένη ομογενοποίηση της εκλογικής επιρροής του ΠΑΣΟΚ σε ολόκληρη την επικράτεια σημαίνει αντίστοιχα, ότι οι απώλειές του σε αυτά τα κρίσιμα στρώματα, ακόμα και αν αυτές εντοπίζονται κυρίως σε ορισμένα μεγάλα αστικά κέντρα, δεν μπορούν παρά να αφορούν και νεοπαγείς ή παραδοσια-

κότερες ομάδες ψηφοφόρων της ημιαστικής και αγροτικής «ενδοχώρας».

Από τον παραταξιακό στον προγραμματικό λόγο

Με την εκ νέου ενσωμάτωσή του στις «νόμιμες» και αποδεκτές πολιτικές οικογένειες της χώρας, διαμέσου της συμμετοχής του στο τριομματικό «υπουργείον» Ζολώτα, το ΠΑΣΟΚ έχει αντικειμενικά τη δυνατότητα να επιχειρήσει την έξοδό του από τις θέσεις της αμυντικής - παραταξιακής περιχαράκωσης και, ως σχηματισμός εκ των κατ' εξοχήν ουκ άνευ για τη λειτουργία του συνολικού πολιτικού συστήματος, να απευθυνθεί «προς όλους»: δηλαδή, να αμφισβητήσει την κυβερνητική επικύρωση της σαφούς «πολυσυλλεκτικής» δυναμικής της ΝΔ. Με τη μεταλλαγή αυτή στις συντεταγμένες της ιδεολογικής του θεματικής, στα περιεχόμενα και στη μορφή προβολής της, το ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να προσβλέπει στην επιβεβαίωση και διεύρυνση της επιρροής που είχε σημειώσει το Νοέμβριο, και, έτσι, στην επανάκτηση ορισμένων ψηφοφόρων του από τη ΝΔ, η οποία σε όλη την κλίμακα της τελευταίας προεκλογικής της στρατηγικής επεδίωκε και πετύχαινε τη σύζευξη δυο στοιχείων: τη σχεδόν καταστροφολογική παράσταση που δημιουργούσε για πράγματι οριακές καταστάσεις κυρίως στο οικονομικό πεδίο, και τη θεραπεία τους μέσα από τη δημιουργία «σταθερής κυβέρνησης» από μέρους της, κυβέρνησης ικανής, δηλαδή, να δώσει ένα στίγμα σαφήνειας στο δημόσιο βίο, αντίθετα με την ασάφεια ή / και παράλυσή του επί κυβερνήσεως Ζολώτα...

Το ΠΑΣΟΚ πραγματοποίησε όντως τη μετάβαση, από τη δογματική της παράταξης και την αυτοάμυνα σε ένα συνολικότερο, προγραμματικής υφής, λόγο για τα γενικότερα προβλήματα που αντιμετώπιζε το εκλογικό σώμα, προβάλλοντας ταυτόχρονα την εικόνα του ως κυβερνητικού κόμματος με φιλοδοξία να επανασυνάψει κάποιες κρίσιμες και από καιρού απωλεσθείσες συμμαχίες στο χώρο των

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ → ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ

Η ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΣΤΟΝ
ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΖΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Στα κεντρικά περίπτερα, στο Περίπτερο της
Πλατείας Κάνιγγος και κεντρικά βιβλιοπωλεία
των Αθηνών.

Στην Επαρχία — στα εξής Βιβλιοπωλεία:

ΚΑΤΕΡΙΝΗ — ΜΑΤΙ, ΚΑΒΑΛΑ — ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ,
ΞΑΝΘΗ — ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ ΓΑΒΡΙΕΛΛΗ, ΑΡΓΟΣ — ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ,
ΒΕΡΟΙΑ — ΑΛΗΧΑΝΙΔΗΣ ΣΑΒΒΑΣ, ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ — ΠΡΑΞΗ,
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ — ΠΡΑΞΗ, ΚΑΤΩΙ, ΙΑΝΟΣ, ΡΑΓΙΑΣ, ΚΕΝΤΡΙ,
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΚΕΝΤΡΙ, ΑΓΡΙΝΙΟ — ΜΟΣΧΟΝΑΣ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ — ΔΩΔΩΝΗ,
ΛΑΡΙΣΑ — ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Φ. ΒΙΒΛ. ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ — ΠΑΤΡΑ

«φυσικών» στρωμάτων του. Η μεταστροφή του αυτή είχε σαν συνοδευτικό στοιχείο της και μια διαφοροποίηση του «Κινήματος» στη στάση του έναντι των δυο άλλων κομμάτων· στη νέα αυτή στάση κοινός παρανομαστής για τη ΝΔ και τον Συνασπισμό της Αριστεράς ήταν ότι δεν αντιμετωπιζόνταν πλέον ως «διώκτες», αλλά ως ανταγωνιστές (ΝΔ) ή πιθανοί σύμμαχοι (Συνασπισμός) — μια αντιμετώπιση που η αφετηρία της ασφαλώς ανάγεται στο «υπουργείο» Ζολώτα, αλλά και στην αλλαγή στάσης και των άλλων δυο κομμάτων έναντι του ΠΑΣΟΚ, ήδη μετά την 5η Νοεμβρίου 1989.

Τα νέα αυτά στοιχεία που προσδιόριζαν βασικά σημεία της πολιτικής συγκυρίας κατά την εκλογική αναμέτρηση του περασμένου Απριλίου, είχαν ως αποτέλεσμα την αναδιάταξη των αξόνων του ανταγωνισμού και την άμβλυνση της οξύτητας, και σε μείζονα θεσμικά ζητήματα αναφερόμενης, παραταξιακής πόλωσης που κυριαρχούσε το Νοέμβριο και, πολύ περισσότερο, τον Ιούνιο. Οι άξονες του ανταγωνισμού τον Απρίλιο ορίζονταν από μια σειρά διαζεύγματα που είχαν επικυρίαρχο και κοινό τόπο τους την «πορεία της χώρας», κυρίως ως προς την κατάσταση και τις προοπτικές βασικών δεικτών και μεγεθών της οικονομίας εν όψει του «1992». Ήταν αναμενόμενο, αυτά τα νέα περιεχόμενα και φόρμες του ανταγωνισμού να οδηγήσουν σε άμυνα ή και σαφή υποχώρηση τις ποικίλλες εκδοχές του λαϊκισμού — φαινόμενο που είχε παρατηρηθεί ήδη όταν σχηματίστηκε η τρικομματική κυβέρνηση του Νοεμβρίου, υποβοηθήθηκε από την «κόπωση» και τη σχετική πτώση πολιτικότητας στους κόλπους του εκλογικού σώματος, και οφείλεται, μεταξύ άλλων, στη συνεχή χρήση του θεσμού των εκλογών η οποία δεν ευνοεί τις μυθοποιητικές - μανιχαϊστικές μορφές πολιτικής αντιπαράθεσης.

Ένα νέας ονομασίας συμβόλαιο («κοινωνικό» τώρα αντί του «λαϊκού» το 1981...) και μια άλλη εκδοχή περί μετασχηματισμού («μεταρρύθμιση», αντί της «αλλαγής» το 1981 και της «ολοκλήρωσης της αλλαγής» το 1985) ήσαν τα κεντρικά θέματα που επέλεξε το ΠΑΣΟΚ, προκειμένου να επέμβει στο προγραμματικό πεδίο της πολιτικής αντιπαράθεσης και συγχρόνως να εγγυηθεί την κυβερνητική του αρμοδιότητα και ικανότητα. Παράλληλα, χωρίς να αποστεί του λαϊκού προστατευτισμού του, έθεσε σε κεντρική θέση το αίτημα του «εκσυγχρονισμού», φθάνοντας στο σημείο να επαναπροσδιορίσει τις πολιτικές του συμμαχίες ενσωματώνοντας, ως «εκσυγχρονιστικές», δυνάμεις του συντηρητικού χώρου (ΔΗΑΝΑ)· μια κίνηση περισσότερο συγκυριακή και χρησιμοθηρική, που υπάκουε στον μη διακηρυγμένο αλλά και μη σταθμισμένο στόχο της αποσταθεροποίησης του ανερχόμενου συντηρητικού χώρου, στην ευρύτερη διάστασή του.

Η επισφαλής «οροφή»

Αν, όπως γράφτηκε στην αρχή τούτου του σημειώματος, το ΠΑΣΟΚ βρίσκεται πιθανώς σε ένα οριακό σημείο της δεκαπενταετούς του διαδρομής, είναι διότι

στις 8 Απριλίου δεν επιβεβαίωσε τη θετικότερη τάση που είχε καταγράψει στις 5 Νοεμβρίου και έδειξε να ισορροπεί στα επίπεδα της 18ης Ιουνίου, παρά τη σαφώς ευνοϊκότερη γι' αυτό συγκυρία μέσα στην οποία αντιπαρά τέθηκε κατά τις τελευταίες εκλογές. Η φετεινή εκλογική επίδοση του ΠΑΣΟΚ υποδηλώνει μια στασιμότητα (τουλάχιστον) της ισορροπίας του στο πεδίο του συσχετισμού των πολιτικών δυνάμεων της χώρας, στασιμότητα που μπορεί να κρύβει πτωτική τάση και όχι παγίωση των επιρροών του, δεδομένου ότι, πρώτον, ένα μεγάλο και επί σειρά ετών κυβερνών κόμμα σε συνθήκες δικομματικού συστήματος, δεν μπορεί να παραμείνει «στάσιμο», όταν μάλιστα, δεύτερον, έχει μεγαλώσει η απόσπαση που το χωρίζει από το πρώτο κόμμα· και εδώ έχει σημασία να υπομνησθεί ότι το πρώτο κόμμα σημειώνει για πρώτη φορά ένα τόσο υψηλό, στην ιστορία του συντηρητικού χώρου, ποσοστό πολιτικής επιρροής ενώ έχει και αρκετές από τις κοινωνικές, πολιτικές και διεθνείς προϋποθέσεις κυβερνητικής μακρομέρευσης. Στο πλαίσιο αυτό, είναι κατανοητή η «αγωνία» του κ. Σημίτη για τη δυσκολία αντιστροφής των προσφάτων πολιτικών συσχετισμών.

Οι αιτίες της στασιμότητας του ΠΑΣΟΚ επιμερίζονται σε διάφορους τομείς και χώρους της κυβερνητικής του θητείας, αλλά και της λειτουργίας του ως πολιτικού σχηματισμού. Ίσως το κρίσιμο ζητούμενο αυτής της στασιμότητας δεν είναι η διαπίστωση επιτελών του «Κινήματος», ότι «δεν χάσαμε τώρα, τον Ιούνιο χάσαμε», αλλά η ερμηνεία της μετατόπισης μιας κρίσιμης εκλογικής μάζας προς τη ΝΔ μετά το 1985, που της επέτρεψε τον Ιούνιο να αυξήσει κατά 3,5 μονάδες την πολιτική ισχύ της· παράλληλα προς αυτή την ερμηνεία, ανάγκη υπάρχει να εξετασθεί και αναλυθεί η επικύρωση της αυξητικής τάσης της ΝΔ, το Νοέμβριο και τον Απρίλιο. Οι δυο αυτές «στιγμές» (1985-1989, 1989-1990) στην υπέρ του συντηρητικού χώρου αναδιάταξη του συσχετισμού δυνάμεων και στα πλαίσια ενός κομματικού συστήματος αναμφισβήτητα διπολικού, ενέχουν μακροπρόθεσμα χαρακτηριστικά, ή, τουλάχιστον, τέτοια τα οποία να υπερβαίνουν τη συγκυρία που συνοψίστηκε στο «σκάνδαλο Κοσκωτά».

Παρά την κυβερνητική-προγραμματική εικόνα που προβλήθηκε στο «κοινωνικό συμβόλαιο» και τη «μεταρρύθμιση», το ΠΑΣΟΚ δεν υπερέβη την οροφή που είχε κατοχυρώσει στις δυο προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις, χρησιμοποιώντας τότε έναν αμυντικό και προσίδιο παραταξιακό κώδικα επικοινωνίας με το «λαό του». Αυτό σημαίνει ότι το ΠΑΣΟΚ δεν μπόρεσε να συνδυάσει δυο λειτουργίες, την αντιπροσωπευτική και τη θεσμική ως δύναμη κυβερνητικού κόμματος, περιοριζόμενο σαφώς στην πρώτη. Η αδυναμία του να πείσει ότι το «κράτος πρόνοιας» και η «κοινωνική αλληλεγγύη» υπερτερούν της «επιστροφής στο ιδιωτικό» που επαγγέλετο ο «φιλελεύθερος» προγραμματικός λόγος της ΝΔ δεν οφείλεται σε κάποιους τεχνικούς λόγους, ή

σε κάποιες υστερήσεις του μηχανισμού πολιτικής κινητοποίησης τον οποίο διαθέτει σε επαρκή βαθμό. Πρόκειται για μια αδυναμία προγραμματικής αντιπαράθεσης με το «φιλελεύθερο» χώρο, η οποία παραπέμπει σε προβλήματα που έχουν σχέση με την κοινωνική έδραση και αναφορά του πολιτικού λόγου του ΠΑΣΟΚ, και με την ικανότητά του να οριοθετείται έναντι του συντηρητικού χώρου διαμέσου μιας επακριβώς προσδιορισμένης και συναφούς, όσο και συνεκτικής, πολιτικής πρακτικής. Και αυτά παραπέμπουν στην κυβερνητική πολιτεία του τους πρώτους ήδη μήνες μετά την 2α Ιουνίου 1985.

«Σταθεροποίηση» 1985»: μια υπόθεση

Ο λόγος, λοιπόν, για το τότε «πρόγραμμα σταθεροποίησης», ως μηχανισμού που διαμεσολαβούσε ανακατανομές συσχετισμών κοινωνικής και οικονομικής ισχύος, μεταξύ των στρωμάτων που συγκροτούσαν έναν ιεραρχικά αρθρωμένο συμμαχικό ιστό για το ΠΑΣΟΚ από το 1979-1980 και μετά. Το ζήτημα που έχει σημασία εδώ, δεν είναι η συμφωνία ή η διαφωνία με τη «σταθεροποίηση», αλλά η συνειδητοποίηση ότι τα παράγωγα εφαρμογής του προγράμματος αυτού προκαλούσαν μετατοπίσεις και de facto και επαναπροσδιορισμούς στις σχέσεις αντιπροσώπευσης που το ΠΑΣΟΚ είχε συνάψει με συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες αρθρώνονται γύρω από τις μεσαίες βαθμίδες του κοινωνικού ιστού, στο δημόσιο και στον ιδιωτικό χώρο συμφερόντων. Και αυτές οι μετατοπίσεις συντελούνται στο έδαφος μιας κοινωνίας η οποία αναπαράγεται στη βάση μιας μακράς στενής συνάρτησης / εξάρτησης από την κρατική πολιτική του εκάστοτε «υπουργείου» — τάση η οποία έφθασε σε οριακά σημεία με τη διεύρυνση της δικαιοδοτικής, διανεμητικής και εν γένει παρεμβατικής δραστηριότητας του κράτους, από τον πρώτη ήδη χρόνο της οκταετίας του ΠΑΣΟΚ.

Το πρόβλημα που το σταθεροποιητικό πρόγραμμα έθετε για τις «ευαισθησίες» των κομματικά διαμεσολαβημένων — νεοπαγών ή μη — οιονεί συντεχνιακών στρωμάτων του μεσαίου χώρου ήταν η αμφισβήτηση της βεβαιότητάς τους για ασφαλή αναπαραγωγή. Από μια άλλη κρίσιμη άποψη — και δεδομένης της δυσπιστίας των παραδοσιακών αστικών στρωμάτων έναντι του ΠΑΣΟΚ που θα μπορούσαν να πιστώσουν πολιτικά τη «στροφή» του μετά το 1985 — η σταθεροποίηση σήμαινε και μιαν όσμωση μεταξύ ορισμένων όμορων κοινωνικών στρωμάτων στα πολιτικά ακροατήρια του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ. Αυτή η όσμωση απέβαινε εις βάρος του ΠΑΣΟΚ, όταν είχε επανειλημμένως τονισθεί από ηγετικούς παράγοντες του συντηρητικού χώρου ότι, «αυτή την πολιτική θέλουμε και εμείς, μόνο που ξέρουμε να την εφαρμόσουμε χωρίς επικίνδυνους πειραματισμούς και παλινωδίες». Πέραν αυτού, η δυσμενής για το ΠΑΣΟΚ πολιτική όσμωση στα μεσαία κοινωνικά στρώματα και η εκ μέρους της ΝΔ

αμφισβήτηση της αποκλειστικής τους προς αυτό σχέσης, θα μπορούσε να έχει αντιρροπισθεί, αν το «Κίνημα» προωθούσε τον προκείμενο του σταθεροποιητικού προγράμματος *εκσυγχρονισμό*, δημιουργώντας νέα κίνητρα πολιτικής ταύτισης μαζί του, ή νέες κοινωνικές ομάδες στήριξής του· αν δηλαδή λειτουργούσε και αυτό εκτατικά, όπως η ΝΔ, προκαλώντας αντιμεταθέσεις στις δικές της σχέσεις αντιπροσώπευσης με δεδομένες κοινωνικές ομάδες.

Αντ' αυτών, το ΠΑΣΟΚ διατήρησε ανέπαφες τις δομές και τα συμφέροντα εκείνα που κληρονόμησε ή δημιούργησε —στο δημόσιο χώρο αλλά και στον κρατικό/προσοδιακό ιδιωτικό τομέα— πλήττοντας ευθέως βασικούς όρους τελεσφόρησης του σταθεροποιητικού του προγράμματος, που καταχωρήθηκε, έτσι, στην κοινή συνείδηση ως άλλος ένας αδολεσχής πειραματισμός: ο πληθωρισμός μεν μειωνόταν, όμως ήταν μια μείωση ανασφαλής, με δεδομένα την αύξηση των κερδών συγχρόνως με τη συνέχιση της απο-επένδυσης, τη διόγκωση του δημοσιονομικού ελλείμματος με ουσιαστικά την ίδια πολιτική αναπαραγωγής του δημόσιου τομέα, την αύξηση του εξωτερικού χρέους και συγχρόνως το συνεχή δανεισμό για την αποπληρωμή και τοκοχρεωλυσιών του.

Όταν, μετά από δυόμισι χρόνια παρόμοιας διαχείρισης του σταθεροποιητικού προγράμματος, ήρθε να συναιρεθεί στο «φρόνιμο» λόγο της ΝΔ η κατηγορία του «σπάταλου κράτους» με εκείνην της «διεφθαρμένης κυβέρνησης» δεν χρειαζόταν κατ' ουσίαν το μετ' ολίγους μήνες εκλογικό αποτέλεσμα της 18ης Ιουνίου για να διαπιστωθεί αυτό που είχε ήδη φανεί στα δεδομένα των δημοτικών εκλογών της

12ης και 18ης Οκτωβρίου 1986: ότι δηλαδή το ΠΑΣΟΚ μπορεί να διεκδικούσε ακόμα την κύρια αντιπροσώπευση του πολιτικά μεσαίου φάσματος, αλλά είχε απωλέσει το εύρος εκείνο των συμμαχιών, στο χώρο αυτό, που θα του επέτρεπε τη διεκδίκηση της εξουσίας, μετά, έστω, την έξοδό του από την «ηθική» απομόνωση του τους τελευταίους μήνες του 1988 και τους πρώτους του 1989.

Προϋποθέσεις ανάταξης

Οι προοπτικές του ΠΑΣΟΚ να μην περιορισθεί στη θέση του μεγάλου *συμπληρώματος* του δικομματικού συστήματος —δηλαδή σε μια θέση εξαρτητική ως προς το αναδιατεταγμένο συγκρότημα εξουσίας— εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την έκταση των κοινωνικών ανακατατάξεων τις οποίες φαίνεται πως θα επιφέρει το πρόγραμμα της ΝΔ, αλλά και από την ικανότητα της αξιωματικής αντιπολίτευσης να διαχειριστεί αυτές τις ανακατατάξεις κατά τρόπο ώστε να μην περιθωριοποιηθεί σε ασταθείς συμμαχίες με τους απόκληρους της, ούτως ή άλλως προβληματικής στην εφαρμογή της για την Ελλάδα, κοινωνίας των δυο τρίτων. Και αυτό διότι το ΠΑΣΟΚ επέτυχε πράγματι την προσοδιακή αναβάθμιση των μη προνομιούχων στην τάξη των μικρομεσαίων —δεδομένο που ίσως δεν θίξει ο «ισορροπημένος» νέος πρωθυπουργός— και επίσης διότι, όπως ορθά επισημάνθηκε, τα πρώτα μέτρα της νέας κυβέρνησης είναι «κατά πολύ ηπιότερα» ως προς εκείνα του ΠΑΣΟΚ το 1985 (Ν. Νικολάου, «Το βαρόμετρο δείχνει κοινωνική αναταραχή», ΒΗΜΑ, 29 Απριλίου 1990).

Οι προϋποθέσεις εξουσιαστικής επανεπιβεβαίωσης του ΠΑΣΟΚ αφορούν στην εκ νέου οριοθέτηση των κοινωνι-

κών του συμμαχιών —με το θετικό του αυτοπροσδιορισμό ως προς τις απωλεσθείσες προνομίες του στο χώρο των μεσαίων συμμαχών— στη διατύπωση μιας πειστικής πρότασης εναλλαγής προς τη ΝΔ, συναρμοσμένης προς τη συνειδητοποίηση του τέλους των μεταπολιτευτικών διαιρετικών τομών, και στην αναδιάταξη της ενδοκομματικής του δομής εξουσίας με τη θεσμοθέτηση διαδικασιών ευθέως αναιρετικών του προβληματικού, πλέον, προσωποπαγούς - χαρισματικού προτύπου ηγεσίας. Και αν έχει τεθεί εμφανώς πρόβλημα στη συμβολική τάξη του αντιπροσωπευτικού του ιδεογράμματος, αυτό αφορά πρωτίστως στην ανάγκη αποσαφήνισης και επιλογής μεταξύ πολιτικού κόμματος και γραφειοκρατικού πελατειακού μηχανισμού· δηλαδή στην αυτοκριτική συνείδηση και στη συνακόλουθη ανάγκη διάκρισης ανάμεσα σε νεοκορπορατιστικές πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης που σου προσφέρει η κατοχή της εξουσίας επί σειρά ετών, και στη δόμηση επιθετικών κοινωνικών συμμαχιών στο πεδίο της εξουσιαστικής προάσπισης κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, στο οποίο σε υποχρεώνει η αντιπολίτευση.

Αυτά σε μια πολιτεία που η κυβέρνησή της προβάλλει ως κυρίαρχη ανάγκη την επιστροφή —οσοδήποτε ήπια— στο ιδιωτικό, και η αξιωματική της αντιπολίτευση μετονομάζει το κρατικιστικό της σύνδρομο σε «σκιώδη κυβέρνηση».

Ούτως ή άλλως, οι διαζευκτικές εκδοχές δημόσιου βίου στην Ελλάδα ήσαν ανέκαθεν προβληματικές, μιας και μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος πολιτικών σχηματισμών εξουσίας ουδέποτε μεσολαβούσε το επί του παρόντος πρόταγμα. □

ΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑΣ

Ε. ΣΑΜΙΟΥ

- Επεξεργασία κειμένου
- DeskTop Publishing (Σελιδοποίηση)
- Προγράμματα Οπτικής Αναγνώρισης Χαρακτήρων (O.C.R.) για κατάργηση της πληκτρολόγησης
- Εκτύπωση σε Φωτοσύνθεση
- Εκτύπωση σε Laser
- Scanners (για μίξη εικόνων στο κείμενο)
- Γλωσσική Επιμέλεια
- Στοιχειοθεσία ακόμα και των πιο εξειδικευμένων Μαθηματικών κειμένων
- Στοιχειοθεσία σε όλες τις Δυτικοευρωπαϊκές γλώσσες
- Μεγάλη ποικιλία γραμματοσειρών
- Ταχύτατη παράδοση
- Εκτύπωση σε films

Είμαστε οι πρώτοι που εφαρμόσαμε την ηλεκτρονική στοιχειοθεσία στην Ελλάδα. γι' αυτό είμαστε και οι πιο ειδικοί.

Θεμιστοκλέους 23-25, 106 77 Αθήνα, 2ος όρ., Τηλ. 3609449, 3640745

MAYROMIXALH 7

Books and comics
from USA
at very cheap prices

Fiction
and non-fiction
books

We have thousand titles of books: Novels, scientific books (computer, economy, psychology, biology, history, geography etc.).

Movie classics, rare art books and magazines for collectors

Rare Comics (Marvel, DC etc.).

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΙΛΟΛΑΟΥ 151,

ΤΗΛ. 7015292

Τέρμα Τρόλεϋ

ΑΓ. ΑΡΤΕΜΙΟΥ No 4

Πού θά πάγη άφτή ή κατάσταση μέ τήν συγκοινωνία; Μετά τήν όριστική καί άμετάκλητον κατάργησιν τών 9.000 κρατικών άφτοκινήτων, κάθε πρωί πού πέρνω τό λεοφοριόν γιά νά μεταβώ είς τήν έργασίαν Μου, όλαι αί θέσεις είναι πιασμένοι από Νομάρχας, Δημάρχους, Μητροπολίτας, Διοικητάς Τραπεζών, Στρατηγούς, Ναάρχους καί Σμηνάρχους πού πηγαίνουν νά αναλάβουν ύπηρεσίαν. Κάθεσαι είς μίαν θέσιν καί δεν γνωρίζης ποίος είναι ό διπλανός σου, διότι έκτός από τούς Ιερωμένους πού φέρουν άμφια, όλιοι οί ύπόλοιποι έπιβάται φέρουν πολιτικά. Άλλά καί άν τύχη νά έβρω μίαν θέσιν καινήν, τήν προσφέρω λόγω έβγενείας καί διά μήν χαρακτηρισθώ ως τσόγλανος είς μίαν από τάς όρθίας κυρίας τών ύπουργών πού κατέρχονται είς τήν αγοράν διά ψώνια, μέ άποτέλεσμα νά παραμένω έγώ όρθιος καθ' όλην τήν διαδρομήν. Άφτή ή άπαραδέκτος καί άφόρητος κατάσταση πρέπει νά

σταματήσει. Καί ή νά μπούν περισσότερα λεοφορεία κατά τάς ώρας τής αίχμής όπου όλιοι όμαδικώς πηγαίνομεν είς τάς έργασίας μας καί δημιουργείται συνφόρησις ή τουλάχιστον νά διατεθούν άλλα όχήματα διά τάς κυρίας τών ύπουργών καί βουλευτών. Καί μέχρι τακτοποιήσεως άφτου τοϋ θέματος, νά δοθῇ άφστηρά έντολή ώστε οί έποχούμενοι στρατιοτικοί νά είναι ένδεδυμένοι μέ τάς άρμόζοντας στρατιοτικές στολάς διά νά αναγνωρίζονται εφκόλως ποίοι είναι έβγενείς καί ποίοι όχι. Διότι μέχρι στιγμής οϋδέποτε είδα Διοικητήν Τραπεζής ή Στρατηγόν έν ενεργεία νά προθυμοποιείται νά παραχωρήσῃ τήν θέσιν του είς ταλαιπωρουμένην όρθίαν κυρίαν ύπουργού κρατουμένην από τάς χηρολαβας τοϋ όχήματος καί κλυδωνιζομένην σκληρώς. Ή πολιτική περιβολή δεν ήμπορεί νά άποτελεϊ άλλοθι διά τήν άπροθυμίαν προσφοράς θέσεως πρός πάσχοντας κυρίας.

★ ★ ★

Άφτά τά 9.000 πολυτελή άφτοκίνητα πού πρόκειται νά έκποιηθούν, δεν πρόκειται νά άποδώσουν πολλά χρήματα διά τήν κάλυψιν τών έλειμάτων τοϋ Δημοσιονομικού τομέως. Έάν πωληθούν πρός 1 έκατομήριον (Διότι ακριβότερα δεν πρόκειται νά τά αγοράσῃ κανείς) τό πολύ πολύ νά συγκεντρώσομαι 9 δισεκατομήρια, πόσόν πού μόλις καί μετά βίας θά μάς καλύψῃ τάς ανάγκας τής άποπερατώσεως τοϋ κτιρίου τών Φίλων τής Μουσικής καί τής διαμορφώσεως τής πλατείας Σηντάγματος. Διά μίαν ταχείαν καί άποδοτικήν είσπραξιν προτείνω, παραλήλως μέ τά 9.000 άφτοκίνητα νά συγκεντρώσομαι καί 9.000 άρχαία αντικείμενα από τά διάφορα Μουσεία καί νά τά πουλήσομεν είς τούς Ξένους μέ μίαν καλήν Δημοπρασίαν. Έτσι κι έτσι, άργά ή γρήγορα θά μάς τά κλέψουν καί δεν πρόκειται νά πάρουμε φράγκο. Μέ τόν τρόπον άφτόν πατάσομεν καί τήν άρχαιοκαπηλίαν διότι ποίος άρχαιοκάπηλος θά διαρῆξῃ μουσεϊόν, άφοϋ θά γνωρίζῃ ότι δεν πρόκειται νά έβρῃ τίποτε αξιόλογον, άφοϋ τό ίδιον τό Κράτος θά έχῃ μεριμνήσῃ δι' άφτά. Έκ τών άφτοκινήτων λοιπόν καί τών άφθόνων άρχέων μας αντικειμένων προβλέπω μίαν είσπραξιν 18 δισεκατομηρίων. Ποίος δεν θ' αγοράσῃ μίαν άρχέαν μαρμαρίνην κεφαλήν μόνον μέ έν έκατομήριον πληθωρικών δραχμών; Άς άφήσομεν κατά μέρος ότι γλυτώνομεν καί τήν ζωήν έκατοντάδων Φυλάκων από

φρικτόν θάνατον καί τας ύψηλάς άποζημιώσεις πού δίδομαι είς τας οικογενείας τών άγρίως δολοφονουμένων, από τούς διαρῆκτας καί κλέπτας τής άρχέας μας κληρονομιάς.

★ ★ ★

Προσοπικώς μέ βρίσκει αντίθετον ή άγρία φορολόγησις τών είδών πρώτης ανάγκης διά τήν είσπραξιν τών άπαιτούμένων ποσών διά τήν άποπληρωμήν τοϋ έξωτερικού μας χρέους. Δεν πρέπει νά μάς διαφεύγῃ ή περίπτωσις τής Ρουμανίας. Είς τήν Ρουμανείαν, μόλις οί Ρουμάνοι έξεπλήρωσαν όλας τών τας ύποχρεώσεις καί έκαθάρισαν τό θέμα τοϋ έξωτερικού των χρέους, έκαθάρισαν άκολούθως καί τόν πρόεδρόν τους Τσαουσέσκου πού είχεν τήν φαεινήν ιδέαν νά μήν χρωστάει ή Ρουμανία πουθενά. Γι' άφτό νομίζω ότι ένα χρέος 1 ή 2 δισεκατομηρίων δολαρίων πρέπει νά έχῃ πάντοτε άνοικτόν ή Έλλάς καί νά μήν τό πληρώνει ποτέ. Τί όφελος θά έχομαι εάν έξοφλήσομαι τούς πάντας καί μείνομαι χωρίς κυβερνήτας; Όσον διά τόν πληθωρισμόν, καί άφτό δεν μέ άνησυχεί. Έβδομήντα πέντε τοίς εκατόν έχει ή Τουρκία καί εξακολουθεϊ νά πέρνῃ δάνεια καί νά χαίρει διεθνούς σεβασμοϋ. 1.400% πληθωρισμόν έχει ή Άργεντινή καί εξακολουθεϊ νά ζῇ. Άρα καί 25 καί 30% νά πάγῃ ό δικός μας πληθωρισμός, θά είμεθα είς μίαν έκ τών καλύτερων θέσεων διεθνώς. Ή Έλλάδα ποτέ δεν πεθαίνει. Ή καταστροφή μας φοβοϋμαι ότι θά προέλθῃ μόνον εάν γονατίσωμεν όλιοι οικονομικώς έξωφλώντες τά χρέη μας. Γι' άφτό χρειάζεται συγκράτησις είς τας έξωτερικάς μας πληρωμάς.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ Μόλις κυκλοφόρησε

το νέο αστυνομικό μυθιστόρημα
με τον δικαστή Τ.Ι.
του ROBERT VAN GULIK

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΥ

ROBERT VAN GULIK

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΥ

Μία κινέζικη αστυνομική ιστορία
βασισμένη σέ αθηνναϊκές υποθέσεις
της άρχαίας Κίνας

Με έικονήν εικόνας
σχεδιασμένες από τόν συγγραφέα
μέ κινέζικη τεχνοπλοία

Μετάφραση - Σημειώσεις
ΜΕΤΤΑ ΤΣΙΚΡΙΚΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ —

ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Σόλωνος 84 - τηλ. 36.08.180

ΜΩΣ ΑΛΗΘΙΝΑ

Ντελέρ σημένει ΕΟΚ καί ΕΟΚ σημένει Ντελέρ. Δηστηχός άφτός ό Ντελέρ, όταν πιάνει τήν πένα γιά νά γράψη, δέν ξέρει τί γράφει. Μας έστειλε μίαν έπιστολήν εις τήν όποιαν άφού μέ έβγένειαν μας άποκάλεσε έθνος άναξιόπιστον καί κατεστραμένο καί μας συμβούλεψε άφστηράς οίκονομίας, άκολουθως εις τό ύστερόγραφον ως ΕΟΚ μας ζητεί νά του έπιστρέψουμε τά 2 δισεκατομήρια πού μας είχε παραχωρήση διά τό φρενοκομείον της Λέρου. Άφτά είναι τρελά πράγματα. Δέν μπορώ νά καταλάβω, πώς από μίαν οίκονομικώς πάσχουσιν χώραν ζητεί δύο δισεκατομήρια τήν στιγμήν πού ό ίδιος τήν συμβουλέβει νά μήν κάνη σπατάλας. Ή χώρα μας είναι ένα άπέραντον φρενοκομείον κέ αν ό ίδιος φαντάζεστε ό τι μέ δύο δισεκατομήρια θεραπέβετε ή παραφροσήνη, σφάλει οίκτρως. Ό Ντελέρ φάσκει καί άντιφάσκει καί ή έπιστολή του είναι άπαραδέκτος, διότι ή είμεθα πράγματι κατεστραμένη χώρα όποτε άδηνάτουμε νά κάνουμε πληρωμάς ή εβημερούμε, όποτε αί συμβουλαί του περί οίκονομιών πίπτουν εις τό κενόν. Συστήνω περισσοτέραν νηφαλιότητα εις τόν κήριον Ντελέρ όταν άλληλογραφεϊ μέ έβημερούντα μέλη της Έβρωπαϊκής κοινότητος. Ή Έλλάς δέν δέχετε προσβολάς.

★ ★ ★

Κατά τήν γνώμην Μου, είχαν πολύ δίκαιον αί χώραι της ΕΟΚ καί ιδίως οί Γάλλοι πού εις τήν έκδοσιν της Έβρωπαϊκής ιστορείας παρέλειψαν καί άγνόησαν τήν αρχέαν μας ιστορίαν καί τό κεφάλαιον διά τό Βυζάντιον. Τί νά έγραφαν δηλαδή; Ότι κατά τας διαφόρους Σταβροφορίας 300.000 πεινώντες καί ρακένδυτοι Έβρωπαίοι τσόγλανοι, μέ τό πρόσχημα της άτελευθερώσεως των Άγίων Τόπων επέδραμον κατά του Βυζαντίου τό όποιον έκαταλάτησαν καί κατέστρεψαν; Άφαιρούντες λοιπόν τό κεφάλαιον περί Βυζαντίου καί άποσιωπώντες τούς άθλους των προγόνων άφτών «τσόγλανων» πού κατά τας έπιχειρήσεις μέχρι καί όρειχάλκινα άγάλματα αλόγων έκόμισαν εις τήν Βενετίαν, οί άπόγονοι έδειξαν πρωτοφανή έκδοτικήν σωφροσύνην.

Χωρίς Βυζάντιον κέ άλλα ένοχλητικά κεφάλαια, όλόκληρος ή Έβρόπη ήμπορεί άμφανίζετε σήμερον ως χώρα κυρίων, Μουσεία καί άρχεότητας έγχωρίου προελέψεως. Έτσι οί έπισκέπται καί τουρίσται μελλοντικώς θά μανθάνουν ότι Άφροδύτη της Μύλου είναι έργον άλλων

γλυπτών, τά Έλγίνεια έμπνεφσις καί μόχθος Βρετανών, τά δέ γλυπτά της Περγάμου προϊόντα της Γερμανικής τεχνολογίας.

★ ★ ★

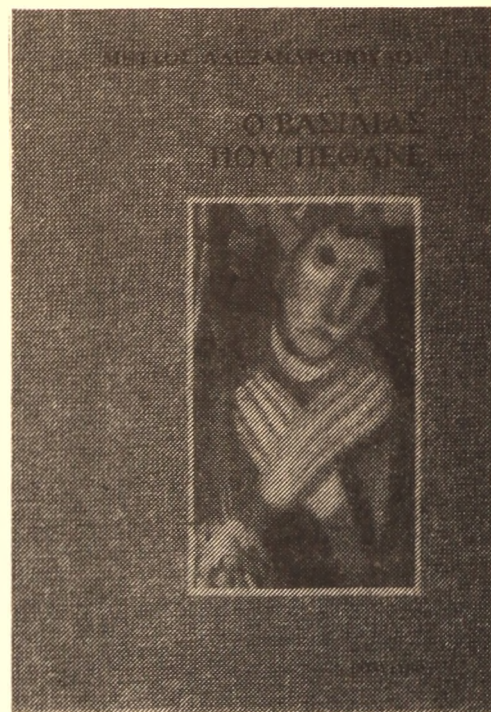
Ό τριπλασιασμός της τιμής του νερού, μέ έβρίσκει άπολύτως σύμφωνον. Θά πρέπει όμως πρώτη ή Βουλή νά δώση τό παράδειγμα γιά νά έχουμε καλά άποτελέσματα διά τήν λειψυδρίαν. Μεταξή των πρώτων μέτρων πού πρέπει νά λάβη ό Πρόεδρος του Σώματος είναι νά άπαγορέψη τήν άφθονον παροχήν ύδατος εις τούς ρητορέβοντας καί φληαρούντες άσκόπως επί του βήματος. Έχη παρατηρηθή, ότη όσον περισσότερο νερό προμηθέβουν οί κλητήρες της Βουλής τούς έβρισκομένους επί του βήματος, τόσον περισσότερο όμιλούν. Φιδώ στήν σπατάλην του ύδατος. Είναι ό μόνος τρόπος νά περιορισθή ή λογοδιάρροια ώρισμένων πού ξεδιψώντες καί άπολαμβάνοντες τό προσφερόμενον νερόν της Λήθης λησμονούν νά έπιστρέψουν εις τά έδράνά των.

★ ★ ★

Όσον πλησιάζομεν πρός τό έτος 2000, τόσον μέ άνησυχεί τό μέλλον της μικράς κόρης του ζέβγους Σαρτζετάκη, άκούων εις τό όνομα Πετρούλα, ή οποία έκλεισε αίσίως τά έξη μετά αίσίαν πενταετή έξάσκησιν του Πατρός της εις τά άνώτατα αξιώματα της χώρας. Ή εξαέτις, Δεσποινίς Πετρούλα, τό έτος 2000, θά είναι μία πολύφερνος νέα δεκαεξαέτις, μέ προΐκαν έξοχικήν οίκίαν έμβαδού 1400 τ.μ. καί είναι φησικόν νά έχη πολάς προτάσεις γάμου, από νέους πού θά της άποστέλουν φλογερά γράματα διά νά της έκφράσουν τά αίσθήματά των έφόσον μίαν άφτοπρόσποπος προσέγγισις θά είναι δύσκολος λόγω των άφστηρών μέτρων έπιτηρήσεως καί του άφστηρου οίκογενειακού περιβάλλοντος. Θά πρέπει από τουδε ό σωματοφύλαξ πού θά τήν συνοδέβει ή ή παιδαγωγός, νά τήν συμβουλέβει καί νά τήν καθοδηγή ώστε νά μήν ρίπτει εις τόν κάλαθον των άχρήστων τας προτάσεις των διαφόρων μνηστήρων έπειδή στόν φάκελον οί άποστολείς θά άναγράφουν «Πρός δεσποινίς Πετρούλα» μέ τό δέλτα μικρόν καί όχι κεφαλαίον. Έάν ή Πετρούλα κληρονομήση τέτοια έθιμοτυπικά κατάλοιπα, φοβούμαι δύσκολον άποκατάστασιν.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο βασιλιάς που πέθανε

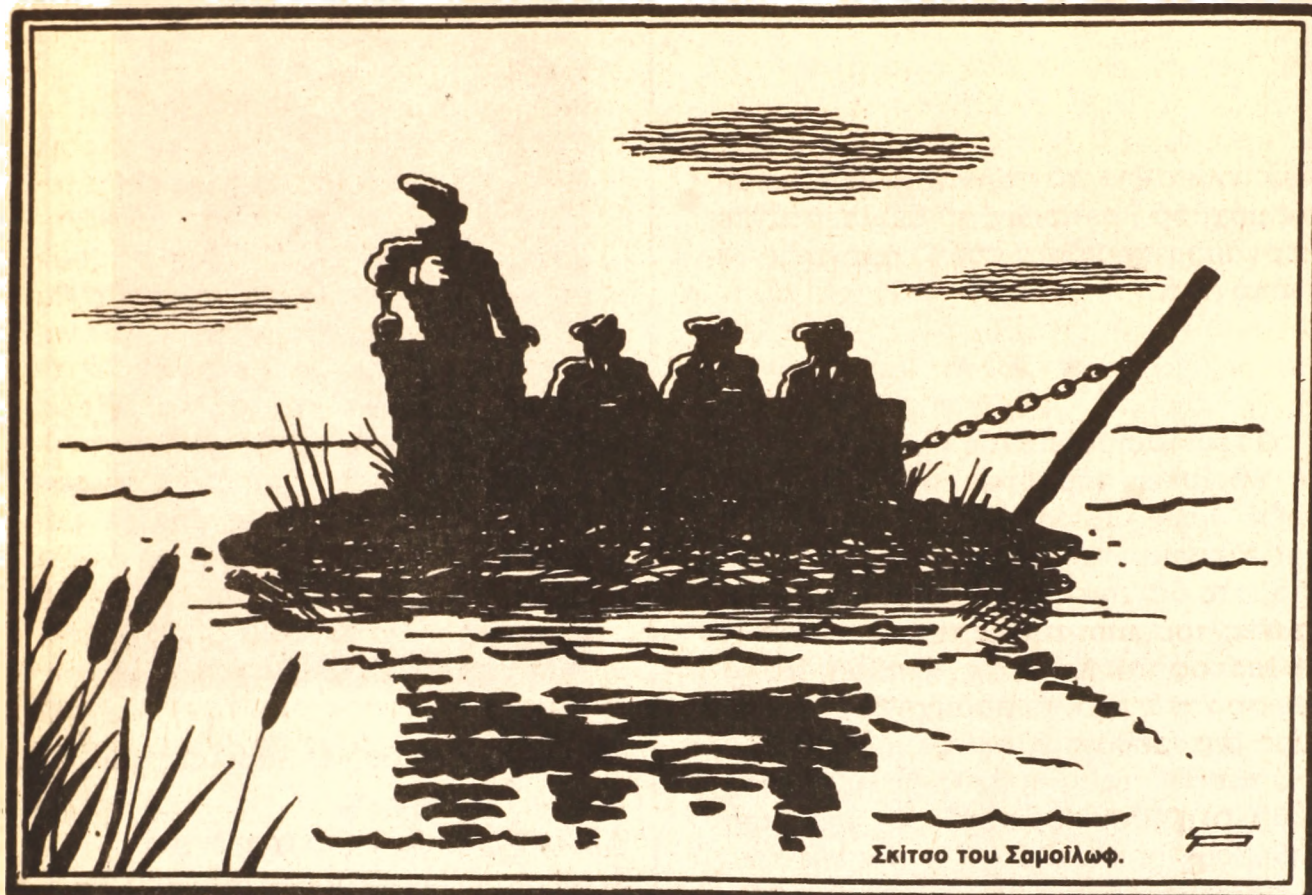
Με το βιβλίο του «Ο βασιλιάς που πέθανε» ο Μήτσος Αλεξανδρόπουλος επιχειρεί μια δική του περιήγηση στο χρονικό του σταλινισμού. Είναι ένα βιβλίο που το διακρίνει η προσωπική άποψη και το προσωπικό ύφος του συγγραφέα. Η περιγραφή, τα ιστορικά περιστατικά και τα πρόσωπα πλαισιώνονται με τη στοχαστική παρατήρηση, το ιδεολογικό και ψυχολογικό σχόλιο σε μια προσπάθεια να μετατοπιστεί η προσοχή του αναγνώστη από το τι και το πώς έγιναν τα πράγματα, στο γιατί στις ίδιες τις πηγές της τραγωδίας. Πέρα από τον Στάλιν και τις ιδιομορφίες της ρωσικής ιστορίας υπάρχουν οι βαθύτεροι λόγοι της περιπέτειας που συγκλονίζει ακόμα τον κόσμο και μια από τις χτυπητές εκδηλώσεις της ήταν το φαινόμενο του σταλινισμού. Ο συγγραφέας καταθέτει τις εμπειρίες του και τις σκέψεις του ξεχωρίζοντας μέσα σε όλη τη συρροή των αιτιών και των αποτελεσμάτων την προσωπική σχέση του καθενός και μαζί με αυτό τον ξεχωριστό ρόλο που έχει παίζει η ίδια η ιδεολογία («η ιδεολογική σχιζοφρένεια μιας ολόκληρης εποχής»).

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

«Πολύτυπο»

τηλ: 72.49.300

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ

Ενώ το ΚΚΣΕ βαδίζει προς τη διάσπασή του...

**Ανταπόκριση από τη Μόσχα,
του Στέλιου Κούλογλου**

Το μαιευτήριο που βρίσκεται στο κέντρο της Μόσχας, απέναντι από το επιβλητικό, σταλινικής αρχιτεκτονικής κτίριο του υπουργείου των Εξωτερικών, ανήκε μέχρι πρότινος στην Τέταρτη Διεύθυνση του υπουργείου Υγείας της ΕΣΣΔ: πρόκειται για την περίφημη διεύθυνση που ήταν επιφορτισμένη με τις υπηρεσίες υγείας των μελών της νομενκλατούρας. Κλειστό στους κοινούς θνητούς και με πολλές επιτυχίες στην ιστορία του αφού εδώ γεννήθηκαν η εγγονή του Χρούτσωφ και η κόρη του Μπρέζνιεφ, το μαιευτήριο κατείχε ένα σπάνιο ρεκόρ: σε μια χώρα όπου η βρεφική θνησιμότητα φθάνει σε ύψη αδιανόητα για όποια δυτική χώρα, η τέλεια εξοπλισμένη με δυτικά μηχανήματα κλινική, είχε να επιδείξει θνησιμότητα των τυχερών της νεογέννητων, 20 φορές μικρότερη από τον μέσο όρο στην ΕΣΣΔ.

Σε μια χώρα όπου οι τεράστιες ουρές επεκτείνονται και στο χώρο των ιατρικών υπηρεσιών, η αναλογία ήταν εκατό άτομα νοσηλευτικού προσωπικού για έναν τοκετό την ημέρα... Της περεστρόικα βοηθούσης, αποφασίστηκε πρόσφατα η τέταρτη διεύθυνση να καταργηθεί και τα προνόμιά της να περάσουν επιτέλους στα χέρια του λαού. Είναι όμως αλήθεια ότι η κατάργηση των κομματικών προνομίων άργησε κάπως να εφαρμοστεί και στο διάστημα που μεσολάβησε οι «αρμόδιοι» φρόντισαν να κτίσουν ένα καινούριο 7όροφο κτίριο στην οδό Κριλαΐσκι, το οποίο πέρασε σε άλλη διεύθυνση, συνεχίζοντας και σήμερα να εξυπηρετεί την παλιά πελατεία της κλινικής, δηλαδή την ηγεσία του ΚΚ. Φεύγοντας, οι γιατροί του τέως κομματικού μαιευτηρίου δεν παρέλειψαν να πάρουν μαζί τους και τα σύγχρονα μηχανήματα με αποτέλεσμα το μαιευτήριο που παραδόθηκε στον λαό, απλώς να μην μπορεί να λειτουργήσει ως μαιευτήριο. Τα «Νέα της Μόσχας», τα οποία αποκάλυψαν την σκανδαλώδη υπόθεση προσθέτουν μάλιστα ότι στη νέα πολυτελή κλινική αυξήθηκε ο αριθμός του νοσηλευτικού προσωπικού, με αποτέλεσμα σε 300 άτομα υγειονομικού δυναμικού να αντιστοιχούν δυο τοκετοί ημερησίως...

Σε διαφορετικές κάθε φορά εκδόσεις, η ίδια ιστορία παρουσιάζεται σε όλους τους τομείς όπου το κόμμα απολάμβανε

προνόμια, με άλλα λόγια σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Ένα κόμμα σε κατάρρευση προσπαθεί με νύχια και με δόντια να κρατήσει τη... σοσιαλιστική περιουσία, πράγμα όχι εξαιρετικά δύσκολο: όπως ποτέ δεν είχε προβλεφθεί ο διαχωρισμός του κόμματος από το κράτος, δεν υπάρχει καμιά σχετική νομοθεσία που να ρυθμίζει την κρατική περιουσία, την οποία το κόμμα θεωρούσε μέχρι πρότινος δική του.

Το τηλεοπτικό κανάλι του Λένινγκραντ —εκπέμπει σε όλη σχεδόν την επικράτεια και θεωρείται μάλιστα το καλύτερο της χώρας— ανήκει στο τοπικό Σοβιέτ της πόλης. Με τις εκλογές όμως του Μαρτίου, το τοπικό σοβιέτ (δηλαδή η δημοκρατία) καταλήφθηκε από τους ριζοσπάστες και οι μέχρι πρότινος κομμουνιστές επικεφαλής της πόλης έπρεπε να παραδώσουν ειρηνικά την εξουσία. Λίγες μέρες πριν την επώδυνη αυτή αποχώρηση, φρόντισαν να περάσουν το κανάλι στην διεύθυνση ολόκληρης της ΕΣΣΔ, με άλλα λόγια στην ΚΕ του ΚΚΣΕ. Το ίδιο σενάριο με την εφημερίδα «Πράβδα του Λένινγκραντ» που ανήκε για χρόνια από κοινού στη δημοτική αρχή και στην κομματική οργάνωση του Λένινγκραντ, για να βαπτιστεί σε «κεντρικό όργανο του κόμματος», λίγο πριν από την επαισχυνη παράδοση της εξουσίας. Λίγες ώρες πριν ο ελληνικής καταγωγής, ριζοσπάστης **Γαβριήλ Ποπώφ**, καταλάβει τη δημοκρατία της Μόσχας, οι αρχές φρόντισαν να μεταβιβάσουν στην κεντρική κυβέρνηση ένα άλλο προνόμιο, πολιτικό αυτή τη φορά, το οποίο ανήκε παραδοσιακά στις αρχές της πόλης: τη χορήγηση αδειών για την πραγματοποίηση διαδηλώσεων και συγκεντρώσεων στην πρωτεύουσα.

Μαθαίνοντας από το παγκόσμιο επαναστατικό κίνημα

Ίσως είναι η πρώτη φορά, που το ΚΚΣΕ, μαθαίνει από την εμπειρία των ξένων συντρόφων: μέσα στην αναμπουμπούλα της επανάστασης του 1989, οι ανατολικοευρωπαίοι κομμουνιστές κατάφεραν να διασώσουν ελάχιστα πράγματα από την κομματική περιουσία. Η έδρα της ΚΕ του ΚΚ της Ανατ. Γερμανίας που βρίσκεται στην πλατεία Καρλ Μαρξ του Ανατ. Βερολίνου, παραδόθηκε αίφνης στη δυτικογερμανική τράπεζα Ντόιτσε Μπανκ. Στη Λιθουανία και την Εσθονία, οι μειοψηφίες που διασπάστηκαν για να

ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΟΠΙΑ ΤΟΥ «ΜΑΡΕΙΣΜΟΥ

ΕΡΓΟΥΣΙΑΣ

παραμένουν στο ΚΚΣΕ έχασαν όλα τα γραφεία και την περιουσία τους ενώ στη Βίλνα χρειάστηκε να επέμβει ο Κόκκινος Στρατός για να τα ανακαταλάβει. Η ηγεσία του ΚΚΣΕ αποφάσισε να μην κάνει το ίδιο λάθος, όταν μάλιστα το πρόβλημα αφορά μιαν αμύθητη περιουσία κατακτημένη με κόπους και αίμα 73 χρόνων, που ξεκινάει από εφημερίδες και φτάνει σε ντάτσες. Η τακτική που αποφασίστηκε, ήταν να εξωθηθούν οι ριζοσπάστες του κόμματος (είναι οι ίδιοι που ελέγχουν τώρα τη Μόσχα και το Λένινγκραντ) σε αποχώρηση από το κόμμα, πριν προλάβουν να διεκδικήσουν την πλειοψηφία. Πριν δηλαδή το προγραμματισμένο για τις αρχές του Ιουλίου, έκτακτο Συνέδριο...

Την πολύ ...ματεριαλιστική αυτή αντίληψη της... ταξικής πάλης, ανέλαβε να θεωρητικοποιήσει ποιος άλλος, ο **Ίγκορ Λιγκατσώφ**. Σε μια πρόσφατη συνέντευξή του που θα μπορούσε να έχει τον τίτλο «το πρόβλημα της περιουσίας από τη σκοπιά του μαρξισμού-λενινισμού και του διαλεκτικού υλισμού», ο αρχηγός των συντηρητικών απέφυγε βέβαια να αναφερθεί στο επίμαχο θέμα της κληρονομιάς. Μιλώντας για την ενότητα του κόμματος, έστω κι αν έχει στο μυαλό του τη διάσπαση, ο κ. Λιγκατσώφ έμοιαζε να είχε κατέβει από άλλο πλανήτη, επαναλαμβάνοντας τη σταλινική θεωρία περί του κόμματος που δυναμώνει όταν ξεκαθαρίζει από τα οππορτουνιστικά στοιχεία («οι εκκαθαρίσεις επιφέρουν μια τεράστια άνοδο της δύναμης και της επιρροής του κόμματος» θα δηλώσει) και βάλλοντας εναντίον των «ρεβιζιονιστών», μιας έννοιας που όλοι είχαν πιστέψει ότι δεν θα ξαναγύριζε στο κομματικό λεξιλόγιο.

Τη σκυτάλη έπαιρνε λίγες μέρες μετά η ΚΕ του ΚΚΣΕ, στην οποία κυριαρχούν οι συντηρητικοί, οι άνθρωποι που τρέφονται από τον κομματικό μηχανισμό και αξιοποιούν τα προνόμιά του. Σ' ένα «ανοικτό γράμμα προς τους κομμουνιστές», η ΚΕ καλούσε τις οργανώσεις βάσης του κόμματος να διαγράψουν τα μέλη της «**Δημοκρατικής Πλατφόρμας**», που τάσσονται υπέρ μιας ριζικής αλλαγής της κομματικής φυσιογνωμίας. Χαρακτηριστικό για την αλλαγή της τακτικής, είναι ότι η ίδια η «Πράβδα» το επίσημο όργανο του κόμματος είχε πριν λίγο καιρό δημοσιεύσει τις θέσεις της «Δημοκρατικής Πλατφόρμας».

Από τη δημοσίευση το ανοικτού γράμματος και μετά, άρχισε ένας διπλός πόλεμος, που προβλέπεται να κρατήσει μέχρι το Συνέδριο του Ιουλίου. Πόλεμος νεύρων και κομματικός ανταρτοπόλεμος συγχρόνως. Πόλεμος νεύρων, αφού είναι φανερό ότι οι εκκλήσεις της ηγεσίας για το σεβασμό της «κομματικής ενότητας και πειθαρχίας» δεν μπορούν να πείσουν ούτε ηλίθιους: σε όλους έχει γίνει κατανοητό ότι ο **Μπόρις Γελτσίν** εξακολουθεί να βρίσκεται στο ίδιο κόμμα με τον **Ίγκορ Λιγκατσώφ**, απλώς για ιστορικούς λόγους. Όσοι δεν αντέχουν στην κοροϊδία, όπως ο ιστορικός **Γιούρι Αφανάσιεφ**, που βρέθηκε κατηγορούμενος, με γραπτές αποδείξεις παρακαλώ, από ένα περιοδικό επειδή οι σημερινές του ριζοσπαστικές θέσεις, δεν είναι ίδιες με αυτές που υποστήριζε τη ...δεκαετία του '60, αποφάσισαν να ασχοληθούν με κάτι ουσιαστικότερο παραδίδοντας τις κομματικές τους ταυτότητες.

Οι κληρονόμοι του μελλοθάνατου

Ανταρτοπόλεμος για όσους έχουν γερά νεύρα, όπως ο εισαγγελέας **Τέλμαν Γτλιάν**, μια σοβιετική έκδοση **Σαρτζετάκη της δεκαετίας του '60**, που αφού έστειλε στη φυλακή ολόκληρη σχεδόν την ανώτατη κομματική ηγεσία του Ουζμπεκιστάν, δεν δίστασε να κατηγορήσει για σκάνδαλα και τον ίδιο τον Λιγκατσώφ. Διαγραφείς από την ΚΟΒ εισαγγελέων επειδή οι κατηγορίες του «εστερούντο στοιχείων» και περιμένοντας να επικυρωθεί η διαγραφή του από το ανώτερο όργανο, σχεδιάζει να επανεγγραφεί στο κόμμα μέσω της —ριζοσπαστικών προσανατολισμών— τοπικής κομματικής οργάνωσης της περιφέρειάς του, στην οποία θεωρείται ήδη ένας λαϊκός ήρωας... Η τροφή της κομματικής ηγεσίας για μια de facto διάσπαση του κόμματος πριν την ώρα του, σχετίζεται ασφαλώς και με τις πλέον φρέσκιες επιλογές του **Μιχαήλ Γκορμπατσώφ**.

Φλερτάροντας για μια περίοδο με τους ριζοσπάστες και ιδιαίτερα με τις προτάσεις τους για άμεσες οικονομικές μεταρρυθμίσεις, ο σοβιετικός ηγέτης φαίνεται τελικώς να επιλέγει μια πολύ περισσότερο συντηρητική —ή προσεκτική— πολιτική, αναβάλλοντας την ανακοίνωση των οικονομικών μεταρρυθμίσεων και τροποποιώντας το αρχικό περιεχόμενό τους, το οποίο προέβλεπε «μέτρα σοκ» αντίστοιχα με αυτά της Πολωνίας. Χωρίς να νοιάζεται ιδιαίτερα για το απώτερο μέλλον του ΚΚΣΕ (μάλιστα ο ίδιος δήλωσε, απαντώντας σε σχετική ερώτηση, ότι δεν υπήρχε περίπτωση να αποχωρήσει *σήμερα* από τη θέση του γραμματέα) αποφασίζει να στηριχθεί, για

να μπορέσει να κυβερνήσει μέχρι το τέλος του '90, οπότε και τα μέτρα θα αρχίσουν να υλοποιούνται, στον κομματικό μηχανισμό. Ή τουλάχιστον σε ό,τι έχει απομένει από αυτόν...

Απομένει φυσικά να αποδειχθεί, ότι το σχέδιο θα επιτύχει. Γιατί βεβαίως μπορεί η ΚΕ να αποφάσισε ότι πρέπει να «ξεκαθαρίσει το κόμμα από τα οππορτουνιστικά στοιχεία», αλλά όπως οι καιροί έχουν αλλάξει ριζικά, δεν είναι σίγουρο ότι θα το καταφέρει, πριν φθάσουμε στο Συνέδριο. Μπορεί έτσι μέσα στο καλοκαίρι, όλες οι διαμετρικά αντίθετες τάσεις που υπάρχουν στο ΚΚΣΕ να βρεθούν στην ίδια αίθουσα συνεδρίων, διεκδικώντας την περιουσία. Μοιάζοντας, όπως έγραψε επιτυχώς μια εφημερίδα με ευκαιρία το πρόσφατο Συνέδριο της Κομσομόλ (στο οποίο το ίδιο σενάριο επαναλήφθηκε), «*με μακρινούς συγγενείς που φθάνουν στο σπίτι ενός ετοιμοθάνατου ελπίζοντας σε ένα μερίδιο από την κληρονομιά*»...

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Σοσιαλισμός και Ανατ. Ευρώπη (I)

Της Σύνταξης: Οικουμενική διαχείριση των κοινωνικών αντιθέσεων και εκλογές

Χρήστος Βαλλιάνος: Αποστράτευση των... αμάχων;

Χρήστος Τυροδούλης: Μέσα μαζικής επικοινωνίας: Οικουμενικές απαντήσεις σε ταξικά προβλήματα

Της Σύνταξης: Πέντε θέσεις για το σοσιαλισμό

Αννίκα Χαραλαμπίδου: Υπήρχε «εναλλακτική λύση» Μπουχάριν για την οικοδόμηση του Σοσιαλισμού;

Γιάννης Μηλιός: Η Ανατολική Ευρώπη ενσωματώνεται οικονομικά στη Δύση;

Ετιέν Μπαλιμπάρ: Για την κρίση του μαρξισμού

Γ. Μηλιός και Τ. Κυπριανίδης: Το Κυπριακό μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο: Η ελληνική και η ελληνοκυπριακή στρατηγική. (Μέρος Ε', 1977-1989)

Χρήστος Χαλαζιάς: Επισκόπηση των γεγονότων του τριμήνου

ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 1990

31

ΝΙΝΙΣΜΟΥ»

ΣΤΗ ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ, ΔΗΛΑΔΗ ΠΟΥΘΕΝΑ;

της Τέτας Παπαδοπούλου

Σκίτσο του Serguei
στην Monde
(18-19 Μαρτίου 1990).

Δεν αρκεί να διακηρύξει μια χώρα την ανεξαρτησία της για να την αποκτήσει. Ιδίως όταν είναι «μικρή» και έχει προσαρτηθεί από μια, έστω υπό χρεωκοπίαν τώρα, αυτοκρατορία. Κι όμως οι Λιθουανοί τόλμησαν να «αποχαιρετίσουν» τη Σοβιετική Ένωση στις 11 Μαρτίου. Εξάλλου από την αρχή του έτους ουσιαστικά ενεργούσαν σαν να μην ανήκαν σε αυτήν.

Άραγε βιάστηκαν; Έπρεπε πρώτα να διαπραγματευθούν; Μήπως έπρεπε να περιμένουν περισσότερο; Το βέβαιον είναι πως οι Λιθουανοί περίμεναν κάποια υποστήριξη από τις ευρωπαϊκές χώρες, την ΕΟΚ, τις Ηνωμένες Πολιτείες. Και τούτο ασφαλώς δεν συνέβη.

Η Λιθουανία όπως και οι άλλες δυο βαλτικές χώρες —η Λεττονία και η Εσθονία— έχουν γνωρίσει καλά τόσο την «πολιτική» του εκσοβιετισμού όσο κι εκείνη του εκρωσισμού. Η ανεξαρτησία τους διήρκεσε περίπου δυο δεκαετίες, από το 1918 έως το 1940· ένα διάλειμμα-πέραςμα από τους τσάρους στον Στάλιν.

Οκτώ χρόνια, από το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου έως τις αρχές της δεκαετίας του '50, θα χρειασθεί ο Κόκκινος Στρατός μέχρι να εξουδετερώσει την αντίσταση που προέβαλλαν οι «αντάρτες των δασών» της Λιθουανίας.

Οι δυτικές χώρες δεν ανεγνώρισαν ποτέ την προσάρτηση των βαλτικών χωρών

από τη Σοβιετική Ένωση. Ούτε όμως τώρα ευνοούν τη μονομερή διακήρυξη ανεξαρτησίας της Λιθουανίας. Δεν θέλουν να δημιουργήσουν επιπλέον προβλήματα στον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Για τους Λιθουανούς όμως αυτή η στάση ισοδυναμεί με «προδοσία».

Ωστόσο, ας δούμε ποια ήταν τα σημαντικότερα γεγονότα που οδήγησαν στην απόφαση της ανεξαρτησίας και ό,τι ακολούθησε στη συνέχεια.

22 Οκτωβρίου 1988. Δημιουργείται το Σαγιούντις, το Εθνικό Κίνημα για την ανεξαρτησία της Λιθουανίας. Επιταχύνονται οι πολιτικές εξελίξεις. Η Βουλή αποφασίζει ότι επίσημη γλώσσα από τούδε και στο εξής δεν θα είναι, η ρωσική, αλλά η λιθουανική. Αλλάζει επίσης η σημαία. Αντί της κόκκινης με το σφυροδρέπανο τώρα, πλέον, κυματίζει παντού η τρίχρωμη (κίτρινη-πράσινη-κόκκινη) εθνική σημαία της Λιθουανίας.

Δεκέμβριος 1989. Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Λιθουανίας αποφασίζει να «αποσχισθεί», να ανεξαρτητοποιηθεί από εκείνο της Σοβιετικής Ένωσης! Νέος γραμματέας αναδεικνύεται ο ...γκορμπατσόφικος Αλγκίρντας Μπραζάουκας.

20 Αυγούστου 1989. Ο πρόεδρος του Σαγιούντις, Βιτάουτας Λαντσμπέργκις, σε συνέντευξή του στην αμερικανική εφημερίδα Washington Post δηλώνει ευθέως ότι «την ονομαζόμενη ένωση της

Λιθουανίας με τη Σοβιετική Ένωση εμείς την έχουμε ζήσει ως αρπαγή, ως προσάρτηση και βεβαίως δεν πάσαμε ποτέ να τη θεωρούμε παράνομη».

Αρχές Σεπτεμβρίου 1989. Κυκλοφορεί η *Respublika*, εφημερίδα που εκφράζει την επιθυμία των Λιθουανών για ανεξαρτητοποίηση από τη Σοβιετική Ένωση.

24 Σεπτεμβρίου 1989. Οι Λιθουανοί ρίχνουν το γάντι στον Μιχαήλ Γκορμπατσώφ. Στην πρωτεύουσα Βίλνιους η Βουλή με ομόφωνη απόφασή της καταγγέλλει την προσάρτηση των τριών βαλτικών χωρών από τη Σοβιετική Ένωση το 1940· καταγγέλλει, δηλαδή, τη συμφωνία Χίτλερ-Στάλιν, γνωστότερη από τα ονόματα των υπουργών Εξωτερικών των δυο τυράννων, ως σύμφωνο Ρίμπεντροφ-Μολότωφ.

11 Ιανουαρίου 1990. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ στο Βίλνιους. Προσπαθεί να πείσει τους Λιθουανούς να μην «προχωρήσουν» περισσότερο. Τους ανακοινώνει μάλιστα το σχέδιό του για τη δημιουργία μιας νέας σοβιετικής συνομοσπονδίας. Επιστρέφει στη Μόσχα γνωρίζοντας καλά πως η επίσκεψή του δεν απέδωσε ό,τι εκείνος επιθυμούσε.

11 Μαρτίου 1990. Η ημέρα της μεγάλης απόφασης. Η Βουλή της Λιθουανίας (με ψήφους 124 υπέρ, ουδεμία κατά και 6 αποχές) κηρύσσει την ανεξαρτησία της χώρας «Εκφράζοντας τη θέληση του λαού», αναφέρει το ιστορικό κείμενο, «αποφασίσαμε να θέσουμε εν ισχύ τα κυριαρχικά δικαιώματα του λιθουανικού κράτους που καταπατήθηκαν εξ αιτίας της ξένης επέμβασης το 1940. Από τη στιγμή αυτή η Λιθουανία είναι ανεξάρτητη».

Την ίδια μέρα η Βουλή εκλέγει πρόεδρο της χώρας τον ηγέτη του Σαγιούντις, μουσικολόγο και πιανίστα Βιτάουτας Λαντσμπέργκις ο οποίος συγκέντρωσε 98 ψήφους. Ο αντίπαλός του, Αλγκίρντας Μπραζάουκας, γραμματέας του «αποσχισθέντος» κομμουνιστικού κόμματος, έλαβε 32 ψήφους.

13 Μαρτίου 1990. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ χαρακτηρίζει «παράνομη» την απόφαση της λιθουανικής Βουλής. Στο μεταξύ η πολιτική ηγεσία της Λιθουανίας ενθαρρύνει εμμέσως πλην σαφώς τους νέους που κάνουν τη στρατιωτική τους θητεία, να εγκαταλείψουν τις μονάδες τους, δηλαδή το σοβιετικό στράτευμα. Πολλοί λιπτοτάκτες καταφεύγουν σε νοσοκομεία του Βίλνιους και του Κάουνας.

16 Μαρτίου 1990. Τελεσίγραφο του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ προς τον Βιτάουτας Λαντσμπέργκις. «Η κυριαρχία της Σοβιετικής Ένωσης στη Λιθουανία συνεχί-

ται», «πρέπει να ληφθούν μέτρα για να προστατευθούν τα σοβιετικά συμφέροντα στην περιοχή της Λιθουανίας», «έχετε τρεις ημέρες διορία για να ανακαλέσετε τις αποφάσεις σας».

Ευθύς αμέσως ο Λιθουανός πρόεδρος δηλώνει στην τηλεόραση «δεν πειράζει που δεν μας αναγνωρίζουν τώρα, θα έρθει ο καιρός που θα μας αναγνωρίσουν».

Η εφημερίδα *Sovetskaya Litva* (Σοβιετική Ηχώ) μετονομάζεται σε *Ekho Litvy* (Ηχώ της Λιθουανίας).

17 Μαρτίου 1990. Η κυβέρνηση της Λιθουανίας ζητά από τη διεθνή κοινότητα να αναγνωρίσει την ανεξαρτησία της χώρας. Φωνή βοώντος εν τη ερήμω. Χλιαρές αντιδράσεις από παντού. Όλοι παρακολουθούν με «τεράστιο ενδιαφέρον» τις εξελίξεις στην περιοχή της Βαλτικής αλλά... μέχρι εκεί.

24 Μαρτίου 1990. Εκατό σοβιετικά τανκς κάνουν ...περιπάτους στους κεντρικούς δρόμους του Βίλνιους. Επίδειξη δύναμης και πόλεμος νεύρων. Ψυχραιμότητα οι Λιθουανοί παρακολουθούν το πήγαινε-έλα των σοβιετικών αρμάτων και κάνουν σα να μη συμβαίνει τίποτα.

26-27 Μαρτίου 1990. Ο σοβιετικός στρατός καταλαμβάνει τα γραφεία του ...ανεξάρτητου Κομμουνιστικού Κόμματος Λιθουανίας, το κεντρικό τυπογραφείο, το ινστιτούτο μαρξισμού-λενινισμού, την ανώτατη κομματική σχολή. Σοβιετικοί στρατιώτες εισβάλλουν σε νοσοκομεία και συλλαμβάνουν αρκετούς Λιθουανούς «λιποτάκτες».

Ο Βιτάουτας Λαντσμπέργκις καλεί τα «δημοκρατικά έθνη της Δύσης να μην πουλήσουν ακόμη μια φορά τη Λιθουανία στη Σοβιετική Ένωση».

31 Μαρτίου 1990. Νέο τελεσίγραφο του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ ενώ τα σοβιετικά τανκς συνεχίζουν τις καθημερινές παρελάσεις τους στη λιθουανική πρωτεύουσα.

2 Απριλίου 1990. Στη Μόσχα δημοσιεύεται το σχέδιο νόμου στο οποίο καθορίζονται οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για να ανεξαρτητοποιηθεί μια «σοβιετική δημοκρατία». Πριν, λοιπόν, από οποιαδήποτε διακήρυξη ανεξαρτησίας πρέπει να προηγηθεί: δημοψήφισμα, πλειοψηφία 2/3 υπέρ της ανεξαρτησίας, περίοδος πέντε ετών για να καταστεί οριστική και αμετάκλητη η απόφαση.

3 Απριλίου 1990. Τετραμελής επιτροπή της λιθουανικής Βουλής φθάνει στη Μόσχα και έχει ανεπίσημες συνομιλίες με τον Αλεξάντερ Γιάκοβλεφ, τον πιο στενό σύμβουλο του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ.

5 Απριλίου. Ορισμένοι πολιτικοί κύκλοι στη Λιθουανία δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο διενέργειας δημοψηφίσματος το οποίο... θα επικυρώσει την απόφαση της 11ης Μαρτίου.

12 Απριλίου. Η Λιθουανία, η Λεττονία

και η Εσθονία υπογράφουν συμφωνία οικονομικής συνεργασίας. Στόχος τους η δημιουργία μιας μικρής κοινής αγοράς της Βαλτικής.

13 Απριλίου. Η Μόσχα απειλεί ευθέως τη Λιθουανία με οικονομικό αποκλεισμό. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ θέτει όρο *sine qua non* για την έναρξη επίσημων συνομιλιών «την ανάκληση της διακήρυξης της ανεξαρτησίας και την επιστροφή στο καθεστώς της 10ης Μαρτίου».

14 Απριλίου. Η μάχη του Δαυίδ με τον Γολιάθ. Ο Βιτάουτας Λαντσμπέργκις απαντά στον πρόεδρο της Σοβιετικής Ένωσης ότι «η ανεξαρτησία της Λιθουανίας είναι αδιαπραγμάτευτη».

16 Απριλίου. Μετά τα τελεσίγραφα και τις απειλές αρχίζουν τα αντίποινα. Η Μόσχα κηρύσσει οικονομικό πόλεμο κατά της Λιθουανίας. Διακόπτεται ο ανεφοδιασμός σε πετρέλαιο και μειώνεται δραστικά (κατά 85%) η παροχή φυσικού αερίου. Η Λιθουανία προμηθεύεται καύσιμα και πηγές ενέργειας αποκλειστικά από τη Σοβιετική Ένωση. Τα αντίποινα, επομένως, είναι εξουθενωτικά.

Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Ρομουάλντας Οζόλας, ανακοινώνει ότι τα υπάρχοντα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου επαρκούν μόνο για ένα μήνα.

Το χιούμορ σώζει. Ο Βιτάουτας Λαντσμπέργκις δηλώνει ότι η αντίδραση της Μόσχας μπορεί να ερμηνευθεί ως *de facto* αναγνώριση, εκ μέρους της, της ανεξαρτησίας της Λιθουανίας.

17 Απριλίου. Δεύτερο εικοσιτετράωρο του οικονομικού αποκλεισμού. «Αυτό είναι το πραγματικό ξεκίνημα της ελευθερίας», λέει η Λιθουανή πρωθυπουργός Καζιμιέρα Προυσκιένε.

Στη Σόφια ορισμένες εκατοντάδες διαδηλωτές διαμαρτύρονται έξω από το κτίριο της σοβιετικής πρεσβείας για την πολιτική του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ έναντι της Λιθουανίας.

«Θα βρεθεί κάποιος τρόπος για να αρχίσει ο διάλογος. Όλα είναι διαπραγματεύσιμα, πλην της ανεξαρτησίας» αναφέρει ο πρόεδρος της Λιθουανίας στους ξένους δημοσιογράφους.

18 Απριλίου. Σταμάτησε να λειτουργεί το μοναδικό διύλιστήριο πετρελαίου της Λιθουανίας. Τις προσεχείς ημέρες πρόκειται να κλείσουν αρκετά εργοστάσια. Στον οικονομικό πόλεμο οι Λιθουανοί απαντούν με πόλεμο λέξεων. «Ακόμη και χωρίς καύσιμα», λένε «θα κρατήσουμε εκατό χρόνια».

Η πολιτική ηγεσία της Λιθουανίας αναζητά τώρα, πιο πολύ από ποτέ άλλοτε, βοήθεια και στήριξη από την Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

20 Απριλίου. Η Μόσχα σκληραίνει ακόμα περισσότερο. Όπως ανακοινώνει η λιθουανική κυβέρνηση, ο οικονομικός α-

ποκλεισμός επεκτείνεται εκτός από τα καύσιμα και σε ορισμένα είδη τροφίμων στα μέταλλα, την ξυλεία, και τα βιομηχανικά υλικά.

21-22 Απριλίου. Έκτακτο συνέδριο του Εθνικού Κινήματος Σαγιούντις. Οι σύνεδροι (4.500) συμφωνούν πως «αν και η οικονομική κατάσταση της χώρας επιδεινώνεται ώρα με την ώρα» δεν θα υποχωρήσουν.

Η πρωθυπουργός Καζιμιέρα Πρισκιένε κάνει έκκληση στους υπουργούς Εξωτερικών της ΕΟΚ, που συνέρχονται στο Δουβλίνο, να αναγνωρίσουν τη Λιθουανία και να ασκήσουν πίεση στους Σοβιετικούς.

Ο υφυπουργός Οικονομικών Αντάνας Μερκάιτις δηλώνει ότι, εάν ο οικονομικός αποκλεισμός συνεχισθεί, σε δυο εβδομάδες θα κλείσουν σχεδόν όλα τα εργοστάσια της χώρας και θα βρεθεί στην ανεργία το 70% του εργατικού δυναμικού.

Διαδήλωση 5.000 Μοσχοβιτών με συνθήματα υπέρ της Λιθουανίας.

23 Απριλίου. Ο Σεργκέι Αχρομέγερ, στρατιωτικός σύμβουλος του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, σε συνέντευξή του στο BBC δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να χρησιμοποιηθεί βία «εάν τελικά δεν υποχωρήσουν οι Λιθουανοί».

25 Απριλίου. Σε τηλεφωνική συνομιλία με μέλη του αμερικανικού Κογκρέσου, ο Βιτάουτας Λαντσμπέργκις τους εκφράζει την πικρία του. «Φαίνεται ότι η Δύση δεν θέλει να βοηθήσει τη Λιθουανία· οι χειρότεροι φόβοι μας επαληθεύθηκαν».

26 Απριλίου. Διπλωματικός κεραυνός. Ο Φρανσουά Μιτερράν και ο Χέλμουτ Κολ στέλνουν κοινή επιστολή στον πρόεδρο της Λιθουανίας Βιτάουτας Λαντσμπέργκις. Του ζητούν να αναστείλει για κάποιο διάστημα «την απόφαση της ανεξαρτησίας που έλαβε η λιθουανική Βουλή, για να διευκολυνθεί η έναρξη συνομιλιών μεταξύ Μόσχας και Βίλνιους».

Στην επιστολή τονίζεται ότι «η λύση των πολύπλοκων δεσμών της Σοβιετικής Ένωσης και της Λιθουανίας απαιτεί χρόνο και υπομονή και πρέπει να ακολουθηθεί η κλασική οδός του διαλόγου».

Τραγική σύμπτωση άραγε; Την ημέρα που εστάλη η επιστολή Μιτερράν-Κολ ένας Λιθουανός, πενήντα ετών, ο Στανισλάβας Τζεμάιτις, αυτοπυρπολήθηκε στο κέντρο της Μόσχας κοντά στην Κόκκινη Πλατεία μπροστά από το θέατρο Μπολσόι. «Ήρθα από τη Λιθουανία εδώ για να διαμαρτυρηθώ με αυτό τον τρόπο για τον οικονομικό αποκλεισμό που μας έχει επιβάλλει η Μόσχα», γράφει στο σημείωμα που άφησε...

30 Απριλίου. Έντονο πολιτικό παρασκήνιο. Για πρώτη φορά διαφαίνεται κάποια πιθανότητα διευθέτησης της κρίσης.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ

Το βραβείο που έχω την τιμή να παραλαμβάνω σήμερα ονομάζεται Βραβείο Ειρήνης και μου απονέμεται από εμπόρους βιβλίων, από ανθρώπους δηλαδή που έχουν για επάγγελμα τη διάδοση των λέξεων. Αρμόζει λοιπόν να διατυπώσω εδώ σήμερα ορισμένες σκέψεις για τον μυστηριώδη δεσμό μεταξύ λέξεων και ειρήνης και, γενικότερα, για τη μυστηριώδη ισχύ των λέξεων μέσα στην ανθρώπινη ιστορία.

Έν αρχή ήν ο Λόγος: έτσι λέει στην πρώτη σελίδα του ένα από τα σημαντικότερα βιβλία που γνωρίζουμε και εννοεί ότι ο Λόγος του Θεού είναι η πηγή κάθε δημιουργίας. Μήπως όμως, μεταφορικά, δεν ισχύει το ίδιο και για κάθε ανθρώπινη ενέργεια; Οι λέξεις, πράγματι, μπορούν να θεωρηθούν η καθαυτό πηγή της ύπαρξής μας· περισσότερο: η καθαυτό ουσία της συμπαντικής ζωικής μορφής που λέγεται Άνθρωπος. Το πνεύμα η ανθρώπινη ψυχή· η αυτοσυνειδησία μας· η ικανότητά μας να γενικεύουμε και να συλλογίζομαστε με έννοιες, να προσλαμβάνουμε τον κόσμο ως κόσμο (και όχι ως γειτονιά μας), και, τέλος, η ικανότητά μας να γνωρίζουμε ότι θα πεθάνουμε —και να ζούμε παρά την επίγνωση τούτη· όλα αυτά οπωσδήποτε μεταδίδονται με τις λέξεις· ακόμα και δημιουργούνται από τις λέξεις.

Εάν ο Λόγος του Θεού είναι η πηγή ολόκληρης της Δημιουργίας, τότε το τμήμα της που συνίσταται από το γένος των ανθρώπων υπάρχει ως δημιούργημα χάρι σε ένα άλλο από τα θαύματα του Θεού —το θαύμα της ανθρώπινης ομιλίας. Και αν αυτό το θαύμα είναι το κλειδί της ιστορίας της ανθρωπότητας, είναι επίσης και το κλειδί της ιστορίας της κοινωνίας. Ίσως μάλιστα να είναι το πρώτο, επειδή ακριβώς είναι το δεύτερο. Διότι είναι γεγονός ότι αν οι λέξεις δεν χρησίμευαν ως μέσο επικοινωνίας μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων «εγώ», μάλλον δεν θα υπήρχαν καθόλου.

Όλα αυτά τα πράγματα τα ξέρουμε —ή τουλάχιστον τα υποψιαζόμαστε— ανέκαθεν. Ο άνθρωπος δεν έχασε ποτέ, σε καμία εποχή, τη συνείδηση της σημασίας των λέξεων.

Κι όχι μόνον αυτό: Χάρη στο θαύμα της ομιλίας, ξέρουμε ίσως καλύτερα από τα άλλα ζώα ότι στην πραγματικότητα γνωρίζουμε πολύ λίγα πράγματα, έχουμε, με άλλα λόγια, συνείδηση του μυστηρίου. Όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με το μυστήριο —έχοντας ταυτόχρονα συνείδηση ότι οι λέξεις είναι συστατικής σημασίας για μας— προσπαθούμε πάντα να αντιμετωπίσουμε ό,τι κρύβεται πίσω από το μυστήριο και να επενεργήσουμε επάνω του με τις λέξεις μας. Ως πιστοί προσευχόμαστε στο Θεό, ως μάγοι επι-

Ένα κείμενο του προέδρου της Τσεχοσλοβακίας Βάκλαβ Χάβελ

● Δημοσιεύουμε αποσπάσματα από ένα θαυμάσιο κείμενο του Βάκλαβ Χάβελ για την αμφισημία των λέξεων· το κείμενο είναι αντιφώνηση κατά την παραλαβή του βραβείου Ειρήνης της Ένωσης Γερμανών Βιβλιεμπόρων στις 15 Οκτωβρίου 1989, λίγο πριν τις μεγάλες αλλαγές στη χώρα του που τον έφεραν στο ανώτατο αξίωμα. Πρόκειται για μια μεστή και σεμνή σκιαγράφηση της χρήσης των λέξεων και του λόγου απ' τις ανθρώπινες κοινωνίες και τις συνέπειές τους. Ύμνος συνάμα στην ανθρώπινη ελευθερία και την ειρηνική συμβίωση των λαών.

Μετάφραση: Σπύρου Κασσιμάτη

καλούμαστε ή αποτρέπουμε τα πνεύματα, χρησιμοποιώντας λέξεις για να επεμβούμε στα φυσικά ή τα ανθρώπινα γεγονότα. Ως υποκείμενα του σύγχρονου πολιτισμού —είτε έχουμε πίστη είτε όχι— χρησιμοποιούμε λέξεις για να κατασκευάσουμε επιστημονικές θεωρίες και πολιτικές ιδεολογίες με τις οποίες θέλουμε να χειριστούμε ή να κατευθύνουμε τη μυστηριώδη ροή της ιστορίας —επιτυχώς ή μη. Με άλλα λόγια, είτε το συνειδητοποιούμε είτε όχι, και με όποιον τρόπο και αν το ερμηνεύουμε, ένα πράγμα είναι προφανές: πιστεύουμε πάντα ότι οι λέξεις έχουν τη δύναμη να αλλάξουν την ιστορία —και σωστά, υπό μίαν έννοια.

Γιατί «σωστά»;

Είναι άραγε ο ανθρώπινος λόγος όντως τόσο ισχυρός που να μπορεί να αλλάξει τον κόσμο και να επηρεάσει την ιστορία; Και, ακόμα και αν υπήρξαν εποχές που εξασκούσε τέτοια επιρροή, εξακολουθεί να τη διατηρεί και σήμερα;

Ζείτε σε μια χώρα με αξιόλογη ελευθερία του λόγου. Όλοι οι πολίτες, χωρίς εξαίρεση, μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτή την ελευθερία, για οποιονδήποτε λόγο, δίχως επιφυλάξεις, δίχως ιδιαίτερη αγωνία. Ίσως λοιπόν σας δημιουργήσω την εντύπωση ότι υπερτονίζω τη σημασία των λέξεων απλώς και μόνον επειδή ζω σε μια χώρα όπου οι λέξεις μπορούν ακόμα να χώσουν τον κόσμο στη φυλακή...

Οι λέξεις του Λένιν —τι είναι; Απελευθερωτικές, ή, αντιθέτως, απατηλές, επικίνδυνες και, τελικά, υποδουλωτικές; Το ζήτημα συζητείται ακόμα από τους θιασώτες της ιστορίας του κομμουνισμού, και η αψιμαχία θα κρατήσει καλά για καιρό. Η δική μου εντύπωση είναι ότι ήταν, απαρεικκλώς, ένα παραλήρημα.

Και οι λέξεις του Μαρξ; Χρησίμεψαν άραγε για να αποκαλύψουν ολόκληρο ένα κρυμμένο επίπεδο κοινωνικών μηχανισμών ή ήταν απλώς το κρύφιο σπέρμα όλων των φρικτών γκουλάγκ που επακολούθησαν. Δεν ξέρω: πολύ πιθανό να ισχύουν και οι δύο εκδοχές ταυτόχρονα.

Και οι λέξεις του Φρόυντ; Απεκάλυψαν όντως το μυστικό κόσμο της ανθρώπινης ψυχής ή δεν ήταν άλλο παρά η βρυσσομάνα της ψευδαισθήσης, που παραλύει σήμερα τη μισή Αμερική, η οποία πιστεύει ότι είναι δυνατό να διασκεδάσει κανείς τις αγωνίες και τις ενοχές του αφήνοντας κάποιον καλοπληρωμένο ειδικό να του τις ερμηνεύσει;...

Τι παράξενη τύχη έχουν καμιά φορά οι λέξεις! Τη μια στιγμή της ιστορίας θαρραλέοι άνθρωποι, με ελεύθερη σκέψη, ρίχνονται στη φυλακή επειδή μια ορισμέ-

ΛΕΞΕΙΣ

νη λέξη σημαίνει κάτι γι' αυτούς και την άλλη στιγμή, άνθρωποι της ίδιας ακριβώς κατηγορίας, ρίχνονται πάλι στη φυλακή επειδή η ίδια ακριβώς λέξη έχει χάσει πια τη σημασία της, έχει μεταβληθεί από σύμβολο ενός καλύτερου κόσμου σε φλυαρία ενός ηλίθιου δικτάτορα.

Καμία λέξη —καμία τουλάχιστον με την κάπως μεταφορική σημασία της λέξης «λέξη» που δίνω εδώ— δεν περικλείει αποκλειστικά τη σημασία που της αποδίδει το ετυμολογικό λεξικό. Η σημασία κάθε λέξης αντικατοπτρίζει επίσης και το πρόσωπο που την ξεστομίζει, την περίπτωση στην οποία την ξεστομίζει και το λόγο για τον οποίο την ξεστομίζει. Η ίδια λέξη μπορεί, σε μια δεδομένη στιγμή, να εκπέμπει μεγάλες ελπίδες, και σε μια άλλη, φονικές ακτινοβολίες. Η ίδια λέξη μπορεί τώρα να είναι αληθινή και αμέσως μετά ψεύτικη, άλλοτε αποκαλυπτική και άλλοτε απατηλή. Σε μια περίπτωση μπορεί να ανοίγει θριαμβικούς ορίζοντες και σε άλλη να στρώνει το δρόμο που οδηγεί σε ολόκληρο αρχιπέλαγος στρατοπέδων συγκεντρώσεως. Η ίδια λέξη μπορεί άλλοτε να αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της ειρήνης ενώ άλλοτε κροτάλισμα πολυβόλου αντηχεί σε κάθε συλλαβή της.

Ο Γκορμπατσώφ θέλει να σώσει το σοσιαλισμό μέσω της οικονομίας της αγοράς και της ελεύθερης έκφρασης, ενώ ο Λι Πέν(γ)κ προφυλάσσει το σοσιαλισμό κρεουργώντας φοιτητές, και ο Τσαουσέσκου οδοστρώνοντας το λαό του. Άραγε τι να σημαίνει αυτή η λέξη στα χείλη του ενός και τι στα χείλη των δύο άλλων; Τι είναι αυτό το μυστήριο πράγμα που διασώζεται με τόσο αντιδιαμετρικούς τρόπους;

Ο κόσμος τώρα βουίζει από τη λέξη «περεστρόικα» —θαυμάσια υπόσχεση. Όλοι πιστεύουμε ότι κυοφορεί ελπίδες για την Ευρώπη και τον κόσμο όλο.

Πρέπει όμως να παραδεχτώ ότι ορισμένες φορές με πιάνει σύγκρουση όταν σκέφτομαι πως και αυτή η λέξη μπορεί να καταντήσει άλλο ένα «κυριελέησον», και στο τέλος να μεταβληθεί σε άλλο ρόπαλο στα χέρια κάποιου που θα μας κυνηγά. Και δεν σκέφτομαι μόνο τη χώρα μου: όταν οι άρχοντές μας προφέρουν αυτή τη λέξη ακούγεται σαν την επίκληση «ο μονάρχης μας» στο στόμα του Καλού Στρατιώτη Σβέικ. Όχι, αυτό που έχω στο νου μου είναι ότι ακόμα κι αυτός ο γενναίος άνδρας που κατοικεί σήμερα το Κρεμλίνο, κατά καιρούς, ίσως από απόγνωση και μόνο, κατηγορεί τους εργάτες που απεργούν, τις ξεσηκωμένες εθνότητες και τις εθνικές μειονότητες, ή εκείνους με τις μάλλον ασυνήθιστες μειονοτικές απόψεις, ότι «διακυβεύουν την πε-

ρεστρόικα». Τον καταλαβαίνω. Είναι πάρα πολύ δύσκολο να φέρει εις πέρας το έργο που άρχισε. Τα πάντα κρέμονται από μια λεπτή κλωστή· σχεδόν ο,τιδήποτε μπορεί να την σπάσει. Και τότε όλοι θα πέσουμε στην άβυσσο. Και παρόλα αυτά δεν αντέχω να συγκρατήσω την υποψία μου, μήπως όλη αυτή η «νέα σκέψη» δεν περιέχει και μερικά ανησυχητικά λείψανα της παλιάς. Δεν περιέχει άραγε ορισμένες αντηχήσεις της παλιάς στερεότυπης σκέψης και μερικές λεκτικές τελετουργίες του *ancien régime*; Η λέξη *περεστρόικα* δεν έχει αρχίσει μήπως να μοιάζει με τη λέξη *σοσιαλισμός*, ιδιαίτερα όταν κάθε τόσο βρίσκει τρόπο να κατατραπακιάζει τους ίδιους εκείνους ανθρώπους που τόσα χρόνια έτρωγαν (κυριολεκτικά) στη μάπα τη λέξη *σοσιαλισμός*;

Επιτέλους φθάνω και στην όμορφη αυτή λέξη, την «ειρήνη».

Εδώ και σαράντα χρόνια τη διαβάζω στην πρόσοψη κάθε κτιρίου και στη βιτρίνα κάθε καταστήματος στη χώρα μου. Σαράντα χρόνια τώρα, εγώ (όπως και κάθε συμπολίτης μου) έχω αναπτύξει ένα αλλεργικό σύνδρομο απέναντί της, διότι ξέρω τι σήμαινε η λέξη τα τελευταία σαράντα χρόνια: όλο και φοβερότερους στρατούς με το πρόσχημα ότι υπερασπίζονται την ειρήνη.

Και παρά τη μακρά διαδικασία συστηματικής απογύμνωσης της λέξης «ειρήνη» από κάθε νόημα —ακόμα χειρότερα: της φόρτισής της με ακριβώς την αντίθετη σημασία από εκείνη που βρίσκουμε στα λεξικά —μερικοί Δον Κιχώτες της Χάρτας '77 και αρκετοί νεότεροι συνάδελφοί τους της Ανεξάρτητης Ομοσπονδίας Ειρήνης κατόρθωσαν να αποκαταστήσουν τη λέξη και να επανορθώσουν το αρχικό της νόημα. Έπρεπε εντούτοις να πληρώσουν το τίμημα της «σημασιολογικής τους περεστρόικας» — της επαναφοράς δηλαδή της λέξης «ειρήνη» πάνω στα δυο της πόδια: σχεδόν όλοι οι νέοι στην πρώτη γραμμή της Ανεξάρτητης Ομοσπονδίας Ειρήνης αναγκάστηκαν να περάσουν μερικούς μήνες στο φρέσκο για τους κόπους τους. Άξιζε τον κόπο όμως. Μια σημαντική λέξη σώθηκε από τον πλήρη εξευτελισμό. Και δεν πρόκειται για τη σωτηρία μιας μόνο λέξης, όπως προσπάθησα να εξηγήσω κατά τη διάρκεια της ομιλίας μου. Έχει διασωθεί κάτι πολύ πιο σημαντικό...

Στην αρχή του παντός είναι ο λόγος. Αυτό είναι ένα θαύμα στο οποίο χρυστάμε το γεγονός ότι είμαστε άνθρωποι. Ταυτόχρονα όμως είναι παγίδα και δοκιμασία, θηλειά και άσκηση.

Περισσότερο από ό,τι μπορείτε να υποθέσετε, εσείς, που έχετε τεράστια ελευθερία του λόγου και θεωρείτε, ίσως, ότι οι λέξεις δεν είναι τόσο σημαντικές. Είναι.

Είναι παντού σημαντικές.

Η ίδια λέξη μπορεί να είναι ταπεινή τη μια στιγμή και υπεροπτική την άλλη. Και

η ταπεινή λέξη μπορεί εύκολα και ανεπαίσθητα να μεταμορφωθεί σε υπεροπτική, ενώ είναι πολύ δύσκολη και επίπονη η διαδικασία μετατροπής μιας υπεροπτικής λέξης σε ταπεινή. Προσπάθησα να το δείξω αυτό αναφέροντας την τύχη της λέξης «ειρήνη» στη χώρα μου.

Καθώς πλησιάζουμε το τέλος της δεύτερης χιλιετίας, ο κόσμος, και ειδικά η Ευρώπη, βρίσκεται σε παράξενο σταυροδρόμι. Πέρασε πολύς καιρός ώπου να φτάσουμε να διαθέτουμε τόσες ελπίδες ότι όλα θα πάνε καλά. Συγχρόνως όμως, ποτέ δεν είχαμε και τόσους λόγους να φοβόμαστε ότι, αν όλα πάνε στραβά, η καταστροφή θα είναι τελειωτική.

Δεν είναι δύσκολο να δείξει κανείς ότι όλες οι σοβαρές απειλές που αντιμετωπίζει σήμερα ο κόσμος, από τον πυρηνικό πόλεμο και την οικολογική καταστροφή ως την κοινωνική και πολιτιστική καταστροφή —εννοώ το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών ατόμων και εθνών, που όλο μεγαλώνει— κρύβουν μέσα τους μία και μόνη ριζική αιτία: την ανεπαίσθητη μεταμόρφωση σε αλλαζονική νοθεσία αυτού που δεν ήταν στην αρχή παρά ένα ταπεινό μήνυμα.

Ο Άνθρωπος, αλλαζόννας, άρχισε να νομίζει ότι ως κορυφή και κύριος της δημιουργίας, είχε πλήρη κατανόηση της φύσης και μπορούσε να τη μεταχειριστεί όπως ήθελε.

Άρχισε, αλλαζονικά, να νομίζει ότι ως κύριος της λογικής μπορούσε να κατανοήσει εντελώς την ιστορία του και, συνεπώς, να προγραμματίσει μια ζωή ευτυχισμένη για όλους. Αυτό του έδινε ακόμα και το δικαίωμα, στο όνομά του προφανώς καλύτερου μέλλοντος για όλους —για το οποίο είχε βρει το ένα και μοναδικό κλειδί— να καθαρίσει καθ' οδόν όλους όσους δεν συναρπάστηκαν από το σχέδιό του.

Άρχισε, αλλαζονικά, να νομίζει ότι αφού μπορούσε να διασπάσει το άτομο ήταν πια τόσο τέλειος που δεν διέτρεχε κανένα κίνδυνο πυρηνικού ανταγωνισμού, ούτε πυρηνικού πολέμου.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις έκανε μοιραίο λάθος. Αυτό είναι κακό. Σε κάθε μια από αυτές τις περιπτώσεις όμως έχει ήδη αρχίσει να καταλαβαίνει το λάθος του. Και αυτό είναι καλό.

Αφού πήραμε όλα αυτά τα μαθήματα, πρέπει να πολεμήσουμε μαζί εναντίον των υπεροπτικών λέξεων και να κρατάμε το μάτι μας ανοιχτό για κάθε νοσηρό σπέρμα υπεροψίας σε λέξεις που μοιάζουν ταπεινές.

Προφανώς αυτό δεν είναι μια καθαρά γλωσσολογική μας υποχρέωση. Η ευθύνη για τις λέξεις, η ευθύνη απέναντι στις λέξεις είναι καθήκον ουσιαστικά ηθικό.

Ως ηθικό όμως κείται πέρα από τον ορίζοντα του ορατού κόσμου, στην περιοχή όπου κατοικεί ο Λόγος, «ό έν αρχή», που δεν είναι ο λόγος του Ανθρώπου.

Δεν θα εξηγήσω γιατί. Το έχει εξηγήσει, πολύ καλύτερα από μένα, ο μεγάλος σας πρόγονος, ο Emmanuel Kant.

Hrādec, 25 Ιουλίου 1989

26-29 του Μάρτη: Διεθνές Συμπόσιο για τον Τρότσκι

ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΨΑΛΙΔΙ

«Το *Ενιαίο Μέτωπο*, που δεν πραγματοποιήθηκε στη Σοβιετική Ένωση κατά του Στάλιν, έχει την ίδια σημασία με αυτό που δεν πραγματοποιήθηκε στη Γερμανία κατά του Χίτλερ».

Matein Steinberger

Ο γιος του θρυλικού επαναστάτη Αντόνωφ - Οβσένκο (Βλαδμηρου Αλεξίεβιτς), συνεργάτη του Τρότσκι στην Οκτωβριανή Επανάσταση και μετέπειτα θύμα κι αυτός του Στάλιν, εκτελεσμένου χωρίς δίκη το 1938, άνοιξε το Διεθνές Επιστημονικό Συμπόσιο για τον Τρότσκι, που οργάνωσε η Επιτροπή Πρωτοβουλίας από καθηγητές Πανεπιστημίων στο «Ορεινό Πανεπιστήμιο - Γενική Ανώτατη Σχολή Βούπερταλ», από τις 26 ως τις 29 του Μάρτη 1990.

Στην ομιλία του, που αναφέρθηκε στην προεπαναστατική πολιτική ζωή και στο ρόλο του Τρότσκι σ' αυτήν, καταλήγοντας υπεραμύνθηκε την επαναστατική τιμή του ονόματος του πατέρα του, που οι σταλινικοί έχουν αναμίξει με τα δικά τους εγκλήματα στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο κατά των τροτσικιστών, των πουμιστών και των αναρχικών, επειδή ο Αντόνωφ - Οβσένκο ήταν τότε πρόξενος της ΕΣΣΔ στην Ισπανία.

Ο Άντων Αντόνωφ - Οβσένκο είναι συγγραφέας και έχει γράψει ένα βιβλίο - ντοκουμέντο για τον πατέρα του, ένα θεατρικό έργο για τον Στάλιν και μια βιογραφία με το βίο και την πολιτεία του μακελάρη Μπέρια, που πρόκειται να εκδοθεί σύντομα στη Μόσχα και που περιέχει, όπως ο ίδιος μου είπε, και έρευνα για τους διωγμούς και την εξόντωση των Ελλήνων του Καυκάσου και του Πόντου. (Οι Οβσένκο κατάγονται από τη Σεβαστού-

πολη και υπάρχουν συγγενικοί δεσμοί με το εκεί ελληνικό στοιχείο).

Άλλος απόγονος ιστορικού προσώπου στο Συμπόσιο, ήταν ο εγγονός του Τρότσκι, ο Esteban Volkov, γιος της κόρης του Ζενάιντας, που αυτοκτόνησε στο Βερολίνο κάτω από το βάρος των σταλινικών διωγμών πριν από το 1933. Τον καιρό της δολοφονίας του παπού του, (20.8.1940), ήταν 14 χρονών και έμενε μαζί του στο Μεξικό. Εκεί ζει μέχρι σήμερα. Είναι ένας αισθαντικός, συναισθηματικός και λεπτός άνθρωπος και θεωρεί μεγάλη του τιμή το ότι είναι εγγονός του Τρότσκι.

Οι εργασίες του Συμποσίου είχαν μεγάλη επιτυχία. Πήρανε μέρος γύρω στους 130 επιστήμονες ερευνητές από 19 χώρες.

Η σοβιετική ήταν η μεγαλύτερη αντιπροσωπεία αποτελούμενη από 20 μέλη, παλιούς αναδιφητές ή και κλειδοκράτορες αρχείων, αλλά και πολλούς ικανούς νέους ερευνητές που ήρθαν από τη Μόσχα, το Λένινγκραντ, αλλά και την Τασκένδη, τη Σιβηρία και το Καζάν.

Από την Ελλάδα πήρε μέρος ο γράφων και ο Μιχάλης Ράπτης. Ένας από τους πιο ηλικιωμένους σοβιετικούς μετέχοντες γνώριζε από παλιά όλα τα γραφτά του Μ. Ράπτη (Πάμπλο) και συντάσσεται με τις απόψεις του για την αυτοδιαχείριση. Ο Μιχάλης Ράπτης εισηγήθηκε στο Συμπόσιο το θέμα «Οι οικονομικές αντιλήψεις του Λέον Τρότσκι».

Σημαντική ήταν και η εκπροσώπηση της Κίνας με 6 ερευνητές, που κράτησαν ανωνυμία για ευνόητους λόγους.

Επίσης πήραν μέρος οι: Ερνέστος Μαντέλ από τις Βρυξέλλες, που εισηγή-

θηκε το θέμα «Ο Τρότσκι για τις συνθήκες αυτοοργάνωσης της τάξης / Το κόμμα πρωτοπορεία», Λίβιο Μαϊτάν από την Ιταλία με θέμα «Η εξέλιξη των ιδεών του Τρότσκι για την οικοδόμηση του κόμματος και μιας επαναστατικής Διεθνούς», Manuel Aguillar Mora από το Μεξικό με θέμα «Η θεωρία του Τρότσκι για τη διαρκή επανάσταση», Γιάκομπ Μονέτα από την ΟΔΓ με θέμα «Πώς θα αποκρούσουμε τον εθνικοσοσιαλισμό; Ο άγονος αγώνας του Τρότσκι».

Ο Έρνεστ Μαντέλ και ο Μιχάλης Ράπτης, είχαν πάρει μέρος στην ίδρυση της 4ης Διεθνούς το 1938 στο Παρίσι. Όλοι σχεδόν οι συμμετέχοντες ήταν πανεπιστημιακοί, ή ερευνητές ιστορικών επιστημονικών ιδρυμάτων. Ο καθηγητής Pierre Broue από το Πανεπιστήμιο και το Ινστιτούτο Λέον Τρότσκι της Γκρενόμπλ, άλλοι από τις έδρες Ιστορίας των πανεπιστημίων της ΓΛΔ, της Ουψάλας της Σουηδίας, το Βελιγράδι και τη Λιουμπλιάνα της Γιουγκοσλαβίας, τη Σόφια, τη Βαρσοβία, τη Βουδαπέστη, την Πράγα, το Παρίσι, το Λονδίνο, τον Καναδά, τις ΗΠΑ, πολλά πανεπιστήμια της ΟΔΓ, τη Φλωρεντία και τη Λέτσε της Ιταλίας, το Μπέλφαστ, το Κεντ, το Κέμπριτζ, το Μάντσεστερ, τη Βιέννη, την Ιερουσαλήμ, το Τελ Αβίβ κτλ. Οι εισηγήσεις των ομιλιών καταλαμβάνουν πολλές εκατοντάδες σελίδες και η διεξοδική τους παρουσίαση θα χρειαζόταν πολλές σελίδες του περιοδικού. Έτσι θα περιοριστώ σε κάποιες χαρακτηριστικές διατυπώσεις από τις σημειώσεις που κράτησα.

Μετά τον Άντων Α. Οβσένκο έγινε συζήτηση για τη θεωρία του Τρότσκι για τη διαρκή επανάσταση, τη Φεβρουαριανή

Ο Μιχάλης Ράπτης μιλά στο Συμπόσιο. Στη δεύτερη φωτογραφία, ο εγγονός του Τρότσκι Esteban Volkov, αριστερά, με το συνεργάτη μας Βαγγέλη Σακκάτο και τον Μεξικανό Manuel Aguillar Mora, δεξιά.

του Βαγγέλη Σακκάτου

(αστική) και τις «Απριλιανές θέσεις» του Λένιν με τις οποίες ο Τρότσκι με την επιστροφή του τέθηκε αλληλέγγυος, το θέμα της διάρκειας της επανάστασης σε μια αγροτική χώρα όπως η τότε Ρωσία και όλα αυτά σε συνάρτηση με την παγκόσμια σοσιαλιστική επανάσταση, που ήταν το ιδεώδες και το όραμα των μπολσεβίκων και η προϋπόθεση για την αποφυγή του εκφυλισμού.

Σοβιετικοί ομιλητές μιλήσανε για «μπλοκ» (φράξια) μεταξύ Λένιν και Τρότσκι από τη μια μεριά, που ο πρώτος ήθελε να αντικαταστήσει το Στάλιν στη Γενική Γραμματεία του κόμματος με τον Τρότσκι —και αυτόν το σκοπό εξυπηρετούσε η Διαθήκη του (το «Γράμμα προς το Συνέδριο») —, και από την άλλη το «μπλοκ» όλων των άλλων, υπό τον Στάλιν, που θέλαν να εμποδίσουν την παραπέρα άνοδο του Τρότσκι, πλάνο που δεν πραγματοποιήθηκε εξαιτίας της αρρώστιας του Λένιν. Κάποιοι από τους ομιλητές απόδοσαν ευθύνες και στον Τρότσκι για την αποτυχία του πλάνου, λέγοντας πως δεν αντιδρούσε σθεναρά στις μανούβρες της τρόικα (Ζηνόβιεφ - Κάμενεφ - Στάλιν) και φαινόταν πως ήθελε να κλείσει έναν συμβιβασμό μαζί της.

Άλλοι πάλι αναφέρθηκαν στη «στρατιωτική αντιπολίτευση» του Στάλιν κατά του Τρότσκι τον καιρό του εμφύλιου πολέμου και στη λευκή κάρτα που ο Λένιν του εμπιστεύτηκε, της οποίας όμως, ο Τρότσκι δεν έκαμε ποτέ χρήση.

Οι Κινέζοι ερευνητές αναγνώρισαν το σημαντικό ρόλο του Τρότσκι στην επανάσταση, όμως αναφορικά με την κινέζικη επανάσταση εκδήλωσαν αντιλήψεις συγγενείς ή παραπλήσιες με τις γνωστές σταλινικές.

Έγινε επίσης αναφορά στη συζήτηση του 1920 για τα συνδικάτα και διατυπώθηκε η άποψη ότι πίσω από αυτήν τη συζήτηση, βρίσκεται η διαφορά κόμματος -μάζας. Οι ομιλητές αναφέρθηκαν στα «πάνω και στα κάτω κομματικά στρώματα», τονίζοντας πως τα «επάνω» αποτελούσαν τον κομματικό μηχανισμό και είχαν προνόμια, στα οποία οι Λένιν - Τρότσκι προείδαν τον ελλοχεύοντα κίνδυνο, προσωποποιούμενο κυρίως από τον Στάλιν και προσπάθησαν να προβούν σε κομματική ανασυγκρότηση «από τα κάτω» με την Εργατική Δημοκρατία, αφορμή από την οποία ο Τρότσκι βρέθηκε στην αντιπολίτευση. Υιοθετώντας ο Τρότσκι αυτή την ιδέα, ξεπεράστηκε εκ των πραγμάτων η διαφορά του με τον Λένιν στη συζήτηση για τα συνδικάτα.

Ο Bridovsek, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Λιουμπλιάνα και συγγραφέας βιβλίου για το σταλινικό Θερμιδώρ μίλησε σε ομώνυμο θέμα και ο S. Krasilnikow από τη Σιβηρία, για τις αποικίες των τρο-

τσικιστών εξορίστων εκεί. Για την περίφημη «θεωρία» του Στάλιν «Σοσιαλισμός σε μια μόνο χώρα», τονίστηκε πως ζούμε τα αρνητικά της αποτελέσματα σήμερα.

Η συζήτηση απλώθηκε στο ρόλο του Τρότσκι στην Κ.Δ., τον Κοντράτιεφ και τα «μακρά κύματα» της οικονομίας, τον Πάρβους, το εθνικό ζήτημα, τα γραφτά του Τρότσκι για τη Βαλκανική (1912/13), έγινε αναφορά στις απόψεις του Τρότσκι για την κουλτούρα με δυο εξαιρετικές παρεμβάσεις, τη μια ενός νεαρού σοβιετικού ερευνητή από τον Καζακστάν και μία της καθηγήτριας Jutta Scharrer, (Παρίσι - Ν.Υ.), στην ανοιχτή συγκέντρωση της Τετάρτης (28.3.90) στο κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου.

Προς το τέλος, ο καθηγητής Ματέιν Steinberger από το Α. Βερολίνο, είπε πως η διάσπαση της μπολσεβίκικης ηγεσίας σε αριστερούς και δεξιούς κομμουνιστές και η αναστολή της εσωκομματικής δημοκρατίας, ήταν η μεγαλύτερη τραγωδία της σοβιετικής ιστορίας.

Το αποφασιστικό κριτήριο, συμπλήρωσε, ήταν ο αγώνας κατά του Στάλιν. Το ενιαίο Μέτωπο που δεν έγινε στην ΕΣΣΔ, είπε, έχει την ίδια σημασία μ' αυτό που δεν έγινε κατά του Χίτλερ.

Είπε ακόμα πως ο Τρότσκι έστεκε πάντα προεπαναστατικά μεταξύ μπολσεβίκων και μενσεβίκων και ήταν διεθνιστής και ότι ο Λένιν είναι από εκείνη την ομάδα των μπολσεβίκων που ανέδειξε το Στάλιν, αλλά και ο Λένιν ήταν διεθνιστής. Και κατέληξε λέγοντας ότι η νίκη του φασισμού στη Γερμανία θα αποτρεπόταν αν νικούσε η αντιπολίτευση στην ΕΣΣΔ, άσχετο αν ήταν επικεφαλής της ο Τρότσκι ή ο Μπουχάριν.

Άλλος εισηγητής ανέπτυξε το θέμα «Ο Τρότσκι και ο Μπουχάριν στην αμερικάνικη εξορία», έγινε αναφορά στις εκδόσεις έργων του Τρότσκι στην Ουγγαρία και την Πολωνία από το '17 κι εδώ και η Ανατολικογερμανίδα ερευνήτρια Δρ. Kerstin Herbst κριτικάρισε το λόγο του Γκορμπατσώφ στα 70 χρόνια της επανάστασης αναφορικά με τις θέσεις του για τους Στάλιν και Τρότσκι, όπως και το βιβλίο του Dmitri Volkogonov για τον Στάλιν, λέγοντας πως αυτός διαθέτει, λόγω των πολλών ιδιοτήτων και αρμοδιοτήτων του, αρχεία και το μονοπώλιο των πληροφοριών. (Είναι διευθυντής ιστορίας του υπουργείου Άμυνας της ΕΣΣΔ, στρατηγός Δρ. και καθηγητής και τέλος βουλευτής στο Ανώτατο Σοβιέτ της ΕΣΣΔ). Και συμπλήρωσε πως «δεν αρκεί να διαθέτεις νέα αρχεία, όταν διαθέτεις και το σχετικό ψαλίδι».

Τέλος, ο φιλόλογος από το Α. Βερολίνο Reiner Muller, αναφέρθηκε στους τροτσικιστές της Κίνας και σε βιβλία τους, στις διαφορές τροτσικιστών και σταλινικών αναφορικά με το χαρακτήρα της επερχόμενης κινέζικης επανάστασης, της οικονομίας της τότε Κίνας, το διαχωρισμό του κεφαλαίου σε ντόπιο και ξένο, διερωτώμενος αν υπάρχει ένας καπιταλισμός ή δύο.

ΖΩΡΖ ΣΑΡΧΗ
Το παραράδιασμα

MIEP GIES
Αναμνήσεις από
την Άννα Φρανκ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 10678 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

ΕΠΙ
σημαί
νουμε

Η κρίση της προωθημένης συνείδησης

Το ΠΑΣΟΚ κατηγορήθηκε για πολλά στη διάρκεια των οκτώ περίπου χρόνων που κυβέρνησε τη χώρα. Ανάμεσα στις κατηγορίες που του απευθύνθηκαν ήταν και το ότι οικειοποιήθηκε τον ιδεολογικό ιστό και τον πολιτικό λόγο της Αριστεράς, λόγω διαμαρτυρίας και λόγω ανατροπής. Ο λαϊκισμός του ΠΑΣΟΚ —που δεν είναι κατ' ανάγκην συνώνυμος ή απόλυτα ταυτισμένος με την «Αυριανή»— στην ουσία υπήρξε προέκταση του ανάλογου λαϊκισμού της κομμουνιστικής Αριστεράς: Η τέχνη «μας» ασχολείται με τα προβλήματα του λαού, είναι κατανοητή απ' το λαό, είναι αισιόδοξη και διεκδικητική—έτσι κάπως καθοδηγούσαν τα μέλη τους και τους οπαδούς τους, οι επίσημοι διανοούμενοι του ΚΚΕ, πρακτική που ακολουθούνταν έως πολύ πρόσφατα απ' αυτό το κόμμα. Τις απόψεις αυτές οικειοποιήθηκαν εύκολα στο ΠΑΣΟΚ, υιοθετώντας παράλληλα και τις δημόσιες πρακτικές που συνεπάγονταν.

Στο χώρο του πολιτισμού, η πρακτική αυτή πήρε τη μορφή του κρατισμού και των μηχανισμών ελέγχου. Το κράτος, με τη μορφή επιδοτήσεων, επιχορηγήσεων, βραβείων παρενέβαινε και καθόριζε το χαρακτήρα της πολιτιστικής παραγωγής: η «προοδευτική» της κατεύθυνση, συνήθως, ήταν εξασφαλισμένη χάρη στους συνδικαλιστικούς εκπροσώπους, οι οποίοι εξέφραζαν τους συσχετισμούς στα σωματεία των δημιουργών και γνωμοδοτούσαν, συνήθως, υποκινούμενοι από τα στενά συμφέροντα των συντεχνιών τους και τις προσωπικές πολιτικές συμπάθειες στο χώρο των ομότεχνών τους ή συγγενών προς αυτούς καλλιτεχνών. Μ' αυτό τον τρόπο αναπτύχθηκε και συντηρήθηκε μια γραφειοκρατία συμβουλευτών και πολιτιστικών στελεχών, η οποία αποζημιωνόταν από τον κρατικό κορβανά και, σε αντιστάθμισμα, νομιμοποιούσε μια πολιτιστική παραγωγή στην οποία υπερτερούσαν τα υποπροϊόντα που ταυτιζόνταν με τη «λαϊκότητα».

Εκείνο που ενδιέφερε ήταν η άμεση εξαργύρωση· ενδιέφερε, γρήγορα, να φτιαχτούν είδωλα με τα οποία να ταυτίζεται ο λαός, πρότυπα συμπεριφοράς, παραδείγματα προς μίμηση, αλλά, κυρίως, αισθητικές εξιδανίκευσης του κοινού τύπου. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται

και μια σειρά μέτρων που εκμεταλλεύονταν την κοινή αντίληψη για την αρχαία Ελλάδα και την πολιτιστική μας κληρονομιά. Η διαρκής επωδός της πολιτιστικής υπουργού για τα Ελγίνεια αλλά και η, στον αντίποδα, πολιτική για δωρεάν επισκέψεις στα Μουσεία κάθε άλλο παρά τη σχέση των ανθρώπων με το αρχαίο ελληνικό πνεύμα φιλοδόξησαν να αποκαταστήσουν (στο κάτω κάτω η αδιαφορία για την κληρονομιά αυτή φαντάζει ανάγλυφα μετά την καταλήστευση των εκθεμάτων του, κατ' ουσίαν εγκαταλελειμμένου, Αρχαιολογικού Μουσείου της Κορίνθου).

Η πολιτική αυτή, στα πρότυπα των ανατολικών χωρών, εκτός των άλλων προβλημάτων που επισώρευσε (αντιδικίες στελεχών, φρενάρισμα δημιουργικών πρωτοποριών) δεν υπήρξε κατ' ουδένα τρόπο γοητευτική. Το πολιτιστικό προϊόν που ευνοούσε ο κρατισμός άφηνε αδιάφορο το μεγάλο μέρος του κοινού, ενώ το κέρδιζε όλο και περισσότερο ο μαζικός λόγος των πολιτιστικών υποπροϊόντων της δυτικής αγοράς· παράγωγα επενδεδυμένα με καταναλωτικές μυθολογίες, επιβλήθηκαν μέσω της διαφήμισης και των εντύπων ή ηλεκτρονικών μέσων μαζικής επικοινωνίας στο κοινωνικό σώμα. Η γοητεία του καταναλωτισμού υποκαθιστούσε τη φθορά των «λαϊκών - επαναστατικών» μυθολογιών.

Η χρεωκοπία του λαϊκισμού, ο κίνδυνος για την άνευ όρων παράδοση στα τραστ της πληροφόρησης και της χυδαίας εμπορευματοποίησης της έκφρασης είναι επί θύραις. Η μοναδική απάντηση είναι πάλι αρμοδιότητα της Αριστεράς. Η προωθημένη αριστερή συνείδηση είναι καιρός να ξεπεράσει την κρίση της.

Αυτό που ο Γκράμσι ονόμαζε πορεία από την αναγκαιότητα στην ελευθερία, είναι η πολιτική πρόκληση που τίθεται στη νέα Αριστερά. Και, πρώτα απ' όλα, προϋποθέτει μια κουλτούρα ανοιχτή στα προβλήματα της κοινωνίας, στις εξελίξεις της σκέψης, μια κουλτούρα που δεν θα ταυτίζει το κομματικό με το σωστό, που δεν θα υποτάσσει τη σφαίρα της δημιουργίας στο χυδαίο οικονομισμό. Προϋποθέτει αρχές εκεί όπου κυριαρχεί ο αμοραλισμός, γνώση εκεί όπου επιβάλλεται ο χυδαίος εμπειρισμός, δρώσα και παρεμβατική συνείδηση εκεί όπου η υποβάθμιση και η καταστροφή με το μανδύα της «ανάπτυξης» απειλούν τη ζωή στον πλανήτη, η φτήνεια και ο κοινός τόπος οδηγούν στο μονοδιάστατο κι αλλοτριωμένο άνθρωπο.

Στις πολιτικοοικονομικές συνθήκες που διαμορφώνονται η Αριστερά φαίνεται ότι μπορεί να συμβάλλει στην αναζήτηση του προσώπου της απελευθέρωσης του ανθρώπου —ένα αίτημα που παραμένει το ζητούμενο για ό,τι συνηθίσαμε να αποκαλούμε «πολιτισμός».

Ο ήχος της Ανατολής κι η ποίηση της Δύσης

Ν. Ξυδάκης: Δ. Σολωμού.
Προς τον κ. Γεώργιον Δε
Ρώσση

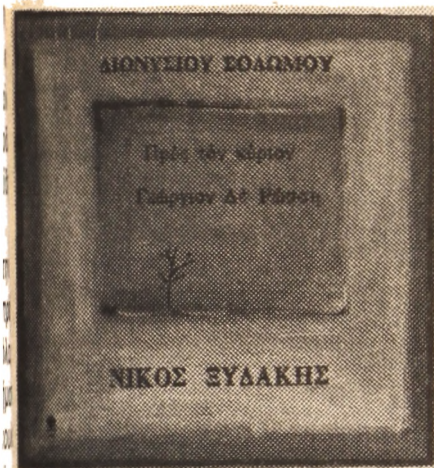
Η μουσικότητα του έμμετρου ποιητικού λόγου, καθώς και η νοηματική ανωτερότητα γνωστών ποιητικών κειμένων, σε σχέση με τις στιχοπλοκίες αποτελούν πρόκληση για αξιό-

λογους ή λιγότερο ικανους συνθέτες. Πρόκληση να μελοποιήσουν - εκφράσουν την ποίηση και συγχρόνως να εκφραστούν μέσα απ' αυτήν.

Από την πληθώρα των μελοποιήσεων που έχουμε υπόψη μας υπήρξαν συχνά και άστοχες προσπάθειες, που τελικά αποδυνάμωσαν (έως και διαστρέβλωσαν) το λόγο, εξαιτίας της ανικανότητας του συνθέτη να κατανοήσει ή να εκφράσει το κείμενο. Γιατί ενώ η ύπαρξη του «ποιητικού λόγου» στο τραγούδι αποτελεί ένα ποιοτικό παράγοντα, δεν προεξοφλεί όμως ότι και το αποτέλεσμα θα είναι κατ' ανάγκη ποιοτικό.

Ο Νίκος Ξυδάκης, ταλαντούχος συνθέτης, προσηλωμένος στην «ανατολική» μουσική παράδοση του τόπου μας, έστρεψε την προσοχή του στον Διον. Σολωμό. Επτανήσιο ποιητή με καθαρά δυτική καλλιέργεια που ένα μεγάλο μέρος του έργου του εμ-

πνεύσθηκε από την «υπόδουλη» Ελλάδα την επηρεασμένη από την Ανατολή και το Βυζάντιο.

Η συγκεκριμένη απόδοση από τον Ν. Ξυδάκη, κινείται με ομοιογένεια, κάτω από την προσωπική αισθητική του αντίληψη. Ο ίδιος δηλώνει ότι «οι μελωδίες γεννήθηκαν αβίαστα στο μυαλό του, γιατί ένιωθε πως υπήρχαν ήδη μέσα στα ποιήματα από την ώρα που τα διάβαζε». Φαντάζεται τον ποιητή —στις ακτές του Ιονίου— ν' ακούει τους δημοτικούς σκοπούς και τα μοιρολόγια από το επαναστημένο Μεσολόγγι.

Έτσι αιτιολογεί το πάντρεμα των ήχων του με το λόγο του Σολωμού. Μόνο που αυτό το πάντρεμα φαίνεται κάπως αφύσικο. Δεν υποτιμούμε ούτε την τεχνική αρτιότητα του «έργου», ούτε το σεβασμό που επέδειξε ο συνθέτης προς τον ποιητή. Αναμφίβολα η λιτή μελωδική γραμμή, και η —χωρίς φανφαρονισμούς— προσεγμένη ενορχήστρωση που αφήνουν ν' αναδειχθεί ο «λόγος» αποτελούν θετικά

στοιχεία αυτής της προσπάθειας.

Το αμφίβολο είναι, κατά πόσο αρμονικά συνυπάρχουν οι δυο διάφορες αισθητικές τάσεις.

Η μουσικότητα του έμμετρου λόγου της επτανησιακής ποίησης, ηχητικά συγγενεύει περισσότερο με την «ιταλική μελωδία» παρά με την «τροπική» και ηχοχρωματική αντίληψη του συνθέτη. Ίσως σ' αυτό το σημείο να βρίσκεται η «τομή» ή «νέα άποψη».

Στην ποίηση βέβαια του Σολωμού, η συνύπαρξη αυτή ίσως είναι πιο αβίαστη (ή και εν μέρει επιβεβλημένη, όπως για παράδειγμα στο απόσπασμα «Μνήσθητι κύριε» απ' τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους»). Μα τα αποσπάσματα του ποιητικού έργου που παρουσίασε ο Ξυδάκης δεν φαίνεται πως όλα αποδίδονται τόσο «εμπνευσμένα» κατ' αυτό τον τρόπο.

Μας είναι δύσκολο να δούμε την «Ψυχούλα» ή την «Αγνώριστη» ντυμένη με ήχους της ανατολής. Όπως θεωρούμε αρνητική την εντύπωση που κάνει το απόσπασμα από τον Ύμνο εις την Ελευθερία. Το ενδιαφέρον που μας γέννησε η ύπαρξη μιας μουσικής απόδοσης στο «έργο» αυτό εξελίχτηκε σε δυσφορία καθώς το λανθασμένο φρασάρισμα κάνει το «απόσπασμα» να χάνει τη νοηματική και μουσική ροή του.

Τις επισημάνσεις αυτές τις κάναμε γιατί δεν αντιμετωπίζουμε το δίσκο αυτό, ως εφήμερο προϊόν κατανάλωσης, αλλά ως σοβαρή και υπεύθυνη εργασία που καλό θα ήταν να μην περιελάμβανε αδύνατα σημεία.

Ν. Μητρόπουλος

Επικαιρες παλινδρομήσεις

THE NOTTING HILLBILLIES:
«Missing ... Presumed Having A Good Time».
(VERTIGO).

Ο ήπιος (μετα-Dire Straits) μουσικός ρεμβασμός και η (μετα-Ry Cooder) γραφικότητα των Notting Hillbillies, αναβλύζει από το ίδιο το εξώφυλλο του δίσκου και την «ήρεμη δύναμη» που υπαινίσσεται η παραδοσιαρχική πόζα των τεσσάρων συντελεστών του. Εκείνο που μένει να εξιχνιάσει ο ακροατής —αν φυσικά δεν του αρκούν εκ των προτέρων αυτά, υπογεγραμμένα μάλιστα από «τοπ» περφόρμερς— είναι, αν και κατά πό-

The Notting Hillbillies: Η νοσταλγία αντεπιτίθεται.

σο αυτή η αίσθηση ποτίζει και «κλειδώνει» τα έντεκα τραγούδια του δίσκου στα αυτιά του, σαν... σε μουσείο. Φυσικά, δεν χρειάζεται και πολύ φαντασία για να καταλάβεις το ότι μουσικοί, επιπέδου Μαρκ Κνόπφλερ, Μπρένταν Κρόκερ, Γκάι Φλέτσερ, Στηβ Φίλιπς, γνωρίζουν πολύ καλά και το πού πατούν και το πού πηγαίνουν. Εδώ, «ταξιδεύουν» ειδυλλιακά προς την κάντρι. Μα λίγο πριν αγγίξουν τα αρχέτυπα σημάδια της, το ρίχνουν σε αποχαιρετιστηρία φιλιά και «λεπτεπίλεπτες» φιλοφρονήσεις... Όχι πως απουσιάζει βέβαια η αγάπη γι' αυτά που παίζουν. Κάθε άλλο. Απλώς είναι πολύ εξευγενισμένη και... κρυσταλλική. Σαν (ραδιοφωνικής χρήσης) «διαμάντι»!

SINEAD O' CONNOR: «I Dont Want What I Haven't Got».
(ENSIGN / CHRYSALIS).

Από καιομένη βάτος (στο δισκογραφικό ντεμπούτο της), μιλίχια προσευχητής (στο «ολιγαρκές» πρόσφατο LP της: «Δεν Επιθυμώ, Ότι Δεν Είχα»). Έχει η ζωή γυρίσματα...! Σίγουρα. Μόνο που άλλα από αυτά είναι προφανή και εφήμερα... και άλλα μοιάζουν φευγαλέα, μα είναι κραταιά. Δύσκολο να πεις τι αφορά στη γοητευτική Ο' Connor και την σαφώς ενδιαφέρουσα μουσική προσφορά της. Επί του παρόντος: η θρησκευτικότητα είναι εδώ διάχυτη στο φολκ αισθαντισμό, της Ο' Connor η θνητή απαλότητα

μετουσιώνεται σε ήχο... Και οι αισθήσεις; Αυτές κάπου αδρανούν, δίνοντας πόντους, στην αισθητική και τις εκφραστικές νόρμες της αποραδιοφώνου και αποτηλεοράσεως... κόσμιας και ανώδυνης απόλαυσης.

Όμως, η Ο' Connor δεν μοιάζει για τόσο «ακίνδυνο» θηλυκό. Τουλάχιστον, όχι ακόμη... Η ίδια, δηλώνει απλώς «ευτυχισμένη». Και είναι στο χέρι μας, ευτυχώς μάλιστα και στην καρδιά μας, το να αναμένουμε και τα επόμενα βήματά της για να διαπιστώσουμε αν αυτά τα δόλια εισαγωγικά στη λέξη «ευτυχισμένη», αποδειχτούν υπνωτικό χάπι για κείνη ή για μας. Προς το παρόν, η στήλη —και η εποχή— πιστεύει στο απατηλόν τους...

DEL AMITRI: «Waking Hours»
(A & M).

Γαλουχημένη στη Γλασκώβη αλλά και στα φαντασιακά λιβάδια (;) της πάουερ ποπ, οι Del Amitri ποντάρουν ευθέως

στο παρόν, αν και τους αξίζει να ατενίζουν με σιγουριά το μέλλον... Κουαρτέτο ευαίσθητων μαστόρων του ηλεκτρικού τραγουδιού και του μοντέρνου αναπαλαιωμένου ήχου, πυροδοτούν ένα απρόσκοπτο σχεδόν σεβάσμιο «Zup», πλέκοντας με φυσιολατρική μανία ηχητικές δαντέλες... Οι «Άγρυπνες Ώρες» κεφιού και δουλειάς δεν πάνε ποτέ χαμένες. Όπως επίσης και το πάντρεμα του εμπνευσμένου επαγγελματισμού, του ενστίκτου, και της προσωπικής ευθύνης... Οι ηλεκτροακουστικές διαδρομές του «Waking Hours» τιμούν εν τέλει και τον ξεναγό και τον επισκέπτη. Και η περιπέτεια κάπου στο βάθος ελλοχεύει... Γνήσια ραδιο-απόλαυση! Επιτέλους...

MICHELLE SHOCKED: «Captain Swing» (POLYGRAM).

Μακράς πνοής το έργο της νεαρής κυρίας Shocked. Αυτό είναι ήδη πιστοποιημένο. Και ως ένα βαθμό χρησμένο με την αθωότητα και την... πυγμή της «αυθεντικότητας». Όμως, η «αυθεντικότητα» είναι το ζητούμενο, ή η μετουσίωση της σε δια-προσωπικές εμπειρίες; Τίποτα από τα δυο, μας πληροφορεί ευθαρσώς το «Captain Swing». Εδώ, ελάχιστα πράγματα πλέουν σε πελάγη ευτυχίας και ωστόσο, ακόμη λιγότερα δείχνουν να υποψιάζονται την έλλειψή τους. Όμως και αυτό, δεν έχει καμιά σημασία. Τον λόγο έχουν οι τίτλοι (Captain) και τα εύσημα ευφήμου μνείας (πρώτερος δισκογραφικός βίος της Michelle Shocked). Καθώς επίσης και το «swing». Που —σημειωτέον— στα χέρια της Μισέλ μοιάζει φτυστό με το παρελθόν του...

Έτσι είναι: μερικοί άνθρωποι αγαπούν κάποτε τις μνήμες τους, περισσότερο και από τον εαυτό τους... Δεν είμαστε όμως καθόλου σίγουροι πως αυτές οι «ρυθμ-εν-τζαζ» προσευχές της ήδη «star» M. Shocked, είναι ικανές να την παραδώσουν στην ανεξέλεκτη έκσταση της επιτυχίας... Πολύ λιγότερο φυσικά, στο ολοκαύτωμα της μύχιας εμπειρίας.

Αλλιόμονο όμως αν μας διαφύγει, πως στο εξώφυλλο του νέου της άλμπουμ, η συμπαθής Μισέλ ούτε κατά διάνοια χαμογελά από έπαρση ή από φθόνο... Παραμένει ρομαντική, στο υπό εκβιομηχάνιση παραμύθι της... Όπως σοφά διαπιστώνει... ο Captain Swing, «το σουίγκ είναι μια αί-

σθηση, όλα τα άλλα είναι απλώς στυλ...».

SARA HICKMAN: «Equal Scary People» (Elektra - Εισαγωγής σε μειωμένη τιμή).

Πολύ λαμπρό, εύθραυστο και απαιτητικό το σκηνικό μέσα στο οποίο βαδίζει η όμορφη Sara. Τα παρασκήνιά του στοιχειώνονται πεισματικά από εκείνο το θρυλικό «τραγούδι διαμαρτυρίας» που άνηψε ως γνωστόν μέσα στις πολιτικο-κοινωνικές αιχμές της δεκαετίας του '60, αλλά και μέσα στις καρδιές των πέρα από εποχές μοναχικών της πόλης... Αλλά και πιο κοντά στις μέρες μας, οι συγκρίσεις επί των τύπων και επί της ουσίας, είναι βεβαίως αναπόφευκτες. Η Sara Hickman έχει να συναγωνιστεί (δεν λέμε να ανταγωνιστεί) πολλά σύγχρονα προηγούμενα και δεδομένα. Να θυμηθούμε την Susan Vega; Γιατί όχι και την προαναφερόμενη Michelle Shocked... Κάτι στις ενορχηστρώσεις τουλάχιστον, οπωσδήποτε την θυμίζει. Κατά τα άλλα, η Σάρα είναι Αμερικάνα (και το δείχνει), αγαπά το τραγούδι της, πιστεύει αρκετά στον εαυτό της, και εμπιστεύεται τις αισθήσεις της στη φολκ. Όμως το πλατύ, ζεστό χαμόγελο και οι τίμιες προθέσεις δεν επαρκούν για να διατηρήσουν ή να καταστήσουν ανενεργό, το εταιρικό φίλτρο «προστασίας»... Όχι πάντα!

Χρήστος Τσανάκας

Θέατρο-Κόμικς

«Στο βάθος... κτήνος» από την Ομάδα Θέαμα

Θέατρο σ' ένα εγκαταλελειμμένο παγοποιείο... Θεατρικοί ήρωες από τον κόσμο των κόμικς. Στον Τεχνόχωρο, στο πρώην παγοποιείο ΦΙΞ, η Ομάδα Θέαμα παρουσιάζει σε βραδινές και μεταμεσονύκτιες παραστάσεις, το θέαμα κόμικς «Στο βάθος... κτήνος», βασισμένο σε κείμενα των: Λωζιέ, Αλτάν, Αρκά, Ρέιζερ, Μπονέ, Φάιφερ, Κοπί, Κουίνο,

Πασιέντζα, Βολίνσκι, Μπρετεσέρ, Χριστοδούλου.

Τα χαλάσματα και η ερήμωση του χώρου γίνονται αναπόσπαστο μέρος του σκηνι-

κού του Μανώλη Παντελιδάκη και αναφαίρετο δραματουργικό στοιχείο αυτής της παράστασης, που σκηνοθέτησε ο Γιάννης Κακλέας. Ερημωμένος χώρος και ερημιά των ανθρώπινων σχέσεων, ερειπωμένοι τοίχοι και άτομα. Συγχρόνως, αυτό το τοπίο του παρελθόντος, με τα παλιά αυτοκίνητα, απολιθώματα του χαμένου χρόνου, γίνεται το καταφύγιο για τους αλλοτριωμένους αντιήρωες της εποχής μας. Στους μύθους που τρέφουν καθημερινά τις απαιτήσεις μας και αρνούνται επιμελώς την ιστορική υπόσταση των πραγμάτων, το παλιό παγοποιείο αντιπροτείνει τη νοσταλγία και τη χρονική πυκνότητα που ξέρει να κρύβει καλά μες στις γωνιές του.

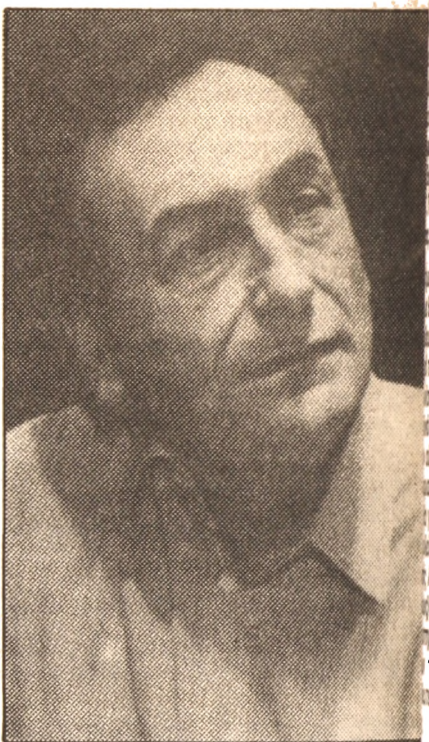
Η Ομάδα Θέαμα, μ' αυτή τη δεύτερη θεατρική της αναζήτηση, στην ανελέητη πραγματικότητα των κόμικς, προτείνει μέσα από πενήνταοκτώ νούμερα, ένα ολοκληρωμένο σκηνικό ύφος. Με τα κινησιολογικά σημεία που παράγουν με το πρόσωπο και το σώμα οι ηθοποιοί, με το στυλιζάρισμα, τους γρήγορους σκηνοθετικούς ρυθμούς, τη ζωντάνια και το διαβόλεμένο κέφι, επιτυγχάνεται η σαρκαστική και αυτοσαρκαστική διάσταση που συνεπάγεται ο λόγος - αιχμή των κόμικς. Η Άννα Δελαπόρτα, ο Έκτωρ Καλούδης, ο Φαίδων Καστρός, ο Γιάννης Μάινος, ο Κώστας Μπάρος, ο Αυγέρης Νικόλαϊδης, η Αννέτα Παπαθανασίου και οι προεξάρχοντες Γιάννης Μποσταντζόγλου και Κατερίνα Πετούση, δημιουργούν ένα απολαυστικό σύνολο που εμψυχώνει με απάτη τις γνώριμες φιγούρες και προσφέρει κριτική ματιά, αλλά και συμπάθεια στα πάθη τους. Γλωσσική και συ-

ναισθηματική βαβέλ (να έγγραφαι άραγε τυχαία τη λέξη), άγχος, μοναξιά, αδιέξοδα, ζωώδη συμπτώματα της σεξουαλικής συμπεριφοράς. Η ενασχόληση της Ομάδας Θέαμα με τους καρπούς, ανανεώνει και στη χώρα μας το ενδιαφέρον για τα καρτούν, από τα οποία ως γνωστόν τόσα κινήματα της σύγχρονης τέχνης έχουν επηρεασθεί.

Δηώ Καγγελάρη

Απουσίες

Δυο λόγια, για την οδύνη που επεφύλαξε στον κόσμο του Θεάτρου αυτή η Πρωτομαγιά —σε επόμενο τεύχος θα επιχειρήσουμε μια εκτενέστερη αναφορά: ο Αντουάν Βιτέζ, μία από τις

μεγαλύτερες προσωπικότητες του ευρωπαϊκού Θεάτρου, πέθανε τη Δευτέρα στο Παρίσι, από εγκεφαλικό επεισόδιο, σε ηλικία 60 χρόνων.

Την Τρίτη, πέθανε στο Βερολίνο, από καρκίνο του αίματος, σε ηλικία 38 ετών ο Αθανάσιος Σουντουλίδης, ένας από τους αξιολογότερους νέους

σκηνογράφους, ενδυματολόγους, που είχε κάνει καριέρα στο γερμανικό και στο ελληνικό θέατρο.

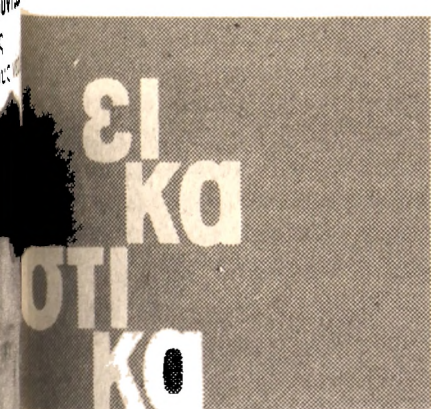
Δ. Κ.

● Προλαβαίνετε, σήμερα και αύριο να δείτε την έκθεση φωτογραφίας τελετουργικών παραστάσεων από την ελληνική επαρχία του σκηνοθέτη - θεατρολόγου Θάνου Μιχαλά, όπου γίνεται απόπειρα προσέγγισης του αρχαίου ελληνικού δράματος μέσα από τις επιβιώσεις της πρωτογενούς βάσης του και της μορφής του σε απομακρυσμένες ελληνικές κοινότητες.

● Τέλος εποχής για το θέατρο, ωστόσο να σου μια καινούργια πρεμιέρα. Το **Μαγικό Θέατρο** (Μητροπόλεως 72) προγραμματίζει για το πρώτο 15ήμερο του Μαΐου τη νέα του δουλειά με τίτλο **Η πτώση που αποτελεί μια σύνθεση κειμένων του Αλμπέρ Καμύ. Σκηνοθεσία: Τίτινα Χαλματζή** παίζουν οι ηθοποιοί: Είρ. Ιγγλέση, Ελ. Φίλιππα, Γ. Γιαννούτσος, Ν. Χατζήπapas.

● Ένα διήμερο εκπαιδευτικό συνέδριο με θέμα «**Η συμβολή των εκπαιδευτικών στο μετασχηματισμό του σχολείου και της κοινωνίας**» διοργανώνει το περιοδικό «**Εκπαιδευτική Κοινότητα**» αύριο Σάββατο 5 και την Κυριακή 6 Μαΐου. Το συνέδριο θα γίνει στο 7ο Δημοτικό Σχολείο Δάφνης (Λεωφ. Εθνικής Αντίστασης και Αριστοτέλους) με τη συμμετοχή Πανεπιστημιακών και Εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ανάμεσα στα θέματα που θα συζητηθούν είναι το «Περιεχόμενο της σχολικής γνώσης και τρόποι μετάδοσής της», «Οι σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών», «Επικοινωνία στην τάξη», «Η αξιολόγηση στην Εκπαίδευση», κ.ά. Οι εργασίες γίνονται το Σάββατο πρωί και απόγευμα (10-1 μ.μ. και 5-8 μ.μ.) και την Κυριακή από τις 10 το πρωί μέχρι τις 2 μ.μ.

17 Νέοι Έλληνες ζωγράφοι στο Παρίσι

Στο πολιτιστικό κέντρο της Villejuif, προάστειο του Παρισιού, η καθηγήτρια της Σχο-

λής Καλών Τεχνών Μαρίνα Λαμπράκη - Πλάκα οργάνωσε το Μάρτιο σημαντική έκθεση 17 νέων Ελλήνων ζωγράφων οι οποίοι κατά το πλείστον κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές στη Γαλλία. Πρόκειται για παιδιά με πολύ ταλέντο τα οποία παρόλο το νεαρόν της ηλικίας τους παρουσίασαν μια δουλειά ποιότητας όπως σπάνια βλέπει κανείς πια. Ο τίτλος της έκθεσης ήταν: «Προς έναν καινούργιο Ουμανισμό» και υπήρξε γενικά από μέρους της οργανώτριας έ-

Ειρήνη Ηλιοπούλου: Χωρίς τίτλο, 1989. Λάδι σε μουσαμά 140 x 220cm. Από την έκθεση των 17 νέων Ελλήνων ζωγράφων στο Παρίσι.

νας μεγάλος ενθουσιασμός και μια ανάγκη να υποστηρίξει την πολύ σοβαρή διδασκαλία που γίνεται στα εργαστήρια της Σχολής Καλών Τεχνών στην Αθήνα.

Πράγματι συχνά ακούει κανείς πολύ κολακευτικά σχόλια για τους Έλληνες φοιτητές στο Παρίσι, τόσο από άλλους συμφοιτητές, αλλά και από τους καθηγητές. Οι Έλληνες διακρίνονται για την επίδοσή τους στο σχέδιο, στην εικαστική παιδεία, την άνεση, τη σοβαρότητα, και τη στέρεα δουλειά τους. Φυσικά δεν διακρίνονται ιδιαίτερα για την τόλμη τους και είναι γνωστοί για τις κλασικές τους τάσεις. Γι' αυτό κι αν υποθέσουμε πως στους χρόνους του '70 ήταν κάπως πελαγωμένοι γιατί ούτε το ποπ-αρτ, ούτε ο μινιμαλισμός, ούτε η εννοιολογική τέχνη δεν πήγε ποτέ στο ταμπεραμέντο του Έλληνα, οι χρόνοι του '80 με το μεταμοντέρνο τους επιτρέπει επί- τέλους να εκφράσουν τον έμφυτο κλασικισμό τους και την αγάπη τους για την παραστατική τέχνη. Έτσι στην Ελλάδα κάτω από την ετικέτα «μεταμοντέρνος» κρύβεται συχνά ένας πολύ παλιός και προσφιλής συντηρητισμός.

Αλλά δεν είναι το μόνο που μπορεί να παρατηρήσει κα-

νείς σ' αυτήν την τόσο νέα γενιά. Ενδείκνυται να γίνει εδώ μια άλλη πολύ διασκεδαστική παρατήρηση. Αυτοί οι νέοι των χρόνων του '90 μου θυμίζουν τους νέους των χρόνων του '30, οι οποίοι πηγαινοντας τότε στο Παρίσι αντί να ενδιαφερθούν για τον Ματίς και τον Πικασσό —για να μη μιλήσουμε βέβαια για τον Μοντριάν...— κάνουν σαν τρελοί για τον Ντερέν, ζωντανό πρό- πύργιο της επιστροφής στην τάξη και στη μουσειακή τέχνη. Έτσι κι αυτοί οι νέοι του

'90. Απ' όλα τα εργαστήρια της Σχολής έχουν διαλέξει ίσως το πιο συντηρητικό, το εργαστήριο δηλαδή του Ιταλού ζωγράφου Κρεμονίνι. Φυσικά δεν μπορούμε να πούμε πως ο Κρεμονίνι είναι ακαδημαϊκός ζωγράφος. Αλλά οπωσδήποτε είναι ένας ζωγράφος της Nouvelle Figuration δηλαδή παραστατικός, αισθητικός, κλασικός καλλιτέχνης με κάποιες μανιεριστικές φορμαλιστικές τάσεις που γρήγορα γίνανε κοινές σε όλους αυτούς τους Έλληνες, πρωτότυπους στην αρχή, πα- νομοιότυπους εν συνέχεια. Άλλωστε όταν πρόκειται για μαθητεία συχνά οι ακόλουθοι μια τάσης είναι βασιλικότεροι του βασιλέως.

Καταλαβαίνουμε βέβαια πολύ καλά την προτίμηση αυτή των Ελλήνων για τον Κρεμονίνι γιατί πρόκειται για μια εξαιρετική προσωπικότητα με αίγλη και λέγειν που γοητεύει τους μαθητές του. Ωστόσο ξέρουμε πως για να βρει ένας νέος καλλιτέχνης το δρόμο του πρέπει να ξεχάσει μια ώρα αρχίτερα το δάσκαλό του. Αυτό ευχόμαστε και μεις στους 17 κατά τα άλλα πολύ προικισμένους νέους ζωγράφους.

Ευρυδίκη Τρισσόν - Μιλσανή

Μια ματιά στις εκθέσεις που λειτουργούν (ή θα λειτουργήσουν) αυτές τις μέρες:

● **Εννιά γλυπτά σε μπρούντζο και ξύλο εμπνευσμένα από την ελληνική μυθολογία** (Η Αφροδίτη με το βιολεντσέλο, Ο Ηρακλής με το σαξόφωνο, Ο Δίας θεός του φουτουρισμού κτλ.), εκθέτει ένας παγκοσμίως γνωστός γλύπτης, ο Arman, στην γκαλερί «3» (Φωκυλίδου 3, Δεξαμενή - Κολωνάκι).

● **Κατασκευές του Γιάννη Μπουτέα**, ο οποίος πειραματίζεται μακριά από τις παραδοσιακές αναπαραστατικές φόρμες και από τα κλασικά υλικά, στην κατεύθυνση —όπως υποστηρίζει ο ίδιος— μιας «ισορροπίας αντιθέσεων», εκτίθενται στο κέντρο σύγχρονης τέχνης Ιλεάνας Τούντα (Αρματωλών και Κλεφτών 48, πίσω απ' το γήπεδο του Παναθηναϊκού). Διάρκεια έως 30-5.

● **Κιβωτιόσχημα γλυπτά**, που παραπέμπουν στα μικρά προσκυνητάρια των δρόμων, με τοτεμικό συχνά χαρακτήρα, εκθέτει στην γκαλερί «Άρτιο» (Δεινοκράτους 57) ο Νίκος Τρανός. Διάρκεια έως 31-5.

● **Η Τόνια Νικολαΐδη** εκθέτει επιλογή από το σύνολο των σχεδίων της στην «Αποψη», Δεινοκράτους 35 (διάρκεια έως 1-6).

● **Ζωγραφική του Στράτου Φασιανού** και γλυπτική του Γιάννη Γαβαλά παρουσιάζονται στο χώρο τέχνης «Άδυτο» (Διονύσου 56, Χαλάνδρι). Διάρκεια, έως 19-5.

● **Λάδια του Κυριάκου Μαρταράκου** θα παρουσιάζονται στους χώρους της διαφημιστικής εταιρείας Spot/Thompson στο Μαρούσι, όλο τον Μάιο.

● **Η Ελβετίδα ζωγράφος Anne-Marie Imhoof** —κατά κόσμον Ami— θα παρουσιάσει στην Αθήνα τη νέα δουλειά της, που είναι εμπνευσμένη από την Αρχαία Ελλάδα κι έχει τίτλο «Οι Θεοί του Ολύμπου». Η έκθεση θα εγκαινιαστεί στην γκαλερί «Πλειάδες» (Δαβάκη 3-5, στο ύψος της λ. Κηφισίας 108) την επομένη Τρίτη 8 Μαΐου.

● **Έκθεση - καθρέφτης των ερωτικών μας φαντασιώσεων** —όπως υποστηρίζουν οι διοργανωτές— λειτουργεί στην γκαλερί «Dada», Νηρηίδων 6 και Πρατίνο. Έργα με ερωτικό θέμα παρουσιάζουν οι Γ. Αδαμάκης, Χρ. Αντωνάρπουλος, Κ. Ευαγγελάτος, Χρ. Θεοφίλης, Δ. Φόρτσας.

● **Στον νέο ελληνικό εξπρεσιονισμό** κατατάσσει τη ζωγραφική του ο **Θανάσης Μακρής** που παρουσιάζει την τελευταία του δουλειά στην γκαλερί «Titanium» (Β. Κων/νου 44). Διάρκεια έως 22-5.

● **Στην Εθνική Πινακοθήκη** στο Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου εκτίθενται έργα του ζωγράφου Κοσμά Ξανάκη (1925-1984). Διάρκεια έως 27-5.

ΑΡΧΙ ΤΕΚΤΟ ΝΙΚΗ

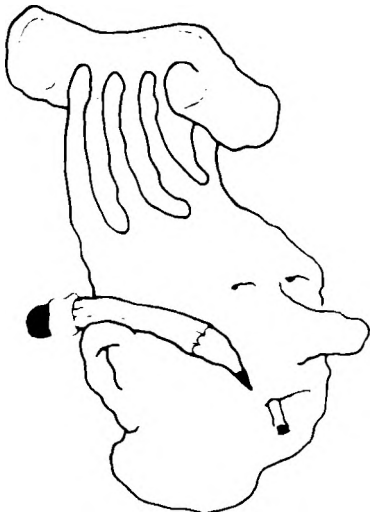
Νεότερα από το Μουσείο Ακρόπολης

Στις 27.4 δόθηκε συνέντευξη Τύπου για το διαγωνισμό του νέου μουσείου Ακρόπολης. Από τις 438 μελέτες που είχαν τελικά παραδοθεί (περίπου 1/3 των αρχικών συμμετοχών), την επόμενη μέρα θα επιλέγονταν οι δέκα καλύτερες, που θα συνέχιζαν στο δεύτερο στάδιο του διαγωνισμού. Για τυπικούς λόγους, τα δέκα ονόματα δεν θα γνωστοποιηθούν παρά μόνο τον Οκτώβριο, όταν θα αποφασισθεί ποιος αρχιτέκτονας θα συνδέσει το όνομά του με το έργο.

Ο πρώτος αυτός διεθνής διαγωνισμός στην Ελλάδα είχε μια αντίστοιχα διεθνή επιτροπή που παρουσιάστηκε στη συνέντευξη. Εκεί διατυπώθηκε μια προτίμηση για τη μοντέρνα αρχιτεκτονική (Hollein, Zevi), που έφτανε μέχρι και ποινή θανάτου για το μεταμοντέρνο κίνημα, το οποίο έτσι και αλλιώς δεν τόλμησε αν εμφανιστεί (Zevi). Παρά τις διαφωνίες που φάνηκε να υπάρχουν μεταξύ των μελών της επιτροπής, κατά γενική ομολογία η ποιότητα των μελετών ήταν πολύ καλή. Μπορεί

λοιπόν ένας ενδεχόμενος Leon Krier να έμεινε εκτός παιχνιδιού, αλλά ακόμα δεν έχει ξεκαθαριστεί αν μιλάμε για λύσεις κριτικού τοπικισμού, νεο-μοντέρνες, high-tech, ρασιοναλιστικές ή deconstruction...

Αγαμέμνων Φιλιππίδης

Τίποτα δεν μας σταματά

Και οι διάφορες εκδηλώσεις γύρω από την αρχιτεκτονική συνεχίζονται απτόητες, μερικές μάλιστα συμπίπτουν με τρόπο που να σου κόβεται η ανάσα. Στις 18 με 21 Απρίλη είχαμε το συνέδριο της ACSA (Διεθνής Ένωση Σχολών Αρχιτεκτονικής) στο Πολυτεχνείο με θέμα «Διεθνισμός» (στην παιδεία του αρχιτέκτονα). Ειδικά για την περίπτωση, καθαρισμένο και αποκαταστημένο ύστερα από τις πρόσφατες «περιπέτειές» του, το κεντρικό κτίριο του Πολυτεχνείου υποδέχτηκε τους συνέδρους, κυρίως από πανεπιστήμια των ΗΠΑ και Καναδά και με εκπροσώπους των ευρωπαϊκών ιδρυμάτων.

Όχι μόνο καταφέραμε με κάποια αξιοπιστία να θυμήσουμε πως εδώ, πριν 57 χρό-

νια, οργανώθηκε το περίφημο 4ο συνέδριο των CIAM, αλλά (ω του θαύματος) στήθηκε και μικρή αλλά περιεκτική έκθεση σπουδαστικών εργασιών ειδικά για τους ξένους. Τέτοια έκθεση, αν δεν κάνω λάθος, είχαμε να δούμε πάνω από δύο δεκαετίες, ας είναι καλά ο Μ. Γλυνιαδάκης, υπεύθυνος της οργάνωσής της. Αλλά πέρα από αυτό, δεν νομίζω πως η ελληνική πλευρά είχε και πολλά να κερδίσει: στο τεράστιο παιχνίδι των πολιτιστικών ανταλλαγών (διάβαζε: ανταλλαγές σπουδαστών) που παίζεται αυτή τη στιγμή ανάμεσα σε Ευρώπη και Αμερική, η Ελλάδα μένει βουβός παρατηρητής. Εδώ, καλά καλά ούτε το πρόγραμμα Έρασμος (ναι, ναι ξέρω — το κόκκινο πανί, τρομάρα μας) δεν καταφέρνουμε να αξιοποιήσουμε...

Σχεδόν ταυτόχρονα, είχαμε δύο παράλληλες εκδηλώσεις στην γκαλερί «Ιλεάνα Τούντα», με την τιμητική παρουσία της διάσημης καθηγήτριας Fr. Choay, με την ευκαιρία της έκθεσης του Ιάσωνα Μολφέση. Στην πρώτη (21.4) που είχε ως θέμα «Τέχνη και πόλη», στο στρογγυλό τραπέζι συμμετείχαν εκτός της Choay και του καλλιτέχνη, οι Μ. Δουμάνη, Σ. Κονταράτος, Π. Τουρνικιώτης και Τ. Κουμπής. Στη δεύτερη (23.4) μίλησε μόνο η Choay για το έργο του Μολφέση. Εκτός από τις ενδιαφέρουσες (τουλάχιστον για τη θαυμάσια ποικιλία τους) εισηγήσεις, παρακολουθήσαμε και συζήτηση με το ακροατήριο, που ίσως σηκώνει χωριστό σχολιασμό στο μέλλον.

Την επομένη (24.4) δόθηκε στο ΤΕΕ η διάλεξη του καθη-

γητή Δ. Φατούρου για το έργο του, τρίτη στη σειρά (προηγούμενες οι Ν. Βαλσαμάκης και Κ. Δεκαβάλλας). Όπως πάντα, η σαρδελοποίηση ενός ακροατηρίου, σταθερά διψασμένου για πληροφόρηση, είχε τα ανταλλάγματά της. Είναι κρίμα, αλήθεια, αυτές οι ομιλίες, που παρακολουθούνται τόσο φανατικά, να γίνονται μέσα στην πιο ακατάλληλη αίθουσα της Αθήνας!

Και σαν να μην έφταναν αυτά, στις 25.4. είχαμε παράλληλα δύο εγκαίνια εκθέσεων: αναδρομική του Κοσμά Ξενάκη στην Εθνική Πινακοθήκη και άλλη μια του V. Mazzucconi στο Πάρκο Ελευθερίας. Ο πρώτος, γνωστή πολυτάλαντη προσωπικότητα, άφησε πίσω του μια κληρονομιά σε πολλούς ταυτόχρονα τομείς δράσης (αρχιτεκτονική, πολεοδομία, διακόσμηση, ζωγραφική). Ο δεύτερος, πέρα από τη διεθνή του παρουσία (πραγματοποιημένα έργα, διαγωνισμοί, προτάσεις), αποκτήσε ειδικό ενδιαφέρον για μας από τη στιγμή που άρχισε να σχεδιάζει μια σειρά έργων για την Αθήνα, μερικά από τα οποία ήδη χτίστηκαν ή χτίζονται.

Αλλά ας μην ξεχνάμε τα δημοσιεύματα —άλλωστε αυτά είναι που μένουν, έτσι δεν είναι; Είδαμε λοιπόν την ενδιαφέρουσα συνέντευξη του Α. Κωνσταντινίδη από τον Κ. Κοσμά στο *La Mia Casa* (7/4), μια παρουσίαση της έκθεσης του Π. Κουλέρμου από την Ελ. Τζιρτζιλιάκη στο *Living* (9/3) και ένα αφιέρωμα στους Τ. και Δ. Μπίρη στο *Κατοικία* (40/1990, όπου και η παρασημοφόρηση του Ν. Χολέβα)!

Δημήτρης Φιλιππίδης

ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Διμηνιαίο Περιοδικό

• ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΟΕΣ
ΣΤΙΣ ΔΟΜΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΝΕΟΚΛΗ ΣΑΡΡΗ

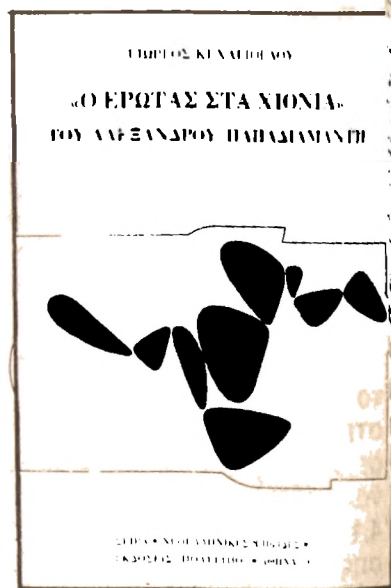
• ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΟΥΑΤΖΗΣ
ΙΑΣΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΙΩΑΝΝΑ ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΗ
ΤΑΚΗΣ ΨΑΡΙΔΗΣ

• ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
CPU - 101 ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:
ΟΛΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
1984 - 1989

Κυκλοφορεί
τέλη Μαρτίου

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«Ο ΕΡΩΤΑΣ ΣΤΑ ΧΙΟΝΙΑ» ΤΟΥ
ΑΛ. ΠΑΠΑΝΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ**

«Δυσμενής εξέλιξη κατά το '89 η διόγκωση των ελλειμμάτων»

1. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

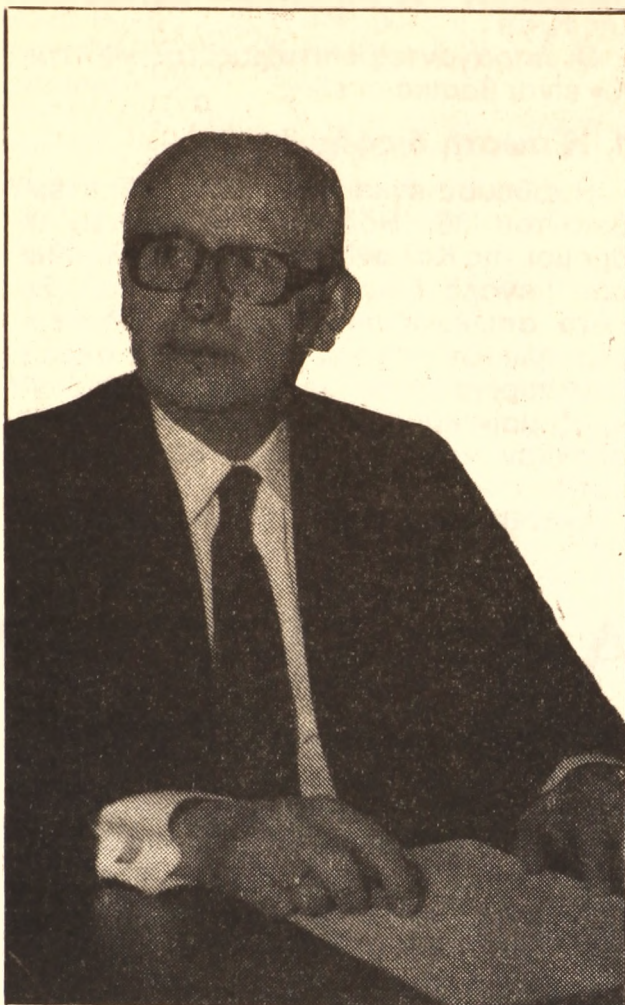
Το κύριο χαρακτηριστικό της πορείας της οικονομίας στη διάρκεια του 1989 είναι η μεταστροφή της προόδου που σημειώθηκε μετά την εφαρμογή του διετούς σταθεροποιητικού προγράμματος 1986-1987, στις εξελίξεις των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών και η σοβαρή επιδείνωση των οικονομικών ανισορροπιών. Ιδιαίτερα δυσμενής εξέλιξη κατά το 1989 ήταν η περαιτέρω σοβαρή διόγκωση των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα και του δημόσιου χρέους. Παράλληλα, σημειώθηκε χειροτέρευση του ισοζυγίου πληρωμών, επιτάχυνση του πληθωρισμού και επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Η επιδείνωση των οικονομικών ανισορροπιών είναι κατά κύριο λόγο συνέπεια της επεκτατικής δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής που εφαρμόστηκε από την αρχή του 1988 και μετά. Ειδικότερα, η συνεχής αύξηση των δημόσιων δαπανών, η αυξημένη φοροδιαφυγή, οι φορολογικές ελαφρύνσεις και η ταχεία άνοδος των πραγματικών εισοδημάτων ήταν αναπόφευκτο να οδηγήσουν στην υπερθέρμανση της οικονομίας, και μέσω αυτής στην ενίσχυση των πληθωριστικών πιέσεων και στη διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Παράλληλα, ο υψηλός πληθωρισμός και η επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας οδήγησαν σε εξασθένηση της ανταγωνιστικότητας της εγχώριας παραγωγής και έχουν συντελέσει στην αύξηση της διείσδυσης εισαγωγών και στη χαλάρωση του αυξητικού ρυθμού των εξαγωγών.

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε σταθερές τιμές εκτιμάται ότι αυξήθηκε το 1989 κατά 3,2% έναντι 4,3% το 1988.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε το 1989 κατά 1.616 εκατ. δολάρια και έφτασε στα 2.573 εκατ. δολάρια. Η επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οφείλεται στη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος, που ήταν κυρίως αποτέλεσμα της αύξησης των πληρωμών για εισαγωγές, σε συνδυασμό με τη μείωση του πλεονάσματος των άδηλων συναλλαγών.

Η συνολική δημόσια δαπάνη αυξήθηκε το 1989 κατά 5,9%. Σημαντική επίδραση στην εξέλιξη της τελικής ζήτησης άσκησε επίσης η αύξηση της ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης, που εκτιμάται σε 4,1%. Η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης ήταν ταχύτερη από την αντίστοιχη αύξηση του πραγματικού διαθέσιμου

Ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Χαλικιάς

ιδιωτικού εισοδήματος, με αποτέλεσμα να μειωθεί το ποσοστό της προσωπικής αποταμίευσης στο διαθέσιμο ιδιωτικό εισόδημα.

Ο πληθωρισμός σημείωσε περαιτέρω άνοδο στη διάρκεια του 1989. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε κατά 14,8% στη διάρκεια του έτους (...).

2. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΙΜΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Οι προσδοκίες που επικράτησαν οδήγησαν σε επίσπευση εισαγωγών για την ικανοποίηση της αυξημένης εσωτερικής ζήτησης, αλλά και για κερδοσκοπικές αποθεματοποιήσεις, όπως και σε καθυστερήσεις στην εισροή συναλλάγματος από εξαγωγές αγαθών και κυρίως από προσφορά υπηρεσιών στο εξωτερικό. Είχαν επίσης αρνητικές επιπτώσεις στην εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων. Η εφαρμογή από την κυβέρνηση αποτελεσματικής και αξιόπιστης σταθεροποιητικής οικονομικής πολιτικής μπορεί να επηρεάσει τις προσδοκίες και να οδηγήσει σε μεταστροφή των δυσμενών τάσεων του ισοζυγίου πληρωμών, στο βαθμό που είχαν την προέλευσή τους στο κλίμα αβεβαιότητας που επικρατούσε.

Δεν πρέπει όμως να παραβλέπεται ότι

η ελλειμματικότητα του εμπορικού ισοζυγίου έχει μονιμότερο χαρακτήρα και αντανakλά σε σημαντικό βαθμό διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας, που εκδηλώνονται στην ανεπαρκή προσαρμογή της εγχώριας προσφοράς στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, όπως και στις δυσκαμψίες που υπάρχουν στις αγορές παραγωγικών συντελεστών, κατά κύριο λόγο στην αγορά εργασίας, και στις αγορές αγαθών. Ειδικότερα, δεν μπορούσε να συμβάλει στη μονιμότερη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών η βιομηχανική πολιτική που ασκήθηκε μέχρι σήμερα και, με υψηλό οικονομικό κόστος, στήριζε επιχειρήσεις που δεν είναι βιώσιμες και δεν μπορούν ή δεν καταβάλλουν τις αναγκαίες προσπάθειες να γίνουν βιώσιμες. Η οικονομική στήριξη των επιχειρήσεων αυτών, που πολλές φορές ασκούν αθέμιτο ανταγωνισμό σε βάρος άλλων αποδοτικών επιχειρήσεων, έχει ανασταλτικές επιδράσεις στην προώθηση των αναγκαίων προσαρμογών στην οικονομική δομή της χώρας (...).

Η εμπειρία, ελληνική και ξένη, έχει δείξει ότι η εφαρμογή πολιτικής υποτίμησης, ως μέσου για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας, τροφοδοτεί την πληθωριστική διαδικασία, όχι μόνο μέσω της αύξησης των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων, αλλά και γιατί περιορίζει την πίεση του εξωτερικού ανταγωνισμού και καθιστά ευχερέστερη την επίρριψη της αύξησης του κόστους στις τιμές. Επομένως, εξασθενίζει την αντίσταση των επιχειρήσεων στις πιέσεις για αύξηση του κόστους, κατά κύριο λόγο των μισθών, αλλά και την προσπάθειά τους να επιτύχουν αποτελεσματικότερη οργάνωση και λειτουργία. Εξάλλου, για μια χώρα που είναι μέλος της ΕΟΚ και αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές ανισορροπίες, η μόνη διέξοδος για να μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της και να παρακολουθήσει τις εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο είναι να επιτύχει, το ταχύτερο δυνατό, σύγκλιση των οικονομικών της επιδόσεων, ειδικότερα όσον αφορά στον πληθωρισμό με τις αντίστοιχες επιδόσεις των λοιπών χωρών της Κοινότητας. Τούτο σημαίνει ότι κεντρική επιδίωξη της νομισματικής πολιτικής πρέπει να είναι η ενδυνάμωση της δραχμής μέσω της μείωσης του πληθωρισμού. Προς την κατεύθυνση αυτή άρχισε να προσανατολίζεται και η γενική οικονομική πολιτική. Αντίθετα, πολιτική διαδοχικών υποτιμήσεων, όχι μόνο δεν λύνει κανένα πρόβλημα, αλλά συνεπάγεται σοβαρούς κινδύνους και θα μπορούσε να απομακρύνει ακόμη περισσότερο τη χώρα από τις εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η «ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΟΛΩΝΙΑΣ»,

του Παύλου Σεργίου

Στις 14 Δεκεμβρίου 1988 η «Φιλαρμονική της Κολωνίας», η νέα, πολυτελής και υπερσύγχρονη αίθουσα κοντσέρτων της πόλης υποδέχθηκε τον εκατομμυριοστό ακροατή.

Είχαν περάσει ακριβώς 26 μόλις μήνες από τα εγκαίνια. Το γεγονός αυτό ξεπέρασε και τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις. Αλλά αυτή η επιτυχία δεν ήρθε τυχαία και με την προοπτική της λειτουργίας στην Αθήνα του νέου «Μεγάρου των Φίλων της Μουσικής» θα άξιζε ίσως τον κόπο να παρακολουθήσει κανείς την ιστορία της «Φιλαρμονικής της Κολωνίας».

Μετά το τέλος του τελευταίου πολέ-

ψυχής και νους της «KÖLN MUSIK GMBH» είναι ο Franz Xaver Ohnesorg, διευθυντής της και διευθυντής της «Φ. της Κ.».

Οι παράγοντες επιτυχίας της «Φ. της Κ.» είναι βασικά οι εξής:

1. Η σωστή διαφήμιση

Η αίθουσα εγκαινιάστηκε τον Σεπτέμβριο του '86. Ήδη οκτώ μήνες πριν οι δρόμοι της Κολωνίας είχαν κατακλυσθεί από μεγάλα διαφημιστικά πόστερς. Σε αυτά απεικονίζονταν άνθρωποι διαφόρων ηλικιών στη χαρακτηριστική στάση που περιγράφεται με το ρήμα «αφουγκράζομαι» και την εικόνα συνόδευε το σλόγκαν «σε λίγο καιρό θα στήσετε αυτί!...».

Εκδόθηκαν αυτοκόλλητα για αυτοκίνη-

π.χ. 11 το πρωί συμφωνική ορχήστρα, 4 το απόγευμα σύνολο σύγχρονης μουσικής με χρήση κάθε είδους ηλεκτρονικών μέσων, 8 το βράδυ συγκρότημα ροκ μουσικής.

Το εκκλησιαστικό όργανο που κοσμεί την αίθουσα είναι το μεγαλύτερο και τεχνικά αρτιότερο στη Δυτική Γερμανία. Η δυτικογερμανική ραδιοφωνία εγκατέστησε τελειότατο στούντιο ώστε οι ζωντανές ηχογραφήσεις αλλά και οι κάθε είδους παραγωγές να έχουν μια ακόμη δυνατότητα στην πόλη: την τεχνικά αρτιότερη. Το μόνιμο τεχνικό προσωπικό της αίθουσας απαρτίζεται από δημοτικούς υπαλλήλους, τους οποίους προσέλαβε και εκπαιδευσε η «KÖLN MUSIK GMBH» ένα χρόνο ήδη πριν αρχίσει να λειτουργεί η αίθουσα.

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

μου η Κολωνία ήταν εντελώς κατεστραμμένη. Οι προσπάθειες για την αναμόρφωση της πόλης συνεχίζονται εδώ και 45 χρόνια αλλά παρ' όλα αυτά ο επισκέπτης παρατηρεί αμέσως ότι το πρόσωπο της πόλης δεν έχει ακόμη «παγιωθεί».

Σήμερα η Κολωνία είναι μεγάλο οικονομικό, εμπορικό, βιομηχανικό και πολιτιστικό κέντρο. Εδώ και δέκα χρόνια συζητείτο η ανέγερση μιας νέας αίθουσας κοντσέρτων. Το έργο έγινε τελικά χάρις στην συνεργασία της Δυτικογερμανικής Ραδιοφωνίας (WDR) η οποία συμμετείχε στον προϋπολογισμό με αντάλλαγμα τη δημιουργία στην αίθουσα ενός στούντιο ηχογραφήσεων και την παραχώρησή της στα συμφωνικά συγκροτήματα της Ραδιοφωνίας.

Επόμενο βήμα ήταν να ιδρύσει ο Δήμος της πόλης την Εταιρεία «KÖLN MUSIK GMBH», της οποίας έργο είναι η οργάνωση και φροντίδα της λειτουργίας της «Φ. της Κ.» καθώς και η διάθεση των εισιτηρίων των κοντσέρτων.

Στο μεταξύ η «KÖLN MUSIK GMBH» λειτουργεί και σαν καλλιτεχνικό γραφείο:

Οργανώνει και υποστηρίζει οικονομικά έναν αριθμό κοντσέρτων τα οποία έχουν ασυνήθιστο πρόγραμμα ή αποτελούν παρουσίες νέων καλλιτεχνών.

Μια ακόμη πρωτοβουλία της «KÖLN MUSIK GMBH» είναι η φιλοξενία ενός σημαντικού συνθέτη της εποχής μας στα κοντσέρτα της κάθε σαιζόν, έτσι ώστε για κάθε χρονιά μιλά κανείς για έναν «composer in residence». Έτσι την περίοδο '86/'87 είχαμε τον Hans Werner Henze, την περίοδο '87/'88 τον Karlheinz Stockhausen και την περίοδο '88/'89 τον Mauricio Kagel.

Ο Παύλος Σεργίου είναι Διπλής Ορχήστρας στην Κολωνία

τα με το έμβλημα της αίθουσας. Οι εφημερίδες και τα περιοδικά της περιοχής καταχωρούσαν διαφημίσεις της αίθουσας για πολλούς μήνες πριν από τα εγκαίνιά της. Χρησιμοποιήθηκαν δηλαδή εκείνες οι τεχνικές διαφήμισης που απαιτούνται για την είσοδο στην αγορά ενός καταναλωτικού προϊόντος. Μεγάλα διαφημιστικά γραφεία ανέλαβαν την όλη καμπάνια για λογαριασμό της «KÖLN MUSIK GMBH». Η μεγάλης έκτασης διαφήμιση είναι μέχρι σήμερα βασικός συντελεστής επιτυχίας για την «Φ. της Κ.».

2. Το λειτουργικό σύστημα διάθεσης εισιτηρίων

Το σύστημα διάθεσης εισιτηρίων μηχανογραφήθηκε. Μήνες πριν άρχισαν να προπωλούνται εισιτήρια για μεμονωμένες εκδηλώσεις, σειρές κοντσέρτων, βραδυές συνδρομητών. Δημιουργήθηκαν κεντρικά και περιφερειακά γραφεία διάθεσης των εισιτηρίων, ώστε να καλύπτεται η ευρύτερη περιοχή της Κολωνίας. Οργανώθηκαν σειρές κοντσέρτων για παιδιά ή ηλικιωμένους με πολύ χαμηλές τιμές εισιτηρίων. Επίσης η «KÖLN MUSIK GMBH» συνεργάστηκε με τις αστικές συγκοινωνίες και εξεπόνησαν μαζί προγράμματα δρομολογίων ώστε να εξυπηρετούνται φιλόμουσοι που μένουν σε μακρινές περιοχές. Ακόμη βρέθηκαν λύσεις για τις ομαδικές ακροάσεις κοντσέρτων από σχολεία, ιδρύματα, στρατιωτικές μονάδες ή εκκλησιαστικές κοινότητες.

3. Οι δυνατότητες της αίθουσας

Ο τεχνικός εξοπλισμός της αίθουσας επιτρέπει τη φιλοξενία τριών διαφορετικών συγκροτημάτων μέσα σε ένα 24ωρο,

4. Η τεράστια ποικιλία των εκδηλώσεων

Οι εκδηλώσεις καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των προτιμήσεων του κοινού:

Κλασική μουσική ή τζαζ, φολκλόρ ή καμπαρέ, μιούζικαλ ή ροκ, σειρές από βραδιές αφιερωμένες στα συγκροτήματα της περιοχής ή κοντσέρτα των μεγάλων διεθνών ορχηστρών που ευρίσκονται σε περιοδεία και των μεγάλων stars.

Ο Κάραγιαν ή ο Κάρλος Κλάιμπερ, ο Σβιάτοσλαβ Ρίχτερ ή ο Χόροβιτς, η Μίνα ή ο Μίκης Θεοδωράκης, η «Εβίτα» ή το «Θωρηκτό Ποτέμκιν» του Αϊζενστάιν με ζωντανή εκτέλεση της μουσικής επένδυσης, η Νάνα Μούσχουρη ή το κοσμοαγাপητο στο κοινό της περιοχής γκρουπ BLACK FÖÖSS-«Μαυροπόδαροι» καθώς και αναρίθμητοι άλλοι καλλιτέχνες ή συγκροτήματα παρελαύνουν από το πάλκο της «Φ. της Κ.» και δίνουν το στίγμα τους στο σφυγμό της πόλης.

Φυσικά η προσφορά δεν είναι τυχαία.

Η «KÖLN MUSIK GMBH» απασχολεί μικρή ομάδα ειδικών, οι οποίοι σκιαγραφούν «δραματουργικά» τη μορφή της κάθε σαιζόν, ώστε να μπορεί να διακρίνει κανείς την συνοχή της και κάποια επίκαιρα κέντρα βάρους. Ειδική μνεία γίνεται στις επετείους μεγάλων συνθετών ή ερμηνευτών που γιορτάζονται κάθε χρονιά.

Το ετήσιο πρόγραμμα διανθίζουν συζητήσεις στοργυγλής τραπέζης με θέματα που αφορούν την Τέχνη.

Τα ευρύχωρα φουαγιέ φιλοξενούν εκθέσεις κυρίως μοντέρνων ζωγράφων, που κατά κανόνα σχετίζονται με το κοντσέρτο. Έτσι είχαμε, για παράδειγμα, την περασμένη σαιζόν τρία κοντσέρτα αφιερωμένα στον Richard Wagner και συγχρόνως έκθεση καρικατούρας με θέματα από τη ζωή του Γερμανού συνθέτη.

5. Η κεντρική θέση της αίθουσας

Η αίθουσα αποτελεί μέρος ενός ευρύ-
τερου οικοδομικού συγκροτήματος όπου
στεγάζονται δυο μουσεία και η ταινιοθή-
κη της πόλης. Το σύνολο αποτελεί ένα α-
πό τα τμήματα της καρδιάς της Κολω-
νίας. Δίπλα του υψώνεται ο περίφημος,
γοτθικός καθεδρικός ναός, πολύ κοντά ο
κεντρικός σιδηροδρομικός σταθμός, νευ-
ραλγικό κέντρο κάθε γερμανικής πόλης
και το μουσείο που στεγάζει τις ρωμαϊ-
κές και παλαιογερμανικές συλλογές αρ-
χαιοτήτων.

Η χωροταξική τοποθέτηση της «Φ. της
Κ.» τονίζει την πολιτιστική - καλλιτεχνική
παρουσία στο σταυροδρόμι των οικονο-
μικών και εμπορικών συμφερόντων:

Από την άλλη πλευρά του Ρήνου υψώ-
νεται ο παλαιός Πύργος του εκθεσιακού
κέντρου, σε απόσταση μερικών εκατον-
τάδων μέτρων βρίσκονται τα κεντρικά
καταστήματα των περισσότερων τραπε-
ζών.

Η παρουσία της «Φ. της Κ.» δίπλα σχε-

ΜΟΥΣΙΚΗΣ

δόν στους οικονομικοεμπορικούς οργα-
νισμούς δίνει το στίγμα της τάσης των
δεύτερων να υποστηρίζουν οικονομικά
εκδηλώσεις που γίνονται στην πρώτη:

Εδώ βρίσκόμαστε σε ένα τόπο και μια
εποχή που η ιδέα του «σπόνσοριγκ» ε-
μφανίζεται με επιτυχία.

Θα μπορούσαν να απαριθμηθούν και
άλλοι παράγοντες επιτυχίας της «Φ. της
Κ.». Έτσι θα γινόταν πιθανόν κατανοητή
και η έκρηξη του ενδιαφέροντος του κοι-
νού με αποτέλεσμα να εξαντλούνται τα
εισιτήρια των περισσότερων εκδηλώσε-
ων εβδομάδες πριν.

Ακόμη και τα λίγα εισιτήρια ορθίων
που διατίθενται μερικές ώρες πριν αρχί-
σει η κάθε εκδήλωση, καταλήγουν να γί-
νουν το ακριβό όνειρο των αργοπορημέ-
νων που σχηματίζουν ουρές περιμένον-
τας να ανοίξουν τα ταμεία.

Σε αυτό όμως το σημείο θα επιχειρη-
θεί μια τομή:

Οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες στη
Δυτ. Γερμανία, η οικονομική της ευρω-
στία, η ξεχωριστή αγάπη των κατοίκων
της Κολωνίας για την μουσική —ας ση-
μειωθεί ότι στην πόλη και τα περίχωρα υ-
πάρχουν περίπου 300 χορωδίες— αλλά
και ως ένα βαθμό η πολυεθνικότητα του
πληθυσμού της σχηματίζουν το κατάλλη-
λο λίκνο για να γεννηθεί μια τέτοια επι-
τυχία.

Τι γίνεται όμως με το «Μέγαρο των Φί-
λων της Μουσικής»; Τα τελευταία χρόνια
το γιατί της λεωφόρου «Βασ. Σοφίας»
μάς έγινε πια οικείο.

Σύντομα θα το γνωρίσουμε έτοιμο, θα
ενδιαφερόμαστε πιθανόν για τις πρώτες
εκδηλώσεις, θα ψάξουμε για εισιτήρια.

Το «Μέγαρο των Φίλων της Μουσικής»
πρώτη αίθουσα κοντσέρτων της χώ-
ρας, αποτελεί μια ανοιχτή δυνατότητα
για τον πολιτισμό σε αυτή την πόλη.

Πώς θα γίνει η διαχείριση, από ποιους,
*ποιες ιδέες θα πρυτανεύσουν για την
προσφορά των εκδηλώσεων;

Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα
θα καθορίσουν ως ένα βαθμό το πολιτι-
στικό πρόσωπο της πρωτεύουσας τα ε-
πόμενα χρόνια.

Πρώτο λοιπόν αίτημα είναι να δη-
μιουργηθεί η συνείδηση στους κατοί-
κους αυτής της πόλης ότι το «Μέγαρο
των Φίλων της Μουσικής» αποτελεί πε-
ριουσία τους.

Επόμενο βήμα είναι η απαγκίστρωση
της διαχείρισης και λειτουργίας του Με-
γάρου από τις πολιτικές συγκυρίες. Σε
αυτό το σημείο είναι απαραίτητος ένας
σχεδιασμός με προοπτική.

Ακόμα πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα
μέσα της διαφήμισης και του μάρκετινγκ
με φαντασία, ώστε το παρεχόμενο
«προϊόν» του Μεγάρου να φθάνει σε ένα
όσο τον δυνατόν πλατύτερο κοινό.

Σε αυτό το σημείο θα παίξει ακόμη
σπουδαίο ρόλο η ποικιλία των εκδηλώσε-
ων. Η διαμόρφωση, το στυλ κάθε μιας πε-
ριόδου, η παρουσία συνδεδετικών ιδεών α-
νάμεσα σε μεμονωμένες εκδηλώσεις ή
σε σειρές εκδηλώσεων, η παροχή του
«βήματος» του Μεγάρου σε νέους, πειρα-
ματιζόμενους ή αυτοσχεδιάζοντες μου-
σικούς κάθε είδους, η όσο γίνεται πληρέ-
στερη πληροφόρηση του κοινού για το τι
συμβαίνει στη διεθνή μουσική σκηνή αλ-
λά και η δυνατόν πλατύτερη κάλυψη της
δικής μας μουσικής, η μετάκληση στην Α-
θήνα των μεγάλων τουρνέ-ορχηστρών
και των μεγάλων stars αλλά και των κο-
ρυφαίων τζαζ-συγκροτημάτων ή μουσι-
κών, η παρουσίαση στο αθηναϊκό κοινό
των περιοδεύοντων εξω-ευρωπαϊκών
μουσικών, όλα αυτά στις σωστές τους
δόσεις μπορούν να αποτελέσουν τον κα-
λύτερο τρόπο μουσικής μόρφωσης του
κοινού.

Εξαιρετικά σπουδαίο ρόλο παίζει το
πρόγραμμα. Μορφή αισθητικά ενδιαφέ-
ρουσα και περιεχόμενο ουσιαστικά πλη-
ροφοριακό συμβάλλουν στην κατανόηση
ή απλά στη θετική στάση του ακροατή α-
πέναντι σε αυτό που ακούει.

Οι παλιομοδίτικες μουσικολογικές α-
ναλύσεις δεν έχουν θέση σε ένα πρό-
γραμμα που φιλοδοξεί να βοηθήσει τον
ακροατή.

Συντομία, αναφορά στις κοινωνικοϊ-
στορικές συνθήκες γέννησης του συγκεκρι-
μένου μουσικού είδους ή κομματιού,
μπορούν να σκιαγραφηθούν σε ένα μον-
τέρνο, εμπεριστατωμένο, αισθητικά άρ-
τιο πρόγραμμα.

Τέλος, ιδιαίτερη σημασία για την επι-
τυχημένη λειτουργία του Μεγάρου παι-
ζει η προσαρμογή του στον τόπο και το
χρόνο, στην ελληνική πολιτιστική πραγ-
ματικότητα του 1990.

Δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι
«μουσείο» ή «θεραπευτήριο» μόνο ξένης
τέχνης.

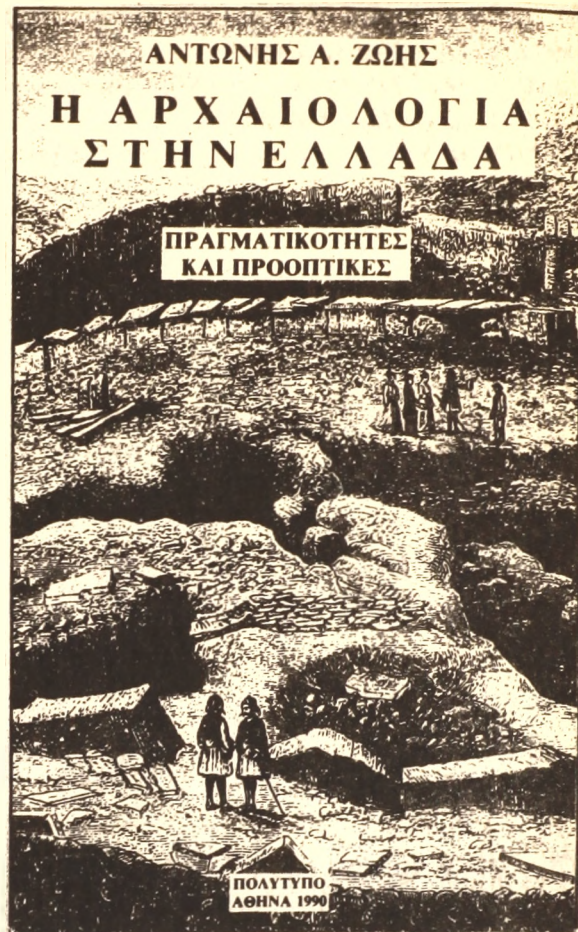
Ας μην το πούμε ούτε «Ναό της Τέ-
χνης» αλλά ούτε και «σκυλάδικο».

Ας προσπαθήσει να γίνει ένα πλατύ,
λειτουργικό, ευέλικτο, σύγχρονο κέντρο
συνάντησης των Αθηναίων με την Μουσι-
κή.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΩΗΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

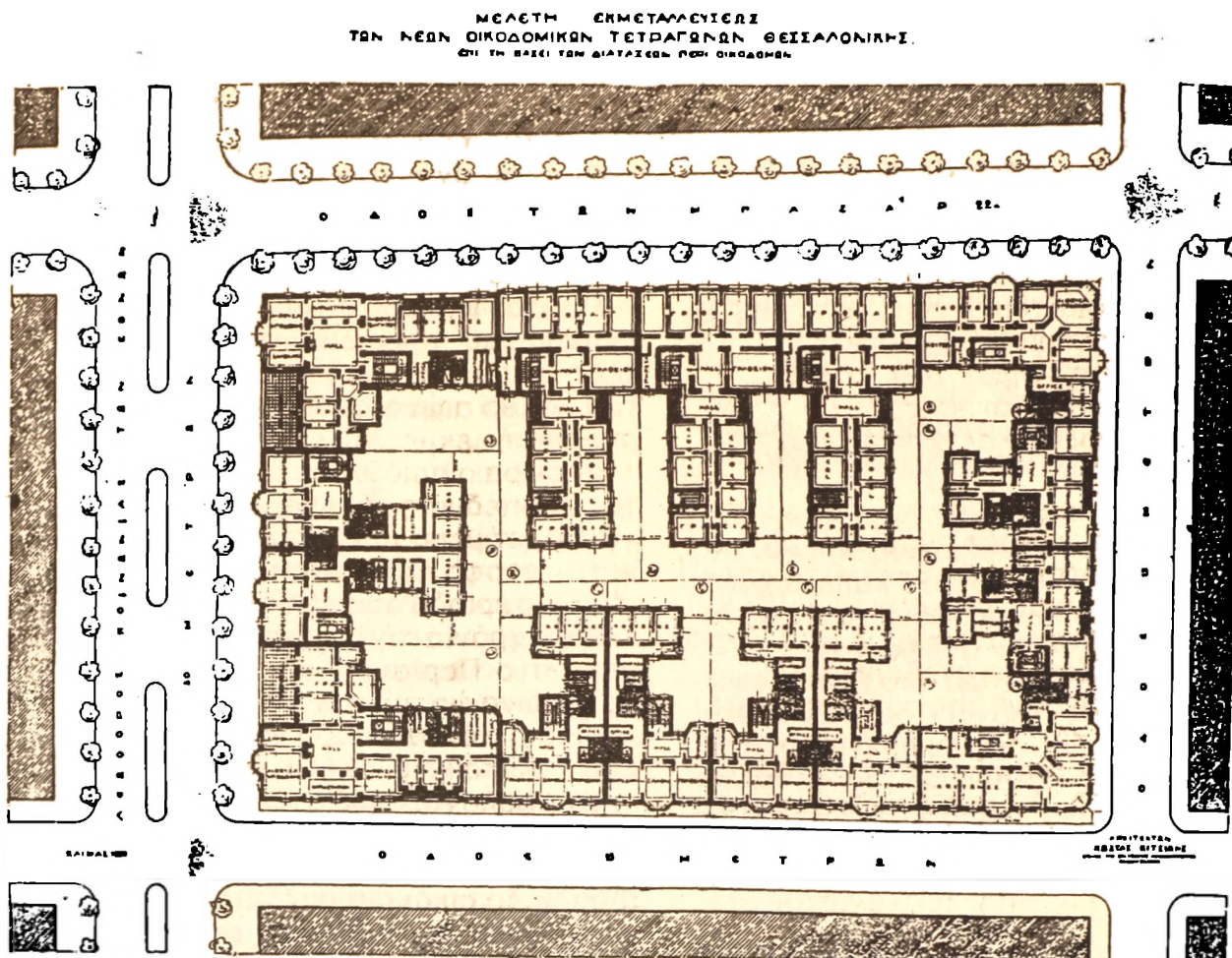
Σύνθεση και λειτουργία του Ελληνι-
κού Αρχαιολογικού Συστήματος,
—όπως ονομάζει ο συγγραφέας το
πολύπλοκο σύνολο των κέντρων διοί-
κησης - διαχείρισης των αρχαιολογι-
κών πραγμάτων και παραγωγής αρ-
χαιολογικού έργου στην Ελλάδα, ελ-
ληνικών και ξένων—, καθώς και κριτι-
κή αυτής της λειτουργίας, είναι το θέ-
μα του βιβλίου που δεν απευθύνεται
αποκλειστικά στο στενό κύκλο των ε-
παγγελματιών αρχαιολόγων και φοι-
τητών της αρχαιολογίας, αλλά και σε
όλους όσους τους ενδιαφέρουν τα
προβλήματα της αρχαιολογίας πέρα
και κάτω από τη λάμψη των επιτευγ-
μάτων της. Ο πρακτικός προσανατο-
λισμός του βιβλίου είναι έντονος και
εκφράζεται με τη συστηματική διατύ-
πωση προτάσεων για βιώσιμες λύ-
σεις, με στόχο την έξοδο της "αρ-
χαιολογίας στην Ελλάδα" από τη
χρονίζουσα λειτουργική της κρίση
και την πνευματική της αδράνεια.

ΠΟΛΥΤΥΠΟ - ΤΗΛ. 72.49.300

Δυσφορίες της Μητέρας Πόλης (Συνέχεια)

«...Αν η αλήθεια βρίσκει το αλάτι της
στο ψέμα, πού αλλού μπορεί να βρει το
αλάτι της η αγάπη αν όχι στο μίσος και
στην απέχθεια;».

Κ. Παπαγιώργης: Η κόκκινη αλεπού,
Ροές, Αθήνα 1990.

Συμμετρία και στη σχεδίαση των πρώτων πολυκατοικιών της Θεσσαλονίκης μετά την πυρκαγιά. «Côté-cour»: το δημόσιο πρόσωπο, ή όψη στο δρόμο. «Côté-jardin»: οι ακάλυπτοι.

ΠΟΣΟ ΚΑΛΗ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝ

Το αντιλαμβάνεται είτε όχι, κάθε αρχιτέκτονας που αναλαμβάνει να σχεδιάσει ένα σπίτι δεν συνδυάζει μόνο γραμμές που θα αντιστοιχούν σε όγκους, περιορισμούς του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού κι επιταγές των ιδιοκτητών, ούτε προβλέπει αποκλειστικά λειτουργίες και μορφές, κινητικότητες και ρεμβασμούς απέναντι σε κάποιες ωραίες θέσεις· κατά βάθος, προωθεί κοινωνιολογικά επιχειρήματα και διαρρυθμίζει ηθικές. Το αντιλαμβάνονται είτε όχι, αρχιτέκτονες και χρήστες περιτοιχίζουν ή περιτοιχίζονται με σημειολογίες περί ταξικών διαφορών κι αγοραστικής δύναμης, με αξιώματα περί του «savoir-vivre» και της απρέπειας, με αγορεύσεις περί μεταφυσικής, έρωτος και τέχνης.

Από γενέσεως αρχιτεκτονικής, ίσως, και σίγουρα από την εμφάνιση αρχιτεκτονικής θεωρίας, ο προβληματισμός για την κατοικία καταλαμβάνει ολοένα και μεγαλύτερη έκταση από όσο ο προβληματισμός για όλες τις άλλες εκδοχές των κατασκευών: τις ιεραρχήσεις των ρυθμών, τους τύπους των μνημείων, την σπουδαιότητα των δημοσίων έργων κ.ο.κ. Στις διευθετήσεις του σπιτιού, εξάλλου, στην ασφάλεια της «εστίας» ή την πολυτέλεια του «μεγάρου», κυριαρχεί πάντα δίπλα στην ανάγκη που κορέννεται και η επιθυμία που διατηρείται ατελείωτα έκθετη στην εσωτερική παρόρμηση και την έξωθεν επιδοκιμασία. Φυσικό είναι, έτσι, το πού κατοικεί κανείς να συσκέπτεται διαρκώς με το πώς κατοικεί, και το πώς κατοικεί να καταλήγει δείκτης του ποιος είναι. Μόνο που κι η αντίστρο-

φη πορεία παραμένει θεμιτή, οπότε ταυτότητα και συμπεριφορές του χρήστη αποβαίνουν συνδιαμορφωτές του αρχιτεκτονικού αποτελέσματος.

Μηχεβιοριστές ψυχολόγοι, μαρξιστές κοινωνιολόγοι και πάσης προελεύσεως θεωρητικοί της αρχιτεκτονικής, έχουν δώσει έμφαση στη μια κυρίως κατεύθυνση, διερευνώντας, με βάση τους αντιδραστικούς ποντικούς του Σκίνερ ή τις ανατρεπτικές ελπίδες του Ένγκελς, τι λογής διαρρυθμίσεις και διαστάσεις εξασφαλίζουν την ευτυχία των ανθρώπων μέσα στις κατοικίες τους, ή ποιοι ιστορικοί, κοινωνικοί κ.ά. παράγοντες την καταδυναστεύουν κι εμποδίζουν την έλευσή της.

Φιλόσοφοι, προ πάντων, ασχολήθηκαν με τη δεύτερη κατεύθυνση, δίνοντας τη δική τους έμφαση στην ποιητική «ουσία» του ανθρώπινου ψυχισμού και την μέσα στην κατοίκηση οιοδήποτε χώρου άνθησή της (πρβλ. M. Heidegger 1958: 224-45), ή στην ποιητική ανάδειξη κάθε κατασκευής ανάλογα με τη ματιά και με τη στάση του χρήστη της («Κι η σκιά επίσης είναι μια κατοικία», G. Bachelard 1957: 127).

Το ζήτημα, εδώ, δεν είναι αν η αλήθεια βρίσκεται με τους μεν ή με τους δε, ή ακόμα, όπως συχνά συμβαίνει, κάπου στη μέση. Αλλά σε ποιο βαθμό ο πιο διαδεδομένος σήμερα τύπος σπιτιού —το διαμέρισμα σε πολυκατοικία— μπορεί να επηρεάζει με την όποια χάρη του την ταυτότητα του χρήστη, ή να μεταπλάθεται ανάλογα με την αβρότητα που διαθέτουν οι

συμπεριφορές των κατοίκων του· κι αυτό για τα ειδικά δεδομένα μιας συγκεκριμένης πόλης, της Θεσσαλονίκης.

Η Θεσσαλονίκη κάθε άλλο παρά στερείται πολυκατοικιών. Χάρη σε πολιτικούς, εργολάβους, και στην ιδιοτυπία της κοινωνίας της, από τον μεσοπόλεμο και εντεύθεν γεμίζει κάθε διαθέσιμη επιφάνειά της με πολυόροφες συμπράξεις ιδιοκατοικούντων και επικαρπωτών. Πόλη του Αγίου Δημητρίου, έχει ασφυκτικά περιζώσει τον Πολιούχο, όπως και κάθε άλλον Άγιο ή Αγία της, με πολυκατοικίες· πόλη του Λευκού Πύργου, έχει από δεκαετίες κατεδαφίσει τις παλιότερες μορφές συλλογικής κατοικίας —τους «πύργους» των αρχικών της προαστείων— για να κατακερματιστούν εκτενείς κήποι σε πρόσφατα οικόπεδα και για να κερδισθούν κατασκευαστικά ύψη και κατοικίσιμη πυκνότητα. Για να αλωθεί απολύτως, δηλαδή, από έναν «μικροαστισμό», που δεν σημαίνει αστούς με οικονομικές δυσπραγίες παρά αστούς μικρόπρεπους και μικρό-νοες, κι «αισθητική της απληστίας» (βλ. ΑΝΤΙ τ. 432).

Οι ιστορικοί της πολεοδομίας, όποτε καταλήγουν σε ανάλογα μελαγχολικές διαπιστώσεις —για την μετατροπή της «βαλκάνιας μητρόπολης σε ανώνυμο αστικό κέντρο»— προβάλλουν μονίμως την επιφύλαξη: «Ο χαρακτηρισμός, βέβαια, ακούγεται σκληρός· όμως τα γεγονότα που τον νομιμοποιούν υπήρξαν ακόμη σκληρότερα για την πόλη» (πρβλ. Β. Χαστάογλου και Α. Καραδήμου-Γερόλυμπος, 1986: 456), για να ανατρέξουν κατόπιν σε τεκμήρια και παραθέ-

σεις αυστηρά χρονολογημένων μαρτυριών. Όταν μιλά κανείς εκτός ειδικών επιστημονικών προσδιορισμών, ίσως δεν χρειάζεται να μετρά τόσο τα λόγια του. Η Θεσσαλονίκη γέμισε πολυκατοικίες, ασφυκτικά πυκνές κι αφόρητα άχαρες στην πλειοψηφία τους, γιατί αυτό ακριβώς ήθελε: Να γεμίσει με πολυκατοικίες. Την ανελέητη ασχήμια των πολυκατοικιών τους οι Θεσσαλονικείς την επιθύμησαν, την επεδίωξαν, και την πέτυχαν οριστικά.

Η «οικιακή» αρχιτεκτονική παραμένει, πρώτα απ' όλα, καθρέφτισμα των ρυθμίσεων της οικειότητας. Διεθνείς είτε τοπικές, ευμεγέθεις ή συνοπτικές, οι μελέτες που αφορούν στην κατοικία, γενικά, δεν παύουν να τονίζουν τη σταθερή αντιστοιχία ανάμεσα στη δομή της οικογενειακής συγκρότησης και στην αρχιτεκτονική διευθέτηση των σπιτιών (βλ. ενδεικτικά: M. Eleb-Vidal & A. Debarre-Blanchard, 1989: 283, και Ε. Καμπούρη, Ε. Μαυρουδή, Κ. Τρακοσοπούλου 1983: 78-81).

Σε όλη την Ευρώπη, τουλάχιστον και μέχρι τον 18ο αιώνα, τα σπίτια οργανώνονται ανάλογα με τους δεσμούς της οικογένειας, τους κοινωνικούς ρόλους των δύο φύλων και τις σχέσεις ομάδας-

ως κανόνα υγιεινής, ή η καθιέρωση προσκλήσεων σε κοινωνικά δείπνα, καταλήγουν στην αναγκαιότητα μιας τραπεζαρίας κοντά στην κουζίνα, στην πρόβλεψη ενός ειδικού χώρου για το λουτρό, και στην κατάληψη ενός μεγάλου μέρους της πρόσοψης από χώρους υποδοχής, ή σαλόνια με προεξέχουσες τζαμαρίες, «bow-windows» κλπ.

Στον 19ο αιώνα, όμως, ξεκινά και η συστηματική εκμετάλλευση της αστικής γης, κι άρα ο οριζόντιος κατατεμαχισμός της οικοπεδικής ιδιοκτησίας και η τόσο φυσική, σήμερα πια, κατοχή διαμερίσματος σε όροφο πολυκατοικίας. Σε όλη την αρχική περίοδο της εξέλιξής τους έτσι, από τα χρόνια της πολεοδομίας του Ωσμάν, στο Παρίσι, κι από τις αρχές του 20ού αιώνα ως τον μεσοπόλεμο, για περιφερειακά κέντρα όπως η Θεσσαλονίκη, οι πολυκατοικίες προτείνουν μια υβριδική μορφολογία: Αφ' ενός προσπαθούν να ανταποκριθούν στις καινοτομίες που μεσολάβησαν σε κοινωνικό επίπεδο και σε επίπεδο οικογενειακής δομής, συμπεριφορών και συνηθειών· αφ' ετέρου να διατηρήσουν τις απολύτως συμμετρικές κατανομές όγκων και τις διακοσμημένες όψεις των πύργων του Λε Βω (17ος αι.) ή

κοστώσια, τονίζουν το δημόσιο πρόσωπο των πρώτων πολυκατοικιών, κατ' αναλογία προς την «côté-cour» — την αυλή για την εκφόρτωση των αμαξιών— που διέθεταν οι εισοδοί των παλατιών και των «hôtel-particulier» (των ιδιωτικών μεγάρων). Κάποιες περιποιημένες πρασινάδες στο πίσω μέρος —παιδότοποι και πρόδρομοι των σημερινών «ακαλύπτων»— παίζουν το ρόλο του κλειστού κήπου, της «côté-jardin» όπου έβγαιναν για ρεμβασμούς και περισυλλογή οι ευγενείς κάτοχοι επαύλεων και πάνω. («Côté-cour» και «côté-jardin» έμεινε, εξάλλου, να σημαίνει ακόμα για το θέατρο τη δεξιά και την αριστερή μεριά της σκηνής, και τη διάκριση του δημοσίου από τον ιδιωτικό χώρο στην περίπτωση μιας πολύ λιτής σκηνογραφίας).

Η κατ' ευθείαν είσοδος από τα πλατώσκαλα των ορόφων σε κάποια ευμεγέθη (συνήθως) σαλόνια, με δωμάτια ένθεν και ένθεν κι ένα μεγάλο μπαλκόνι στο βάθος, αποτελούσε επίσης δέσμευση σε ένα παρωχημένο και πτωχευμένο μοντέλο αριστοκρατικής ζωής, μια που δεν υπήρχε παραπέρα δυνατότητα κινήσεων κι άρα πιο προσωπικής ζωής των μελών της οικογένειας. Κάποια κυκλικά και μεταλλι-

ΜΙΑ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑ

του Πέτρου Μαρτινίδη

ατόμου, σε μια πλήρη, κατακόρυφη κατοικία μικρών ή μεγαλύτερων γειτονικών εντάσεων μέσα στις πόλεις ή στις άμεσες ταρυφές τους. Στην τυπική τους σύνθεση, όσο η ομάδα κυριαρχεί πάνω στο άσπιο, οι χρήσεις των διαφόρων χώρων ταυρίζονται· οι χώροι ταυρίζονται· και, καθώς οι χώροι ζουν κάτω από τα βλέμματα όλων, έ- κεντρικό μεγάλο δωμάτιο περιτριγυ- ρισμένο από άλλα μικρότερα πρυτανεύει ως το αρχιτεκτονικό μοντέλο στις φτωχές πόλεις και στις πλουσιότερες κατασκευές. Όποια πολυπλοκότητα διαδοχής χώρων συστημάτων κυκλοφορίας εμφανίζε- ται και στις αριστοκρατικές κατασκευές ο- ροφών, κυρίως, στο ότι πρέπει, εκεί, να συνδυασθεί η χωρική εγγύτητα με την κοινωνική «απόσταση» υπηρετούντων και υπηρετούμενων. Κι ακόμη, στις αριστοκρατικές κατοικίες μέχρι και τον 18ο αιώνα, εκδηλώνεται η σχετική ισοτιμία του ζεύγους με τα ισομεγέθη χωριστά δωμάτια, και τη συμπλήρωση του «γραφείου», για το σύζυγο, και του διαβόητου «boudoir» για τη σύζυγο.

Στον 19ο αιώνα αρχίζουν, για λόγους που είναι αδύνατο να εκτεθούν εδώ αναλυτικά, να ανθούν οι καινοτομίες: Π.χ. τα ιδιόμορφα της αστικής οικογένειας, που μέχρι τότε απουσίαζαν από κάποιαν ειδική αρχιτεκτονική μέριμνα της κατοικίας, με- λώνοντας στους χώρους του υπηρετι- κού προσωπικού ή και εκτός σπιτιού, α- ντικαθίστανται συγκεκριμένα υπνοδωμάτια, δωμάτια παιχνιδιών και φαγητού· ενώ η σμεινση της παρασκευής φαγητού από α ολιγάριθμο, πλέον, υπηρετικό προ- σόν και η καθιέρωση του πλουσίματος

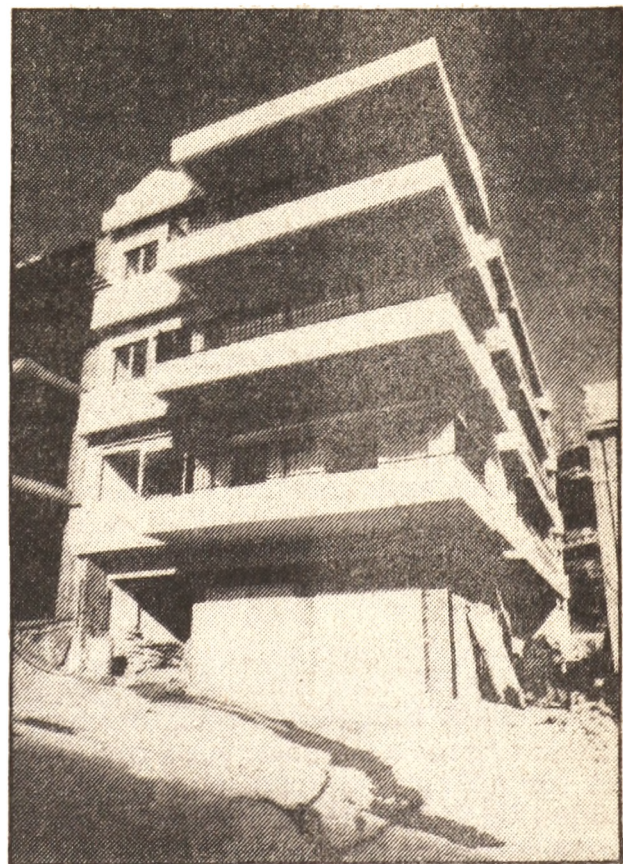
των δεσποτικών μεγάρων του Ζ. Φρ. Μπλοντέλ (18ος αι.), με έναν κλασικιστικό διαχωρισμό κάθε οικοδομήματος σε βάση, κορμό και επίστεψη.

Αψίδες πριν από την κύρια είσοδο, ύψος κεντρικού χώλ μεγαλύτερο εκείνου του τυπικού ορόφου και πολυτελή κλιμα-

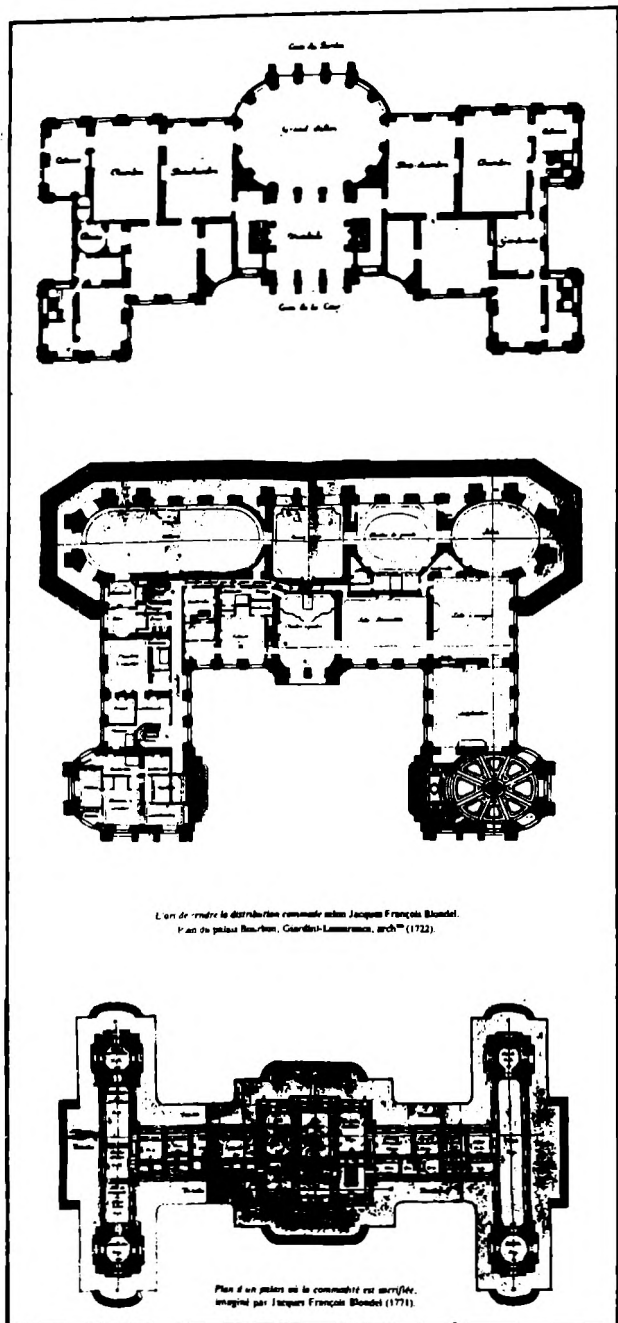
κά (συνήθως) κλιμακοστάσια που συνδέ- αν κατακορύφως τα πίσω μπαλκόνια και τις κουζίνες προορίζονταν για τις κινή- σεις του περιορισμένου υπηρετικού προ- σωπικού (προς τα κάτω για το άδειασμα των σκουπιδιών, προς τα πάνω για τα πλυσταριά και τις μπουγάδες της ταρα-

Όσο πιο παλιές οι προσθήκες επιπλέον ορόφων, τόσο λιγότερο εμφανείς.

Σε περιοχές με χαμηλό συντελεστή δόμησης η σταθερή «αισθητική της απληστίας» συνδυάζει την έπαρση των ορόφων με την πρώτη εκμετάλλευση της πυλωτής.

Κλασική συμμετρία και σαφής διαχωρισμός Côté-cour, Côté-jardin στα αστικά μέγαρα του 17ου και 18ου αιώνα.

τας, ή τα ειδικά «δωμάτια-υπηρετριών»· κινήσεις που να μην διασταυρώνονται με εκείνες των ιδιοκτητών και των υψηλών επισκεπτών τους.

Και σε όλες αυτές τις ρυθμίσεις επαναλαμβανόταν σταθερά, στην πτωχευμένη εκδοχή της, η πολεμική συμβίωση αριστοκρατών και αναγκαίων εχθρών τους — των υπηρετιών· ενώ το κουβούκλιο και, συχνά δίπλα, το μικρό ισόγειο διαμέρισμα του θυρωρού (ερύσματος του 19ου αιώνα επίσης) με την προστατευτική όσο κι αδιάκριτη εποπτεία του, επαναλάμβαναν σε μιαν άλλη πτωχευμένη εκδοχή τον παλιό φύλακα του πύργου και τους χώρους των αμαξάδων και των ιπποκόμων.

Στην απλούστευση και την τέλεια προσαρμογή προς τους λειτουργικούς στόχους και την ετυμολογία τους, οι πολυκατοικίες φτάνουν κυρίως γύρω στα χρόνια του πολέμου κι αμέσως μετά. Όταν φθηνά και γρήγορα χρειάζεται να στεγαστούν πλήθη νεοφερμένων — απόρροια των τεχνολογικών αλλαγών στην ύπαιθρο και των καταστροφών στις πόλεις. Κατά κανόνα, πλέον, η υβριδική μορφολογία ξεπερνιέται επ' ωφελεία της αυ-

θεντικότητας του «κουτιού». Η διακόσμηση των όψεων απλουστεύεται αποφασιστικά· τα ύψη των ορόφων, τα γύψινα στολίδια των ταβανιών και η σπάταλη ανάπτυξη των χωλ στις κεντρικές εισόδους μειώνονται δραματικά· επιπλέον όροφοι προστίθενται συνεχώς· και οι εσωτερικές διαρρυθμίσεις φροντίζουν να αναχαιτίζεται σε ένα μικρό χωλ κάθε επισκέπτης, προτού περάσει στο σαλόνι, ενώ κάποιοι διάδρομοι επιτρέπουν ορισμένες διακριτικές κινήσεις των συγκατοικούντων (από το μπάνιο στο υπνοδωμάτιο ή από την κουζίνα στο χωλ, λ.χ.) ανεξάρτητα από τον έλεγχο του σαλονιού. Εξάλλου η γενικευμένη χρήση των ανελκυστήρων, προς το τέλος του προηγούμενου αιώνα, σε συνδυασμό με την αύξηση της κίνησης των τροχοφόρων σε όλους τους δρόμους της πόλης, ανατρέπει την αξία των χαμηλών ορόφων για να δώσει, αρκετά αργότερα, την κορωνίδα της γλαστρόπληκτης ταρατσας και του πολυτελούς «ρετιρέ».

Στη Θεσσαλονίκη, ειδικά, όλες αυτές οι ανανεώσεις φθάνουν μαζικά και ακατάσχετα στα τέλη του '50 και κορυφώνονται στην δεκαετία του '60. Εγκαθίστανται ανελκυστήρες και προστίθενται επιπλέον όροφοι στις παλιότερες πολυκατοικίες, ενώ ανεγείροντο καινούριες παντού. Στα προάστια κατεδαφίζονται ακαριαία και άνευ διακρίσεων επαύλεις από την εποχή της Τουρκοκρατίας όσο και μονόροφες κατασκευές με ζωή μόλις μερικών ετών, για να υψωθούν πολυκατοικίες. Στο κέντρο ευνοούνται όλες οι μοντερνιστικές τάσεις, στη φτωχική εκδοχή του βαμμένου σοβά ή στην πολυτελή του «αρτιφισιέλ» και πιο πρόσφατα, της ορθομαρμάρωσης, αρκεί να κερδίζονται όροφοι, αριθμοί διαμερισμάτων και, γενικά, αστική πυκνότητα.

Οι διαφορές, άλλωστε, ανάμεσα σε φτηνές και σε πολυτελείς κατασκευές, εντοπίζονται, μέχρι τις αρχές του '80, στη χρήση φτηνών είτε ακριβών υλικών και σε περιποιημένα είτε ενδεή μπαλκόνια, μικρότερες είτε μεγαλύτερες σαλοτραπεζαρίες, κουζίνες, μπάνια, υπνοδωμάτια. Όχι σε κάποιες διαφορετικές συνθετικές συλλήψεις κι επεξεργασίες της κατασκευής.

Με εξαίρεση ορισμένα προάστια των δυο τελευταίων δεκαετιών, η κυρίως πόλη δεν διαχώρισε ποτέ της, όπως άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, περιοχές υψηλών εισοδημάτων και πολυτελών κατασκευών από περιοχές όπου με πενιχρά μέσα στεγάζεται η ανέχεια. Την κατά φυλετικές ενότητες συγκέντρωση των κατοικιών που ίσχυε ως όλο τον 19ο αιώνα, με τους πλούσιους Εβραίους π.χ. δίπλα στους φτωχούς Εβραίους, τους πλούσιους Έλληνες στις ίδιες γειτονιές με τους φτωχούς, πλούσιους και φτωχούς Τούρκους δίπλα-δίπλα στα αρχοντικά και στα χαμόσπιτα της πάνω πόλης, την δέχθηκε ένας παρεμφερής κυκλώνας, παρά την απελευθέρωση, την μεγάλη πυρκαγιά του 1917 και τα διαδοχικά κύματα των προσφύγων. Ίσα-ίσα που κάθε

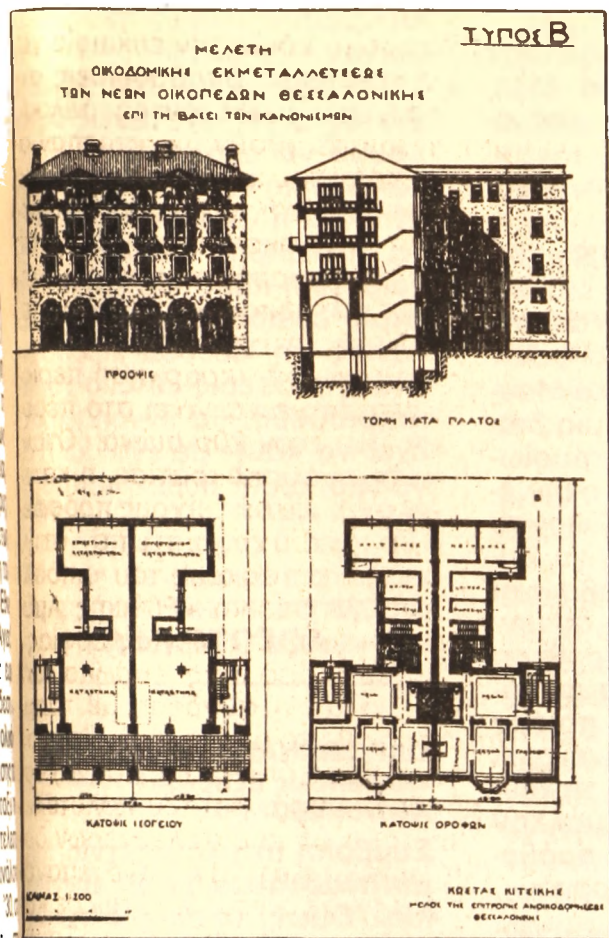
λογής αναταραχή έδινε την ευκαιρία για αιφνίδιες οικονομικές αναβαθμίσεις ανθρώπων που, μη διαθέτοντας άλλους τρόπους να αναδειχθούν, μετέτρεπαν απλώς τη μιζέρια του μονόσπιτου ή του φτωχόσπιτου με αυλή, στην προσοδοφόρο μιζέρια της πολυκατοικίας· δίπλα σε άλλους πένητες με αυλή που περιμέναν κάποιες ανάλογες ευκαιρίες ή ευνοϊκότερες τροπές της «αντιπαροχής».

Κάτι σαν κοινωνική ιεράρχηση περιοχών της πόλης πήγε να γίνει στο πέρας από τον 19ο στον 20ό αιώνα: Όταν διαρκούσης της Τουρκοκρατίας, η κατεδάφιση του παραλιακού τείχους πρόσφερε ένα προνομιούχο μέτωπο στην θάλασσα· όταν η κατασκευή του «μπουλβάρ Χαμιντιέ» (σημερινή «Εθνικής Αμύνης») και η διάνοιξη της «Αγίας Σοφίας» πρόσφεραν δυο δρόμους ευρωπαϊκών αξιώσεων· κι όταν η σύνδεση με τραμ του «Βαρδάρη» με το ανατολικό «Ντεπώ» πρότεινε ένα είδος διάκρισης που ισχύει κάπως μέχρι σήμερα, μεταξύ πολυτελών στερών ανατολικών κι ευτελέστερων διτικών συνοικιών. Κάτι ανάλογο επανελείφθηκε στα χρόνια του '30, όταν σε κάποια σημεία του κέντρου, στην «Τσιμσκή» και την «Μητροπόλεως» (βλ. J. Pleber, 1934: 38-43) καθώς και στην αυστηρομορφολογημένη «Αριστοτέλους» (πρβλ. Κ. Κιτσίκη, 1919), άρχισε η ανέγερση αστικών μεγάρων για τα μεσοστρώματα με προβλέψεις καταστημάτων στα ισόγεια ή εργαστηρίων σε ημι-υπόγεια είς μεσοπατώματα, και κάποιαν «μπουζουαδική» άνεση στις κατοικίες των (γιοστών) ορόφων.

Αλλά καμία απ' αυτές τις τάσεις δεν ολοκληρώθηκε και δεν σταθεροποιήθηκε. Όχι, βέβαια, εξαιτίας μιας πηγαίας πλότητας και δημοκρατικότητας των Θεσσαλονικέων. Κερδοσκοπική εκμετάλλευση ευκαιριών, ευκολίες εργολάβων· συμφέροντα ιδιοκτητών και η διηνεκής φεση των πολιτικών να κερδίζουν συπάθειες (τουλάχιστον) αύξησαν απλά πάλληλα τους ορόφους, μείωσαν σταδιακά τους αναγκαίους ελεύθερους χώρους, κι ανακάτεψαν απολύτως εισόματα και πολιτισμικές προτιμήσεις.

Στη σημερινή επιτομή της, η Θεσσαλονικιώτικη πολυκατοικία είναι το επτάορο «κουτί» με μια ή δυο υποχωρήσεις γι' «ρετιρέ», με «κλειστοφοβιογόνο» ασπέρ και ακροβατικό κλιμακοστάσιο, κι με δύο ή περισσότερα διαμερίσματα ατυπικό όροφο, όπου συνδιαμένουν άνθρωποι οι οποίοι, αν δεν διαθέτουν γραπλές οικονομικές απολαβές, διατίθουν οπωσδήποτε κοινή επιφάνεια καθημερινών εξόδων· κοινή αγοραστική ταιιόδοξια και κοινές δυνατότητες επιδραστικής σπατάλης.

Η πολεμική συμβίωση των αφεντικών με τους απαραίτητους εχθρούς — το υπηρέτες — έχει μεταποιηθεί για κά πολυκατοικία σε μια συναινετική κακοτράχεια μεταξύ εξισωμένων συνιδιοκτητών, χωρίς μαγειρίτσες ή «δούλες». αυτό που κρατά δίπλα δίπλα, ασφυκτισυστεγαζόμενους, παλιομοδάτους λ

Στις υβριδικές πολυκατοικίες του μεσοπολέμου διατηρείται ακόμη η μέριμνα των χωριστών κινήσεων ιδιοκτητών και υπηρεσιακού προσωπικού, και μια κλασικιστική συμμετρία και διάκριση σε βάση, κορμό, επίστεψη.

τρεις της οπερέτας και μερακλωμένους μπουζουκόφιλους, βαρύκωπους αφοσιωμένους των αθλητικών αναμεταδόσεων και νοικοκυρές μανιακές του καθημερινού συγυρίσματος, δεν είναι οι καθολικά πτωχευμένες φαντασιώσεις και η αυτοσυνειδησία της μετριότητας: Η «côté-cour» του ελάχιστου χωλ, η «côté-jardin» του μπαλκονιού της κουζίνας· η διακριτική απομόνωση, στο πιο άμεσο παρόν των άλλων, και η συσσώρευση μικροαντικειμένων, οικόσιτων της νοσταλγίας, που ταξινομούν το παρελθόν σε σκρίνια δίπλα στην πληκτική φαντασμαγορία της τηλεόρασης· η εβδομαδιαία καθαρίστρια για τα κοινόχρηστα· ο ημερήσιος, μόνο, θυρωρός, και η αμφίβολης δικαιοσύνης κατανομές του διαχειριστή.

Η νέα συνεκτική δύναμη στις πολυκατοικίες είναι, απ' ό,τι φαίνεται, η αμοιβαία αντιπάθεια κι η σύμψυχη επιδίωξη της ασχήμιας. Το μίσος κρατάει σε τέτοιαν εγγύτητα τόσους ανθρώπους, και μια διάχυτη απέχθεια προς τη γενναιοδωρία, τον αλληλοσεβασμό και την ομορφιά: Η απειλή του αστυφύλακα, για την μπουγάδα που στάζει από τα ψηλότερα μπαλκόνια, οι διαμαρτυρίες για τους θορύβους, η ύποπτη υγιεινή κάποιων νοικοκυριών κι η ανταγωνιστική επιδίωξη ενδυμάτων ή οχημάτων σε συναντήσεις των πλατύσκαλων ή στο παρτάρισμα κολλητά στην είσοδο. Όλη η διακοσμητική έμφαση και οι χρηματοβόρες μέριμνες στρέφονται και στην όποια γλιδή των υλικών, χωρίς ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αρχιτεκτονική επεξεργασία του συνόλου και την ογκοπλαστική

μελέτη της οικοδομής. Εξάλλου, με τους στενούς δρόμους και την πληθώρα των αναρτημένων επιγραφών κανείς δεν κοιτάζει τις πολυκατοικίες παραπάνω από το ισόγειο. (Διαψεύδοντας και από κει την ήδη αναιρεμένη ετυμολογία του «άνθρωπος» από το «άνω θρώσκω»).

Οι Θεσσαλονικείς (όσο και άλλοι βέβαια, αλλ' αυτοί κατά φανερό πλειονότητα) δεν δείχνουν ν' αποδέχονται την αυτοδικαίωση της ομορφιάς. Ο,τιδήποτε ωραίο δεν αποκτά, γι' αυτό και μόνο, το δικαίωμα στην ύπαρξη· χρειάζεται πρωτίστως να εξυπηρετεί και να αποδίδει: όπως φάνηκε με την κατεδάφιση σχεδόν όλων των αρχοντικών της «Βασ. Όλγας»· όπως φάνηκε με τις προσθήκες ακαλαίσθητων ορόφων σε όλες τις παλιές πολυκατοικίες του κέντρου· όπως φαίνεται με την ανέγερση προπετών μεγαθήριων στη θέση κομψών οικοδομών του μεσοπολέμου σ' όλη την κεντρική παραλία· κι όπως φαίνεται με την ημιμόλιμη κάλυψη της πυλωτής από μικρομάγαζα σε περιαστικές περιοχές με χαμηλό συντελεστή δόμησης, σαν τις «Σαράντα Εκκλησιές» λ.χ. Κι αφού η αμοιβαία αντιπάθεια, η ανταγωνιστική επίδειξη ή η κενοδοξία του νεοπλουτισμού διατηρούν και εξελίσσουν τη συνοίκηση, η ασχήμια δεν αποτελεί μόνο τη μοιραία απόρροια, αλλά το ιδεώδες έδαφος για την άνθηση τέτοιων αρετών.

Την ανελέητη ασχήμια των πολυκατοικιών τους, λοιπόν, οι Θεσσαλονικείς την επιθύμησαν, την επεδίωξαν και την πέτυχαν οριστικά. Τώρα τραβούν ασυγκράτητοι στη μόδα των μονοκατοικιών στα βορειοανατολικά, «καλά», προάστεια· (αλλ' αυτό είναι το θέμα του επόμενου, τελευταίου άρθρου της σειράς).

Πόσο καλή μπορεί να είναι έτσι, με τέτοιες προϋποθέσεις, μια πολυκατοικία; Όσο είναι το κάλλος (ψυχικό και πολιτισμικό) των συστεγαζομένων, θα 'ταν μια πρώτη απάντηση. Κι όσο η μέριμνα κάθε συνιδιοκτήτη υπερβαίνει λίγο το διαμέρισμά του, εκτεινόμενο συνολικά στην πολυκατοικία και στην πόλη - κατοικία.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

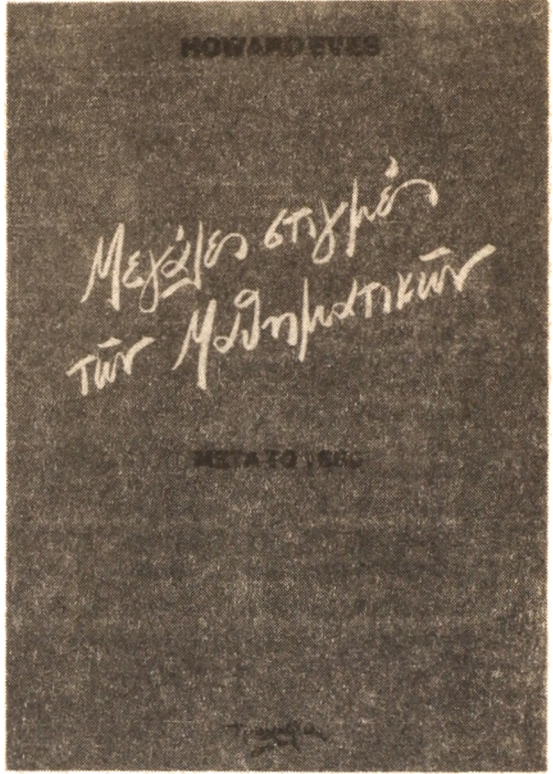
Bachelard G. (1957): *La poétique de l'espace*, P.U.F.
 Eleb-Vidal M., Debarre-Blanchard A. (1989): *Architectures de la vie privée*, ed. Archives d'Architecture Moderne, Bruxelles.
 Heidegger M. (1958): «L'homme habite en poète», στο *Essais et conférences*, éd. Gallimard, Paris, για τη γαλλική μετάφραση.
 Καμπούρη Ε., Μαυρουδή Ε., Τρακοσοπούλου Κ. (1983): «Τα νεότερα μνημεία της Θεσσαλονίκης», στο: *Αρχαιολογία*, τ. 7 (Μάιος).
 Κιτσίκης Κ. (1919): *Η κτιριολογική άποψις του Νέου Σχεδίου της Θεσσαλονίκης*, Τύποις Αδελφών Μπλαζουδάκη, Αθήνα.
 Pleyber J. (1934): *Le problème de l'habitation à Salonique et à la campagne*, Salonique.
 Χαστάογλου Β., Καραδήμου - Γερόλυμπου Α. (1986): «Θεσσαλονίκη 1900-1940. Από τις αντιφάσεις του κοσμοπολιτισμού στην ομοιογένεια της νεοελληνικής πόλης», στο: *Η Θεσσαλονίκη μετά το 1912*, εκδ. Δ. Θ., πρακτικά συμποσίου του Κέντρου Ιστορίας Θεσσαλονίκης.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ο δεύτερος τόμος

Howard Eves

Μεγάλες στιγμές των Μαθηματικών

μετά το 1650

• «Το βιβλίο διαβάζεται πολύ ευχάριστα... Δίνει έμφαση στην ανθρώπινη όψη κάθε επιτεύγματος».

Mathematics Today

• «Με εμπνευσμένο και δελεαστικό τρόπο μας παρουσιάζει την ιστορική εξέλιξη των Μαθηματικών».

The Times Higher Education Supplement

• «Πετυχαίνει να δημιουργήσει τη λαχτάρα της ανακάλυψης ακόμη και σε όσους θεωρούν το θέμα πολύ ανιαρό».

Mathematical Reviews

Ένα βιβλίο για τον γενικό αναγνώστη που πρέπει να διαβάσουν και οι ειδικοί.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Γριβαίων 5 (πάροδος Σκουφά 64)
106 80 — Αθήνα, τηλ. 364.64.26

Ο Θανάσης Ντόκος γράφει για το βιβλίο του Κώστα Μαυρουδή, «Το δάνειο του χρόνου», εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1989.

Στο πρώτο βιβλίο του Κώστα Μαυρουδή «Ποίηση 1971-72» (1977) γίνεται φανερό η επιρροή που άσκησε στον νεαρό τότε ποιητή ο Ανδρέας Εμπειρίκος. Και δικαίως. Η νεολαία στις αρχές του 1970 ανακάλυπτε ξανά τον ποιητή της Υψικαμίνου. Ο Μαυρουδής φαίνεται να έλκεται όλως ι-δαιτέρως από τη χρήση του φωτός μέσα στην ποίηση του Εμπειρίκου, που έχει άμεση σχέση με την μεσογειακή μας ιδιοσυγκρασία, αλλά και με την αίσθηση του ελληνικού καλοκαιριού. Εκείνο το οποίο ο Μαυρουδής δεν μπόρεσε να τιθασεύσει στην πρώτη εκείνη συλλογή, ήταν η μίμηση της γλώσσας του Εμπειρίκου, κάτι που δείχνει την αναφομοίωτη ακόμα επιρροή του πρωτοτύπου. Ο δεύτερος συγγραφέας που φαίνεται να εντοπίζει το ενδιαφέρον του ο Μαυρουδής είναι ο Προυστ. Η λειτουργία της μνήμης είναι ο κατ' εξοχήν τρόπος έκφρασης των αισθημάτων του.

Και τα δυο αυτά στοιχεία: η αίσθηση του φωτός και των εποχών και η λειτουργία της μνήμης, ακόμα και σε γεγονότα που δεν έχει βιώσει, είναι τα χαρακτηριστικά της καινούριας συλλογής ποιημάτων του Μαυρουδή με τίτλο «Το δάνειο του χρόνου».

Το φως καθορίζει τη λειτουργία των αισθήσεων. Ο Μαυρουδής μέσα σε δυο τρεις γραμμές κάνει φανερές τις προθέσεις του. Διασώζει κάποια στιγμιότυπα με έναν ακαριαίο κι εξαιρετικής πλαστικής ικανότητας λόγο: «Το κουμπί του περαστικού που έλαμψε θα μας τυφλώνει χρόνια» (σ. 23). Η αίσθηση του φωτός συνδέεται με την εποχή του καλοκαιριού, όπου η έντασή του είναι εξαιρετικά προκλητική. Όμως ο ποιητής ζωντανεύοντας ξανά τους μύθους των εποχών επισημοποιεί τη βροχή και το χιόνι, ό-

πως εν μέρει το αποπειράθηκε στην πρώτη του συλλογή. Για να επισημάνει την διαφορά της μεσογειακής του ιδιοσυγκρασίας τοποθετεί τα στοιχεία αυτά της φύσης (βροχή και χιόνι) στα ποιήματα που έχουν για θέμα τους την Γαλλία με τίτλο «Απόγευμα σε πόλη Γαλλική».

Η λειτουργία της μνήμης («εξοφλεί το δάνειο του χρόνου: Θυμάται», σ. 44) συνδέεται με μια προσκόλληση σε εποχή που μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει το στοιχείο του Παλαιού, όχι όμως και της νοσταλγίας. Μιλώ για τα χρόνια 1944-1957, όπου ο ποιητής είναι ή αγέννητος ή πολύ μικρός. Πρόκειται δε για μια εποχή που προσπαθούν και οι ίδιοι, όσοι την έζησαν, να την λησμονήσουν για τα τόσα δεινά που εσώρευσε στην Ελλάδα. Τι θέλγει επομένως τον ποιητή; Ίσως η ελληνική επαρχία εκείνης της εποχής, που παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον ως ατμόσφαιρα αν έχει στο μυαλό του κανείς τον «θίασο» του Αγγελόπουλου. Τον Μαυρουδή τον θέλγει ακόμα και η ενδυματολογική της άποψη. Όπως γίνεται φανερό τουλάχιστον στην πρώτη ενότητα «Ελληνικά 1944-1947».

Η βασική διαπίστωση που κάνει κάποιος που έχει υπόψη του την πρώτη συλλογή του ποιητή, είναι ότι οι γλωσσικές επιδράσεις έχουν αφομοιωθεί και η γλώσσα είναι λιτή και καθημερινή. Αν εξαιρέσει κανείς τη λέξη χρηματοσυλλέκτης αντί του ζητιάνου, που ο ποιητής στην προσπάθειά του να μην χάσει η γλώσσα τη γοητεία της φτάνει στην υπερβολή. Ενώ χρησιμοποιεί τη λέξη βυζί.

Στην τρίτη ενότητα, ο θάνατος του πατέρα και οι οδυνηρές μνήμες που τον ακολουθούν, υπερβαίνονται με τον στίχο «φαίνεται να αγνοείς τη νοσταλγία του μακρινού, τον τρόπο του ήδη συντελεσμένου» (σ. 48). Δηλαδή μέσα από μιαν ονειρική διάθεση. Τη διάθεση αυτή θα συναντήσουμε κυρίως στην επόμενη ενότητα με τίτλο «ALBUM».

Το άλλο στοιχείο που γίνεται αμέσως φανερό είναι ότι η συλλογή αποτελείται κατά τα τρία τέταρτα από πεζά ποιήματα. Κάτι τέτοιο νομίζω ότι βοηθάει στην ανάπτυξη των σκέψεων κι αισθήσεων του, αντίθετα από την πρώτη ενότητα που είναι γραμμένη σε στίχο ακριβώς επειδή η μνήμη είναι αποσπασματική.

Η καινοτομία που εισάγει ο ποιητής στη νέα του αυτή

συλλογή είναι η προσωποποίηση των αφηρημένων εννοιών:

α) διαυγής ψιθυρίζει η διάρκεια (σ. 20).

β) το άδειο κερδίζει το σώμα του (σ. 21).

γ) τα ονόματα της μέρας, σαν κατοικίδια της αυλής (σ. 31).

δ) τρεκλίζει ο ταύρος της ανίας (σ. 37).

ε) έγνεφε το λυπημένο γεγονός (σ. 38).

στ) παιδική ηλικία της επιστροφής (σ. 40).

ζ) με τη ματιά της ανίας να πλανάται στο δωμάτιο (σ. 47).

Με τον τρόπο αυτόν ο Μαυρουδής κάνει φανερό μια διάθεση πνευματικής μετουσίωσης, τέτοια που μόνο στην εξαιρετική ποίηση του Γιώργου Σαραντάρη μπορούμε να συναντήσουμε. Χωρίς βέβαια οι δυο αυτοί ποιητές να συναντιούνται και αλλού. Η πρόθεση να δώσει επισημότητα σε αυτήν τη διάσταση της ποίησης του ο Μαυρουδής, φαίνεται κι από την επιλογή του τίτλου, που αποτελεί μέρος ή μάλλον κορύφωση αυτής της πρόθεσης: «Το δάνειο του χρόνου».

Ο τρόπος επεξεργασίας του ονείρου και της φαντασίας δείχνει και την απομάκρυνση του Μαυρουδή από τον στείρο υπερρεαλισμό. Θυμάμαι το πρώτο ποίημα της συλλογής «Ποίηση 1971-72» με τίτλο «Η λέξις "στρατιώτης"». Σύμφωνα με τον Φρόντ η διάρκεια των ονείρων είναι κάποιες φορές πολύ σύντομη και περιέχει μονάχα μια εικόνα, ενδεχομένως ακόμη και μία μονάχα λέξη (εισαγωγή στην ψυχανάλυση (Γκοβόστης) σελ. 68). Πάνω σε αυτό το μοτίβο γράφτηκαν εκατοντάδες ποιήματα. Στο «Δάνειο του χρόνου» οι συνειρμοί είναι περισσότερο λελογισμένοι, η έκφραση ακριβής και η επέκταση μετρημένη.

Στη σελίδα 58 ο Μαυρουδής μας παρουσιάζει τη φωτογραφική εικόνα των σταθμών ενός ραδιοφώνου Grundig του 1952. Αν αυτό γινότανε στη δεκαετία του '30 θα είχε κάποιο νόημα. Σήμερα όμως που η ποίηση βρίσκεται στην κατάσταση της σύνθεσης παλαιότερων εμπειριών και που γι' αυτό δεν εμφανίζονται νέες ποιητικές σχολές, τέτοια τεχνάσματα δεν προάγουν την ποίηση. Το ίδιο ισχύει και για το Aldum (σελ. 57). Διασώζεται η αίσθηση, η ατμόσφαιρα, το σκηνικό, αλλά απουσιάζει η ποίηση. Οφείλω να σταθώ και στον πρώτο στίχο της σελίδος 23: «Θα βλέπω το αντηλιακό σου να επιστρέ-

φει». Ο στίχος αυτός δεν σημαίνει τίποτα. Φαντάζομαι ότι είναι σπάραγμα από έναν παλαιότερο στίχο του Μαυρουδή «το αντηλιακό επιστρέφει την λάμψη σου στον ήλιο». Θαυμάσιος στίχος που του έμειναν τα κόκκαλα.

Πάντως εκτός από τις ελάχιστες αυτές ενστάσεις οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι το «Δάνειο του χρόνου» χαρακτηρίζει η γλωσσική αρτιότητα, η ακριβής έκφραση, η εξαιρετική πλαστικότητα και η άκρα ευαισθησία. Αν δώσει κανείς τη δέουσα προσοχή στους τέσσερις αυτούς χαρακτηρισμούς, θα εννοήσει ότι έχει να κάνει με έναν ολιγογράφο, αλλά αυθεντικό ποιητή.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΟΛΓΑ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

«Ακρόπολις Εξπρές»

Αθήνα 1990

Συμβολή στη λογοτεχνία των μεταναστών, χωρίς αμφισβησία. Όμως, τα οκτώ διηγήματα της Ο.Π., ενώ αποτυπώνουν την εμπειρία της από τη Γερμανία με σαφήνεια, δεν υπερβαίνουν την περιγραφικότητα και ως ένα βαθμό την ανεπεξέργαστη διατύπωση των πρώτων εντυπώσεων. Η συναισθηματική προσέγγιση του ζητήματος δεν αρκεί για να κατακτήσει ένα περιστατικό, μια «ιστορία» λογοτεχνική υπόσταση. Χρειάζεται μετέπειτα της πρώτης ύλης, επεξεργασία του λόγου, άσκηση ύφους. Η Ο. Π., όμως, διαθέτει μια σημαντική αρετή: ξέρει να αποτυπώνει το χώρο να υπογραμμίζει τα υλικά δεδομένα και να δίνει ζωή στα πρόσωπα.

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

«Ασπενδος αναίρεσις»

Εκδ. Ρόμπρον, Αθήνα 1989

«Οι ποιητές είναι αρκετοί πνευματώδεις (ή πανούργοι). Για να βρουν ένα άλλο θι / Πο να τους επιτρέπει να συνεχίζουν ανεμπόδιστα / Το να κισσιστικό τους λειτουργήμα / Αν τολμήσει κανείς να ονματίσει τη χρεοκοπία με το ληθινό της όνομα / Οι όρνιθες της αγοράς σπεύδουν να το χαρακτηρίσουν ρομαντικό ουτοπιστή. / Κάποτε κάθε ονοπότης είχε το δικαίωμα να νερώνει το κρασί του / Ν διεκδικεί δηλαδή ένα μερίδι της αλήθειας / Σήμερα το νερώμα συντελείται ερήμην του. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με την ποίηση».

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ
Θόλος
Εκδ. Ερμής, Αθήνα 1989

«Επιτάφιος Πόλις: Ο Μύρης βγήκε από τον τάφο, / καθάρισε το πρόσωπο, τα χέρια / από το ρύπο της ψυχής — ήρθε κρατώντας το θαλασσί σκοτάδι της ημέρας. / Θωρούσε την αφρούγια σκιά της πόλης / ζωσμένη το κορμί — κυπαρισένιο / και πλαγιαστό σε θήκη και λουσμένο / στο φως των θαυμαστών πορτοκαλιών. / 'Ανοιξη θα ήτο, έαρ' πώς εξηγείται / αλλιώςτικά το φύλλωμα των δέντρων, / τ' αγνώριστο κερί στο πρόσωπό της / και τα τσουγκρίσματα των ποτηριών. / Όλα δοσμένα στην υγεία της και, τολμώ / να ειπώ, στην έ γ ε ρ σ ή της, αν ο Μύρης / δεν έβρισκε το δρόμο προς τον τάφο — / ο Μύρης, που σχεδόν τον λησμονήσαμε».

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ
Ο κακός αέρας
Εκδ. Ψυλόν, Αθήνα 1988

«Αλλά κάποτε, μαρτυρούν, / πως είχε πέσει το δέντρο εκείνο στον έρωτα / του βασιλέως των Μηδών / και έβλεπες να του στολίζει τα κλαδιά / με διαμάντια και μαλάματα / ώσπου, φεύγοντας, ο Κοδομανός / για υποθέσεις του κράτους / άφησε ένα τάγμα δορυφόρους του Ατράφαξη / να το φυλάνε δώδεκα γενιές. / Και από 'κείνους τους άντρες / που ρίζωσαν στα εδάφη του δέντρου / κρατούν πολιτείες ολόκληρες σήμερα: / Η Φιλαδέλφεια, η Γρανάδα, η Θεσσαλονίκη».

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
Η οικονομία της Δωδεκανήσου κατά τα έτη 1983-1987.
Εξελίξεις και προοπτικές
Εκδ. Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Δωδεκανήσου, Αθήνα 1989

Συμβολή στη μελέτη και τον προβληματισμό για τις οικονομικές εξελίξεις της Δωδεκανήσου η εργασία αυτή συνεχίζει μία πρώτη προσπάθειά της «Οικονομικής Βιβλιοθήκης» που κάλυπτε το ίδιο θέμα κατά την περίοδο 1980-82.

Στόχος της έκδοσης αυτής είναι να παρουσιαστούν κριτικά οι οικονομικές εξελίξεις της περιοχής και να επισημανθούν οι διαγραφόμενες προοπτικές για παραπέρα ανάπτυξη.

ΦΡΗΝΤΡΙΧ ΣΙΛΛΕΡ
Για την αισθητική παιδεία του ανθρώπου
Μετ. εισ. και σχολ.: Κλεοπάτρα Λεονταρίτου
Εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1990

Η μετάφραση των επιστολών για την *Αισθητική Παιδεία του Ανθρώπου* έρχεται σε μια στιγμή αυξημένης δεικτικότητας ως προς τον προρομαντισμό. Κι αυτό γιατί ο σημερινός αναγνώστης αναγνωρίζει την εκλεκτική συγγένειά του περισσότερο σε εποχές που — έστω και υπό άλλους όρους — διακρίνεται ο μεταβατικός τους χαρακτήρας.

Η Κλεοπάτρα Λεονταρίτου εκτός από την ευαίσθητη απόδοση του σιλλερικού κειμένου στα ελληνικά μας προσφέρει μια διεισδυτική εισαγωγή όπου αποσαφηνίζει ζητήματα σοβαρά και επίμαχα, ερευνώντας τις πηγές του Σίλλερ αλλά και αναδεικνύοντας εκείνο το μέρος της πρωτοτυπίας στη σκέψη του που κομίζει την ποιοτική διαφορά του προρομαντισμού σε σχέση με την παράδοση του διαφωτισμού.

«Τις ανάγκες που δεν κάλυψε η διαφωτιστική στάση ανέλαβε να πληρώσει η "νέα κριτική", το αντιρρησιακό πνεύμα του πρωτορομαντισμού και του ρομαντισμού, ή ακριβέστερα οι διάφορες ατομικές εξεγέρσεις "αφετηριακά ενωμένες αλλά καθ' οδόν υποκείμενες σε αναθεώρηση μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο"».

ΤΟΜΑΣ ΧΟΜΠΣ
Λεβιάθαν (2 τόμοι)
Μετ. Γ. Δημητρακόπουλος, Αιμ. Μεταξόπουλος
Εκδ. «Γνώση», Αθήνα 1989

Στη σειρά «Φιλοσοφική και Πολιτική βιβλιοθήκη» εκδόθηκε ένα από τα σημαντικότερα μνημεία του ανθρωπίνου πνεύματος: το κλασικό έργο Λεβιάθαν, με το οποίο ο Τόμας Χομπς έθεσε τα μεγάλα ερωτήματα που εξακολουθούν να απασχολούν την πολιτική σκέψη. Τι είναι μια οργανωμένη Κοινότητα ανθρώπων, τι τη δημιουργεί, τι τη συντηρεί και τι την καταστρέφει; Τι είναι ισχύς, τι είναι εξουσία, τι είναι θεσμοί και πώς είναι φτιαγμένος ο άνθρωπος, έτσι ώστε οι πολιτικές κοινότητες να διαμορφώνονται μ' αυτόν τον τρόπο.

Δίνοντας την απάντησή του σ' αυτά τα ερωτήματα ο Χομπς διατυπώνει παράλληλα τις επιστημολογικές και μεθοδολογικές εκείνες αρχές, οι οποίες σήμαιναν την α-

ποκοπή της σύγχρονης θεωρητικής σκέψης από τις μεσαιωνικές και θρησκευτικές παραδόσεις.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΡΟΥΤΑΣ
Βυζαντινή προεικονοκλαστική και γερμανική προκαρολική τέχνη
Εκδ. Σμίλη, Αθήνα 1989

Ένα αρκετά σύνθετο θέμα, όπως εμφανίζεται στον τίτλο του έργου, γίνεται απλό και προσιτό ακόμη και για τον μη ειδικό αναγνώστη που θα είχε τη διάθεση να προσεγγίσει ένα ζήτημα που αφορά τόσο την τέχνη όσο και τις διαπολιτισμικές σχέσεις. Ο συγγραφέας χωρίς να μειώσει το ερευνητικό του έργο κατορθώνει, συγχρόνως και να το εκλαϊκεύσει καθώς συνθέτει με σαφήνεια και αποδεικτική δύναμη τα δεδομένα που του προσφέρουν οι πηγές του. Πρωτότυπη μελέτη η οποία παράλληλα δεν αμελεί την αξιοποίηση μιας εκτενέστατης βιβλιογραφίας.

ΠΑΥΛΟΣ ΧΙΔΙΡΟΓΛΟΥ
Οι Έλληνες Πομάκοι και η σχέση τους με την Τουρκία
Εκδ. Ηρόδοτος, Αθήνα 1989

Μια ενδιαφέρουσα μελέτη που εξετάζει το επίμαχο θέμα

των Πομάκων. Παρατίθενται οι ελληνικές απόψεις περί της καταγωγής των Πομάκων και των σχέσεών τους με την Ελλάδα και οι αντίστοιχες τουρκικές απόψεις.

Το βιβλίο συμπληρώνει ενδιαφέρον παράρτημα, με αποσπάσματα της μελέτης του Τσέχου γλωσσολόγου και ιστορικού Leopold Geitler *Ποιητικές παραδόσεις των Θρακών και των Βουλγάρων*, που είναι ενδεικτικά τεκμήρια της αρχαίας θρακικής, καταγωγής των Πομάκων.

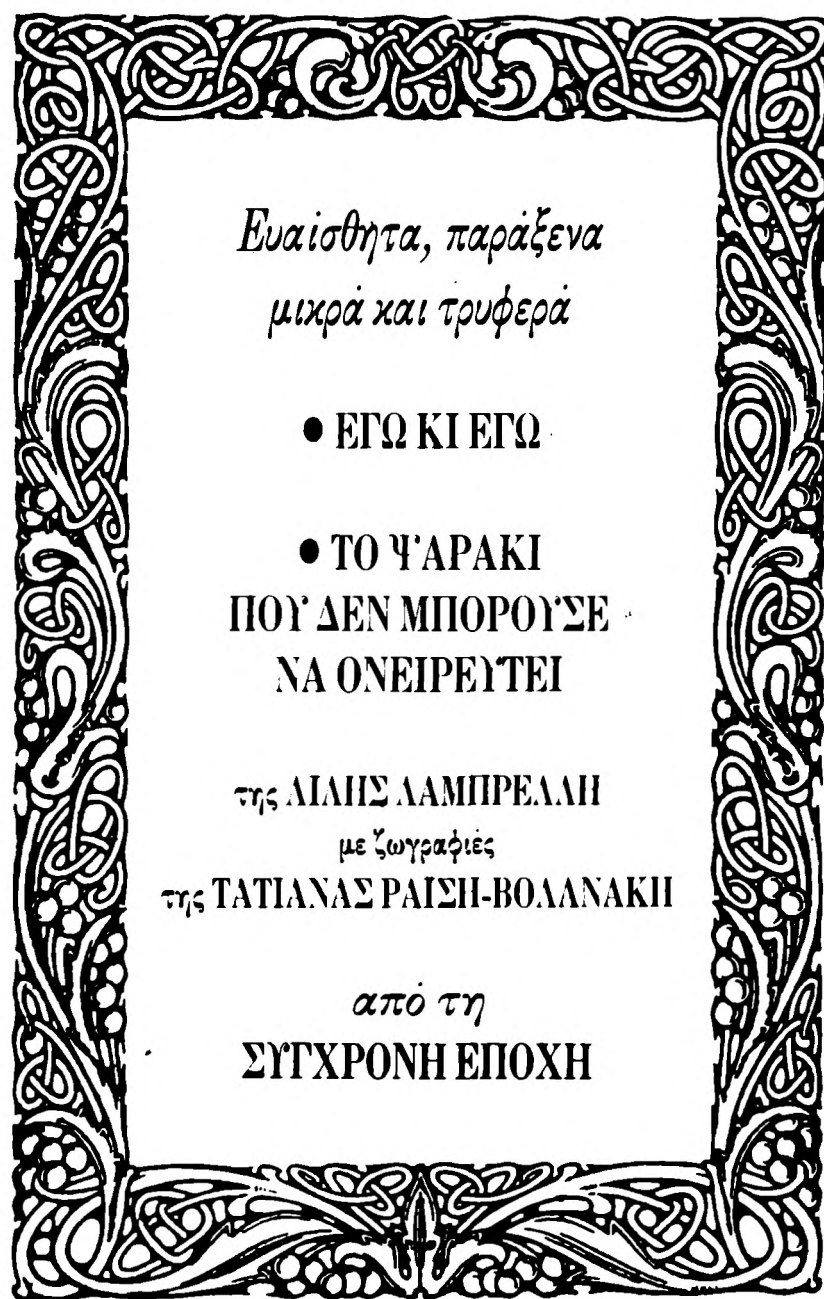
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΚΩΣΤΑΣ ΓΕΩΡΓΟΥΤΣΟΣ
Ο Γιάγκος. 50 χρόνια φασαυλότητα
Εκδ. «Δωδώνη», Αθήνα 1990

ΑΝΤΩΝΗ ΝΤΑΣΙΟΥ
Παγκοσμιότητα - Ιστορικός και διαλεκτικός υλισμός
Αθήνα 1990

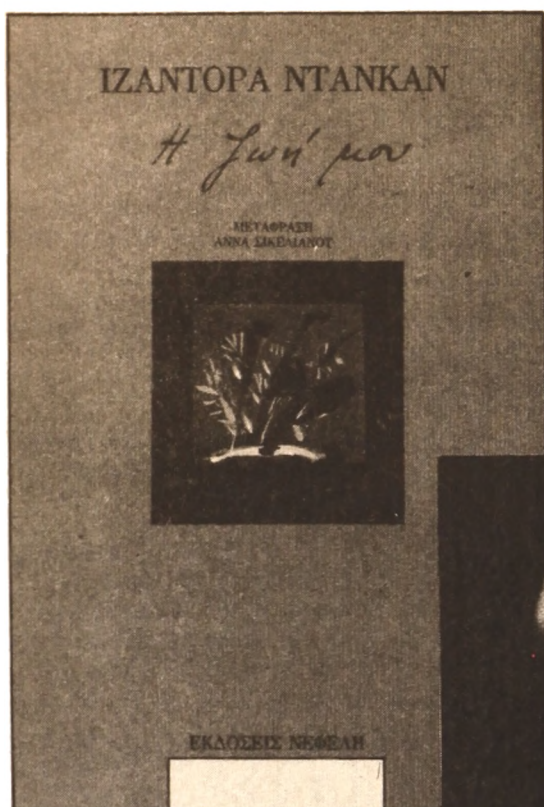
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ε. ΜΟΥΝΔΡΕΑΣ
Ανάλαφρες ευαισθησίες
Πειραιάς 1986

ΑΛΕΞΗΣ Π. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Θεωρητικά ζητήματα του συνδικαλιστικού κινήματος
Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1989

IZANTOPA NTANKAN

Η ζωή μου

Η αυτοβιογραφία της Ίζαντόρα Ντάνκαν είναι ένα πιστό και συναρπαστικό αντιφέγγισμα του έκρηκτικού ταμπεραμέντου της. Μέσα από τις σελίδες αυτού του τόσο σημαντικού για την ιστορία του χορού βιβλίου, ξετυλίγεται η ζωή της ξεχωριστής αυτής Ίερείας, και ο ρόλος της στην εξέλιξη της τέχνης στις αρχές του αιώνα μας.

Ένα βιβλίο συναρπαστικό, μεταφρασμένο από την Άννα Σικελιανού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα, τηλ. 360.77.44

**δια
λογος**

ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΝΗΜΗΣ Ή ΠΡΟΤΑΣΗ ΖΩΗΣ;

● Από το φίλο Γιάννη Ζωγράφο πολύ εύστοχες παρατηρήσεις για το διάλογο στην Αριστερά:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,
Επίτρεψέ μου μια προέκταση των σκέψεων που φιλοξένησες στο 427 τεύχος σου και που σχετιζόνταν με την έκκλησή σου στα κόμματα της Αριστεράς για ανανέωση και ανατοποθέτηση. Πιστεύω ότι μάλλον πρέπει να τα απασχολεί αυτό το θέμα, αλλά ας μην ξεχνάμε ότι ως τις 8/4/90 τα απασχολούσε ένα άλλο, πολύ γνωστό κι επείγον, πρόβλημα αυτοσυντηρησιακού χαρακτήρα. Ας μην θίξω εδώ την ενδιαφέρουσα άποψη που εκφράσθηκε στο τελευταίο τεύχος σου αναφορικά με τη βραχυπρόθεσμη αξία του προϊόντος αυτής της αυτοσυντηρητικής συμπεριφοράς, μια και είναι έξω από το αντικείμενο του παρόντος.

Πάντως δεν μπορεί να είναι κανείς απόλυτα βέβαιος για το αν η Αριστερά μας θα είχε ανταποκριθεί στην εξωτερική πρόκληση του β' εξαμήνου του 1989, στην περίπτωση που δεν είχαν συμβεί τα γνωστά εσωτερικά γεγονότα του τελευταίου ενάμιση χρόνου. Εξάλλου, την ώρα που κανείς σκέπτεται αυτά τα πράγματα δεν μπορεί παρά να περάσει από το νου του και μια γενικότερη διάθεση που επικρατεί στον τόπο μας. Εκείνη, δηλαδή, που αποτρέπει από τη μετωπική κι ορθολογική αντιμετώπιση των προβλημάτων, ενώ προτρέπει στην έρπουσα αναζήτηση της λύσης τους μέσα από τις τριβές με τα πράγματα και τις περιστάσεις.

Όσον αφορά στο σχετικό διάλογο —για τον οποίο δεν πρόβαλες αντίρρηση— νομίζω ότι τίποτα δεν εμποδίζει την άμεση έναρξή του στις στήλες σου, κι ανάμεσα στον κόσμο των συνεργατών και των αναγνώστών σου. Διάλογος που θα εντοπίσει κάποια βασικά δεδομένα του προβλήματος της ανανέωσης και θα προετοιμάσει, κατά ένα

τρόπο, τον κύριο διάλογο των ειδικών και των αρμοδίων. Αυτόν δηλαδή που θα αναδείξει τις ζητούμενες τελικές προτάσεις για τους σκοπούς και τη μορφή της εγχώριας Αριστεράς του μέλλοντος.

Τόσο για διευκρίνιση του τι εννοώ όσο και για έναυσμα παραθέτω, στην τύχη, μερικά τέτοια δεδομένα που τα έχει θεμελιώσει ή όχι λιγόχρονη, διεθνής και ελληνική ιστορία του αιώνα που φεύγει:

α) Το σταθερό απόθεμα ψυχοφόρων της δικής μας Αριστεράς, είναι ένας κόσμος που συνδέθηκε μαζί της σε δύσκολα και σκληρά χρόνια με αποτέλεσμα ο σύνδεσμος να έχει σήμερα κι έναν έντονα συναισθηματικό χαρακτήρα. Όπως η από το χρόνο αντικατάσταση των ανθρώπων με άλλους, που είναι φυσικό να μην έχουν τα ίδια βιώματα με τους πρώτους, δημιουργεί για την Αριστερά του μέλλοντος την ανάγκη να πείθει με προτάσεις ζωής και όχι μνήμης. Αλλά η δυνατότητα υποβολής τέτοιων προτάσεων συνδέεται άμεσα με την ανανέωση που, τόσο φορτικά, προτείνεις εδώ και πέντε μήνες.

β) Τα μελλοντικά «πακέτα» στόχων και μέτρων αυτής της παράταξης, θα είναι ανάγκη να αφορούν όχι μόνο εισοδηματικά θέματα, αλλά και ό,τι σχετίζεται με τη βιολογική, ψυχική και πνευματική διάσωση και ανάπτυξη των ανθρώπων.

γ) Ο συγκεκριμένος άνθρωπος αξιώνει πια ίση μέριμνα με εκείνη που καταβάλλεται για την κοινωνία ως σύνολο.
δ) Η ρήξη ανάμεσα σε εργοδότες και εργαζόμενους, δεν θα δικαιολογείται αν θα οδηγεί σε ουσιώδη κοινωνική, ή εθνική, διάσπαση.

ε) Χωνεύθηκε πια για τα καλά ότι προηγείται το πρόβλημα της παρασκευής μεγάλης καλής «πίττας» και ακολουθεί εκείνο της διανομής της. Η ισορροπία μεταξύ της ενθάρρυνσης των ταλαντούχων για την παρασκευή μεγάλης πίτας και της δυνατότητας διανομής του μεγαλύτερου μέρους στους άμεσους παραγωγούς της, θα είναι ένα από τα κύρια μελήματα της Αριστεράς του μέλλοντος.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία

Γιάννης Ζωγράφος

Υ.Γ. Το νόημα που είχε ο όρος «μοντέλο» στο πρόσφατα δημοσιευμένο κείμενο του κ. Τάκη Φωτόπουλου, αποτελεί ένδειξη για την ευρεία χρήση

αυτού του όρου κι όχι μόνο για την ονομασία του δογματικού και διατακτικού προτύπου, όπως νομίσθηκε από αναγνώστες σου πρόσφατα.

Γ.Ζ.

ΟΙ ΔΙΩΞΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ

● Στην επιστολή του κ. Ν. Μαρινόπουλου (τχ. 433) ανταπαντά η κ. Α. Χαραλαμπίδου σχετικά με το άρθρο της για τον Ν. Μπουχάριν που είχε δημοσιευθεί στο τχ. 431.

Αγαπητό «Αντί»

Απουσία μου στο εξωτερικό δεν μου 'δωσε τη δυνατότητα να διαβάσω εγκαίρως το σχόλιο του κ. Ν. Μαρινόπουλου στο τχ. 433 σχετικά με το άρθρο μου για τον Ν. Μπουχάριν (τχ. 431).

Κατ' αρχήν δεν υποστήριξα ότι ο Ν. Μπουχάριν ήταν το μοναδικό θύμα των διώξεων του Στάλιν και συμφωνώ πως κι η «Αριστερή Αντιπολίτευση» μαζί κι ο Τρότσκι, υπήρξαν θύματα της ίδιας βίας.

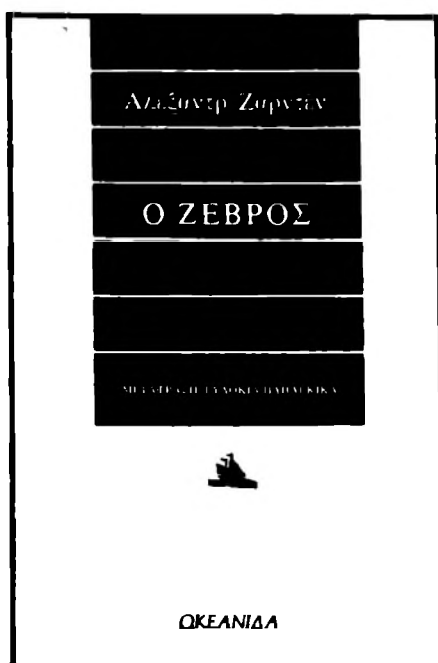
Σκοπός του άρθρου μου δεν ήταν η γενική αξιολόγηση του έργου και του ρόλου του Μπουχάριν, αλλά η επισήμανση της άθλιας μεθοδολογίας σπύλωσης και συκοφάντησης των αντιφρονούντων, του ψυχολογικού δράματος που έζησαν οι άνθρωποι αυτοί στο καθεστώς πολιτικής τρομοκρατίας του Στάλιν. Συνεπώς δεν μπορούσε να γίνει ειδική αναφορά σε κανένα από τα έργα του κι ούτε και στις αδύνατες πλευρές του «Ιστορικού Υλισμού» του.

Σχετικά με την παρατήρηση πως η «Αριστερή Αντιπολίτευση» και κυρίως ο Τρότσκι έκαναν όχι μόνο υποδείξεις αλλά και σκληρούς αγώνες κατά της πολιτικής και οικονομικής πορείας του σοβιετικού καθεστώτος, έχω να σημειώσω τα εξής: Κύριος άξονας των υποδείξεων της «Αριστερής Αντιπολίτευσης» στον τομέα της οικονομίας ήταν η αντίθεσή της στη μικτή οικονομία της ΝΕΠ, η κριτική κατά του Στάλιν ότι στηρίζει, όπως και ο Μπουχάριν, την οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην «ισχυρή αγροτιά», και στην «ενσωμάτωση του κουλάκου στο σοσιαλισμό». Η εμμονή δε του Τρότσκι στη θεωρία της «διαρκούς επανάστασης» περιόριζε την αισιοδοξία του για την εδραίωση σοσιαλιστικής οικονομίας σε μια χώρα. Ορθές ήταν οι μετέπειτα παρατηρήσεις του Τρότσκι στο «Δελτίο» που εξέδιδε στο Βερολίνο (1932) και που προειδοποιούσε για τους κινδύ-

νους που διέτρεχε η σοβιετική οικονομία λόγω ανισομερών κατανομής των επενδύσεων σε βάρος της ελαφράς βιομηχανίας και της αγροτικής οικονομίας. Σ' ό,τι αφορά τους αγώνες του κατά των διωγμών και της πολιτικής αυθαιρεσίας του Στάλιν δεν νομίζω πως θα τους αμφισβητούσε κανείς. Η προσφορά του Τρότσκι στην κριτική του σταλινισμού ήταν σημαντική. Ο Τρότσκι ήταν μια ισχυρή αλλά και αντιφατική προσωπικότητα με πολλές υπηρεσίες στην επανάσταση, αλλά και πολλά λάθη. Η αναφορά όμως στο ρόλο ή στο έργο του δεν είχε θέση στο σύντομο και περιορισμένου χαρακτήρα άρθρο μου, που έθιγε μια κυρίως πτυχή της ζωής του Μπουχάριν.

Σ' ό,τι αφορά τη βοήθεια του Μπουχάριν προς τον Στάλιν στην πολιτική εξόντωση της «Αριστερής Αντιπολίτευσης» έχω να παρατηρήσω τα εξής: Η ιστορία της περιόδου εκείνης έχει επιδείξει πολλές περιπτώσεις αντιφατικών ομαδοποιήσεων στην ηγεσία του κόμματος, που ξεκινούσαν από ιδεολογικές διαφωνίες ή συμπτώσεις σε συγκεκριμένα θέματα οικονομικής ή άλλης πολιτικής. Ο Μπουχάριν, φανατικός εμπνευστής της σταδιακότητας του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού της υπαίθρου και της θεωρίας «της παραγωγικής δημοκρατίας», αντιδρούσε έντονα σε πολλές από τις προτάσεις της «Αριστερής Αντιπολίτευσης» και του Τρότσκι. Ο Στάλιν, στην αδυσώπητη πολεμική του εναντίον της, χρησιμοποίησε την ιδεολογική αντιπαράθεση του Μπουχάριν, ο οποίος δυστυχώς ενέδωσε και δεν είναι προς τιμήν του. Σημειώνω με την ευκαιρία πως συχνά οι ιδεολογικές διαφωνίες έφταναν σε προσωπική αντιδικία, στην οποία δυστυχώς υπέπεσαν και τα στελέχη του «Αριστερής Αντιπολίτευσης». Θυμίζω στον κ. Μαρινόπουλο πως στην 23η Κομματική Συνδιάσκεψη του Λένινγκραντ (Φεβρ. 1926) ο Ζηνόβιεβ, γραμματέας ακόμα της οργάνωσης αυτής και σημειωμένων παράγων της «Αριστερής Αντιπολίτευσης», εισηγούμενος την πλατφόρμα της «Νέας Αντιπολίτευσης», όπως ονομαζόταν τότε, μίλησε με τα σκληρότερα λόγια κατά του Μπουχάριν, αποκαλώντας τον «ιδεολόγο των κουλάκων... έτοιμο ν' ανοίξει το δρόμο της καπιταλιστικής ανάπτυξης στο χωριό»¹.

Αυτές οι αλληλοκατηγο-

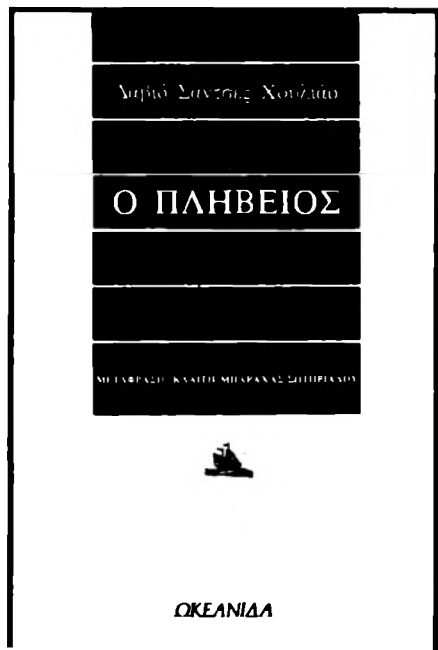

ΑΛΕΞΑΝΤΡ
ΖΑΡΝΤΕΝ

Ο Ζέβρος

Ο Ζέβρος ενσαρκώνει το πάθος του συγγραφέα για τον έρωτα.

Ο ήρωας του μυθιστορήματος προσπαθεί, χρησιμοποιώντας τα πιο εκκεντρικά τεχνάσματα, να αναζωπυρώσει τον έρωτά του με τη γυναίκα του και να ξαναγίνει αυτός που δεν έπρεπε ποτέ να έχει πάψει να είναι: ο εραστής της, ο άντρας των ονείρων της. Ούτε ο θάνατος δεν αποτελεί εμπόδιο γι' αυτόν...

ΔΑΒΙΔ
ΣΑΝΤΣΕΣ
ΧΟΥΛΙΑΟ

Ο πληβείος

Η δυστυχία μου οφείλεται σ' ένα αθώο ψέμα, λέει ο Λουίς Ενρίκε, ο ήρωας αυτού του μυθιστορήματος. Τό ψέμα του δεν είναι από τα συνηθισμένα. Ενώ οι άντρες λένε συνήθως ψέματα πως δεν είναι παντρεμένοι, αυτός ισχυρίζεται το αντίθετο για να κατακτήσει μια εκκεντρική γυναίκα που θέλει ο εραστής της να είναι οπωσδήποτε δεμένος με τα δεσμά του γάμου.

Από εκεί αρχίζουν όλα, για να τελειώσουν όταν ο ήρώας μας πιάνεται στα δίχτυα που ο ίδιος έστησε...

ΟΚΕΑΝΙΔΑ

ρίες δεν εμπόδισαν, δύο χρόνια μετά, τη δημιουργία της «συμμαχίας» Μπουχάριν - Κάμενεβ - Ζηνόβιεβ στον κοινό αγώνα κατά του Στάλιν.

Η «σύμπραξη» Μπουχάριν - Στάλιν ήταν συγκυριακή και πρόσκαιρη. Ήδη στις 2.6. 1928 ο Μπουχάριν εκδηλώνει έντονα τη διαφωνία του με τον Στάλιν και του γράφει: «Κόμπα², σου γράφω γιατί δεν μπορώ προφορικά να σου εκθέτω την άποψή μου. Δεν ακούς κανέναν ως το τέλος. Επανερχόμενος στη λήψη έκτακτων μέτρων και τη χρήση βίας στην ύπαιθρο, αποπροσανατολίζεις το κόμμα και καθιστάς τη βία πολιτική του γραμμής³. Στις 9 δε Νοεμβρίου του ίδιου χρόνου, σε άρθρο του στην «Πράβδα» με τον τίτλο «Σημειώσεις οικονομολόγου», διαφωνεί δημόσια με τον Στάλιν στην πολιτική επιβολής έκτακτων μέτρων στην ύπαιθρο και, λίγο αργότερα, μαζί με τους Ρίκωβ - Τόμσκι τον κατηγορεί για «παράμρφωση της γραμμής του κόμματος», για επιβολή κλίματος «ομοφωνιών,... προαποφασισμένων αποφάσεων,... επευφημιών και χειροκροτημάτων... ως επίσημων στοιχείων της διαδικασίας έγκρισης των προτάσεων της ηγεσίας⁴.

Αναφορικά με την επιλογή του Ορτζονικίτζε ως αποδέκτη των επιστολών του Ν. Μπουχάριν θα παρακαλούσα τον κ. Μαρινόπουλο να προσέξει τη μεσαία στήλη της σελ. 43 του «ΑΝΤΙ» (431), όπου σαφώς, νομίζω, εξηγώ τους λόγους επίκλησης της συνδρομής του Ορτζονικίτζε από τον Μπουχάριν. Όσο για το περιεχόμενο των επιστολών του μπορεί να δημιουργούν την εντύπωση «διάσωσης της κομματικής του ιδιότητας», στην ουσία όμως αποτελούν αδιάψευστο τεκμήριο του δέους, που επέβαλε η παντοδυναμία της μονοκομματικής εξουσίας και των παντοειδών εξαρτήσεων των ατόμων από το κόμμα. Άλλωστε οι επιστολές αυτές δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως η μοναδική απόδειξη της αγωνιστικής ιστορίας του Μπουχάριν. Η ζωή του ήταν ένας συνεχής και συνεπής αγώνας για τη δημοκρατία και τη σοσιαλιστική νομιμότητα. Άλλα κείμενά του ή ομιλίες του μπορεί να χαρακτηριστούν ως υπαναχώρηση από τον αγώνα και τις πεποιθήσεις του, όπως η αυτομαστίγωσή του στο XVII Συνέδριο του κόμματος⁵ ή οι «ομολογίες» του κατά την ανάκριση μετά τη σύλληψή του

για πράξεις που ποτέ δεν έκανε. Αυτό όμως ήταν ένα γενικό φαινόμενο «κομματικού πατριωτισμού», το οποίο δεν απέφυγαν κι οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι της «Αριστερής Αντιπολίτευσης». Ο Κάμενεβ, για παράδειγμα, στο ίδιο Συνέδριο, εξετάζοντας «αυτοκριτικά» την πορεία του «ομολόγησε» ότι «βάδιζε σε εγκληματικό δρόμο», ότι αυτός και οι συνεργάτες του «στην ουσία άνοιξαν τις πύλες του φρουρίου⁶ στον εχθρό», ότι με τη συνεργασία τους το 1928 με τον Μπουχάριν «βοήθησαν την αχαλίνωτη ιδεολογία των κουλάκων» κι ότι «ο σύντροφος Στάλιν... είναι το λάβαρο του κόμματος, ο εκφραστής της θέλησης εκατομμυρίων και το χτύπημα εναντίον του σημαίνει χτύπημα εναντίον όλου του κόμματος, εναντίον του σοσιαλισμού και του παγκόσμιου προλεταριάτου».... Κι όμως, με τη φραξιονιστική μας πάλη —συνέχιζε ο Κάμενεβ— κατευθύναμε το δηλητηριώδες κεντρί μας εναντίον εκείνου, που με τη μεγαλύτερη διορατικότητα υποδείκνυε τα λάθη μας, εναντίον του συντρόφου Στάλιν⁷. Παρόμοιες «ομολογίες» δυστυχώς είχαν κάνει κι ο Πρεομπραζιένσκι κι ο Ζηνόβιεβ κι ο Ρίκωβ κι ο Τόμσκι άλλοι. Μ' αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έκαναν αγώνα «για την αποκατάσταση των υγιών αρχών του σοσιαλισμού» ή ότι «δεν έβλεπαν πού βάδιζε ο Στάλιν». Η ιστορία της περιόδου εκείνης είναι πολυσύνθετη κι η ανάλυση πρέπει να 'ναι βαθιά και πολύπλευρη. Γεγονός παραμένει ότι όλοι οι πρωτεργάτες της επανάστασης με τις φωτεινές στιγμές και τα λάθη τους, με την προσφορά και τις υπαναχωρήσεις τους αποτελούν σημαντικές φυσιογνωμίες του μπλσεβίκικου κόμματος και με τους αγώνες τους σε πολλές περιόδους αποτέλεσαν το πολιτικό αντίβαρο της σταλινικής βιαιότητας και του πολιτικού αυταρχισμού, πράγμα που πλήρωσαν με τη ζωή τους.

Ευχαριστώ για τη δυνατότητα ανταπάντησης.

Με τιμή

Α. Χαραλαμπίδου

1. Γ. Εμιλιάνωβ, «Παρατηρήσεις για τον Μπουχάριν», Μ. 1989, σελ. 23.
2. Ψευδώνυμο του Στάλιν.
3. Στ. Κοέν, Ν. Μπουχάριν, Πολιτική βιογραφία, Μ. 1988, σελ. 214.
4. Στο ίδιο, σελ. 236.
5. Βλ. Στενογραφημένα πρακτικά, Μ. 1934, σελ. 124-125.
6. Εννοεί το Κόμμα.

7. Στενογραφημένα πρακτικά, Μ. 1934, σελ. 517-518.

ΛΕΠΤΟ ΖΗΤΗΜΑ Ή ΧΟΝΤΡΟ ΠΑΛΟΥΚΙ;

● Ομόθρησκος και ομογενής, αγνώστου κατοικίας, ίσως Θραξ, διαμαρτύρεται για τα γραφόμενα του Ημεροδότη:

Φίλοι του περιοδικού ΑΝΤΙ Αισθάνθηκα πραγματικά μεγάλη απογοήτευση αλλά και αγανάκτηση διαβάζοντας στο τεύχος 428 (9.2.90) του ΑΝΤΙ τον ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗ και συγκεκριμένα τα σχόλιά του για τα γεγονότα της Κομοτηνής, όπου ο σχολιασμός του περιοδικού με το γνωστό «καυστικό» και «σατυρικό» ύφος άφησε ούτε λίγο ούτε πολύ να εννοηθεί ότι αυτοί, εκεί πάνω είναι βάρβαροι, ρατσιστές και αγροίκοι. Προτού υπάρξει κάποια παρανόηση πρέπει να πω ότι δεν γράφω την επιστολή αυτή προκειμένου να δικαιολογήσω τις βιαιότητες. Η βία είναι σε όλες της τις μορφές απορριπτέα και αυτό δεν χρειάζεται νομίζω παραπέρα ανάλυση.

Ενώ όμως ο σχολιογράφος του ΑΝΤΙ αναφερόταν στην ουσία σε ένα τεράστιο εθνικό πρόβλημα, φρόντιζε συστηματικά με τον τρόπο γραφής του να δημιουργεί την εντύπωση ότι αναφερόταν σε ένα θέμα που αφορούσε κάποια υπανάπτυκτη ελληνική «αποικία». Όποιος διάβασε το συγκεκριμένο σχόλιο (και ίσως γέλασε με τις «σατυρικές» ικανότητες του ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗ) καταλαβαίνει τι εννοώ. Κάθε φορά που γινόταν αναφορά στους κατοίκους της Κομοτηνής χρησιμοποιούνταν επίθετα όπως «ομόθρησκοι» (τους αναγνωρίζεται τουλάχιστον ότι έχουν κοινό θρήσκευμα με τους άλλους Έλληνες), «ομογενείς» (είναι μεν εκτός Ελλάδας αλλά έχουν κοινές καταβολές), «ομόδοξοι» κλπ. Παράλληλα βέβαια έγινε αναφορά και στους «ντόπιους Τούρκους» που καταπιέζονται από τους «ακροδεξιούς και κυπατζήδες». Και σαν να μην έφτανε αυτό, «αφού "καθάρισαν" με τους Τούρκους, οι εν Κομοτηνή, ομογενείς και ομόδοξοι τα έβαλαν με τον Συνασπισμό...». Τάδε έφη ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ.

Είναι γνωστή βέβαια η στάση της Αθήνας γενικά απέναντι στη Θράκη. Φτάνει να κοιτάξει κανείς τα αναπτυξιακά προγράμματα των τελευταίων δεκαετιών. Λυπεί όμως ιδιαίτερα το γεγονός ότι τα στοιχεία αυτής της «υδροκέφαλης» ιδεολογίας δείχνουν να μπήκαν και εκεί, που —λογικά— κανείς δεν θα περιμενε.

Επί δεκαετίες ισχύει η μετάθεση δημοσίου υπαλλήλου στην Θράκη ως «δυσμενής». Ο σχολιαστής του ΑΝΤΙ, πεπεισμένος και αυτός για τη «δυσμενεία» των συνθηκών που επικρατούν στην Κομοτηνή, προτείνει την αποστολή στην πόλη των «200 Κυπατζήδων», που «περισσεύουν» στο ελληνικό Δημόσιο.

Και μια που βρήκε ευκαιρία ο ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ να αναφερθεί στην Κομοτηνή (ποιος ξέρει πότε θα την ξαναθυμηθεί και προκειμένου να στηρίξει τα επιχειρήματά του περί βαρβαρότητας και ρατσισμού των «ομογενών και ομοθρησκών» θυμήθηκε και του Πόντιους πρόσφυγες, που κι αυτοί είναι ανεπιθύμητοι, εκεί πάνω, στην Κομοτηνή. «Σε λίγο οι ομογενείς και ομόθρησκοί μας θα τρώνε τις σάρκες τους» χαριτολογούσε ο ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ.

Προκατάληψη, κακή ενημέρωση ή διάθεση στιγματισμού των κατοίκων της περιοχής; Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω. Εάν πάντως είχε συγκεκριμένος δημοσιογράφος την ευθυξία να ενημερωθεί τουλάχιστον πάνω σε αυτό το θέμα (τον τελευταίο καιρό γράφτηκαν ουκ ολίγα για το θέμα αυτό στον Τύπο, βλέπε π.χ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 10/2/89), πριν αρπάξει την ευκαιρία να χλευάσει εις βάρος ορισμένων χιλιάδων κατοίκων (έστω και απλά ομογενών), θα μπορούσε να αποφύγει σε αυτό τουλάχιστον το σημείο τη γκάφα.

Για να χαρακτηριστεί κανείς ως «δημοκράτης», «προδευτικός», «ανθρωπιστής» οτιδήποτε άλλο δεν αρκεί να κινείται στους χώρους των εδοτικών γραφείων ενός περιοδικού, που έχει ίσως καταξιωθεί ως τέτοιο.

Και το να θέλει κανείς να σχολιάσει και να σατυρίσσει χωρίς να έχει φροντίσει να ενημερωθεί και από την άλλη με την πρόθεση να μετατρέψει ένα βαθύ κοινωνικό και ταυτόχρονα εθνικό πρόβλημα σε απλά τοπικό είναι τραγικό και λυπηρό. Πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για ένα τόσο λεπτό ζήτημα.

Έχω την ελπίδα, ότι το ΑΝΤΙ

Τι θα θελήσει να δημοσιεύσει αυτή την επιστολή μου.

Φιλικά

Ευριπίδης Παπαδημητρίου
ένας ομόθρησκος ομογενής

● Ο Ημεροδότης απαντά:

Είναι πασίγνωστο:

α) Ότι οι ντόπιοι **Τούρκοι** και λοιποί **Μουσουλμάνοι** καταπιέζονται από ακροδεξιούς και κυπατζήδες, με τις ευλογίες του Μητροπολίτη Κομοτηνής Δαμασκηνού.

β) Ότι οι βιοτέχνες και βιομήχανοι Κομοτηνής εναντιώθηκαν στην εγκατάσταση **Ποντίων**.

γ) Ότι οι απεσταλμένοι του **Συνασπισμού** απειλήθηκαν από ομογενείς και ομόδοξους Έλληνες και όχι από **Μουσουλμάνους, Πομάκους, Τούρκους, Κατσιβελούς** ή οτιδήποτε άλλο.

δ) Ότι πολιτική επί του μειονοτικού ασκεί η ΚΥΠ και γι' αυτό προτείνονται να σταλούν, εκεί οι 200 περισσευούμενοι κυπατζήδες.

ε) Ότι ο **Σαδίκ** φυλακίστηκε επειδή δήλωνε **Τούρκος** — ενώ έπρεπε να δηλώνει **Έλληνας**.

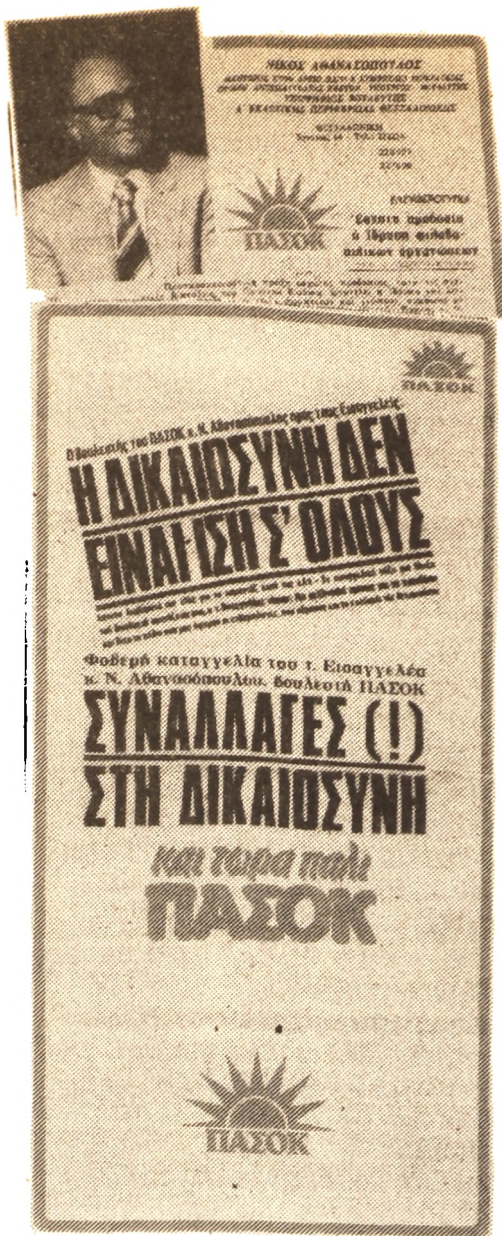
στ) Ότι ομόδοξοι, ομόθρη-

σκοι και ομογενείς επεδόθησαν σε πογκρόμ κατά των **Μουσουλμάνων, Τούρκων, Πομάκων**, κτλ.

Ο κ. **Ευριπίδης** αποφεύγει να μας γράψει την άποψή του για τα παραπάνω γεγονότα και επιτίθεται στον **Ημεροδότη** επειδή τα κατήγγειλε. Να υποθέσουμε ότι τα εγκρίνει; Ίσως, γιατί η απόρριψη της «βίας σε όλες της τις μορφές» μοιάζει με υπεκφυγή — δεδομένου ότι με όσα γράφει δικαιολογεί τη βία που ασκήθηκε στην Κομοτηνή από **βάρβαρους, ρατσιστές και αγροίκους** (δυστυχώς, τέτοιοι υπάρχουν παντού), επικαλούμενος την «κοινωνική βαθύτητα», την «εθνική διάσταση» και την «λεπτότητα» του ζητήματος. Ας ξεκαθαρίσει λοιπόν ο κ. **Παπαδημητρίου** τη θέση του. Εγώ πάντως ουδεμία τύψη αισθάνομαι για τα όσα **σαρκαστικά** έγραψα έστω και αν τραυμάτισα τις ευγενείς ψυχές των λεπτεπίλεπτων ομογενών **τραμπούκων** που έδρασαν στην **Κομοτηνή**.

ΗΞΕΡΕ ΑΠΟ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ

● Ο φίλος **Κ. Παναγόπουλος** μας έστειλε το προεκλογικό

—Ιούνιος 1989— φυλλάδιο του... καλλιεργητή καλαμποκιού, **Νίκου Αθανασόπουλου** με το σημείωμα που ακολουθεί. Το δημοσιεύουμε μαζί με φωτοτυπία - δείγμα της «Επιστολής προς ψηφοφόρους» του **έγκλειστου κήρυκα** της **Αλλαγής**.

Αγαπητό «Αντί»

Στο τεύχος 435 δημοσιεύθηκε ένα άρθρο του κ. **Στέλιου Καφαντάρη** με τίτλο «Προεκλογικές επιστολές».

Συμφωνώ με τη διαπίστωση του αρθρογράφου «ότι η καλύτερη αντιμετώπιση είναι η ανάγνωση του περιεχομένου με την ελπίδα ότι θα βρεθεί το κεντρικό αστείο που συνδέει υποψήφιο και ψηφοφόρο».

Κατά τη γνώμη μου το κεντρικό αστείο στην επιστολή αυτή του κ. **Ν. Αθανασόπουλου** βρίσκεται στη... «φοβερή καταγγελία του τ. Εισαγγελέα κ. **Ν. Αθανασόπουλου** βουλευτή **ΠΑΣΟΚ. ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ (!) ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ...** και τώρα πάλι **ΠΑΣΟΚ**»!

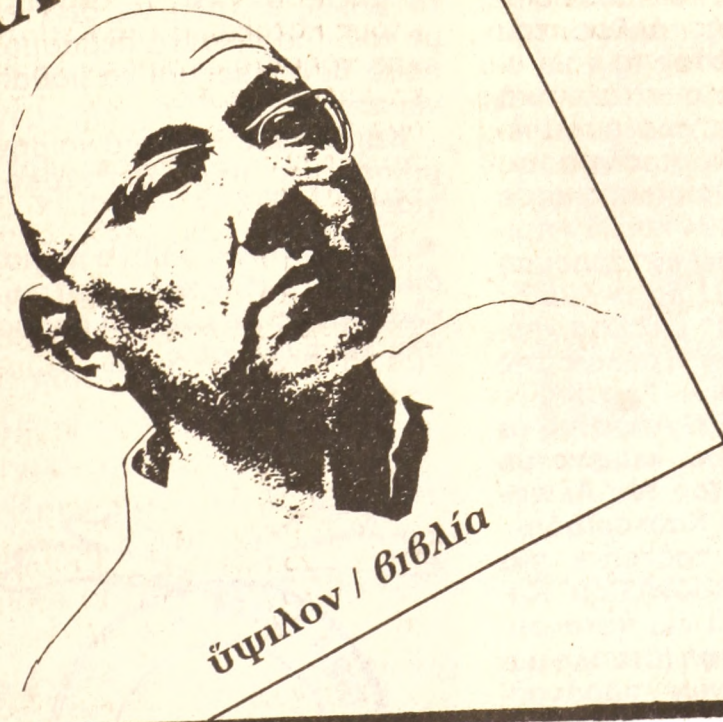
Να πάρει η ευχή... δεν μπορώ να γελάσω. Ελπίζω να διασκεδάσετε εσείς.

Με υπόληψη

Κ. Παναγόπουλος

ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗΣ

οι
όμιλίες
στήν
Έλλάδα

Ύψιλον / βιβλία

Τά κείμενα πού περιέχονται σ' αυτό τό βιβλίο είναι οί διαλέξεις πού έδωσε ό **Κ. Καστοριάδης** στήν Έλλάδα τό **Φεβρουάριο** τοῦ **1989**. Τό εύρύ φάσμα τών ενδιαφερόντων θεμάτων πού θίγει ό μεγάλος σύγχρονος διανοητής διαφαίνεται καί από τούς τίτλους τών όμιλίων πού είναι: «Τό «τέλος τής φιλοσοφίας»;», «Έξουσία, πολιτική, αυτονομία», «Η ψυχανάλυση καί τό πρόταγμα τής αυτονομίας», «Τί σημαίνει επανάσταση;», «Τό πρόβλημα τής δημοκρατίας σήμερα» καί «Η τεχνο-έπιστήμη».

Ύψιλον/βιβλία

Ζωοδόχου Πηγής 34, 106 81 Αθήνα
☎ 3638257

ΜΕΣΣ ΟΤΗΝ ΕΝΗΜΕ ΡΩΣΗ

● Η «Νίκη της Κυριακής» συνηθίζει να καταχωρεί ολοσέλιδη φωτογραφία στην τρίτη σελίδα της. Την Κυριακή 29/4 φιλοξένησε την εικονιζόμενη φωτογραφία και το σχόλιο - τίτλο:

Μόνο που αναρωτηθήκαμε γιατί ξύνισε τόσο πολύ το συγκρότημα του Ταύρου το ό-τι δεν μπορεί «να απλώσει χέ-ρι» στα εισαγόμενα οινόπνευ-ματώδη που αραδιάζονται στα ράφια της κάβας.

Εμείς τους λογαριάζαμε ότι καταναλώνουν μόνον ξυνόγα-λο...

● Ο «Σύνδεσμος Παραγω-γών Ελληνικής Τηλεόρασης» αποφάσισε να επισκεφθεί την πολιτική ηγεσία και άλλους αρμόδιους —ή μη— προκει-μένου να εκθέσει τις θέσεις του για το «πρωτοφανές πρό-βλημα» που λέγεται **κρατική τηλεόραση**. Ανάμεσα σε άλλα αναφέρει η ανακοίνωση του ΣΠΕΤ:

«Η ηθική πλευρά του όλου θέ-ματος, σχετικά με τα διοικητικά της ΕΡΤ και την απαραίτητη διαφάνεια σε όλες τις ενέρ-γειες της για τη σοβαρή και υπεύ-θυνη αντιμετώπιση των γενικών και ειδικών προβλημάτων λει-τουργίας της είναι επίσης το αι-τούμενο.

Να πάψει ο ερασιτεχνι-σμός που συνεχίζεται αδιάλει-πτα και στο τέλος τέλος αυτή η α-πίθανη τακτική της αδιαφορίας που επιδεικνύουν όσοι κατέχουν θέσεις. Πρέπει όλοι να αντιλη-φθούν ότι δεν νομιμοποιούνται στο σημερινό αδιέξοδο της ΕΡΤ να

υπογράφουν εν κρυπτώ συμβά-σεις που υποθηκεύουν το μέλλον της κρατικής τηλεόρασης.

Απαιτούμε να δοθούν άμεσα στη δημοσιότητα και αναλυτι-κά οι υποχρεώσεις που έχει με συμβάσεις αναλάβει η ΕΤ-1 και ΕΤ-2 για να διαπιστώσουν ό-λοι το χαριστικό χαρακτήρα τους.

Τέλος, καλούμε τους αρμό-διους υπουργούς να ορίσουν ΟΡ-ΚΩΤΟΥΣ λογιστές και ΕΛΕΓΚΤΕΣ για να πραγματοποιήσουν ΠΛΗΡΗ ΕΛΕΓΧΟ νομιμότητας των ενερ-γειών σε ό,τι αφορά την οικονομι-κή κατάντια της ΕΡΤ μέχρι σήμε-ρα.

Να δοθεί η πραγματική ει-κόνα, να επιμεριστούν οι ευθύνες και υπό το φως της δημοσιότητας να δοθεί η λύση για τη ΣΩΤΗΡΙΑ της ΕΡΤ.

Με την τελευταία παράγρα-φο θυμηθήκαμε ότι προ έτους το περιοδικό είχε τεκμηριω-μένα καταγγείλλει την κλοπή των εισφορών προς το ΙΚΑ, α-πό παραγωγούς της ΕΡΤ. Αλή-θεια μήπως ο ΣΠΕΤ πρέπει να πάρει θέση και γι' αυτό; Μή-πως συγκινήθηκαν οι διοική-σεις της ΕΡΤ ή του ΙΚΑ από τα καταγγελθέντα; Ακόμα περι-μένουμε.

● «Για να ξέρετε τι συμβαί-νει γύρω σας, μια εφημερίδα υπάρχει: ΤΟ ΒΗΜΑ!». Για να ξέρετε τι συμβαίνει γύρω α-πό το ΒΗΜΑ, ένας τρόπος υ-πάρχει: να μάθετε από πού ξέρει το ΒΗΜΑ το τι συμβαί-νει, όχι γύρω σας, αλλά γύρω του. Κι αυτό θα το μάθετε, αν βγάλετε μια και καλή από το μυαλό σας ότι το ΒΗΜΑ είναι εκ παρθενογεννέσεως γνώ-στης των πάντων γύρω σας· θα πρέπει ν' αρχίσετε να λέ-τε: μήπως κι αυτό, ως κουτο-πόνηρος ρωμιός που είναι, πουλάει φύκια για μεταξωτές κορδέλλες, με περιτύλιγμα μικρομεσαίου ζαχαροπλα-στείου της οδού Χ. Τρικούπη;

Και εξηγούμαστε:

Στη διεθνούς κύρους γαλ-λική εφημερίδα *Le Monde* δια-βάσαμε εκτενές άρθρο του **Κορνήλιου Καστοριάδη** με α-φορμή τα όσα συνταρακτικά συνέβησαν στις χώρες του τέ-ως «υπαρκτού σοσιαλισμού». Το κείμενο δημοσιεύθηκε σε δύο μέρη, στις 24 και 25 Απρι-λίου, με τίτλο «Η κατάρρευση του μαρξισμού - λενινισμού»· το πρώτο μέρος μάλιστα «πέ-ρασε» στην πρώτη σελίδα της εφημερίδας.

Την Κυριακή 29 Απριλίου το ΒΗΜΑ δημοσιεύει κείμενο με τίτλο «Ο θάνατος του Λένιν» του **Κορνήλιου Καστοριάδη**.

Όμως δεν πρόκειται για κείμενο του **Κορνήλιου Κα-στοριάδη**, αλλά για **πάτσγου-ερκ**, για **συρραφή** (άτσαλη μά-λιστα) ορισμένων παραγρά-

φων του κειμένου που δημο-σιεύθηκε στη *Monde*. Και βε-βαίως το ΒΗΜΑ δεν αναφέρει, έστω, ότι δημοσιεύει αποσπά-σματα ενός κειμένου· ούτε ότι πηγή του είναι η *Monde*. Στους αναγνώστες, επιπλέον, δημιουργείται η εντύπωση ότι «Ο θάνατος του Λένιν» εγρά-φη ειδικά για το ΒΗΜΑ.

Σαν να μην έφθαναν όλα αυτά «αλλοιώθηκε», επίσης, το νόημα μιας φράσης που δεν παρουσίαζε κανένα πρό-βλημα μεταφραστικό.

Στο γαλλικό πρωτότυπο ο **Κορνήλιος Καστοριάδης** ανα-φέρει «... και αυτή η πραγμα-τικότητα —παρά τις συντονι-σμένες προσπάθειες των κομ-μουνιστών, των συνοδοιπό-ρων, αλλά και του σοβαρού Τύπου των δυτικών χωρών (ο οποίος είχε στο μεγαλύτερο τμήμα του καταπιεί χωρίς δυ-σκολίες τις δίκες της Μό-σχας) —δεν ήταν ορατή και γνωστή για όποιον ήθελε να την δει και να την κατανοή-σει;».

Στην κατά ΒΗΜΑ εκδοχή «ο σοβαρός τύπος των δυτικών χωρών» μεταμορφώνεται σε... «φιλοσοβιετικό δημοσιο-γραφικό κόσμο της Δύσης» και η παρένθεση για τις δίκες της Μόσχας, εξαφανίζεται...

Για να μη χρησιμοποιούν λοιπόν το όνομα του όποιου **Κ. Καστοριάδη** χωρίς να δι-νουν λογαριασμό σε κανέναν (λες και έχουν να κάνουν με... κάφρους που «ενημερώ-νουν»)· για να μην «φέρνουν» το όποιο κείμενο στα μέτρα τους (σαν να ήσαν παραγοί σε ραφτάδικο)· για να μη λο-γοκρίνουν ό,τι δεν τους αρέ-σει, ή δεν το βολεύουν στα ε-τοιματζίδικα που έχουν μάθει, φροντίστε να (ανα)δημοσιεύ-ουν άλλη φορά με τον πρέ-ποντα τρόπο αυτά που σας λένε ότι σας ενημερώνουν· φροντίστε να γίνει «έγκυρον» το ΒΗΜΑ, δηλαδή να δείχνει με τον προσήκοντα σεβασμό, πόσα δεν ξέρει και τα μαθαί-νει από αλλού...

Και άλλα πολλά, για να μην μιλήσουμε περί δεοντολο-γίας...

● Η «Ελλοπία», δίμηνο περιο-δικό για τα εθνικά θέματα, κυ-κλοφόρησε με ενδιαφέρουσα ύλη και αναλύσεις.

αντί

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΕΜΕΣ ΠΡΕΣ ΕΠΕ»
ΝΙΚΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ 88
Τηλ. 51.48.983-51.23.290

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέ-φονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 2.200 δρχ. ·
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αν. Ασία ·
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 56

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 · 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

εκδόσεις κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

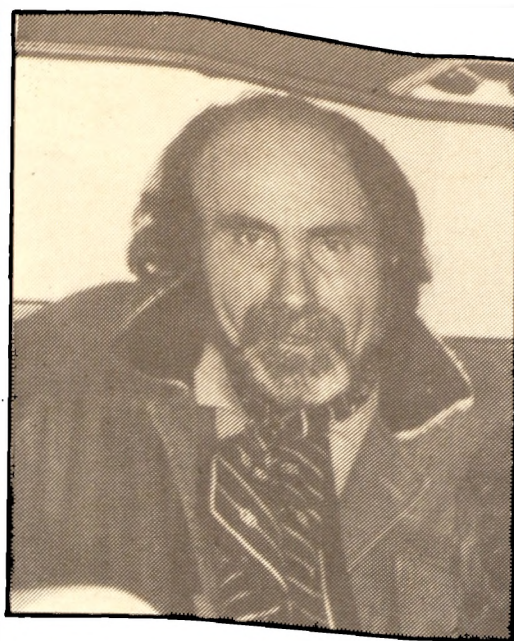
κυκλοφορούν

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

Παύλος και Ελένη

Ένα σύγχρονο ερωτικό μυθιστόρημα με ερωτήματα για τη ζήλια, την αποκλειστικότητα στον ερωτικό σύντροφο, τη φθορά στην καθημερινότητα και το όνειρο για φυγή και την ανυποχώρητη ελευθερία που ίσως μας οδηγεί στη μοναξιά.

Το δεύτερο βιβλίο του συγγραφέα, μετά το «Τι θέλει η κυρία Φρίμαν» της τριλογίας «Ανθρώπινες Σχέσεις».

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΜΑΝΙΩΤΗΣ

Η φοβερά προστασία

Είναι η ιστορία μιας μητέρας που προσπαθεί να νικήσει την εποχή μας και να διασώσει τα δύο αγόρια της. Κάθε ώρα και στιγμή που περνά αγωνίζεται, με κομμένη την ανάσα, να ελέγξει την τύχη και το μέλλον και να καταστήσει τα δύο αγόρια της ικανά να κατακτήσουν την επιτυχία, την ευτυχία και τη μακροζωία. Θα τα καταφέρει; Θα καταφέρει να νικήσει τη μοίρα και να μην αφήσει τη «φλόγα της ζωής» να σβήσει; Την απάντηση θα τη μάθουν μόνον όσοι διαβάσουν το βιβλίο. Το βιβλίο αυτό όμως, εν πάση περιπτώσει, αφιερώνεται σ' όλες τις γυναικείες οργανώσεις της χώρας.

ΚΩΣΤΟΥΛΑ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Στη μικρή πλατεία εκείνος χόρευε

Ένας άντρας πρωτόγονος, ζώο αρσενικό και μιλάει μια γλώσσα άλλη, και μια γυναίκα παράταιρη με το χώρο της καθημερινής ζωής μοιράζονται το καταστροφικό πάθος τους που είναι η παράλογη ιστορία τους και μοιάζει με ταινία για ιδανικούς αυτόχειρες. Η μικρή πλατεία είναι ο χώρος του έρωτά τους, της πρώτης και της τελευταίας τους συνάντησης. Τα πρόσωπά τους μπλέκονται με μνήμες και επιθυμίες αρχέγονες από μια άγρια ιστορία παράνομη, σχέση αιμομικτική δύο αδελφιών που πέθαναν δολοφονημένα τη στιγμή του πολλαπλού οργασμού τους. Ταυτίζει η γυναίκα τα δικά τους πρόσωπα με κείνα των δύο αδελφιών που ζούσαν χρόνια κλεισμένα σ' ένα σπίτι γεμάτο ήχους και παλιά κάντρα.

Θα το ήθελε πολύ να έχουν τον ίδιο θάνατο και εκείνοι και αγωνίζεται γι' αυτό, ενώ ο άντρας αρνιέται με φρίκη την εικόνα αυτή.

ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΞΕΡΕΙ...

ΑΠΛΩΝΕΙ ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΟΥ

ΑΡΓΑ, ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΑ

ΔΟΚΙΜΑΖΕΙ...

Η ΓΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ

ΚΡΑΣΙΟΥ ΤΟΝ ΣΥΝΑΡΠΑΖΕΙ

ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΟΣ

ΕΧΟΥΝ ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΟΥ.

ΣΤΑΘΕΡΑ ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ,

ΣΙΓΟΥΡΕΣ

ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ.

ΕΙΝΑΙ ΠΟΥ ΞΕΡΕΙ

ΝΑ ΣΥΝΤΡΟΦΕΥΕΙ

ΤΙΣ ΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΣΤΙΓΜΕΣ.

ΜΕ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΡΑΣΙ

μπουταρι

